

RMK. I.

5

OZORAE IMRE
DE CHRISTO
ET EJUS
ECCLESIA

1585.

Colony.

485

P.M. 7.5.

Thiagvik: dnl., A₁₋₂,
A₆₋₈, E₁₋₈, F₁₋₂ lev.
(A₇ & E₁ to F₁ level
Algebraal notation)

örökke dichirteſſek, aſſon keppen
aſt kiuannia aſt Vr Iſten mindön
embertül hog aſt egħaſba lakiek,
tth aſt ō igelet megh Tanullia,
aſt altal ōtet megh eſmerie, mikep-
pen ō nagſokſor magat meg ie-
lentette, őret fellie ſereſſe, ſeget-
ſeggre hia, dichirie, magaſtallia,
es ō neki halakat aggion. Annak
utanna aſt ō egħaſat, ki mind aſt
ō hiuatalaban epihe, A ſeiedel-
mek otalmaſak, elteſſek, taplal-
liak, mikeppen Eſaias altal paran-
chöllia aſt ur Iſten, a tanitok ta-
nihak, iſtenhőſ Igaggaſſak, Bwnt
Benne feggienek, ſomorultakat
uigaſtallianak, es ki mind aſt ō
hiuatalaban egħ Iſten hailakanak
ielön legiön, mert ha a Salamon
templomanak epitői kedueſök
uoltanak aſt Iſtennek, ki chák idő
A iñ igh

igh ualo uala, Sokkal keduesbek
eꝛ eleuen Templomnak ekeſitõ,
mert a mint ſent Ianus iria, eꝛ me/
niorſagbul ſalott ala, ennek fun/
damentoma, eꝛ ſeie a Chriſtus,
kin a Prophetak, eꝛ aꝛ Apoſtolok
eꝛ uilagnak keꝛdetitwl fogua
Raſtanak, ennek ſiai nem teſ/
tũl eꝛ uertul, hanem Iſtennek
halhatattlan iggeitwl ſũlette/
tenek, E templomert terem/
tõth aꝛ Vr Iſten mindõn Te/
remtõth allatokat, eꝛert ielõnt
meg eꝛ uilagnak, chũda Tgetiben
eꝛ ſent iggeiben, eꝛert tamaꝛtot
prophetakat, eꝛert hagia el Abra/
ham aꝛ w földet, eꝛt fogada Iacob
hog meg eꝛpiti, eꝛert adatek Io/
ſeph Egyptomba, hog otthis Iſ/
tennek iggie altal ſent eꝛ haꝛat
eꝛpichõn, aꝛert Tamaꝛtafel aꝛ Vr
iſten

Iſten Moifeſt, hog eꝛt a rabſag/
bul ki hoꝛſa, eꝛert uilagoſita megh
aꝛ Vr Iſten mind a prophetakat
aꝛ w ſent lelkeuel, hog eꝛ ania ſent
eꝛhaꝛat aꝛ w dichõſeghere eꝛpihek.
Vegre aꝛ idõ Be tellieſõduen e/
ꝛert Bochiata aꝛ athia Vr iſten aꝛ
w eggetlen eꝛ fiat e uilagra, hog
ennek aꝛ w akaratiat hirdeſſe, eꝛert
aldoꝛtatta legiõn, eꝛ eꝛ aldoꝛatnak
rdõmceuel, mind õrõkke engeꝛ/
ellie aꝛ w haragiat eꝛ ania ſent
eꝛ haꝛnak tagiainak, kõꝛbe laro/
ok eꝛ ſo ſoloioꝛ, õrõk eꝛetnek
meg adoioꝛ legien, Valaki? ke/
nigh eꝛ eꝛhaꝛnak Tagiai nem uo/
nanak, ebbe aꝛ Iſtennek akarattiat
nem Tanulnaiak, aꝛokat mind el
karhoꝛtaſſa.

De Sokaꝛ Vannaꝛ atiam ſia ke/
reꝛtien kik ſem aꝛ Iſtent, ſem aꝛ

A iij w

akarattiat, sem aſt w eghaſat,
nem eſmerik, a tórókók aſt wwól-
tik hog eg aſt Iſten, ki földet men-
niet teremtetete, de maga nem hi-
gik aſt lenni aſt eg igaf Iſtennek ki
aſt w fia altal megh ielönt eſt uilaga-
nak, es e keppen teuólógnek aſt
Iſtennek eſmeretiben, Touabba
aſt kialtiak hog aſt, aſt Iſtennek a-
karattia: Hog Mahumeróth hal-
gaſſuk, es eſſonkeppen teuólóg-
nek akarattiaban, mert aſt ati
Vr Iſten meniorſagbul ah Chri-
ſtuſt paranchóla hog halgaſſuk
Mat. iij.

Annak utanna aſt wuóltik hog
ók aſt Iſtennek népe, mert w nekik
aad gógedelmet aſt Vr Iſten, de
nem a gógedelem iele aſt Iſtennek
nepének, hanem aſt Iſtennek igaf
eſmereti, es aſt haboruſagnak aſt
igafſa

igafſagert bekeſeggel ualo ſenue-
deſe, nem Iſtennek népe aſtert eſt,
mert ualaki ah fiut nem tiſteli aſt
atiat ſem tiſteli, Ioan. v. eſók ké-
nigh aſt Iſtennek fianak nilwan
ualo ellenſégi mikoron taga-
giak igaf Iſtennek lenni. Es aſt w
Ewangeliomat nem ueſik, ſem ah
ſentſegekkal nem elnek. eſſon
keppen a ſidok, es minden rend-
beli nepek ualakik ah Chriſtuſt.
megh uettetek, nem Iſtennek nepe
las rendbeli emberekis uannak
iket papas kereſtieneknek hi-
onk, kik lol lehet ualliak aſt eg
Iſtent harom ſemelben, de akara-
tiatul Igen el tauoſtanak, nemel-
liek mint aſt eg igw paraſtok, tu-
datlanſagbul, Nemelliek kenigh,
mint a Papok es Baratok, órdög-
nek engedelmeböl, mert inkab a-
A v kar

karnak ah haſugſagnak engedni,
hog nem aſ igafſagnak, nilwan
ualo Chriſtusnak parancholatiat
meg uontak aſ Vr Vachóraiaban
mikort kwlómben, megh kenigh
pénſert, elnek uele, honnem mint
ah Chriſtus ſerſette, a meg Igaſu
lasban nem elegódnek ah Chri
ſtus halalaua, hanem aſ w Bwdós
chélekódetók altal akarnak iduó
ſulni nem elegóſnek eg iduóſi
tó, kóſbe iaro Chriſtuſſal, hanem
holt emberókót hinak ſege
ſeggwl Iſtennek paranchiolatti
ellen de ith nincſ annak hele, hog
aſ w teuelgſóket meg irhatno
iok, de eſt róuidedón tugad hog
eſók ſem Iſtennek nepe, mert nem
halgatthiak aſ Igaſ paſtornak ſa
uat. Ioan. x.

Harmad rendbeli nepek aſok kik
aſ Euan

DE CHRI

STO, ET EIVS

ECCLESIA.

I T E M

De Antichriſto, eiúſq

ECCLESIA.

M Indennek elótte ſewkség meg
tudnonk, minek illyk lenny ha té
uelgeny nem akarunk, minden lel
ky dologba, hog mycyoda es mel
lyk iras aſ ah kinek ellene ſenki
nem ſolhat kinek hytelére kétele
nek uagunk, ky minden fogiátko
ſafnelkwl valo iras, es ki elég ah
mi wduóſſégónknek meg eſmerez
tire.

Aſ iras aſ kinek ſenki ellene nem
ſolhat, aſ kyról ah Chriſtus Ieſus,
ónnón beſedeuel biſonſagot tót, ki

B uel

uel ouys biſonythot. Eſ kenigh aſ
iras, aſ Moyſefnek ah profetaknak,
aſ Ewangeliftaknak, ees apoſtolok
nak irafok, aſ Moyſefnek, ees Pro
fetaknak irafokrol tön urunk bi
ſonſagot ſent Luchacnak kőnyuē
nek tiſenhatodyk reſeben my
koron aſt mondaa.

Lu. 16 *Habent Moysen et Prophetas au
diant illos.*

Vagion Moyſefsek ees Profetaiok
halgaſſak aſokat, aſon ſent Luchac
nal kőniuenek huſon neſedik reſe
ben meg aſt monda vrunk ah ket ta
nithuanioknak kik mennek
uala Emausban.

Luce. 24. *O stulti et tardi corde ad creden
dum / in omnibus quae locuti
sunt Prophetae.*

O bolondok ees keſedelmes ſſiuók
mind aſoknak hitelere ah kit ah Pro
fetak mondottanak, aſ őrdőg ellenis
mykor

mykor ewt keſerti vala, Moyſefſel
biſonyta, mint irta ſent Mathe kő
nyuenek neſedik reſeben.

Scriptum est enim. Non tentabis **Mat 4**
Dominum Deum tuum. Iterum.
Dominum Deum tuum adorabis / **Deu. 6**
et illi soli seruias.

Meg vagion iruan vſ mond, ne ke
ſergeld ah te vradat iſtenődet, Ma
ſutth. ah te vradat iſtenődet ima
gyad ees cyak ewneky ſolgaſ, ah
ſerſetes Sydok ellenis, ſent Moyſe
ſnek iráſauaſ biſonythta, mykor aſt
kerdyk vala, hog ha ember minden
okaért el valhatik aſ ew ſeleſegetöl,
mint meg irta ſent Mathee kőny
uenek tiſenkylencyedik reſeben.

*Non legistis / qui fecit ab initio ma
ſculū et ſoeminam / fecit eos et dixit /* **Math. 19.**
Propter hoc dimittet homo patrem
et matrem et adheret uxori ſue.

Nem oluaſtatoke vſ mond, hog
B ij ky

ky elõjör aß embert teremte ug' te-
remtee, hog' ferfiat ees aßsoni alatot
teremte es aßt monda aßert ember
el haggia mynd attiat annyat ees aß
wfelesegeuel ehge lesen. Aß profeta-
knak irasyual bysonita vrunk myko-
ron ah templombol ky wge aß aros
lokat es aß uéuóket mint meg irta
ßent Mathee kõniuenek hufson
negedik reßeben.

Math.
21.

Hiere.

7.

Scriptum est / Domus mea / domus
orationis vocabitur / vos aut feci-
stis illam speluncam latronum.

Meg vagion ug' mond, iruan aß en
haßam imadçgiagnak haßanak mon-
dátik ty kenigh tóttetek latroknak
barlangiaua. Touabba aß Apostolo-
krol illyen byßonfagot tón ah Chris-
tus mint meg irta ßent lanos kõni-
uenek tyßenótódyk reßeben.

Ioan.
25.

Et vos testimonium perhibebitis /
quia ab initio mecum estis.

Tyes

6
Tyes ennekem bysonfagim leßtek,
mert keßdettól fogua uelem uattok.
De aß meeg nagiub bißonfaag rétel,
mikor aßt monda aß apostoloknak
mint meg irtaa ßent Mathe kõ-
nyuenek xvij. réßeben.

xxviii

Data est mihi potestas in coelo et in
terra / eútes ergo docere oēs gentes /
Baptizantes eos / in nomine patris
et filij et spūs sancti. Docentes ser-
uare omnia quecúqz inádaui vobis.

Math.
28.

Adatot vg' mond ennekem myn-
den hatalom mind mennien ees fól-
dón, el menúén aßert tanichatok min-
den nepeket meg kereßteluén, Atya-
nak, ees fiunak, es ßent leleknek neue-
ben, tanythuaan ewket hog' mynde-
neket meg tarcyanak ah kyket een-
nektek parancyoltám. ßent Lucach
meg aßt iria kõnyuénék tyßedik re-
ßeben hol eßt mondotta vrunk
aß w Apostolynak.

B iiij

Qui

Lu. 10 Qui vos audit / me audit / et qui
vos spernit / me spernit.

Ah ki tuteket halgat engem halgat,
es ah ki tutoket meg utale ngemet us-
taal meg. gent Paal apostolrol kiual-
keppen ualo bigonlagot ton urunk
mint meg irta gent Paal az Aposto-
loknek chelekodetiröl irt köny-
nek kylencyedyk regeben.

Mat. 9 Vas electionis est mihi / ut portet
nomen meum coram regibus et gen-
tibus et filiis Israel.

Valasztot edenyem es ennekem hog-
uifelye az en neuemet nepek, kiras-
liok, es az Israel fyainak elöte. De ha
ualaky mondana gent Marcus gent
Luchac nem uolt az apostolokal: kö-
nyö arra felelly, mert azt mongia get
Hieronimos az könybe az kyben az o-
ly genteknek neueket meg irta, ah
kik ualamit irtanak, hog gent Mar-
cus ah mit irt gent Petertöl irta,
gent

gent Luchac esmet gent Paltol Euse-
bius meg az mongia.

Tradit quod Lucas euangelium suum
ex Pauli ore descripsit / et ipsum sit /
quod Apostolus suum Euangelium so-
leat nominare / cum dicit / secundum eu-
angelium meum. Sicut et Marcus que ex
ore Petri fuerunt predicata / conscripsit.

Ecdle.
3. 4.

Abban az könyöben azkit azokrol
ah dolgokrol ah kik w elötte es w
ideiben löttének, az keregyenek kö-
zöt, azt irta Eusebius, ug aggak er-
tenön khog gent Luchac az w Euan-
gelionath gent Paltöl ualo hallas-
bol irta, es az, az Ewangeliom kit
gent Paal, w ewangelyomanak okot
mondany auag neuejny, mikoron
azt monga, az en euangeliomom ge-
rynt, mykeppen gent Marcusis azo-
kat irta meg ah kiket gent Peter pre-
dykaloth, de ah ki ekeknek nem hin-
ne, hyggen w maganak gent Luchac

B iij nak

nak ky aſ ſ künnyuenek elſő reſe-
ben aſt mongya.

Lu. 1. Sicut tradiderūt nobis / qui ab ini-
tio ipſi viderunt et miniſtri fuerunt
ſermonis / viſum eſt mihi et aſſequu-
to a principio diligenter ex ordine
tibi ſcribere optime Theophile.

Mikeppen ug mond ennekem tud-
nom attak aſok ah kik kezdettől fo-
gua aſ ſ ſemekkel lattak ees uala-
menyre reſeſek woltak ah dologba
kyket ielentnek uala, latatek enneke-
mys hog mindeneket kezdettől fo-
gua nag ſorgalmatoſon meg er-
tugn, ees myndenekről meg tudako-
ſwan iriak Enys teneked yo Theo-
phile, hog nyluan te aſokban byſo-
nyos leg ah melleket te tanultal.

De hog chac ah Moysesnek, ah Pro-
fetaknak, aſ Euangelistaknak, aſ apo-
ſtoloknak yraſaa, aſ, ah kinek ellene
ſenki nem mondhat, kinek hytelyre
myn

mindenek ketelenok, ees kik elegek
ah mi wduofsigonknek esmeretire.
Nem enmagamtol mondom, ees
nem cyak een ertem aſt ig, Hanem
nyluan meg tetcyk aſ ſent lanos E-
uangeliomabol, ees ah ſent Docto-
rokis ig ertik eſt, eſt irya ſent la-
nos Euangeliomy konnyuenek
huſadik reſeben.

Math. 10.
Multa quide et alia ſigna fecit Je-
ſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum
que non ſunt ſcripta in libro hoc.
Hec aut ſcripta ſunt / vt credatis /
quia Jeſus eſt filius Dei / et vt cre-
dentes vitam habeatis per no-
men eius.

Egeeb chyudakatys nag ſokat tot
wduofyttok aſ ſ tanythuanynak
elotte kik ninchyenek meg irwan eſ
konben de eſek meg irattatak hog
higgetek hog ah Ieſus iſtennek fia
ees hog hyugn orok eletet uallatok

B v aſ ſ

aß w newe altal, ug mint aßt mon-
dana eß gleggh aß ty iduósegh tók-
eßt pedig mint mondam, nem cyak
een ertem ig, hanem ig erti gent
Agostonis, arany jáiu gent lanosis
gent Agoston eßt mongya.

In 11.
ca. 104
tracta
49.
Cum multa fecisset dominus Iesus/
non omnia scripta sunt / sicut idem
sanctus Euangelista testatur / mul-
ta dominum Christum et dixisse et
fecisse / que scripta non sunt / electa
aut sunt / que scriberentur / que saluti
credentium sufficere videbantur.

Mikoron uronk Iesus, ug mond
nag sokakat tot wolna ninchenek
mindenek meg irwan, mikeppen
ason gent Euangelista byson sagot
tegen rola, hog aß Christus sokakat
tot ees mondot kik ninchenek meg
iruan de walaßtattanak aßok hog
meg irattatnanak hog kik lattatna-
nak elegeknek aß hiueknek wduósis
gekre,

gekre, arany jáio gent Ianos meg aßt
mongya, eßt gent Ianos mondas
lat magaraßuan.

Sed cur omnia transegerunt / ma-
xime propter rerum multitudinem /
preterea et illud considerant. Quod
qui his non crediderit / neqz pluri-
bus credit / qui vero hec acceperit /
non indiget pluribus ad fi-
dem assequendam.

In 20
ca. 104

Myert nem irtak meg mindeneket
kiwalkeppen ah dolognak sok uol-
tayert. Annak felette imeßtis gon-
doltak hog walaki eßeknek nem hy-
gen, ha tobet irtak wolnais sem hin-
ne aß ki pedig eßeket weyendi, nem
ßwkólkódik tóbnekül aß w hewtynek
meg nersere : Hald meg aßirt ah
mint gent Agoston irt minden fele
irasokrol, mikeppen tanit minket
arra hog, minemó itylettel, minemó
hwittel, oluassuk mind ah gent irast
aß aß

ah aſ, ah Moysesnek, ah Profetak-
nak, ah Apostoloknak, ah Ewangeli-
staknak irafokot, mikeppen towab-
ba ah ſent doctorok irafat, eſt iria
ſent Hieronymusnak.

Augu.
epi. ad
hic. 19

Solis eis scripturarum libris \ qui
iam canonici appellantur / didici hunc
timorem honoremque deferre / ut nul-
lum eorum autorum scribendo ali-
quid errasse / firmissime credam / et
aliquanto post alios aut ita lego / ut
quanta liber sanctitate doctrinaque pre-
polleant / non ideo verum putem / quia
ipsi ita senserunt / sed quia mihi vel per
ipsos canonicos autores vel proba-
bili ratione / quod hi a vero non ab-
horreant / persuadere potuerunt.

Cyak ah fele könyueknek ah kik
mondatnak rendelt könyueknek kit
most mondonak biblianak tartoz-
som en illyen tistesseggel es illyen
fylelemuel, hog erosen higgem hog
ah

ah kik eſeket irtak, nem téuelgette-
nek irafokban, de eſeknek kőuőle ah
kik irattataſokat ug oluasom, hog
akar meli ſentek es bōlcyek legenek
hog ah mit ſk mondottak es irtak
aſirt igānak nem welem, hog ſk ir-
tak, es ſk ug ertettek hanem hog ha
ah kōnyuekbōl, ah kiket meg rōgſōt
kōnynek mondnak meg biſonicya
awaſ ualaminemū egeb okokkal bi-
ſonichya meg hog igā ah mit ir a-
uaſ mond. Aſon ſent Agoſton meg
aſt iria ah minemū kōniuet irt fau-
ſtus Manicheus ellen aſoknak tiſe-
neggediknek ōtōdik regeben.

Liberum habet ibi lector / auditorue
iudiciū / quo vel approbet / quod pla-
uerit / vel improbet / quod offende-
rit / et ideo cuncta eiusmodi / nisi vel
certa ratione / vel ex illa canonica
autoritate defendantur vel demon-
strentur / siue omnino ita esse / siue fi-
eri

Cōtra
manic.
10. 11.
capite
5.

eri potuisse / quod vel disputatum
est ibi / vel variatum / si cui displicue-
rit / aut credere voluerit non
reprehenditur.

Valamit irtanak aʒoknak ah kóni-
ueknek kwüle ah kik mondatnak el-
rendelt irasoknak, ʒabad uele ah ki
oluafsa auag halgata, hog ha mi w-
neki teccyk ha elo uyʒy, auag hanem
teccyk hatra haga, aʒirt mindenek
ualamik eh fele irasokban uannak ha
biʒonyos irasokkal okokkal, auag
ameg roggot irasokkal meg nem ol-
talmaʒtatnak auag igasnak mutattat-
nak, es biʒonittatnak, auag hog ug
wolt, auag hog ug lehetet, ha kiról ah
uetekedisek uoltak auag ha beʒylesek
ha kinek nem tecceninek auag nem
akarya hinni nem ʒydalmaʒtatik.

Math. Quod de scripturis non habet au-
30. 3. toritatem / eadem facilitate contem-
capit. nitur / qua probatur.

Va

Valaminek aʒ irasbol ninchen mil-
tosaga aʒon kóniõsiggel meg utalta-
tik ah kiuel biʒonitatik, de mind eh-
lok beʒedekben aʒt akaryak mondas-
ny hog ualami dolog aʒ ʒent iras-
bol aʒ aʒ ah ʒent profetaknak ah ʒent
Apostoloknak irasokbol meg nem
biʒonitattik arra senki nem ketelen
hog uege, de ahmi ʒent irasbol meg
biʒonitattik arra ketelen minden. er-
re aʒ ʒent iras ugian meg tylta es
haʒugnak monga, aʒt ah ki ualamit
hoʒa aad aʒ Istennek beʒedyheʒ
mint meg uagon irua ah Salamon-
nak bolch mondasfirol irt köny-
nek harminc reʒeben.

Prou. Omnis sermo Dei ignitus / clipeus
30. est sperantibus in se / non addas
deu 4. quicquā verbis illius / et argua-
ris inueniarisqʒ mendax.

Aʒ Istennek minden beʒyde twes
aʒ aʒ tyʒta es mindeneknek ah kik
biʒ

bişnak, w benne, paşfok, ne ađ uala
mit ađ w beşidiheş, hog meg ne ffe
deşfel es haşugnak ne talaltassaal,
şent Ambrus pegeg aşt monga ađ
kõnyõben ah kit ah paradichom
rol irt mased reşeben.

Ambr.
10. de
para.
cap. 1.

**Nihil vel quod bonum videtur/
addendum est.**

Meg ah mi yonak lattatik aşt sem
kel hogşaya adni, ha mondanad te
hat meccenek ah doctörökkel? aşt
monga aranşaiu şent lanos. ah kõ
nyõben ah kit irth şent Palnak leş
uelenek. xij. reşenkit yrt şent Paal
ah Corintombelieknek.

Corin.
21.

**Qui a principio verbum Dei disse
minauerunt/rudes erant et indocti/
et nihil loquebatur. Sed que a Deo
acceperant/ ea in terrarum orbe dif
fundebant / et nos in presentia nihil
esse asserimus/sed accepta ab illis
omnibus annunciamus.**

Ađ kik

12
Ađ kik keşdettõl fogua ađ Istennek
beşidet hirdettek, tudatlanok wolta
nak, es semit wnnenmagogtol nem
şoltanak, hanem ah kit ađ istentõl
uõttenek uala, aşt hirdetik uala ah
fõldnek kerekşygeben, mies mostan
mi tõlenk semit nem mondonk, ha
nem ah kiket mindenektõl aştoktul
mi uõttunk aşt hirdettük, aştirt ađ
şent Doctörök wnmagoktul semit
nem akartak mondani, hanem ah
şent irast hirdettyk, es eggyk irast
ah masykkal magyaraştaak, ah hoş
malyos irast niluan ualo irassalt kel
annakokayert minekõnk oluasnunk
ah doctörökat mint mesterõnket
tanitonkat es byşonşagunkat, es ah
mellyk ualami irast iobban magya
raş aşt kel kõuetnünk, Ha pedig ua
lamit oliat mondnak hog kit iras
bol nem bişonithatnak, nem uagunk
ketelenek reiaia hog higuk, Ha pe
dig

dig olánt mondot ualaki hog' ellenie
Lenne a gent irasnak ottan atkozot
Awag' mint gent Pal Galat. i. mon
ga, atok. axt monga: gent Paal ah Ga
latasbelieknek ah minemü leue
let irt anak első regeben.

Gal. i. Sed licet nos / aut angelus / de coelo
euangelizet vobis / preter quod euan
gelizauimus vobis / anathema sit /
sicut prediximus et nunc iterum di
co / si quis vobis euangelizauerit pre
ter id quod accepistis / ana
thema sit.

De hog' ha mi es auag' axt angalis me
nyorsagbol hirdetend maast annal,
ah kit mi hirdettunk, atok legen, mi
keppen mondam esmegh mondom
ha ualaki tyneknek maast hirdetend
anal ah kit mitulunk uottetek atok
legen axt ertuen axt gent
irast kelnekunk bucynunk, es ab
bol kel minekunk meg tanulnunk
mi

13
micyoda ah Christus, micyoda axt w
eg' haqa, micyoda axt Antichristus es
micyoda axt w' eg' haqa.

Ah Christus bigony isten : ki bigon^{Chris}
emberfiget uon fel hog' meg sabadi^{19 qd}
tana axtokat minden bwnoktol ah kik
w' benne bignak mikeppen axt angial
meg monda Iosephnek, mint gent
Mathe mongia konwnek el
so regeben.

Vocabis nomen eius Jesum / ipse^{Math.}
saluum faciet populum suum
a peccatis eorum.

Iesusnak neuegged wteth, w' meg sa
badyta mind axt w' nepet axt w' bwnes
ibol, keregtelo gent Ianosis axt mon
gia mint gent Ianos euangelista irya
koniuenek első regeben.

Ecce agnus Dei / qui tollit pec
cata mundi.^{Ioan. i.}

Ime axt istennek barania ki el uegy es
uelagnak Bunget ah Christus ah ki
Cij min

minket meg szabadított a haláltól ah
pokoltól és ah parancyolatnak min-
den atokiatol mint ſent Paal mon-
ga aſz minemű leuelet irt ah Corin-
tombelieknek, aſzoknak aſz elſő
leuelenek xv. reſeben.

1. Co-
rin. 15

**Vbi tuus mors aculeus. Vbi tua in-
ferne victoria? Aculeus aut mortis
peccatum/potentia vero peccati lex.
Sed Deo gratia / qui dedit nobis
victoriam per Dominum noſtrū
Jeſum Chriſtum.**

Hol halál ah te fulakot? hol pokol
ah te giőzedelmed? ah halálnak fu-
lakia ah bűn: ah bűnnek hatalma ah
tőrűn, ah parancyolat, de hala le-
gen aſz uriftennek ki nekőnk giőze-
delmet adott, ah mi urunk Jeſus Chri-
ſtus által, aſz aſz hala legen aſz iftennek
hog minket meg mentet ah paranc-
yolatnak atokiatul mel' parancyo-
latnak meg tartafara biſon' kel' mi-
nekőnk

kőnk űgekeſnőnk keſſel labbal, de
ha uala hog meg nem tarthatyuk,
miert hog ah Chriſtusban biſtunk
eſhittőnk, ninchén ſemi hatalma rai-
tunk ſem ah bűnnek, ſem ah halál-
nak, ſem ah pokolnak, és ſem ah pa-
rancyolatnak atokianak.

AZ AH CHRISTVS ah ki-
nek neugben, aſz aſz ah kinek erdeme-
ben és ſeretetiert aſz uriften adaa aſz
ű malaſtiat, ah ſent lilek Vr iften
mind aſz Apoſtoloknak és minden
hiueknek, mikeppen ah Chriſtus ű
maga monda, ſent Iános kőnuenek
tiſen negedik reſeben.

Paracletus aut ille / qui eſt ſpiritus Ioan.
ſanctus / quem mittet pater in nomi- 14.
**ne meo / ille vos docebit omnia / et
ſuggerit vobis omnia quecūqz
dixi vobis.**

Ama uigaſtalo és minden iora iſ-
gato: ki ſent lelek, mel' lelket bocyat

C iij aſz

taſ atia en neuemben, aſ titeket meg
tanit mindenre, es ty nektek mindet
neket ah kiket mondottam eſetek
ben iutat, aſ aſ ah Christus hog ki
aſ iſtennek minden mi hoſſank ua
lo irgalmaſſagat, kegeſſeget aſ iſten
nek naſ hatalmaſſagat, naſ kemen
ſeget, ah bün ellen, es naſ igalſagat
minden fogadaſiban tellieſſegel meg
ielenti, mint ſent Ianos mongia
kõnuenek elſõ reſeben.

**Deum nemo vidit vnquam. Vnige
nitus filius / qui eſt in ſinu patris
ipſe enarrauit nobis.**

Aſ iſtenk ſenki nem latta hanem aſ
w egetlen eg fia ki aſ atianak kebe
liben uagon, ielente meg minekünk,
meg aſt mongia ah Christus, mint
ſent Ianos irta kõnuenek ti
ſen otodik reſeben.

**Omnia quecumqz audiui a patre
meo nota feci vobis.**

Mindent

15
Mindent ualamit hallottam en aſ en
atiamtul tinektek meg ielentettem,
aſ ah Christus ah kinek neueben, aſ
aſ ah kinek erdemiben biſtunk, min
dent kerünk es kel kernünk, mind aſ
w ſent atiatul mind wnõn magatul,
hog pegeg aſ w ſent atiatul aſ w ne
ueben kel mindent kernünk wma
ga mongia ah Christus, mint ſent Ia
nos irya kõnuenek tiſen ha
rodik reſeben.

**Amen amen dico vobis / quecumqz pe
tieritis patrem in nomine meo** Ioan.
16.
dabit vobis.

Biſon biſon mondom tinektek, ua
lamit kerendetek, atamtul en neuem
be megh aggia Tü nektok hog meg
õnnen magatulis õnnõn maga mint
iria ſent Ianos kõnuenek ti
ſennegiedik reſeben.

**Et quicquam petieritis in nomine
meo / faciam / vt glorificetur pater** Ioan.
14.

C iij

per

per filium. Si quid petieritis / per
nomen meum/ego faciam.

Valamit kerendetek en neuemben,
aſt en meg ſerſem, hog meg dūchō
hūlteſek aſt fiu aſt atia altal, ha uala
mit kerendetek en neuemben aſt en
meg ſerſem.

AZ AH CHRISTVS ah ki
meg waltonk, ęs ah kiben minekūnk
minden remenſegōnk kel uetnūnk,
mint ſent Paal apoſtol mongia, ah
Timoteuſnak irt eľſō leuelenek
eľſō reſeben.

1. ti. 1. Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti / ius
pta delegationem Dei Seruatoris
noſtri et domini Jeſu Chriſti /
qui eſt ſpes noſtra.

En Paal Ieſus Chriſtuſnak apoſtola,
ah mi meg walto iſtenōnknek ęs u
runk Ieſuſnak ki nekōnk remenſe
gōnk, ualaſtaſa ſerent ime aſt Chri
ſtuſt mi meg ualtonknak ęs mi re
men

menſegūnknek mongia leg utolſor
AZ AH CHRISTVS ah ki altal
ęs ah kinek erdeme altal menorſaga
ba ęs aſt ōrōk eletre mehetūnk, mint
iria ſent Ianos euangelista kōniue
nek harmadik reſeben.

Qui credit filio habet vitam eternā. 1oā. 3.

Ah ki mond ah fiunak hięen, ō
rōk eletet wal, eſt aſt Chriſtus mine
kūnk, de aſt ō eĝhaſa aſt.

AH CHRISTVS EĜHAZA Eccleſia
aſt ō benne hiuōknek gŵlekeſeti, chriſti
kit mi mondunk ah credoban kō
ſōnſeges ſent eĝhaſnak. Micyoda
ſent Palnak mondaſabol meg erthe
tiuk, micyoda legen ah Chriſtuſnak
eĝhaſa, aſt mongia aſt ſent Paal aſt
Ephesombelieknek irt leuele
nek ōtōdik reſeben.

Viri diligite uxores vestras / ſicut
et Chriſtus dilexit eccleſiam / et ſe
metipſum expoſuit pro ea / vt illam

C v ſan

sanctificaret/ mundatam lauacro a-
que per verbum / vt adhiberet sibi
gloriosam ecclesiam/ non habentem
maculam/aut rugam/aut quicquam
huiusmodi / sed vt esset sancta et
irreprehensibilis.

Ferfyak feressetek ah ti felesykteket,
mikeppen ah Christus ferete aš w
eghaſat es wnnōnmagat ada erette
hog wtet meg ſentelneie meg tiſtis-
tatot wiſnek moſalaual, ighenek al-
tala hog wtet tenne wmaganak di-
cyefeſeges eghaſaua kiben nem lenne
ualami macula auag ſōmōrgeſis, a-
uag ualami egeb eh fele, ha nem hog
ſent lenne es meg fedhetetlen. Im
aſt mongia mint Christus ferete aš
w eghaſat, ah kit mi magiarol eg-
haſnak mondunk deiakul es gōrōgōl
eccleſianak mondatik, mert aš eccle-
ſia gōrōg ſo es aš gōrōgōtūl wōttek
ah deiakok, ki igāſ magaraſattal nem
eghaſ

eghaſat iegeſ nem hanem gūlekeſe-
tet, aſirt aš Christus eghaſa gūleke-
ſet, touabba meg monda hog kiert
ōnōnmagat ada hog ōtet meg ſen-
telneie eſekbōl, aſirt aš beſydekbōl
ig mondhattyuk meg micyoda ah
Christus eghaſa.

Ah Chriſtuſnak eghaſa aš hiueknek
ſent gūlekeſeti kit ah Christus meg
ſentelt aš w ſent halalaual es uereuel
meg ualtot aš aš, aš ki hiſy hog ah
Christus w erette meg holt es wtet
mind būntōl, mind halaltōl, mind aš
ōrōk karhoſatul meg mentete, mert
aſt mongia ah Christus mint ſent
Ianos meg irta kōniuenek har-
madik reſeben.

Qui credit in eum non condēnatur.
Qui vero non credit / iam condem-
natus eſt / quia non credit in no-
mine filiū vnigeniti.

Valaki w benne hiend el nem car-
hoſik

högik uala ki w benne nem hit imz
mar el karhogyoth, mert nem hízen
az istennek eggetlen egfiaban.

Ah Christusnak eg haza az ah kit ah
Christus meg gentel az w gent maz
lastiaual, arra mongia it gent Paal
hog wtet meg gentelneie, Azon gent
Paal meg azt mongia ah Romabez
lieknek irt leuelenek első regeben.

Ro. 1. **Qui declaratus fuit filius Dei
cum potentia/ secundum Spiritum
Sanctificationis.**

Ki Istennek fianak mutattatek nag
hatalommal ah meg gentelő gent lez
lek altal, Ime azt mongia hog az Is
tennek fia auual mutatta megh azt
hog w Istennek fia uolna, hog nag
cyudakat tot es meg gentelte az w
hiueit az w malastianak miatta, gent

Peteris azt mongia, az w első leue
lenek első regeben.

55

Dis

18
**Dilectis iuxta predefinitionem Dei pa
tris per sanctificationem spiritus.** 1 pet. 1

Kiket az Vr isten az w eluegetet
sentenciaia gerent gerettet, ah meg
gentelő gent lelek Istent altal, egt meg
mutatta ah Christus pinkost napian
mikoron el bocyata az Apostolok
nak az gent lelek malastiat.

AZ AH CHRISTVSNAK eg
haza ah kit ah Christus az w bejedes
nek es az kereszt uignek altala meg
tigitot mint erted az gent Palnak
bejediböl, wed egedbe hog mond,
mert ket dolgot mond gent Paal
mint tudni illik ah bejedet, es ah ke
restseget, ah bejed es, ah Christus mi
nekunk azt hirdete hog w altala az w
gent atiaho mehetonk, es minket
hiueket meg mente, az az, ah mi bu
nunket el mola az w gent uereuel, es
ah bunnek terheto minket meg
mente, mint tudni illik ah halaltul
ees

és ah pokoltoł és aš őrđógnek min-
den hatalmatul, minden niomoru-
sagtul meg mentet, aš aš semmi nio-
morusagok nem arthatnak, aš hiue-
knek, de meg annak felette, hog aš w
zent atianak minden dűciösségeben
regešse tenne, és őrőkös tarsul melle-
ie fogadna, Touabba hog mi ebben
bišoniosok lennenk, arra žerže ah
kerestseget ah uigbe ualo mosast, hog
ežt mi ne kűlomben uennők mint
hog ha žemönkel latnok hog aš ež
žent haromsag uallast tenne, és kežet
ežen be adna, pecyetes leuelet adna,
és ah kiket ah Christus minekőnk
igirt ež ugian bišon lete žerintis
uğ uagon, mert ot ah kerestsegeben
aš egež žent haromsag chėlekődik ah
pap iambor keže és žaia altal.

Ažert ualakik hittenek ah Christus
bežedenek és aš žent iegnek ah ke-
restsegek, ežeket meg tištittota ah
Christus

Christus, de nem ah bežednek hallaš
šanak se aš uiggel ualo Mosasnak er-
demiert, hanem ah Christusnak er-
demiert, kinek hitelere iuttunk aš w
bežedenek és ah kerestsegek altal
kinek altala mi meg fogtuk és mien-
ke tőtűk ah Christusnak erdemet,
erre mongia žent Agoston dočtor,
annak ah kőnuőnek niolcuan regeš-
ben ah kit irt žent Ianosnak kőn-
uenek. xv. režen.

Quare non ait/ mundi estis propter *Augu.*
baptismū quo loti estis/ sed ait/ pro- *in 15.*
pter verbum/ quod locutus sum vo- *ca. 10a*
bis/ nisi quia et in aqua verbū mun- *tra. 80*
dat/ detraho verbum / et quid est a-
qua \ nisi aqua / accedit verbum ad
elementum/ et fit sacramētum/ etiam
ipsum tanquam visibile verbum.
Et aliquanto post. Vnde tanta vir-
tus aque / vt corpus tangat et cor
abluat/ nisi faciente verbo/ non quia
dicitur

Dicitur / sed quia creditur.

Miert nem monda, tiştak uattok ah kerestsegert, ah kiuel meg mosottak uattok, ha nem aşt monda, ah beşez dert ah kit en tinektek mondottam, mert ah uişben ah beşed mos, ueddel ah beşeder es miccyoda ah uiş hanem cyak uiş, de ah beşed ah uişheş adatik es şent ieg leşen, es ollian leşen mikeppen latando beşed. Eg keuesniere hatrab meg aşt mongia, honat uagion aşt uişnek ennie ereie hog ah testet illelse es ah şiuert mossa meg, hanem ah beşed şereşuen, nem hog mondatik ha nem hog hitetik.

Vg mint aşt mondania şent Agoşton mikeppen aşt istennek beşede kit mi felünk es hallünk şerşi mi benünk es oşregbiti ah mi Christusban ualo hwtönket igaş şinten aşonkeşpen ah kerestseg kit mi şemonkel laşunk ah Christusba ualo hutunket

şerşi

şerşi es oşregbiti mi bennönk, eşek aştal aşirt aşt istennek beşedenek altaşla, es ah kerestsegnek altala fogiuk meg, es tartiuk aşt istennek irgalmaşsagat, es ah Christusnak erdemet kiert mi tiştak uagunk es aşt oşrok iduşşegre ualaştattak aşert eg beşeddel eşt mongia şent Paal AZ CHRISTVSNAK eghaşa kit ah Christus aşt w beşede es ah kerestseg altal meg tiştitot, aşt aşt, aşt kit w meg tiştita minden buntul, mint şent Peter mongia şent Luchac es meg irta aşt apostoloknak cyelekedetyrol irt konienek tişedik reşeben.

Huic omnes prophete testimonium ferunt. Quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomen eius quisquis crediderit in eum.

Minden profetak bişonşagot teşnek ennek aşt aşt ah Christusnak, hog aşt w bunoknek bochanatiat ueşik aşt

D w ner

Acto.
19.

W neuenek általa mindenek ah kik w
benne hişnek. AH CHRISTVS
NAK Eghaşa hog kinek immar
nincén semifelelme ah parancholat
tul, hanem şeretteböl, el aş istennek
akaratia es beşede şerent, nem hog
ah mi bünre hailo termeşetönket e
uel nem kellene rettegetnönk mert
igenis kel, de aş uy termeşet ah kit
mi bennönk aş istennek malastia şer
şet, nem sukşeg euel iegetnönk, mert
immar bator es nem fel semit, mert
iol tuğa es hişi hog ah Christus w e
rette be töltoşte ah törüent es ha tör
tenet şerent meg şegi is, hişi hog aş
isten wneki meg bocatia ah Chri
stusert.

Hanem şeretetböl, aş istennek akara
tia es beşede şerent, erre monga şent
Paal ah Galatasbelieknek irt leue
lenek harmadik reşeben.

Gal. 3. Christus nos redemit ab execratio
ne legis/

21
ne legis / dum pro nobis factus est
execratio.

Ah Christus minket meg mente aş
törüennek aş w atokiatul mikoron
w magat atokka teuş mi irettönk
şüguen aş kereşfan.

AH CHRISTVSNAK
eghaşa ah kit ah Christus meg men
tet ah w atianak haragiatul aş aş, ah
büntöl ah halaltul aş örök karhoşat
tul, erre monda aş atia uristen mint
şent Mathe meg irta kõnuenek
xviij. reşeben.

Hic est filius meus dilectus in quo Math.
mihi bene complacitum est. 17.

Eş aş en şerelmes fiam kiben aş en
lelkem meg niugouek, aş aş kiben en
semit nem talalik hog ki ennekem
nem kelene es kinek kedueiert en
mindeneknek ah kik w benne bişnak
meg keşelmeşek.

AZ AH CHRISTVSNAK eg
D n haşa

haſa ah ki aſokbol giult ah kik iſten
nek fiai mint ſent lanos monga kón
uenek eſſó reſeben.

102. 1. **Quotquot aut̃ receperunt eum des
dit eis potestatem filios dei fieri his
qui credunt in nomen eius.**

Vala hanian ótet uóuek aſt ah ha
talmat adaa nekik hog iſtennek fia
ua lennenek, a kik w benne hínne
ſent Palis aſt mongia ah Galatasbe
lieknek irt leuelenek in, reſeben.

Gal. 3. **Omnes filij Dei estis / eo quod cre
didistis Christo Jesu.**

Mint feienkent iſtennek fiai uattok
ennek okaert hog ah Christus le
ſuſnak hittetek.

AZ AH CHRISTVSNAK eg
haſa ah ki olian tiſta mint ha ſoha
eg mak ſem bunt ſem tót uolna:erre
monga ſent lanos eſſó leuele
nek in, reſeben.

102. 3. **Qui ex Deo natus est / non peccat.**
Valaki

Valaki aſt iſtentól ſſúlet ót nem uet
keſik de mondhatna ualaki hog le
het aſt hog kik ah Christusban hit
tenek bünnekül elhetne nek lam aſt
mongia ſent lanos eſſó leuele
nek eſſó reſeben.

**Si dixerimus non peccauimus /
mendacem facimus eum.** 1. 10.
an. 1.

Ha aſt mondangiuk hog nem uet
keſtónk haſugga teſſwk wtet ugian
ottan meg aſt mongia.

**Si dixerimus / quod peccatum non
habemus / nosmetipsos seducimus /
et veritas in nobis non est.** Ibid.

Ha aſt mondangiuk hog nekónk
ninchén bünónk mi magonkat meg
chálluk es igaffag mi bünónk nin
chén, tehat miert mongiuk napon
ként es bocyaſſad mi nekónk ah mi
uetkeinket: de mit ſolok ha minden
ember w magaban iol erti ah bunt
mert naponkent uetkeſónk aſt iſten

D in nek

nek parancolatianak ellene fantá
lanzor ha gonost gondolunk, ha
megharagunk, ha embert ragalma
sonk ha kerkezonk, minden uallia
ast ah ki igaz ember es nem kep u
talo, erre ig felelek, mel feleletet illik
es fvkseg minden embernek tudnia,
hog ha ah mi termetonket niggok
bizon ha ug uagion, mert az eredet
bwnek giokeri bennonk uadnak kik
uel minekonk uiaskodnunk kel min
den gempillantásban mind halalun
knak oraiglan erre mongia gent A
goston ah minemü koniuert irt Iuliz
anos pelagianus ellen annak hatos
dik koniuerek vi. regeben.

*Dimittitur concupiscentia carnis in
baptismo/ non ut sit / sed ut in pec
catum non imputetur.*

Ah testnek az w kiuanfaga az az,
minden bunre ualo indulat meg bos
cattatik ah keresztsegben nem hog
ne

23
ne legén, hanem hog bwnre ne tu
laidonitassék : de ha ah Christu
nak erdemet negok es az w uercuel
ualo tisztitast, azoknak mondom az
kiknek igaz hitok uagion, es az isten
nek begede es akaratia gerent kegel
labbal wgekegnekléni, bator egek
tortenet gerent akaratik ellen er
telmek ellen uetkegnenekis az w bu
nok bunre nem tulaidonitatik w ne
kik, es egek ah Christusnak erdeme
iert oli igen igazak az istennek elot
te hog ha eg sal bunt sem tortenek
uolna, erre mongia gent Paal ah
Romabelieknek irt leueles
nek vii. regeben.

*Nam velle adest mihi vt faciam bonum/ sed non reperio in me bonum/
ergo quod non volo malum
hoc ago.*

Vgian ottan meg ast
mongia.

D iij Dele

Delectat enim me lex Dei secundum
internum hominem. Sed video ali-
qm legem in membris meis / rebellan-
tem legi mentis mee / et captivum me
reddentem legi peccati / que est in
membris meis / miser ego homo / quis
me eripiet ex hoc corpore mortis ob-
noxio. Gratias ago Deo per Jesum
Christum Dominum nostrum. Itaqz
idem ego mente quidem seruo legi
Dei / carne vero carni peccati. **Nul-**
Ro. 8. la igitur nunc est condemnatio hys
qui insiti sunt Christo Jesu / qui non
iuxta carnem versantur / sed
iuxta spiritum.

Nam ennekem akaratom uagion ara
ra hog iot cyelekeggem , de mikep-
pen legen ah io nem talalom mert
ah mit en akarok ki io , nem ast te-
gem , de ah gonost tegem ah kit en
nem akarok.

Annak utanna megh ast mongia,
gonor

24
gonorkottet engemet az istennek tor-
uene ah belso ember gerent, de latok
en az en tagaimban maas toruent, ki
az en elmemnek toruenienek ellene,
torekekik, es ki engemet, ki az en ta-
gaimban uagion , foglia tegen ah
bwnnek toruenienek , lat en niaua-
liasagos ember ki jabbadit meg enz
gem ah testbol ki halakra koteles, ha-
lat adok az uristennek ah mi urunk
Iesus Christusnak altala. Annak o-
kaiert ugian en elmemmel folgalok
az istennek toruenienek, testemuel
peggeg ah bwnnek toruenienek , nin-
chen astert mostan azoknak semmi
karhogatitok ah kik az Iesus Chris-
tusba plantaltattanak kik nem test
gerent elnek ha nem lelek gerent, ch
nag hofu bejeddel ast mongia sent
Paal, akaratom az hog ne uetkegem
de giarloo uagiok astert en ertelmem
ellen giakorta uetkegem , de az uris-
ten

Itten ah Christus Iesusért ést enne
kem bwnre nem tulaidonitta mikep
pen senkinék nem tulaidonitta és
illiem bwnre, annak mondom
ah ki minden wgekegetiuel és isten
nek akarattia, és gent lélek uristen
nek igazgatafa gerint igekezik elni.
Zent lanosis ást mongia első leue
lének harmadik rejen.

Qui ex Deo natus est non peccat.
Valaki és istentól gwlettetet nem uet
kezik, ést monguk ah credobanis, hi
gek kősonseges. gent eghazat, gentek
nek eggessegek bwnnek bocianattiat
ás és, higek ualami bişon gwlekegetet
ki genteknek gwlekegeti, mel gwle
ketet bişonios helire nem kőteleget
tik, hanem mind és uelagon gerte ge
rent uagion, azokban ah kik ah Chri
stus hwttit igazan ualliaak és és w be
gede gerent élnék ést eneklik és eg
hazbanis higek, eg gent kősonseges és
Apo

25
Apostoli gwlekegetet, és és ah kik és
apostoloknak hirdetesenek ah Chri
stus euangeliomanak predicalasának
altala és uelagon gerte gőrent uagion
és mind és Igas hittre tertenek ah Ch
ristus pegég ést wmagais meg mon/
da gent Mathenal, gent Mathenak
kőniuenek tişennioldik
regeben.

Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. Math.
18.

Valahol ketten auag harman őşue
gultenek en neuemben és és, és en
beşedem gerent, ot uagiok kőşottok,
nem mongia hog cyak Ierusalembe
uag cyak Romaban ualahol és és,
mindenőt ah hol és w neuben őşue
gwltének, de mind enie nag sok be
şedet kőniő meg erteni ah gent Ago
ston irasabol ki ást iria ah şoltar kő
niőnek niolduan őtődik regeben.

Si

Augu.
ad ps.
85.

Si enim dixeris te sanctum esse ex
te superbus es / rursus fidelis in Ch-
risto et membrum Christi / si te non
dixeris esse sanctum ingratus es.

Hate ug mond gentnek mondod
magadat temagattul keuel uag, te
pegeg ki ah Christusban hittel, es ag
Christus tagia lottel ha tenen maga-
dat gentnek nem mondandod hala-
adatlan uag.

AH CHRISTVSNAK EG'HA-
ga ki ag Christusnak begedet halga-
tia es fogagia es minden dolgat az
hog zabia. mikeppen ah Christus
mongia mint gent lanos irta kon-
uenek tigedit regeben.

10a 10

Quis meę vocem meam audiunt / et
cognosco eas / et sequuntur me / et
ego vitam eternam do eis.

Ag en iohaim ag engomaat halga-
tiak es esmerem wket es kouetnek
engemet es enis adok nekik orok es
letet,

26
letet, gent David meg agt mongia ag
goltar koninek gag tigenniolt
cyadik regeben.

Lucerna verbum tuum pedibus
meis / et lumen semitis meis.

psalm.
18.

Ah te begedet ug mond, ag en laba-
imnak gduendeke ag en osuenimnek
uelagofsaga, de meg egebet ingen
nem akar hallani ag gent Paal bezes
de gerent ki agt iria ah Galatasbe-
lieknek elsö regeben.

Etiam si nos aut Angelus e coelo
predicauerit Euangelium / preter id
quod accepistis / anathema sit.

Galat.
1. cap.

Meg hog ha mi a uag ag Angialis
meniorsagbul mas Euangeliomot
predicalandis tineknek atok legen,
mikeppen ennek elottö mondam
mostes esmet agt mondom ha ualas
ki tinektek mas Euangeliomat hir-
detend ennel ah kit hallotta-
tok atok legen.

Eg ah

EZ AH KIV ALKEPPEN
VALO IELE AH CHRI/
STVSNAK EGHAZANAK,

meli ieget minekõnk eõnkben kel
uifelnõnk eõ aõ ieg ki soha meg nem
cyal es ki minket minden cyalard
sagtul meg ment arra mongia aran
faiu gent lanos ah kõnben ah meli
kõnuet irt gent Mathe kõnuet
nek õtõdik regen.

Chris.
in ope
imp. in
Math.
cap. 7.

Ex fructibus eorũ cognoscetis eos /
fructus enim hominis est confessio
fidei / eius et opera conversationis
ipsius. Si ergo videris hominem
Christianũ / statim considera si con
fessio eius conueniat cum scripturis /
verus est Christianus. Si aut non
est / quemadmodum Christus
mandauit / falsus est.

Aõ w gw mólcyõkból mond esmeris
tek meg wket mert embereknek gw
mólce aõ w hitenek uallasa, es aõ w
teteme

27
tetemenienek cyelekedeti, ha aõert
kerestien embert latandaõ mind iar
ton gondold meg ha aõ w uallasa õõ
ue illik aõ irassal haat igaõ keresztien
ha kõnigh ugan nem leienõ mint ah
Christus parancyolatia tartia hamis
kerestien, aõirt ha mikor aõt mon
giak teneked, eõt ania gent eghaõ
monta eõt ania gent eghaõ fergette,
lassa meg aõontol ha istennek beõer
de ferent uagion ha aõ gent iras fer
rent uagion ah mit mond, auag ah
mit ferget ha ug uagon fogad meg,
ha pegeõ ah gent iras ferent nem le
iend tugad hog nem igaõ es ketelen
rea nem uag.

EZ AH CHRISTVS EES AH
CHRISTVSNAK EGHAZA.
Ha ki eõt iol meg ertendi kõniõ meg
erten michoda aõ aõ Antichristus es
aõ w gwlekeõeti.

Aõ Antichristus mikeppen gent Hie
ronymus

De an
tichristo
sto.

ronymus mongia ah minemü ker-
desre felelt. Algasianak annak tizen-
eggedikben, Christushnak ellenfege
mert azért mondatik mond Anti-
christushnak, mert ah Christushnak el-
lene törkezik, azon Hieronymos
meg azt mongia Damasushnak ki
Rómay püspök uala.

Qui Christi non est/Antichristus ē.

Ah ki nem Christuse az Antich-
ristuse, gent Agostonis azt mongia
deakul az Antichristus Christushnak
ellenfege. de mi feukseg est mine-
künk bizonyitanunk ah gent docto-
rokkal ha ah gent irasis niluan azt
mongia mint meg uagon iruan gent
lanos első leuelenek maso-
dik regeben.

1. Io. 2. **Filioli/nouissimum tempus est / et
sicut audistis/quod Antichristus vē-
turus sit/etiā nunc Antichristi mul-
ti ceperunt esse. Hic est antichristus/
qui negat**

28
**qui negat patrem et filiū. Quisquis
negat filium/is ne patrem qui-
dem habet.**

Fiachkaim ug mond utolso ódó es,
es mikeppen hallottatok hog az an-
tichristushnak el kellett íóni meg mo-
staniis nag sok Antichristosok ke-
denek lenni es az Antichristus ki
meg tagagia az atiat es az fiut, uala-
ki meg tagagia az fiut annal az atia
sincen, az az, meg tagagia az atiat. De
ki tagadhatia meg inkab ah Chris-
tus mint ah ki ah Christushnak az w
bejedenek es az w tistinek ellene tö-
rkezik, es ah ki uigga akaria forgat-
ni ah Christushnak bejedet, emleke-
zel azért arrol miczyoda az Christus,
es michóda az w tisti ottan meg tu-
dod michóda az Antichristus. Azt
mondok hog ah Christus bizonyi-
isten es bizony ember, ki az w halala-
ual es uereuel mind es uelag bwnet
E el

el molsa, es nem cyak ah kerestseg/
ben hanem uala hangor uetközőnk
es meg terőnk, touabba azt mondok
hog az ah Christus ah ki meg törté
mind ah halalt mind az örök poklot
es az ördögnek minden hatalmat, es
szeket pegeg megis bizonyitok gent
irasogbul, imar ha kik ennek ellene
szolnak ezek az Antichristosok, De
hog ioban meg erchéd ezek azok ah
kik azt herdetik hog isten ah mi bü-
nönket meg bochatia ah paranchó-
latnak meg tartasanak erdemeiert az
alamisnának bõitnek, alamisnalko-
dasnak es egeb io tetemennek erde-
meiert, nem hog ezek iok nem uolna-
nak, mert iok es székseg lenni ha ah
uegre ležnek ah mi uegre ah gent iras
monga lenni. Azonkeppen ah kik azt
mongak hog ah mise hallasnak es ah
mise mondasnak erdemeiert, ah szűz
marianak es mind ah genteknek erde-
me

24
me kirt bochatia meg mi nekünk ah
mi bünnönket az uristen, ime ah gent
iras azt mongia hog ah Christusnak
uere molsa el es uelagnak bwnet,
imegek königh azt mongak hog ah
io tetemin ah bõit ah genteknek er-
deme, mi lehet nagub ah Christus-
nak ellene mint masnak tulaidonita-
ni ah Christusnak erdemet ezek ah
Christusnak ellenşegi, ezek az Anti-
christosok, ezek ah paranchólatbul
ezek az imadşagbul, ah bõitból az a-
lamisnalkodasbul, es egeb io teteme-
niból, ah miseból es ah nemes szűz
Mariabul es mind ah gentekből Ch-
ristust lefust cinalnak es težnek ah
Christust meg tagagiak es esmet el-
temetik, ah szűz Mariat uegeg ah Ch-
ristusnak embersege žerent ualo gent
szuleit, es ah genteket meg rutoliak
meg chufollak, igaz žinte azonkep-
pen mint hog ha ualaki ah szolgat ki-
E ij ralnak

ralnak mondana, meg chüfolna ah
folgat és ah bişon' kiralt meg tagad-
na, mert ah kiral' new senkinek egeb-
nek nem illik, és seminek egebnek
hanem cyak ah királnak, aşonkep-
pen ah bünnek bochanatiais senki-
nek egebnek nem illik, és semminek
egebnek hanem keualtkeppen cyak
ah Christusnak erdemenek és uere
hullafanak, aş w şent atianak irgal-
maszaganak, kiböl el bochata aş w
şent fiat mi erettönk, iollehet nag' sok
iralsal meg bişonitam hog' cyak aş
istennek irgalmaszaga, és aş w şent
fianak erdeme aş ah kiert minekünk
meg bochatá aş uristen ah mi bűne-
inket de mind aş altal meg mondam
aştis ah kit Esaias profeta monda ki
bişoni meg iegşendő beşed, aşt mon-
ga Esaias kőnuenek neguen
harmadik reşeben.

Esai. 43. *Ego sum ego sum ipse / qui deleo ini-*
quitates —

30
quitates tuas propter me / et pecca-
torum tuorum non recordabor.

En uagiok ug mond, en uagok
aş, ki el mosom ah te bűneidet en e-
rettem, és ah te bűneidröl meg nem
emlekeşem. De kerlek iegeşd megh
eşt hog' eşt mongia en erettem. Sem
imadcyagert sem semmi ioo teteme-
niert. Hanem cyak aş w ergalmasza-
gaert kiuel wgi. Iegeşd megh aştis
mint şent Paal ir erröl eh dologrul
ah Sydoknak irt leuelenek kilen-
chédik reşeben.

Abşq sanguinis effusione non
fit remissio.

Heb. 9

Ver ontasnekwl ah bűnnek bocya-
natia nem leşen cyak Christus onta
ki pegeg aş w ueret ah bűnöknek bo-
cyanatiaert, és nem mongia aş iras
hog' senki uere eşgebe ontatot ki ah
bűnöknek bocyanatiaert. De ith
nag' sok kerdesek lehetnek.

E. iij

Elşo

ELSÓ KERDES, Miert nem b
cyattia aꝯ uristen ah mi bűnenket ah
parancyolatnak meg tartasának er
demeiert? eꝯokaert, mert senki meg
nem tartia ah parancyolatot. Ah pa
rancyolatrol Moyses aꝯt iria ótódik
kőniuenek xxvñ. regeben.

Deut. 27. **Prececrabilis omnis/qui non manserit in omnibus que scripta sunt in libro legis.**

Atkoꝯot minden ualaki mind aꝯok
ban meg nem marad ah kik ah tór
uenben iruan uannak, ah tórueñben
pegeg meg uagion tiltuan hog meg
cyak ſwuedbenis ne gondol' gonoꝯt
se keuan', mikeppen ah kilenchédik
es ah tígedik parancyolatban, ſent
Palis aꝯt monga ah Romabelieknek
irt leuelenek hetedik regeben.

Ro. 7. **Nam et concupiscentiam non nouissem/nisi lex dixisset. Non cōcupisces.**
En ah gonoꝯ kéuanſagot sem tut
tam

31
tam uolna ha ah tūrueñ aꝯt nem
mondotta uolna, gonoꝯt ne kűuan',
ah Christus ſwagais aꝯt mongia,
es ig magiarazsa ah parancyolatot
mint ſent Mathe meg irta kőn's
uenek ótódik regeben.

**Audistis quod dictum fuerit anti
quis/Non committes adulteriū. At
ego dico vobis/ quod quicūqꝫ aspe
xerit mulierem alterius ad concupi
scendam eam/iam adulterium cū ea
commisit in corde suo.** Math. 5.

Hallottatoke hog aꝯt mondottak ah
regieknek Ne paraꝯnalkogial, en kő
nigh aꝯt mondom tinektek, hog ua
laki maas ember feleſeget ug latan
gia hog gonoꝯ uegre lattia wtet, haat
immar aꝯ ſw ſwueben paraꝯnalagot
tót ſ uele. Touabba meg aꝯ
monga ugan ottan.

**Audistis/quod dictum est veteribus
Non occides. Quisquis aut occide
rit/** ibid.

rit/obnoxius erit iudicio. It ego di-
co vobis quod quisquis irascitur fra-
tri suo temere/obnoxius
erit iudicio.

Hallatoke hog aſt mondottak ah
regiegnék, Ne ólj, ualaki pegeglen
ólend melto iteletré. De en aſt mon-
dom túnektek ualaki okanelkúl at-
tiafiara meg haragjik melto iteletré,
im hallod mit kiuan ah parancyolat,
hog cyak meg ſe haragugial gonoſt
ſe gondol' ah te ſwuedbe ſemmi ora-
ban, és ſoha mikeppen ah paranchó-
lat w maga meg magiaraſſa wma-
gat ig' uagon meg irua Moifesnek
ótódik kónuenek hatodik reſeben.

Deut. Diliges dominum Deum tuum ex
6. toto corde tuo/et ex tota anima tua.

Zeressed ah te uradat Iſtenedet,
tellies ſwueddel és tellies lelkeddel aſ
aſ, aſ uriftent ſereſſed tellies ſwued-
ból aſ aſ, ah te lelkednek ne uala mi-
nemó.

32
nemó reſeuel hanem tellies elmed-
del, touabba ſereſſed tellies lelked-
del aſ aſ eleteddel, mert aſ ſent iras-
ban ah lelek ſok helien iletet iegſ aſ
aſ nem eg' nap, nem ket nap, nem eg'
eſtendóben, nem ket eſtendóben, ha-
nem minden wdóben és minden
ſem pillantasban és mind eltiglen,
imar gondolia meg ualaki hog ha
ualameli wdóben gonoſt nem gon-
dolt, auag' meg nem haragut, auag' ha
atiafiat ugan ſereti mint wnmagat
erre monga ah bólchi.

Quis potest dicere/mundum est cor
meum/purus sum a peccato.

Prou.
20.

Ki mondhatia aſt tiſta aſ en ſw-
uem, tiſta uagiok minden búntul, aſt
ſem mondhatia ualaki, noha neha
ualami kicinket uetkeſtem mi nem
aſontol melto uagiok karhoſatra
aſt mongia ſent lakab leuelenek
maſodik reſeben.

E v Quis

Iac. 2. Quisquis autem totam legem seruauit
uerit / offenderit autem in vno /
factus est omnium reus.

Valaki aſ egeſ törüent meg tartan-
gia de ha chák aſ egikben meg bo-
trankoſandik olian bwnós és ugán
melto halalra mint hog ha mind aſ
egeſ törüent meg ſekte uolna, gon-
dold meg te mikor Adam atiank
meg eue aſ almat, minek alitotad
uolna te biſoní ah te okoſſagot ſe-
rent ſeminek itelted uolna, de lato-
de meli nag bwn lón mel nag nio-
moruſag ſalla mind eſ uelagra, aſert
ah bwnert, miert lón nem egebert
hanem hog nag ſemeli ellen lón ah
uetek mert aſ iſtennek ellene lón
igaſ ſinten aſonkeppen akar mi ki-
chint uetkeſſönk mi ah parancholat
ellen iſten ellen uetünk, mert ah pa-
rancyolat aſ iſtene, nag leſen ah
bwn, noha nekönk kichinneſ latta-
tik

23
tik mert nag ſemél ellen uettönk,
mert aſ iſtennek ellen. De gondold
meg aſtis hog mikeppen büntetę aſ
iſten Lotnák ſeleſeget cyak aſ eg ha-
tra tekintęſert, Gondold meg amaſ
embertis, ah ki innep napon cyak
ſenre ualo fat ſed uala, Gondold A-
naniaſnak és Saphiranak uetkeketis
kiket aſ uriften cyak eg haſugſagert
ſörnő halalual óle megh, de miert
míuele aſ uriften eſeket nem egebert
hanem cyak hog meg mutaſſa ah
bwnnek mi uoltat és ah paranciolat-
nak meg nem tartaſaa terhit, aſert
aſ iſtennek parancyolatiat ſenki meg
nem tarthattia ah Chriſtuſnal tób.

Valaki annak okaért aſt herdeti
hog ah parancyolatnak meg tartas-
ſanak altala iduőól és auual niery
meg aſ ember aſ w bwnének bocya-
natiat előſör eſ őnnön magat ah Ch-
riſtuſnak ellenſegeue ſerſi, aſ aſ An-
tichriſt

tichristofsa ferzi wnonmagat, mert
cyak ah Christus uere mossa el ah
bwnt. Annak utanna mind onnon
magat, es mind azokat ah kiknek ast
herdeti es wneki hiznek atkostakka
es karhostakka tegi, mert sem ah kik
wtet halgattiak tarthattiak meg tel
liesegel ah paranciolatot, Erre mon
ga gent Paal ah Galatasabelieknek
irt leuelenek harmadik re

geben.

Gal. 3. Quotquot ex operibus legis sunt/
execrationi sunt obnoxij. Scriptum
est enim execrabilis omnis qui non
manserit in omnibus que
scripta sunt.

Valakik ah toruenek cyelekedetibol
uannak, az az ualakik ah toruennek
meg tartasabol uariak az w bwnok/
nek bocyanatjat es wduofsegeket
kottelegik wnon magakat atkosta
tra az az orok karhostatra okat mon
ga

34
ga gent Paal, mert meg uagon mond
iruan, atkost minden ualaki meg
nem marad, azokban ah kik ah tor
uenben meg uadnak iruan, ug mint
ast mondanaia, ualakik ah toruennek
altala akarnak wduofolni, miert hog
ah toruen ast kiuania hog w minde
nestol fogua meg tartasok, ast pegeg
senki nem teheti, ast egek atokra, es
orok karhostatra meltok, ast pegeg
senki nem mongia hog est gent Paal
nem ah tis paranciolatrol mongia,
hanem ah Sidoknak egeb toruenie
kröl, mert minden ketsegekwl min
den torueniekröl fool ah kiket az u
risten Moisesnek altala ki ada, keual
keppen pegek ah tis paranciolatrol,
es mind eeket toruennek fokta mon
dani, mint azon gent Paal mondassa
bul uehetiuk, mert ig fol gent Paal
Romabelieknek irt leuelenek

vij. regeben.

Nam

Ro. 7. Nam et concupiscentiam non novis-
sem nisi lex dixisset non concupisces.

En ah gonoꝝ kewanſagot sem
tuttam uolna, hog ha ah tóruén aꝝt
nem monta uolna: gonoꝝt ne kw
uani Ime ah kilencꝝedik es ah tiꝝedik
parancyolat tóruennek neueꝝi.

MASODIK KERDES.

Miert atta aꝝ uristen Moises al-
tal ki ah parancyolatot ha ſenki meg
nem tarthatia: aꝝ uristen ſoha lehe-
tetlen dolgot nem parancyolt uol-
na, ha peꝝeg lehetetlen dolgot paran-
cyolt uolna, nem okauál karhoꝝtat-
na ah lehetetlen dologért aꝝ uristen?

ERRE EZT FELELEM. Aꝝ ur-
risten mikoron teremte aꝝ embert
ah mi Atiankat Adamot ug terem-
te hog w meg tarthatia uala ah pa-
rancyolatoth wneki nem uala lehe-
tetlen ah parancyolatnak meg tartas-
sa, ha te mondanád aꝝ uristen Adam-
nak

35
nak eg parancyolatnal többet nem
adot hanem annak utanna ada ki ah
parancyolatot Moisesnek altala.

ERRE EZT FELELEM. Aꝝ
uristen ugan benne teremtetten uala
w benne mind ah tiꝝ parancyolatot,
de aꝝ eg parancyolatis kóꝝtó uala ah
tiꝝ parancyolat kóꝝót mert ah ki
igazán hiꝝi aꝝ eg Iſtent haat aꝝ aꝝ
Iſtennek ſemmi mondasat meg nem
ꝝegi, de teriönk arra hog aꝝ uristen
Adamnak lelkeben ugan benne ter-
remtetten ah tiꝝ parancyolatot ah
meg teczyk ſent Paal mondasabol ki
aꝝt iria ah Romabelieknek irt le-
uelenek ij, reꝝeben.

Nam cum gentes que legem non ha- Ro. 2.
bent / natura que legis / fecerint / eg
legem non habentes / sibi ipsi sunt
lex / qui ostendunt opus legis scri-
ptum in cordibus suis.

Mikoron ah Poganok kiknek tóru-
nek

nek nínchén terméset ǵerent aǵok
cyelekeǵik ah mit ah tóruén kewan
eǵek wmagok wmagoknak tórué-
niek kik meg mutatiak ah tóruennek
mi uoltat aǵ w ǵwókben, mint ha u-
ǵan megh uolna írúa aǵ w ǵwókben,
íool lehet eǵ wмага meg magiaraǵ-
ǵa magat de meg írom aǵtis ah mint
ǵent Agoſton magiaraǵǵa eǵt eh
ǵent Paal mondasat.

Augu.
de spū
lit.
ad mat
te. ca.
28.

Scriptum est inquit/ legem habent
in cordibus suis/id est/ non omnino
deletū est/ quod ibi per imaginē Dei
cum crearemur impressum est.

Meg uagion mond írúan aǵ w
ǵwókben ah tóruennek aǵ w cyele-
kedeti, aǵ aǵ nem mindenestól fogva
tórletet el aǵ, aǵ w ǵiwókbold ah ki oda
níomattatot uala, akkoron mikoron
aǵ Istennek abraǵatiara teremtet/
tónk uala, uǵ mint aǵt mondanaia,
mint ǵent Paal, mind ǵent Agoſton,
mikoron

36
mikoron aǵ Istén aǵ első embert tes-
remte aǵ w hasonlataſsagara, tókelle-
tesen teremte aǵ w lelket, ǵwueben
teremte minden parancyolatának es-
meretit, kiknek abraǵatit ǵs níom-
dokit mostis latiuk, nem cyak ah
Poganok lelkeben hanem meg ah
mi lelkónkbennis, uǵ hog ah termé-
setnek ǵs ah Moisesnek tóruenie,
(ǵoluan ah parancyolatrul) mind
eǵ, mikeppen minden ember meg
ertheti, ah ki mind ah ket tóruént
óǵuó uetendi, ǵs ah Moisesnek tórué-
ne cyak magiaraǵǵa ah termésetnek
tórueniet ki meg homalosodek ah
mi atianknak uetkeiert mind ónnón
magaban ǵs mind aǵ w fiaiban, eǵt
pegeg nem cyak ǵn ertem íǵ, íǵ erti
ǵent Ambrosius ki aǵt írúa ah kónben
ah kit ǵent Paalnak Romabelieknek
irt, leuelenek harmadik reǵet
magiaraǵuan.

F Lec

Ro. 1. Lex naturalis per Moysen partim
reformatā/partim auctoritas eius fir-
mata in vitijs cohibendis cognitū
fecit peccatū/non quod lateret sicut
dixi / sed ostendit peccata quę fiunt
non impune futura apud Deum.

Ah termęzetnek tőruenie Moir/
sefnek altala fel ęerent meg uitatęk,
fel ęerent aę ű meltořaga meg erőř/
sithettęk ah bűnnek meg tiltasiban
ah bűnt niluaua teue, nem hog ah
bűn annak előteis nem tudatneick de
meg mutata ah bűnőket ah kik leę-
nek, hog aę isten el nem engedneie
hanem meg bűntetne aęokat ah kik
uetkeęnek, Ennek okairt aę uris-
sten mikor előřor Adamot lelkebe
teremte ah parancyolatot kit ęent
Paal tőruennek ęokot mondani nem
uala lehetetlen ah meg tartasra,
de hog uetkeęek aniera meg ronta
aę ű termęzetit ah mienketis uele e-
getembe,

37
getembe, ug hog meg hog ha akar-
ta wolnais Adamis mies akarnokis
řoha aę istennek paranchólatiat sem
ű meg nem tarhatta uolna, sem mi
meg nem tarthatnoiook, eę okert
monda ęent Paal ah Romabeliecknek
irt leuelenek nólchádik reęeben.

Affectus carnis inimica est aduer-
sus Deum. Nam legi Dei non sub-
ditur/Siquidem ne potest quidem.

Ro. 8.

Ah testnek ug mond, minden
indulatia istennek ellenęe mert aę
istennek tőruenenek alaia nem uet-
tetik, ingen nem lehet peęeg lme im
ęent Paal aęt monga hog lehetetlen
dolog, hog mi ah tőruent meg tar-
ciuk iolleshet, mikor isten adamnak
ki ada, akkor lehetęes uala ah meg
tartasra, mondhatnaia it ualaki, lam
ęent David aęt monga ah ęoltar kőř-
niben ęaę tięennólchádik
reęeben.

F ij Germani

**Servau mandata tua et testimo-
nia tua.**

Meg tartottam ah te parancólatidat
és ah te bigónsagidat, Erre est fele-
lem hog sem ah görögben sem ah sy-
doban, sem ah gent Hieronymus ira-
saban kiuel w ah sydo goltart ma-
garra fordította, sem ah gent Ago-
ston kónueben kiuel w ah goltart
magarazsa nincén sohol, meg tartot-
tam, hanem uagon aq ige ergetten,
ug uagon meg Illarius kónuebenis,
de ki nem tuga aqt hog gent Daud
meg nem tartotta ah paranchólator,
mert gólgaianakis feleseget el ucu-
istennek törüenenek ellene meg fe-
löl reia w magat meg ólete.

HARMADIK KERDES,

Hat miert atta aq uristen uiobban
ki Moisesnek altala ah paranchóla-
tot mert annak elöte eltenek min-
den hiuek chák ah termegetnek tör-
üeneuel

38
ueneuel kit aq isten adammak leskebe-
teremte ki ah törüenél eg uala ah
kit Moisesnek altala aq uristen ki a-
da ebben eh törüenben elt Abra-
ham, ebe Iacob Isaac és mind ah pa-
triarchak, de hog ostan aq ember-
ben ah bün meg kezdé sokasodni és
mind naprul napra meg kezdé mind
ioban ioban aq w gúuekben terme aq
törüent ostan ug ada ki irua aq uris-
ten aqt ah törüent Moisesnek altala
ah ki annak elötö cyák gúuekben ua-
la de nem annak okaert hog annak
meg tartasanak, altala üduegölnenek,
mert aqt monga gent Paal ah Gala-
tasbelieknek irt leuelenek ma-
sodik regeben.

Quoniam scimus non iustificari ho- Gal. 3.
minē ex operibus legis/nisi per fidē
Jesu Christi/et nos in Christi Jesu
credidimus/vt iustificaremur ex fide
Christi/et non ex operibus legis.

F iij Miert

Miert hog' tugiuk hog' ah tóruen-
nek cyelekedetyból senki igázza nem
lehet aꝯ aꝯ senkinek bŵne meg nem
bocyattatik senki aꝯ ŵduósségnek
utara nem iuthat ha nem cyak ah Ie-
sus Christusban ualo hŵt altal, mi es
ha Iesus Christusban hittónk, hog'
ah Iesus Christus, hiti altal lennink
igázagka, es nem ah tóruennek cye-
lekedetiból. Ágert annak okaert ada-
ki ah tóruent Moisesnek altala hog'
ah tóruen meg nilatkoꝯneiek ah ki aꝯ
embernek ŷiweben homalioŷon uala
es hog' emberek aꝯ ŵ bŵnós uoltoꝯ-
kat meg esmerneiek ne biꝯnának aꝯ
ŵ miuoltokban, erre monga ŷent
Paal ah Romabelieknek irt le-
uelenek iij. reŷeben.

Ro. 3. **Per legem agnitio peccati.**

Ah tóruén altal lón ah bűnnek es-
mereti, aꝯon leuelenek hetedik reŷe-
ben meg aꝯt monga.

216ŷaꝯ

39
216ŷaꝯ lege peccatum erat mortuum/ Ro. 7.
ego aut viuebam sine lege quondā/
porro veniente mandato peccatum
reuixit/et ego mortuus sum.

Ah tóruennekul ŵ ah bŵn meg holt
uala en pegge regentem eiek uala
tóruénnekŵl, de ah parancyolat el
iőuén meg uiola ah bŵn en pegge
meg halek, aꝯ aꝯ, mihelt en ah paran-
cyolatbul meg latam aꝯ en bűnes
uoltomat, ottan meg esmerem hog'
en melto uolnek ŷrök halarra aꝯ en
bűneimert, eg' keuesneire annak u-
tanna meg aꝯt monga.

Ut appareat peccatum per id quod Ro. 7.
erat bonum mihi gignere mortem/
ut fieret maiorem in modū pec-
cans per peccatum.

Hog' meg mutattatneiek ug' mond,
aꝯ altal aꝯ aꝯ, ah paranchólat ah me-
li io uala hog' ennekem halalt ŷerŷe-
ne es hog' ah bűn ah paranchólat.
F iij nak

nak fölötte igen uestkőd bün lenne,
aš aš, hog ah bün meg telleg hog bün,
hog aš istennek haragia ah bün el
len meg lattassek, es ertessek meli
igen güleli aš Isten ah bün, meg ah
Christosis eš okaert monda aš ifiu
nak, mint žent Mathe meg irta kő
niuenek tiženkilencžedik reženben.

Math.
19.

**Si vis ad vitam ingredi/ser-
ua mandata.**

Ha tőkelletes akarž lenni ereğ el
ağ el mindent ah mit birž, es ad ah
žegenegnek, ug mint ašt mondanaia
ah Christus, ah tőruen nem cyak ah
kűlső tētemēnt neži, hanem neži ah
belsőtis, mert ualaki aš eš istent hiži
lenni bižoni istennek Kež mindent
el hadni w grōtte mikoron aš w be-
žede keuania, ašt keuania uala w tōle
ah Christus de nem mūuele, ažert
žomoruan mene el urunktūl, mert
inkab hūn w aš w gaždagfaganak hog
nem

30
nem mint aš istenben megis erte
hog meg nem tartotta uolna ah paš
rancyolatot ennek okaiert ira
ešt aš euangelista.

**Cum audisset aut̃ adolescens eū ser-
monē abiit tristis/erat enim habens
possessiones. Jesus aut̃ dixit discipu-
lis suis. Amē dico vobis/ diues dif-
ficile intrabit in regnū coelorum.** ibidē.

Mikoron halotta uolna aš Ifiu
ah bežedet žomoruan mine el mert
nağ sok iožagi ualanak w neki, w d
uōžitōnk pegeg ašt monda aš w taš
nituaninak, bižoni mondom tineka
tek ah každag nehežen mežen be meš
nieknek oržagaba, ešt pegeg nem en
magamtul magaražom ig hanem ah
Christus bežede w maga magaraža ig
meg magat. De žent Hieronymusis,
de mondanaia it ualaki lam aš ifiu
meg tarta ah parancyolatot mert
ašt iria žent Marcus w rola hog ah
F v Chri

Christus  erette  tet e  ah  ent
Marcus be ede.

Math. Intuitus illum Iesus dilexit eum.

1. Ewdu  it nk   reiaia tekintuen
 erette  tet. ERRE EZT Felel m.
Oluaf  touab  s meg talalod hog
meg nem tartotta ah parancyolatot
mert a t monda ah Christus e  he 
iod uagon meg teneked, ha a ert
meg tartotta uolna nem monta uol/
na  neki a t ah Christus hog meg
hia uagon,  omoruan sem ment
uolna el ah Christustul, de ah Chri-
stus sem mondotta uolna a t   rola
k nieb ah teu nek e    likni helien
altal menni hog nem ah ga dagnak,
menior agba, nem de cyak  n er-
t me e t ig  ig erti  ent Hierony-
musis,  s u an e  k nuct irt err l,
kit neue  Acticusnak, meli k nieben
a t iria hog ember a  istennek pa-
ranch latiat meg nem tarthatia, a 
ifiu

41
ifiu l pegeg a t monga e  nem hog
t kelletes uolt uolna, de ingen lenni
sem akart, aran   aiu  ent lanos meg
a t monga,  s ig  erti a  ifiu dolgat,
ig  erti Illariusis  s ah  ent Doctorok
mikor magiara  ak e t eh helt, mind
naian  idalma  ak e t e  ifiat. Mon-
danad te ennekem, tehaat mioka rt
monga  ent Marcus hog uronk  er-
rette e  ifiat, nemeliek a t mongiak
hog urunk miert hog  tet tanitua-
naua akaria uala tenni  erete  tet a 
a ,  eretgete  tet, edes be eddel  ola
neki, de ionkab e t kel mondanunk
hog urunk  erete  tet a  a ,  erete
  k     paranciolatianak meg tartas-
tat, de annal t bet kiuan  uala   t le,
a  a , a t kiuenta hog lelek  erentis
meg tartotta uolna mert  ent

Paal e t mongia.

Lex Spiritualis e t.

Ah t ru n  lelki dolog, eh pegeg le-
lek.

Ra. 7.

lekben nem tarthia uala meg, ah pa
rancyolatnak aſ ſ meg tartala all
pegeg eh harom elſo parancyolat
ban; it urunk foga eſt immerre hog
eg iſtent higgen, mert ah ki eg iſtent
hiſen ſereti aſ, aſ iſtent, ah ki pegeg
aſ iſtent ſereti keſ mindent ſ erete,
el hanni, aſ keſ nem lon aſert aſ iſ
tent nem ſerete nem hiue wtet ha
nem fogada ſ maganak aſ ſ Mar
haiat iſten elol arra mene el ſomoru
keduel, mert aſ iſtenis kel uala es at
tol ſem ualhatik uala el, de megis ah
marhat ualaſta maganak, eg beſed
del ennek aſ ertelme ſerete aſ ifiat ah
Chriſtus anniera hog ah het utolſo
parancyolatot uala menere meg tar
totta uala kiket elo ſamlala ſ neki,
de nem ſerete hog ah harom elſob
ſemit nem akara meg tartani, miket
Faraho keralt ſereti uala aſ uriten
mikor aſ Iſrael nepe nek niomoruſa
gat

49
gat meg tagitotta uala es aſt fogas
ga uala hog el bocaria wtet, megis
mutatia uala aſt aſ iſten, mert ah cya
paſokat ah kiket reaia bocat uala
akkor el ueſi uala rola, de hog oſtan
nem hwn ſ neki, aſ iſten nem ſerete
wtet es elis ueſte, aſt mondhatno
iok mi farahorulis ah mit aſ ifiurul
mondnak nemeliek, Farahot iſten
ſerete mert Moifeſt kere Faraho
hog imadkoſnek ſ grette, es iſten
meg halgata ſ erette Moifeſt, aſert
aſ iſten ſerete Faraho, ha ſerette hat
meg tartotta Faraho aſ iſtennek pa
rancholatiat de eſ nem igas, aſert aſ
ifiurul ualo beſed ſem igas.

NEG'EDIK KERDES.

Ha ah parancyolatot aſokaert atta
aſ uriten Moifeſnek altala uiobban
ki, hog ah parancyolat meg mutalla
aſ embernek aſ ſ bwnit, es bwnos
uoltat, mit baſnalt eſ aſ embernek.
Touab

Touabba ha ah törüennek meg tar-
tasanak altala, senki aš w bwnének
bocyanatiat meg nem nierheti hat
mi altal wduőđółtek ah regi Patriar-
chak es Profetaak? ešt hašnalia ah
parancyolatnak uionnan ualo ki a-
dasa hog ah törüen meg mutasza aš
embernek aš w bwnős uolrat ki wne-
ki előđör ašt hašnalta hog meg esmer-
te abbul aš uristennek ah bwn ellen
ualo haragiat, es iteletit Ennek u-
tanna oštan inkab wgekeget arra hog
magat minden bwnťol meg oggia,
ğent Paal ašt iria ah Timotheusnak
irt első leuele nek első regeben.

tit. 1. **Lex non est iusto posita / sed in iu-
stis et obsequentibus impijs
et peccatoribus.**

Ah törüen nem adatot aš igaşaknak
hanem ah hamısagnak, aš engede-
rleneknek, ah gonogoknak es ah bwn-
nesöknek ug mint ašt mondana hog
ion/

43
fonkab ah bwnťol magokat meg o-
gak ağert adatek ah törüen, Annak
utanna ešt hašnallia aš embernek ah
törüenböl ualo bwnnek esmereti,
hog mikoron latnaia hog w bwnős
uolna es melto uolna őrók halara
tehat eğbe uenne magat hog ah pa-
rancyolatnak meg tartasabul es aš
io cyelekedet altal meniorşagba nem
mehetne, hanem şükşeg uolna hog
mas keppem gondolna aš w wduős
şegere mint tunni illik, hog ah
meg igert Christusnak altala kellene
wduőđólni kinek eš uelagnak ualcyas-
gara el kel uala iőni ennek okaiert
monga ġent Paal ah Galatas beliek-
nek irt leuelenek harma-
dik regeben.

**Lex Pedagogus noster fuit ad Chri Gal. 3.
stum/ut ex fide iustificaremur.**

Ah törüen nekőnk őrgőnk, ueğere-
lenk, uolt ah Christushoş, hog ah
Chri

Christusnak hitenek általa lennink
Istennek elötte igazga, aſ aſ hog ah
Christusban ualo hwtinkel fogno
iok meg mi aſ Istennek irgalmaſſa
gat, es ah Christusnak erdemit, kiert
mi igazga leſönk Istennek elötte
kiert minekönk minden bwnönk
meg bocyattatik, es pegek ah Chris
tushoſ ualo hwk, Soha kwlomben
nem lehet hanem ha ember elöſör
meg eſmeri aſ w bwnes uoltat, mi
keppen ſenki addeg oruoſt nem ke
res, meg nem erti aſ w betegſeget.
Ember pegeg aſ w bwnös uoltat aſ
w niaualias uoltat ah parancyolat
nelkw nem ertheti, De mikor em
ber aſ w eletet ah parancyolat melle
uetendi, igaz ugan meg lathattia
mint eg twkörben aſ w bwnös uol
tat, ug tud oſtan aſ ember oruoſt
keresni aſ aſ ah Christuſt ah ki által
mindenek meg aldatnak, kóniö eb
böl meg

böl meg erteni mikeppen wduöſöl
tek ah regi ſent Atiak, mert miko
ron ah törüenböl meg ertettek aſ w
bwnös uoltokat es lattak hog aſ w
miuoltokbul es nem wduöſölhetet
nek aſ oruos Christuſhoſ foliam
tanak es biſtanak aſ el iöwö Chri
ſtusnak erdemeben es aſ által wduö
ſöltenek mint ſent Peter monga aſ
Apoſtoloknak cyelekedetekröl
irt kónünek tiſen ötö
dik reſeben.

Quid tentatis Denm / vt impona
tur iugum ſuper cervices discipu
lorum / quod neqz patres noſtri / neqz
nos portare potuimus / ſed per gra
tiam domini Jeſu Chriſti credimus
nos ſaluos futuros / quemadmo
dum et illi.

Mit keſertitek ti aſ uríſtent hog ah
tanithuanioknak nákokra oli igat
ueſſetek hog kit ſem ah mi atiaink,
G ſem

Act. 15

sem mi el nem uifelhettönk hanem
aſ Vr Ieſusnak ſerelme által kiuel aſ
uriften wtet ſerette es w érette min-
ket hiſſwk hog wduóſit mikeppen
ſinten aſokis aſ aſ, mikeppen ah regi-
ſent atiak meg nem tarthattak ah tór-
uent ah parancyolatot ugan mint
meg kellett uolna tartaniok aſonkep-
pen mi ſem tarthatiuk. De mikeppen
wk aſ el iouó Chriſtusnak erdeme al-
tal wduóſólteneſ, aſonkeppen miſ
aſ el iot Chriſtusnak erdeme által
wduóſólónk, eſt pegeg nem cyak en-
ertem ig hanem ſent Agoſtonis ig
erti mint meg irta ah kénben ah kit
irt magaraſuan ah ſent Iános Ewan-
gelioſmanak tiſedik reſeben.

Augu.
in 10.
ap. 10.
ca.

**Præceſſerunt iuſti/ſic in eum creden-
tes venturum/ quomodo nos quoq;
credimus in eum qui venit / tempo-
ra variata ſunt / non fides / quia et
ipſa verba pro tempore variantur.**

Ah

Ah mel igafak mi elettonk uolta-
nak ah keppen hittenek aſ el iouó
Chriſtusban mikippen hiſſönk mi
es abban ah Chriſtusban ah ki el
iót, aſ wdók ualtoſtanak el nem ah
hwt mikeppen ah beſedekis aſ wdó
ſerent el ualtoſtanak, eſ által wduó/
ſóktek miſ mikeppen ah Chriſtus
wmaga meg monda mint ſent Iános
meg irta kónueneſ tiſenneſ
ged reſeben.

Nemo venit ad patrem/nifi per me. 10.14.

Senki aſ en atiamhoſ nem ióhet
hanem cyak en általam, hat ſenki/
nek nem egebnék általa hanem
cyak w általa.

ETEDIK KERDES.

Ha ah parancyolat arra ualó hog
mi aſ által meg eſmernoíók ah mi
bwneſ uoltonkat foliamnank ah Ch-
riſtusnak erdemere hog aſ w erde-
meben biſuan legiónk ottan ah meſ

G ij nior

niorǵagnak utan, tchat immar nem
kel iol tennónk, hanem cyak ah pa
rancyolatbul esmeriŵk ah mi bŵ
nónket es aǵ utan hiǵonk aǵ
Christusban.

ERRE IG' FELELEK.

Nag' lokan uannak mostaniis eh fe
le emberek hog' ig' glnek, de eh felek
nem esmerik aǵ ŵ bŵnónket, es aǵ ŵ
bŵnós uoltokat, sem ah Christus er
demeben nem biǵnak, mert hog' ha
ŵk erteneiek ah bŵnt, mint gŵleli
aǵ uristen, mert ug' gŵlólí hog' aǵ
embert ah bŵnert halalra kóteleǵi,
pokolra es órók karhoǵatra, ha im
mar hinneiek hog' ah Christus abbul
ŵket ki mentette es ertenek ŵk eǵt
biǵon' nem ternenek arra ah ueǵede
lemre ah kiból egcyer aǵ Christus
aǵ ŵ dragalatos uǵreuel ki mentette.
Touabba ha hinnek hog' ha Chri
stus ŵ uelek eanie lok ioot tót ǵere
neiek

26.
neiek aǵert ah Christust, es aǵ ŵ hoǵ
ǵa ualo ǵeretetekben aǵon ŵǵekeǵ
nenek keǵǵel labbal hog' miuel aǵ ŵ
kedue ǵerént elninek, Semmiben ŵ
neki ellene nem uétninek, mint eǵ
uelag ǵerentis ha ki ualakít ǵeret,
haat annak mind ónnónmaga mind
lowa, tehene, es minden ammiuel ŵ
byr ǵoolgal, igaǵ aǵon képpen ah ki
hiǵi ah Christusnak erdemet ǵereti
ŵtet ah ki ǵereti ŵtet bŵnt nem a
kar tenni, mert igol tugia hog' ŵ gŵ
lólí ah bŵnt mert eǵt monga ah Chri
stus mint ǵent Mathé meg irta
kónuének vii. reǵeben.

Discedite a me omnes / qui operamini iniquitatem. Math. 7.

Tauoǵǵatok el en tólem kik gonoffa
got cielekettek, ǵent Paal meg aǵt
monga ah Timotheusnak irt
mas leuelenek mas re
ǵeben.

G.iiij Solidū

2. ti. 2. Solidum tamen fundamentum dei
stat/habens signaculum hoc. Nunc
Dominus qui sunt sui / et discedat
ab iniquitate omnis qui nominat
nomen Christi.

Az istennek allando fundamentoma
ez ah kiuel ah ieg leiend aza, az iga
hwt mint gent Ambrus magara
ezt eh gent Pal mondasat, es ah mint
ertheti ember az esd bejedekbol, es
meri az ur az oueit es minden el ta
uozekek ah gonozsagtul ah ki ah Ch
ristusnak neuet neuegi, meg azt mon
gia gent Paal ah Galatas belieknek irt
leuelenek otodik regeben.

Gal. 5. In Christo Jesu / neque circumcisio
quicquam valet/neque preputium/sed
fides per dilectionem operans.

Ah Christus Iesusban semit nem
haznal, sem ah kornul meteles, sem
ah nem kornul meteles hanem ciak
ah hwt ki feretet altal cielegek, a
fert

44
fert ah kinek iga es io hwti legen bi
zon czelekodetiis io uagon mint ah
io fanak io gumolce uagon ah go
noz fanak gonoz gumolce uagon
mint ah Christus monda eg bejed
del, mint az nap fen ha nap fen hat
fenlik, hanem fenlik nem nap fen,
iga azsonkeppen ha hwti uagon io
czelekodetiis, uagon, ha nincen io cze
lekodeti nincen hwtiis.

HATODIK KERDES.

Meg sem ertem hog mikeppen le
het ez hog ah hutnek mellette ne
kem cielekodetemis io legen, lam E
saia profeta nag gent uolt meg sem
uolt bunnelkul mint w maga mon
ga konuenek vi. regeben.

De mihi/ quia vir pollutus labi
is ego sum.

Iay ennekem mert en fertelmes aia
ku ember uagok az az bunos uagok
gent lobnak konuenek negedik re
geben

Es 4. 6.

geben meg aşt munga egik baratia
kinek neue Cliphas temanites.

106.4. *Ecce qui seruiunt ei / non stabiles / et in angulis suis reperit prauitatem.*

Ime ah kik uneki şolgalnak nem al
hatatosok, de meg aşt w angalibanis
gonosagot talala. Touabba şent Pal
şent Barrabas aniera oşue ueştenek
Antiochiaban hog egmestul el ual
nanak cyak ennek okairt hog şent
Pal akaria uala hog mikoron wk aşt
şokat meg latogatnak ah kiknek pre
dikalotanak, Marcus Ianos uelek ne
lenne şent Barnabas peşeg aşt aka
ria uala hog uelek lenne, noha ah
predikalasban tarsok nem lot uolna,
ig iria eşt eh dolgot şent Luchac aşt
apostoloknak cieledetiröl irt kon
uenek xv. reşeben, Eş aştert ah ker
des ha ah şentek magokat bunnel
kul nem ohattak illien ieles şentek
hat

48
hat mikeppen ohatiuk mi magun
kat? iol lehet arrol eleget şolek en
nek elote hog minemo bunosok ua
gunk mi eh foldon ah meddeg mi
nt elonk, minemo igasakiiis. De mind
aşt altal mostes şolok keues beşed
del, harom fele bwn uagon es harom
fele bunos uagon, elso bwn monda
tik eredet bunnnek ki nem egeb ha
nem ol' bwnosşeg, hog ki mi reank
ah mi atiank uetkeirt şallot, es euel
egetemben ah mi termeşetonk an
niera meg romlatot hog ha akarno
iok sem tehetnok hog ne uetkeş
nenk, mert soha mi aşt istent aniera
nem felhettiuk ammeniere kellene
aniera w benne nem bişhatunk, aşt
niera wtet nem şerethettiuk ah meş
nire kellene hanem şeretiuk aştokat
es aştokban bişunk ah kiket şemonş
kel latunk, ebben eh bunben peşeg
ananknak mehebennis benne uol
G v tunk

tunk erre monga ſent Dauid ah
ſoltar kóniõnek õtuenedik
reſeben.

Pſalm.
50. **E**cce in iniquitatibus conceptus
sum / et in peccatis concepit
me mater mea.

Ime en bwnbe fogantattam, es bwn
be fogadot engem aſ en aniam. De
erre nem ſwgſeg eggb biſonſag mert
eſt minden ember meg eſmerheti
hog ah mi termeſetõnk meg ronta
toth termeſet ſõrgent cyak bwnre
uagon, mert embernek lelke untalan
kwlwmb kũlũmb iſtennek ellene ua
lo dolgokra, giakorta pegeg iſten
ellen ualo dolgokatis ciẽlekeſik, eſek
aſ eredet bwnnek gũmõlchi, ennek
ch gwmelcnek pegeg faiais uagon, ki
nem eggb hanem ah mi romlot ter
meſetõnk: eſ aſert aſ eredet bwn ah
mi termiſetõnknek bwnõs uolta ah
mi atianknak bwnneiart, es aſ mi
ter

termeſetõnknek, ki anniera meg ron
tatot hog nem teheti hog ne uẽkõſ
ſek, ennek ah gũmõlchi minden go
noſ gondolatok es minden iſtennek
ellene ualo tẽtemenõk, ebben eh
bũnben benne uala mind eſ uelag, es
mind eſ uolag kõtõles uala õrõk ha
lalra, eſert eh bwnert mint ſent Pal
monga aſ Ephesumbelieknek irt le
uelenek maſodik reſeben.

Eramus omnes natura filij ire. *Eph. 2.*

Feienkent haragnak ſiai ualank
aſ aſ bũnõlõk es karhoſtak, de hog
ah Chriſtus el iõue ualakik w benne
hwnnek es nem ug hũnek (mint aſ
õrdõgõk kik is hiſik hog ah Chri
ſtus meg holt mind eſ uelagert, de
nem hiſik hog w erettek holt meg)
hanem ug hiuck hog w erettek holt
meg ah Chriſtus, es minden remen
ſegeket w benne uetetek, eſeknek
bũnnõket meg bocátia aſ uriften aſ
w ſent

ŵ ſent ſiairt, aſ aſ meg bociatia
mind aſ ŵ termézeteknek bwnóſſe-
get, és meg romlafat aſ aſ, minden
iſtennek ellene ualo gondolatokat
és tetemenieket aſokban ah mint
mondam ah kik ŵ benne igáſan hit-
tenek mikeppen aſ Chriſtus monga
mint ſent Ianos meg írta kónue-
nek harmadik reſeben.

104.3. **Sic Deus dilexit mundum / vt fi-**
lium ſuum vnigenitum daret / vt
omnis qui credit in eum non pereat /
ſed habeat vitam eternam.

Eh keppen ſerete iſten eſ uelagot
hog aſ ŵ egetlen eg fiat adnaia ŵ e-
rótte hog minden ualaki ŵ benne
hyend el ne ueſſen hanem örök ele-
tet uallion: eſenkeppen imar iol kel
elniék és kel magokat oltalmaſniok
aſt aſ artatlanſagot ah kit ŵnekik ah
Chriſtus ſerſet, mint ſent Paal mon-
ga aſ Ephesumbelieknek irt leuele-
nek

nek maſodik reſeben.

Condiſti ſumus in Chriſto Jeſu ad
opera bona / que preparauit De-
us / vt in eis ambularemus. Ephe.
2.

Teremtetenk ah Ieſus Chriſtusnak
altala ah io cſelekedetre kiket ſerſe
aſ uriften hog aſokba iarnank aſ
aſ, aſ uriften aſert teremte uiobban
aſ ŵ ſent ſianak altala, aſ aſ, uiobban
nemſee hog elnenk aſ ŵ mondafa
és akaratia ſerent, aſert eſeknek kel
igekeſniek keſſel labbal hog aſ vri-
ſten ellen ne uetnenék hala adatlan
ſiay ne legének és aſt aſ artatlanſagot
oltalmaſnaiak ah kyt ah Chriſtus
naſ draga uereuel ſerſe nekiek, eſek
immar ha történet ſörént uetkőſ-
nek, de ha meg nyha kelendis ah uet-
tek de hanem ertendik aſ ŵ bünd-
ket bwnre ŵnekyk nem tulaydoniz-
tatyk mert aſ ember oly giarlo hog
gyakorta minek elöte enged ah uet-
teknek

teknek de miert hog' ah uolt akara
tiok hog' nem akartak uetkeznie en
nek okaiert ha immar egek törtenet
gerent uetkeznék bator neha kelues
ys bwnre nekyk nem tulaydonytas
tyk ah Christusnak erdemyert, mert
egeknek aſ w bwnók ah Christus
nak erdemyert bocyanando bwnne
lót aſ aſ megh bocyatatot bwnó.
Egek immar aſ w miuoltokbul bwn
nók mert naponkent uetkeznék,
mert naponkent aſt mongiak, es bo
cyassad my atyank ah my bwneyn
ket uetkeinket, de ah Christusnak er
demeból gentek es bwnnelkwl uad
nak, eſók ah w igaſ hwtóket napon
ként megh esmeryk mynd wnonma
gokat es mynd egebeket aſ w nemes
es yo igaſ cielekedetekból, epitik
mert egek tuduan, ertuén nem uet
keznék akaratiok gerent, mert aſ
hog' eg' mak gemnyt se uetcenek aſ
istennek

57
istennek es aſ w felebaratóknak el
lene lehetetlen, minden gentek es
mynden hyw keresztienek illyenek
uoltanak, es mostanys, illyetenek, ha
pegeg erről irast keuanſ, igaſ eleg
irallal meg bysonittok est my my
kor ſolank ah Christus egyhasanak
ryſtaſagarol.

Nag' sokan uannak kyk cyak ſynnel
keresztienek kyk nyeluekkel uallyak
ah Christust de ſewekkel nem hy
ſyk, egeknek nyncyen gongyok ara
ra, hog' isten gerent ellyenek, es
nem oltalmaſſák magokat, ertuén
tuduán gyakorta aſ uristennok, el
lene uetnek, sokara pegeg ingen nem
gondolnak arra hog' ne uetkeznék
ingen nem erſyk es nem ertik hog'
uetkeznék, egek aſok ah kik halalos
bwnben uannak, egek ah kyk illyen
bwnben megh halandnak myndiar
ton pokolra mennek mykeppen
gent

gent Paal monda ah Romabeliek
nek irt leuelenek niolcyadyk
regeben.

Ro. 8. **Fratres si secundum carnem vix-
istis/ moriemini.**

Atyamfiay ha test gerént élték megli
haltók, aſ aſ, ha teſteteknek kedue
gerént élték el ueſtek, miuel pegeg
hog yobban ercyed merről peldat
mondok en teneked, ah mi lelkonk
meg anyanknak meheben annak uz
tanais olyan mint ah napnak földé,
kyben ah fűnek gyökerey benne
uannak és nag ſűrőſeggel fel űtnék
ah fűuek aſ ű gyökerekből, igaſ aſ
gonkeppen ah bűnök gókerei eh mi
lelkonkben benne uannak és gya
korta fel űtnék, ennek ah meg rom
lot termeſetnek gyümölcsi, mint
tunni illik gonoſ gondolatok, gonoſ
cyclekedetek, touabba mykeppen ah
kertet meg kapaliak és tiſtaua teſik
ah kerten

ah kertet, egenkeppen ah Christus
tiſtaua teſi ah mi lelkonket aſ ű ue
re hullafanak erdőmeuel, kiben mi
biſtonk, aſt monga ah Christus
mint gent Mathé meg irta kő
niuenek. xij. regeben.

**Sed dico vobis quod de quocunq;
verbo otioso/ quod locuti fuerint
homines/ reddituri sunt ratio-
nem in die iudicii.** Math.
12.

De mondom tinektek hog minden
hiuolkodo beſedről kit emberek ſol
nak, rola ſamot adnak iteletnek ide
ien, de hog adhatonk mi ſamot mel
igen ſokak ah mi bűneink mint gent
David monga ah ſoltar kő
nek. xviii. regeben.

**Delicta quis intelligit/ ab occultis
meis munda me.** Pſalm.
18.

Ki erti aſ ű bűneit ugi mint aſt
mondanaia ſenki, aſert nem tiſtith
meg engem aſ en titkos bűneimből
H ſemmi

sentmi egeb hanem, ah Christus tış
titia meg ah mi bŵneinket, ęs ah mi
adosagonknak leuelet ę tŵrle el, ęg
mint hog ęg mak ęenne bŵn nem
maradna ah mi lelķŵnkbę mint ęent
Paal monga ah Colossabelieknek
irt leuelenek. ij. reęeben.

Colos. **Deleuit quod aduersus nos erat**
2. **Chirographum.**

El tŵrle aęt ah Christus ah mi ke
ęŵnk irasat ki mineķŵnk ellenķŵnk
uala, aę aę, el mŵsa ęs el tŵrle mine
ķŵnk minden bŵneinket, ęs ęamot
ada aę ę ęent uereuel minden hiu
kereętienekęrt aę ę ęent Attianak,
megg annak felette aę ę ęent malaę
tiat aggia aę ę hiueinek, hog kiuel
napŵnkent tıştittiak aę ę lelķekket,
de mikeppen ah tışta kerbe meg ma
radnak ah fŵnek gŵkerey aęŵnkeę
pen megh maradnak ah bŵnnek gŵ
kerey ęs, mikeppen ah kerben ah fŵ
giŵkerek

53
gŵkerekřŵl kik iřmegh fel uerik ma
gokat aęŵnkeppen ah mi lelķŵnkbŵl
untalan fel ŵti magat ah bewn mint
tudni illik, kŵlŵmb kŵlŵmb gonoę
gondolatok, neha gonoę a uaę hara
gos beęedek neha meg gonoę tete
meniekis, De mind eęek, miert her
telen ęs ertellemnekŵl leęnek aęŵk
ban ah kik uetkeęni nem akartanak,
ęs nem uetkeętenek akaratiok ęs er
telmek ęerent, hanem minden ęandes
kokkal aęŵn uoltanak hog ne uet
keęęenek, eęeknek ualami bŵnŵk ę
fık ŵnekik bŵnre nem tulaydoni
thatik, hanem aęok ah bŵnŵk bocya
nando bŵnŵk leęnek ah Christus
nak erdemiert ah kiben ŵk hittenek
aęaę megh bocyatot bŵnŵk.

De uannak ol' gonoę embęrek hog
mindenestŵl fogua parlaga haggiak
aę ę kerteket aę aę, nem oltalmaęęak
magokat bŵntŵl, de meg erthuen,

H ij tud

tuduanis giakorta uétkeşnek, eşekş
nek lelkeket eş testeket aş uristen
kşldi aş örök karhoşatra mint wş
nşnmaga megh monda ah Christus,
iria peşeg şent lanos kşnues
nek őtődik reşeben.

107.5. Et prodibunt qui bona fecerunt in
resurrectionem uite. Qui uero mala
in resurrectionem con-
demnationis.

Ah kik iol cyelekettenek fel tamadş
nak előtnek fel tamadaşsara ah kik
peşeg gonosol cėlekednek karhoş
şatnak fel tamadaşsara, minek okaş
ert intek mindent en arra hog ha
eddeg lstennek ellene elt meg terien,
es bişşek ah Christus ęrdemşben ęl-
lien aş uristen akaratia es kedue şe-
rent, ne akarion el ueşni őrűkke, ah
peşeg meg lehet mint şent Pal iria
ah Timotheusnak irt masodik le-
uelenek masodik reşeben.

In

57
In magna domo/non enim sunt uas 2. ti. 2
sa aurea et argentea tantum/verum
etiam lignea / ac testacea/ et alia ue-
ro/ in honorem / alia uero in contu-
meliam. Si quis uero expurgauer-
it semetipsum ab hys erit uas in
honorem sanctificatum ac commo-
dum/ vsibus domini ad omne o-
pus bonum preparatum.

Ah naş eş gaşdag haşban nem cak
aranbol eş eşustböl cynalt edenek
uannak,hanem meg fa eş eşereşpedeş
nekis uannak, nemellick tiştesşegre
ualok, nemellick peşeg bolsusagra
ualok,aş aş,ala ualo dolgokra, mint
arniek şekre auaş mosşeknak ualók.
De ha ki magat eşekböl meg tişti-
tia haat őes tiştesşegre şentőltetőt
eden leşen,kiuel aşur eş leşen, şereş-
tet minden io cyelekedetekre, Aşert
ime im meg terhet ember, eş ha an-
nak előtő karhoşatra ualo uolt,
H iij meg

megh teheti aſt hog' wduofſegre uaz
lo legén ha ah Chriſtusnak bejedes
nek hígen, és ha aſt w' erdómeben bi
zik, annak utanna akar élni aſt uris
íſtennek akaratia és kedue jórent, ha
logatni pegeg aſt nem kel, mint aſt
Chriſtus mongia, és ſent Marcus
meg irta kónuenek xij.

regeben.

Marci
13.

Vigilate/nescitis enim quando Do-
minus venturus ſit / ſero an medio
noctis/in gallicantu an diluculo/ ne
ſi venerit / repente offendat
vos dormientes.

Eccle.
5.

Vigaſſatok mert nem tugiatok mi
koron id el aſt haſnak ura íſtene, a
uag' efeli koron, auag' reguel, hog' ha el
iouend ne talalion titeket alwan
erre mongia ah bólch.

Ne dicas miſeratio Domini magna
eſt/ multitudinis peccatorum meorum
miſerebitur. Ne tardes conuerti ad
Domini

55
Dominum / et ne differes de die in
diem. Subito enim veniet ira illius
et in tempore ire diſperdet te.

Ne mond te aſt, nag' aſt íſtenuek er
galmaſſaga, meg bociatta énnkem
aſt én ſok bwnóimet, ne leg' keſedel
mes aſt uríſtenheſ ualo teríſre, és ne
halogaſd naprol napra, mert hamar
el id aſt w' haragia, és boſſu allafanak
ideien el ueſt tegedet illik aſert em
bereknek loſanoknak lenni minden
ſempellantasban, és kel rettektetni
ah bwnre hailo termeſetet aſt órók
karhoſatal, kit rettenetes cyak halla/
nys, de biſon' inkab kel nekónk hal
lamunk aſt uríſtennek nag' kegelmeſ
ſeget és ah Chriſtusnak nag' draga
uere hullaſat, kiuel minekónk aſt ſér
ſe hog' íſtennek fiaí lennink mint ah
nap fén, és aſt íſtennek angiali.

Eſeknek ch dolgoknak hallaſauaí és
értelmeuel kel minekónk magunkat

H iij min

minden iora iſſgatnonk hog' örökül
öröke eliunk.

HETEDIK KERDES.

Mikeppen lehet Iſtennek kellemes
tes ah fele io tetemen ha ah io tete
mē ſenkitöl tőkelleſen nē lehet iol,
iol lehet aſſ iſgekeſet meg lehet.

Imeſt ued eſedbe hog' ah hiu kereſ
tienekben eh ſele el keſdet io tete
men kellemetes nem ah io teteme
nieknek io uoltaiert, hanem ah ſemel
liert ah ki ah ior miueli meli ſemel
Iſtennek kellemetes, ah Chriſtoſert
ah kiben hit, kiert immar ah ſemel
ah ki iol iſgekeſik elni naponkent eſ
akar mindenha őregbólni ah ioban,
Iſtennek ſiaua lőt, mert imar Iſten
nek ſia, eſ aſſ ſia Iſtennek kellemes
tes, eſ okaiert minden io tetemen
Iſtennek kellemetes. Noha ah io
nem tőkelleſes io, mert gākorta uet
keſik akaratia eſ ertelme ellen, eſ
beſed

56
beſeddel ah tetemen kellemetes ah
hiu ſemeliert, de ah ſemel nem lehet
kellemetes ah tetemeniert, mert ha
aſſ lehetet uolna: nem uolt uolna ah
Chriſtusnak el iöte. Peldat mondok
rola, ualamel embernek uolna eſ ſia
eſ eſ ſolgaia, hog' ha mind ah ſia eſ
mind ah ſolgaia eſgetemben giakor
ta aproſagot tennének ennek eſ em
bernek: hat eſ el menne ah ſolgaiat el
ſne tőle de aſſ ſia el nem ſne,
miert: mert ſneki ſia, mert ſneki
aſſ ſia ſomelie kellemetes, innét mon
giak paraſt peldaban aſſ atianak eſ aſſ
anianak eſ gonog ſia eſ eſ ruth ſia
ſineſen.

NIOLCADIK KERDES.

Im aſt mondad megis biſonithad,
hog' ſemmi io tőtemennek erdeme
böl nem kel uarnonk, ah mi bwnón
nek bocyanatiat eſ aſſ örök ſduof
ſeget, hanem tiſtan cyak ah Chriſtus

H v   nak

nak erdemeből és ugre hullafából, te
haat mi okaért mondod hogy őw g
fegh iol elni és arra igekegni minden
wgekegettel. Ha ualaki iol nem el ah
mint embertől lehet te hat aš el kar
hozik, mind eš uilag keşdetitől fo
gua teuelgettenek ebben aš emberek
és aš Istennek, ergalmassaganak tiş
tesseget cyak keuesen tuttaak megh
adni, és ennek okaért wduşolték
keuesen, mint urunk meg monta és
şent Mathé meg irta kónuenek
hetedik reşeben.

Math. 7. *Angusta est porta et stricta est via/
que ducit ad vitam/et pauci sunt
qui inueniunt illam.*

Şoros aš kapu és şoros aš uth, ki aš
çletre uşen, keuesen talaliak meg,
mert ha aš Istennek ergalmassagat
meg eřmertek és tiştelni tuttak uol
na, tehat abban biştanak uolna meg
eřmertek uolna aš w niaualias uolto
kat,

57
kat, meg aš Istennek io uoltat és : en
nek okaért nem akartanak uolna aš
Istennek halaadatlanok lenni, hanem
ualamit tuttanak uolna hogy Isten
nek ellene uagon nem miuelték uol
na eşt. De miert hogy aš Istennek er
galmassagoból nem uartak aš w w d/
uolşegöket, hanem aš w cëlekedeş
tökből, el mentenek minden gonol
şagot el miueltének, oştan ah tem
plomba mentenek, fel, aldoştanak
oth, és uala minemö enekleşeket töt
tenek, aşt tartottak hogy wnekik aual
meg bocyáttatik minden bwnök
mint Hieremias profeta meg,
irta kónuenek heted
reşeben.

*Ecce vos confiditis uobis in ser
monibus mendacii/que non prode
runt uobis /furari/adulterari/iura
re / mendaciter libare Baal/ et ire
post deos alienos/ quos ignoratis/
et ſc* Hier. 7

et stetitis coram me in domo hac/
in qua inuocatum est nomen meum/
et dixistis / liberati sumus eo
quod fecimus abomina-
tiones istas.

Ime ti biatok hamis haug begedek.
nek, kik ti nektek semit nem haenal/
nak, orgotatok, embert oltetek, para-
gnalkottatok, hamisan eskottetok,
baal istennek aldotatok es ol' isten
utan iartatok kit nem tuttatok, es el
iottetek es allottatok en elottem eb-
ben eh hauban kiben az en neuem se-
getsegre huiattatok, es est mondotta-
tok meg zabadoltonk, agert hog mi-
ueltuk az utalatosagokat, az az, iol
lehet uetkeztok de miert az uristen
nek templomaban iottok, meg nem
buntettetok, es agert miueliuk
mind eket eh gonosagokat : De
neguk meg ah mostani uelagotis bi-
zon ugan uagon mostanis : sok em-
berek

58
berek elnek orgasban, toluailasban,
paragnasagban, De miert wnnep
napon auag egeb napon az egi
hauba mentenek, oth aldotanak,
pengon miset uottenek, az az, embert
fogattanak, hog ki urunknak testet
ueret ah peng kedueirt hozza uotte,
imadlagot uottek peng, azt tartot-
tak hog isten wnekik meg bochata
minden bwnoket, meg ugan aztis
mondottak, minem hiaba tartak
az gentolt uiget, az es haenal, maga
chik ah Christus uere mosta el ah
bwn az w hyueirol, nem hog az
imadchag io ne uolna de ennek helie
legen mikoron zolunk mind ah ima-
dcyagrul mind ah miserol. Touaba
ha ualakik magokat imez temerde-
kuntol meg otak, hat ezok bunnelkul
ualoknak uelik magokat, miket am
urunk w maga meg ielente az eg zez-
etes Sidonak chelekodetibol, mint
iria

iria gent Luchác kónuenek
xviij. regeben.

Phariseus stās apud se orabat. De-
us gratias ago tibi quod non sum
sicut ceteri hominum/ raptores/
iniusti/adulteri. etc.

Ah geržetes Sydo ig imadkožik uala,
Isten halaat adok ėn tenekód, mert
nem uagók ėn ollian mint aš ege-
bek, kik ragadožok, hamisak, paraž-
nak, ašt pegeg meg nem tuttaak gon-
dolni hog aš w lelkókben hanžor
uetkežtenek istennek ellene kik aš
istent tižtan nem feltek, nem bižta-
nak w benne, nem žerették wtet. At-
tiok fiat ug nem žerették mint wn-
nómagokat, ah mi wdónkbennis
žintén ugian uagon, ah kik eš uelag
lattara ónnómagokat niluan ualo
bwnóktól megh ohattak, ašt bwn-
nelkwł ualo embóreknek uelik ma-
gokat, ės nem cyak elegnek uelik aš
w mi

59
w miuoltokat, de elegnek uelik meg
egébeknek úduósegekreis, ašt nem
akartak sem munkat tenni, hanem
cák arultak aš w io uoltoknak er-
dómet, mint tudni illik annak erde-
met, hog w urunknak testet ueret
hožžaiok uótték, hog aš istennek kó-
niörgóttének, ašt eš aš oka hog
keuelsen wduóžóltének.

Mert ah ki gonožul el eš uelag latta-
ra ah sem tud meg terni, ės aš Chri-
stus erdemebe bižnia, ah kik pegeg
eš uelag lattara iol elnek ežekis el
uežnek, mer nem tuggiak meg esmer-
ni hog bwnóžok istennek elóte aš w
lelkókben, mert aš isten ah lelket ki-
uania, miert ežek aš istennek irgal-
masagaban ės ah Christusnak erde-
meben nem tudnak bižni: ašt ežek
kis el karhožnak. De hog mi eš ue-
laggal mint gent Pal žol el ne kar-
hožnank, erchúk meg hog cyak ah
Chri:

Christusnak erdeme kinek általa
mindenek űduőőlteneke, es ah ker-
desreis rea felelek ki eő uala.

Eő felől aő mondod hogő cyak ah
Cristusnak erdeme ah mi űduőőse/
gőnk mas felől meg aő mondod hogő
ah io tetemennek oth kel lenni, aőert
ugő techik ennekem őőksőg keppen nē
chák ah Christus erdeme aő en űd/
uőősegem, hanem ah Christusnak er-
dőmeuel aő en io tetemis. Touabba
ha ah gonoő őletert karhoőom, mi-
ert nē űdueőőlőő ah io tetemeniert?
Im eő utolőo kerdesre igő felelek, bi-
őonő dolog eő hogő nem chák ha őőlőő-
te igen uetkőőik aő ember, de ciák
eő būnertis el karhoőik. mert ember
ciák eggiket meg nem tarcia ah pa-
ranciolatnakis, mint mondam on-
nat felől, melto őrőő halarra, aőert
gondold meg imar ha ah parancio-
latot meg tarthatod, miert ah tő-
uen aő

60
uen aő kiuania hogő mindenestől fo-
gua meg tartalsek, hat ah te űduőő-
segedre eleg, De kichőda ah ki min-
denestől fogua meg tartota? senki.
eő beőeddel aőert, ah mi būnőnk, ah
mi karhoőatonkra, őlegh ah mi io
tetemeniőnk pegeg nem őleg ah mi
űduőőseggőnkre, mert annőra iol
nem előnk ah meniere kellene, es
ah parancyolator telliesseguel meg
nem tarthatiuk.

Ah maso-
dik kerdesre igő felelek eő kerdes aő
akaria meg erteni hogő ha cyak ah
Christus erdeme eleg ah mi űduőő-
seggőnkre, es teneked ugő lattatik hogő
nem előg, mert ha eleg uolna, nem
mondanad aő hogő iol kel tenni. Ah
Christusnak el iőőnek utannais ah
Chrtstusť uallottak aőok kőőőőlis fo-
kan illien uelekedesben uoltanak
mint őent Luchác irasabol uehetők,
ki aő iria hogő őent Peter aő mon-
I da

dotta légen mikoron uolnanak ol'
liak hog' kik ašt mondanaiaak hog' ah
Christusban ualo hwt nem eleg
uolna ah mi wduolsegenkre.

Act. 11. Quid tentatis deum imponere iugum
super cervices discipulorum/ quod
neqz nos/ neqz patres nostri porta-
re potuimus/ sed per gratiam domi-
ni nostri Jesu Christi credimus
nos saluos futuros/quemad-
modum et illi.

Mit kesertitok ti aš istent, hog' ah
Tanituanioknak niakokra, ol' igaat
uesetok, kit sem mi sem ah mi atas
ink el nem uiselhettenek, de aš ur Ie-
sus Christusnak keduessegenek, aš aš,
erdemenek altala hiššw'k hog' wduol/
šolonk mikeppen ašok, aš aš, ah regi-
šentek, ug' mint ašt mondanaia ha
ah regi atiakat ah toruennnek meg
tartasa nem segillette aš wduolsege-
nek megh nierefere, haat miuel in/
kab

47 kab nem segel minket. Ennek oka/
ert šent Palis ašt monga ah Galatas
belieknek kik immar ah Christust
ualliak uala, de meg tantorottak
uala ualami hamys prophe-
tak miat.

Christus factus est nobis ociosus/ Gal. 5.
quicumqz per legem iustificami-
ni a gratia excidistis.

Ah Christus nektek semmit nem
hašnal ualakik ah toruen altal akar-
tok igasša lenni, aš aš, ualakik akary/
atok bw'netoknek bochanatiat nier-
ni es wduošoni el šakattatok ah Ch-
ristusnak šereteritel es erdemetol.
Ha pegeg ualaki ašt mondangia. Ith
šent Paal nem šool ah paranciolat-
nak meg tartasarol, hanem ah Moiz-
sesnek egeb toruenerol, nem chak es
en ertem est ig ha nem šent Ieroni-
mus is ig erti, ki ašt mongia ah šent
Paal mondasan.

I ij Nunc

In Ca-
pit. ad
Rom.

Nunc de tota lege generaliter com-
prehendit/nihil eos in Christi opere
proficere/ qui in quacumq; ob-
seruatione legis se credide-
runt iustificandos.

Mostan pegeg aš egeš tóruenról kő-
šönseggel šool hog semit ašok ah
Christusnak chélekedetiuel nem ha-
šnalnak, ah kik ah tóruennek akar
minemő meg tartasabol uariak aš ű
igassagokat, igazulosakat, aš aš, bű-
nőknek bochánatiat.

Ig šolok pegeg en, mert ah sido šo-
lasnak mogia šerent ah bűnnnek bo-
chánatiat es aš űduešölčst igazulas-
nak mongiak ah šent irasban, mint
uehetiuk šent Palnak Romabeliek-
nek irt leuelenek negiedik rēšeből
a hol ugan eg dolgot neueš mind i-
gašulasnak mint bűnnnek bocánati-
nak, de teriűnk ah šent Ieronimus
mondasara ki ašt monga hog šent
Pal

Pal šol aš egeš tóruenról, aš egeš tó-
ruennek pegeg ah tyš parancyolat fe-
ie, ašert šerető atiamfia kőőšthien
ember, chák egi makšemneben biš-
šál te ah tóruennek meg tartasabanis
Semmit nem hašnal neked ah Chris-
tus, annak okaert chák ah Chris-
tus erdőmeben kel nekőnk biš-
nonk, abbul kel uarnonk ah mi űda
uőššegőnk.

De ued ešődbe aštis ah kit šent Paal
ir aš Ephesumbeliéknek irt leue-
lenek masodyk rēšeben, ahol
ešt mongia.

Gratia estis saluati per fidem/ idqz ^{Ephe.}
non ex uobis/dei donum est/non
ex operibus/ne quis gloriatur.

Aš istennek ti hoššatok ualo šerel-
me altal kit ti hittetek, űduőšölte-
tek, es nem ah ti miuoltotokbol uagš-
on eš, hog ualaki ne dichékőgek aš
ű myuooltaban. Im ašt monga šent
I iij Paal

Paal hog' istennek aiandeka ah mi
wduössghgönk, es nem ah mi miuol/
tonkból uagion. Ha aǵert ah mi ché/
leködetönböl nínchén ah mi iduöss/
seghönk hanem aǵ Istennek aiander/
kabol, aǵert minden kedseǵnekwl ha
aiandek ah mi wduössseghönk, ingen
aggia aǵ isten es chák ah Christus
erdemeböl uegön kit aǵ uristen in/
gen es aiandekon bocháta el ah mi
wduössseghönkert eǵ uelagra, Ved eǵ
ǵödbe aǵtis touabba kit aǵon ǵent

Paal ir ah Romabelieknek irt
kóniuenek tiǵen eggedik
reǵeben.

Rom. *Quod si per gratiam non iam ex o-*
11. *peribus/quandoquidem gratia/iam*
non est gratia. Si ex operibus iam
non est gratia/quandoquidem
opus iam non est opus.

Hog' ha aǵ istennek ǵerelméböl uag/
gion aǵ wduössseghönk haat immár nínch
ah

63
ah chélekedetböl, mert ah ǵeretet
nem uolna immár ǵeretet, hog' ha ah
chélekedetböl haat nem aǵ istennek
ǵerelméböl, mert nem uolna ah ché/
leködet többe, chelekedet, ug' mint
aǵt mondanaia, uagi chák aǵ isten/
nek mi hog'gank ualo ǵeretetiböl es
kegelmeǵseghéböl, kiuel minket aǵ w/
fiagrt ǵeretet, uagön ah mi wduössse/
ghönk, auag' cyak ah mi chélekede/
tönkböl. de ammi chélekedetönkböl
nínchén ah mi wduössseghönk, aǵert
chák aǵ istennek ergalmaǵagabol
es kegelmeǵseghéböl uagon ah mi wdu/
össseghönk, kiböl el bociata aǵ w fiát
eǵ uelagra ah mi ualciagonkra, mel'
istennek ergamaǵagat es Christus/
nak erdemet, nem egebbel fogiuk
meg es mienkke teǵgwk hanem hw/
tönkel aǵ aǵ, hog' hiǵgwk hog' aǵ uri/
sten ǵeret minket, megh kegelmeǵ/
mi nekönk aǵ w fiának erdemeiert.

I iij De

De kichóda uolt uolna ol' kegetlen
ember ki aşt merne mondani hog'
ah Christus halala nem uolt uolna
elég ah mi wduóslégónkre, ha elég
hat miert nem bişonk chák w benz
ne, es aşt w erdómeben. De eşt bişon
es ketşegnek w ualo dolog hog' chák
ah Christus altal wduóşólónk mert
w elegh ah mi wduóşlégonkre, eşt aşt
hwt ah ki minket minden ketşegtól
meg şabadith, erre mongia şent Pal
ah Romabelieknek irt leuelé
nek negedik reşeben.

*Idcirco ex fide datur hereditas / ut
secundū gratiam firma sit pro
missio vniuerso semini.*

Eşért aggia aşt uristen aşt w şent orş
şaganak örókléget ah hwt altal, hog'
aşt istennek şerelme altal légen, hog'
aşt igeret batorşagos légen minden
nemşetnek aşt aşt, aştert aggia aşt uriş
sten aşt w şent orşagat aşt w şent şer
retetiş

retetişt, kiuel minket şeret aşt w şent
fia erdómeert, hog' eşt eşt orşagnak
igiretit tókéletesen ueheşe es hihes
se minden nemşet, mert ha ualame
niere fűggene ah mi akaratonkból, aşt
uag' mi uoltonkból, ketşegesek lenink
ah mi wduóşégónkról, es soha tókéle
letósek nem lehetnenk. De ha meeg
ualami fogiatkoşas leiend ah mihi
hwtónkbeni s, mi keppen esik gia/
korta, ah Christusnak erdóme ah ki
ben biştunk el fedóş, hog' ioncab
meg erchéd hog' chák ah Christus
nak erdeme ah te wduóşléget. Ina u
gan şemóddel adom latnod, légen
eşt pogan ah Christusrol soha sem
mit nem hallot, kerdem aştert en
hogi ennek aşt w io tété mit haşnal
wneki aşt w wduóşlégéré es aşt w bws
nének meg bochánathiara ş bişon
minden aşt mongia hog' nem haş
nal, aşt okat kerdendem, aşt mongia
I y minden

minden, hog aſert nem haſnal hog
ah Chriſtusban nem hytt, immar eſ
eh Pogaan erché meg ah Chriſtus
nak hityt, higgen ah Chriſtusban,
higge bŵnenek bocyanatiaat, ah
Chriſtusnak erdemeert. kerdem eſ
met hog ha annak aſ embernek chák
a Chriſtusnak erdömigrt bochátaſ
tot meg aſ ō bŵne, auag ah Chri
ſtusnak erdemeiert eſ annak elötte
ualo io tétemeniertis egetembem.

Aſt feleli ah kinék eſe uagon hog
ah Chriſtusnak erdömigrt, mert
annak elöttö ualo io tetemen ſem
mit neky nem haſnal aſ ō ōduſſe
gere. No immar ameg teert Po
gaan eſ ah meg kereſtelkedet iool
él, kerdem hog ha, eſ eh ioo elet haſ
nal neki aſ ō bŵnenek bocianatia
raſ nem felelheti aſt hog nem haſ
nal, arra hog minek elöttö iool él
ne. Annak elöttö meg uolt bocháſ

tua

65
tua aſ ō bŵne. Ha immar aſ ō bŵ
nenek meg bochánatianak utanna,
eſ aſ ō ioo életének utanna eſmet
uétközik kerdem en hog ha aſ elő
beni ioo tétemeniert bocháttatik
megh aſ ō bŵne, uag ah uetek utan
ualo ioo tétemeniert. Nem annak e
löttö ualo ioo tétemeniert, mert aſ
utan uetköſöt. Annak utanna ualo
tétemeniertis, mert mihelt uetköſek,
aſonnal iſtenek ellenſégewolt, eſ ō
neki ſemi tétemenie iſtennek elötte
kellemetes nem uolt, miképen ah po
gannak, mert ō ottan ah bŵnnék
ſolgaia uolt, mihelt uetkeſek, mint
ah Chriſtus mongia eſ ſent laſ

nos meg irta kőnyuenek ni
olcyadik reſeben.

Amen amen dico vobis / quod om
nis qui facit peccatum / ſer
uus eſt peccati.

10. 8.

Bizon bizon mondom tynektek ua
laki

lakí bwn̄t teſſon bwn̄nek ſolgaia, ti
hat aſ ōrdōgnek ſolgaia lōt. annak o
kaiert mind adēg ōrdōg ſolgaia uolt
ah meddeg ah Chriſtushoſ meg tert
ugi lōt kellemetes aſ w̄ tētemeie aſ
iſtennek. ęs ualahangoſ uetkeſik
mind anioſor ię kel meg terni ah Ch
riſtushoſ. ęs ug leſen mind ōmaga
ſmynd tetemenie, aſ iſtennek kelle
metes, de mi kik kereſtienek uagiunk
ęe ah Chriſtus neuet ueliuk, ęe hy
ſw̄k hoḡ cyak aſ w̄ erdōme ah mi
w̄duelſegōnk, ęs ah mi chēlekedetō
nkben eę mak ſemnet ſebijōnk,
hanem aſt mongiuk ęs hięuk ah mi
chēlekedetōnkrōl ah mit ah Chriſtus
mond kyt ſent Luchác meg irt
kōniuenek tięen heted
reęeben.

Luce.
17. Cum feceritis omnia que precepta
sunt / dicite / serui inutiles sumus /
quod debuimus facere fecimus.

Mikoron

66
Mikoron mindeneket meg teiende
tek ah kik nektek meg uadnak pa
rancioluan aſt mongyatok haſon
talan ſolgak uagiunk aſt meg tōtte
uk ah miuel tartoſtonk.

KILENCIEDIK KERDES

Ha ah mi io tētemēniōnk bōl nem
kel mi nekōnk uarnonk ſem bwn̄n
nek bochánatiat ſem ah mi w̄duoſ
ſegōnket. mecſōnk hat a io chēlekō
dettel?

REA FELELEK.

Zw̄gſeg nekōnk iol ęlnōnk aſ iſten
nek akaratiart ęs parancioliart,
de ha ſoha nem uetkeſtōnk uolna, de
ha imar ugian menioſagban uo
lankis iool kellene elnōnk: meeg an
nieual inkaab pedeg, mert aſ uriſten
aſert terōmtee Adamnak lelkebe ah
paranciolatot, hoḡ ah ſerent ēlne ęs
tiętōlne w̄tet aſ w̄ io eleteuel, mint
uraat teremtdiet. Touabba aſ Chri
ſtus

stus altal meg azért teremtee, nemke
nyobban hog az w parancyolatia
jorent iool elnknkmint gent Pal az
Ephesumbeliknek irt leuelenek
masodik regeben iria.

Eph.
3. **Conditi sumus in Christo Jesu ad
opera bona/que preparauit deus
vt in eis ambularemus.**

Teremtettönk es nemgettettönk ah
Christus Iesusnak altala ah io cheles
kedetre kiket Jorge az uristen arra
hog azokban iaarnank. Annak utan
na azért kel minekönk iol elnönk
hog megh mutattassuk ah Christus
ban ualo mi iga hitönket mind mi
nenmagonknak es mind egebeknek,
mint gent Iacob mongia az w le
uelenek masodik regeben.

Io. 2. **Ostende mihi fidem tuam ex factis
tuis/et ego ostendam tibi ex fac
tis meis fidem meam.**

Mutasd meg te ennekem ah te h
tödet

64
tödet ah te chelekedetedbül, enis
meg mutatö az en cyelekedetimböl
az een hwtemet, mikeppen azért az
erös uitez addeglan nem tuggia sem
wnónmaga, sem masis az w uitezse/
get mignem magat giakorlya es ui
tezsegetek tégen. Igaş jinten azonkep
pen mices sem ah mi hwtönket, sem
ah mi istenhez ualo cyelekedetönket,
meg nem tuggiuk meeg mas ember
sem certi meg migh nem giakorli/
uk ah my hwtönket io cyelekedez
tonkkel, es ah Christusnak neugiert
ualo haborusaagnak genuedeseuel,
ah genuedesen ertek pegeg minden
genuedést, kit ember az okaért gen/
ued hog az uristen kedue gerent el
hessen, egi bezeddel mikeppen ah fi
ura nem azért marad az atianak ör
róksege hogi az attianak folgal, mert
az atyanak sok folgai uannak hog
kik az fiunal többet folgalnak az atis
anak,

nak, hanem aſert marad ō reaia aſ ō
attianak ōrōkſege mert fia aſ ō atti
anak, igaſ aſonkeppen mi reankis aſ
iſtennek orſaga, nem egebert ſal. ha
nem hogi aſ ō ſent fianak altala, ah
kiben mi hittōnk, ſiaua lōttōnk
ōneki, aſert irya ſent lanos
kōniugnek elſō reſeben.

102.1. **Quotquot autem receperunt eum
dedit eis potestatem filios
dei fieri.**

Valahanian ueuek ōtet, aſoknak
oli hatalmah ada, hogi iſtennek ſiai
lennenek Touabba mikeppen aſ ſiu
nem aſert ſolgalá aſ ō atiat, hogi aſ
attia ōrōkſege ō reaia ſalion, mert iol
tugia hog nem aſert ſal reaia, hanem
ah io ſiu aſert ſolgalia aſ ō atiat hog
ſereti ōtet, ſ ōneki nem akar ellene
uctni, hanem mindenben engēdel
mes akar lenni. Igaſ aſonkeppen ah
io kereſtien nem aſert kereſi aſ Vri
ſtennek

ſtennek keduet hogi abbol uarnaia
aſ ō orſagat, mert tuggia iol hog aſ
ō ſent fia erdōmēiert agia aſt ōne
ki. Hanem aſert ſolgalia aſ uriften
ah io kereſtien, aſert kereſi aſ ō kēd
uet, aſert el aſ ō beſede ſerēt,
hog ſereti ōtet mint ēdes ati
at mint ēdes teremteiet.

TIZEDIK KERDES

Miokaert mondod hog aſ uriften ah
bōitert meg nem bociatia ah mi bō
nōket lam ah niniugbeliek bōitō
lenek ſs meg kegielmeſe aſ uriften
nekik, ſs meg bociata bōnōket. To
uabba mikor aſ Iſrael nepeis meg
giōſtetet uolna ah Beniaminnak nem
ſerſēgētōl mint meg uagion ah ſi
doknak biraokrol irt kōni/
nek huſadik reſeben.

Ieiunauerunt die illo usque ad uesp̄ Ind. 10
peram.

Bōitelenek aſ napon mind eſtiglen,
K ime

ime bõitõlnek es annak utanna
meg halgata aꝯ uristen, es meg ȝaba-
dita wket, aꝯ ellenſegetis
meg uerck.

REA FELELEK.

Imeꝯd ued eꝯdbe, ualaki te t̃wled aꝯt
kerdeneie, im ah t̃õrõkõk ah ſidok
bõitõlnek, aꝯert aꝯ w bõitõkert, meg
bochatta ah t̃õrõkõknek es mind ah
ſidoknak aꝯ uristen aꝯ w b̃wnõket,
biꝯon aꝯt mondanad hog nem, mert
ha iſten meg bochatta uolna mon-
danad b̃wnõket, hat wduõȝõlnenek,
de nem wduõȝõlnek aꝯert b̃wnõk ſem
bochattatot meg, mert ah Chriſtus
ban nem hittenek, innet aꝯert kõniõ
meg ertened hog aꝯ uristen nem ah
bõitnek erdõmciert bochata meg ah
Niniuebelieknek aꝯ w b̃wnõket, ha-
nem egebert, mert aꝯ w ȝent iſtenſe-
genek ergalmaſſaganak erdemeiert
kit w̃k h̃wnek, es kit w̃k hitel meg
foganak

69
foganak, mert ugian ottan ig uar-
gion meg iruan.

Et clamauit et dixit in Ninive ex
ore regis et principum eius. Dicens
homines et iumenta/et boues et pe-
cora non gustent quicquã/ neqꝫ paſ-
cantur/et aquam non bibant/et ope-
riantur ſaccis homines et iumenta/
et clament ad dominum in fortibus
dine/ et conuertatur vir a uia ſua
mala/et aſ iniquitate que eſt :
in manibus eorum.

wuõlte ah keialto es monda Nini/
ueben ah keralnak es aꝯ w ſeiedelmi
beȝedeucl, ſe emberek, ſe tchenek es
ſemmi ſele barmok ne legelteſſenek,
es uiȝet ſe igának, hanem ſakual ſe-
deȝteſſenek bee, es erõſſen kealchász
nak aꝯ uristenheȝ, es minden ſerſiu
megh t̃eerien aꝯ w gonoȝ eleterõl, es
minden nemõ gonoȝ ſagrol, aꝯt mon-
gia hog ah keral neuuiuel, es aꝯ u/
K ñ tanna

tanna ualo fw emberek Neuéuel
meg kealciaak hog minden bôitô
lôn, es aſ uriftenheſ erôſſem kealcya
on, minden megh teerien aſ w bw
neirol biſon eſeknek hwtôk uolt
mert wk igafan meg terinek aſ w
bw nôkrôl, es ug kôniôrôknek uala
wk hwtbôl aſ uriftennek mert aſt
mongia ſent Pal ah Romabeliek
nek irt leuelenek tiſedik
reſeben.

Rom.
10.

**Quomodo inuocabunt in quem non
crediderunt.**

Hog hia aſt ualaki ſegétſegre ah kibe
nem hiſent. Aſert ha eſek iſtennek
ergalmaſſagat nem hittek uolna,
nem kirhették uolna aſ uriftennek
ergalmaſſagat igaf hwttel, es aſ w
hwtôket megh mutatiaak ioo chéleſ
kôdetôkkel, annak okaért nem ah
bôitel niereek aſ w bw nôknek megh
bocyanatiaat, es aſ Iſtennek ergal
maſſa

maſſagat, hanem hwtôkel mint elô
bis mondam aſon Propheta mon
daſabul, hwnek ah Niniuebeliek aſ ur
riftennek es boitôt herdetenek, ued
eſedbe aſtis ah kit ſent Pal ir ah Ro
mabelieknek irt leuelenek
tiſen negedik reſeben.

**Non eſt regnum dei ciſus et potus.
Sed iuſtitia et pax et gaudium
in ſpiritu ſancto.**

Rom.
14.

Aſ iſtennek orſaga nem aal, ſem ah
etelben, ſem aſ italban, hanem ah
Chriſtusnak ualo hwtnek igafſaga
ban, lelki bekeſſegben, es ſent lelek
be ualoo ôrômben, Vg mint aſt
mondanaia, aſſal mi ah mi bw nôk
nek megh bocyanatiaat, es aſ iſtennek
orſagaat megh nem nierhettwk hog
nem eſônk auag hog nem iſônk, ha
nem ha Chriſtusban biſunk igafan,
es w altala tiſtak es bw nnelkw l ua
look leſônk, niugodalmaſ leelkôuek,

K iiij es

es batorfagosok legönk mind aꝯ ör
dög ellen, es mind ah pokol ellen.

Annak utanna ah gent leleknek ui
galagos igagatafabol iool clönk aꝯ
uristennek aꝯ w kedue gerent iaronk,
ah meniere tölönk lehet, ha ig hiönk
mi ah Christusban tehat ig nierhe
tük mi ah mi bwnönknek bochá
natiat es aꝯ istennek orágar, ha
mondanad tehat miert bõitöltek

ah Niniuebeliek aꝯt mongia
gent Hieronimus.

Vt ambitius deprecetur dominũ.
Hog figelmetesben kõiörögiének
aꝯ uristennek.

TIZEDIK KERDES

Tchat mi okaírt kel bõitólni ha ah
bõitert meg nem bochátiá aꝯ uristen
bwnönket? Ennek okaírt kel bõittól
nönk hog ah mi testunknek kúnebe
segguel, es io alkolmatosbal legönk,
aꝯ imachágra, es ah kõiörgeffel fel
indohuk

indohuk, fel geriegguk es elteffük ah
mi hwtönket, mel' hwtuel mi aꝯ istē
nek ergalmassagat meg fogiuk es
hogi ig legen meg tecik ah gent iraf
bol ig uagion meg irua ah sido kéra
lioknak Cronicaionak masodik
kõiuenek huádik regeben. Iosa
phat kirárol kire mikoron ah ioab
nak es amonnak fiaí nag' haddal iót
tenek uolna ig bõitöle es imad

koꝯek mind aꝯ w orágabes
liekel egeremben.

**Iosaphat autē timore perterritus/^{Iud. ca}
totum se contulit ad rogandum do/^{20.}
minum/ et predicauit ieiunium uni/
uerso Iuda/ congregatusq; Judas
ad deprecandum dominum/ sed
et omnes de urbibus suis re/
nerunt ad obsecrandum
eum.**

Iosaphat megh rettene es adaa magat
aꝯ istenneꝯ ualo kõiörgefre boitót
K iij herdes

herdete, egeş Sidofagnak aşt, mint
egeş Sidofag es aşt w birtoka alat uaz
lo nepek oştue gwlgnek mindenek
aşt w uarosokbul, hog aşt uristenek
koniórógienek. Imee Iosaphat keral
bóitót herdete aşt imadchágnak oka
ert, hog miuel inkaab imadkoştneeg
aşt w népe. De meeg Hieremias pro
pheta mondasabol inkab meg erthe
tiok eşt ki aşt iria koniuének ti
ştennieged reşeben, ki altal
aştmongia aşt uristen.

Hiere.
14.

**Cum ieiunauerint / non exaudiam
preces eorum.**

Mikoron bóitólendnek meg nem
halgatom aşt w imadchágokat, Im
hol aşt uristen egnek mongia ah bóiz
tet es aşt imadchágot mert ah bóit
fondamentoma, segeitóie aşt imad
chágnak inen uagion eşt hog ah şent
irasban giakor helien ah bóitót aşt i
madchággal egbe kóti mint Esdras
első

első koniuének. viij. reşeben.

**Ieiunauimus et rogauius deum
nostrum/et pro hac euenit
nobis prospere.**

72
1. Esd.
8.

Bóitelénk es kérók ah mi istenónket,
eh dolgogert es nekónk io şerency
enk lón, esmet Esdrasnak masodik
koniuenek első reşeben ig ua
gion meg iruan.

**Et ieiunabam et orabam ante faci
em dei coeli.**

2. Esd.
1.

Bóitólók uala es imaadkoştom uala
aşt mennek istenének elóttó. Zent
Lucach' meg aşt iria aşt Apostolok
nak chélekódetókról irt koniué
nek tişen harmadik reşeben.

Cum ieiunassent et orassent.

Akt. 13

Mikoron bóitóltének uolna es i
madkoştanak uolna aşt Apostolok.
Zent Paal meg aşt iria ah Chorin
tóbelieknek irt első leuelének hete
dik reşeben, şoluan ah haşafoknak
K v törug/

törueniekrol.

1. Cor. **Ut vacetis ieiunio et deprecationi/**

7. Hog böitölletek és imadkozzatok
de ah Christus wmagais aşt mongia,
mint şent Marcus iria kõniue/
nek kilenchédik reşeben.

Mar. **Hoc genus demoniorum non eijci-**
9. **tur/nisi per deprecationem**
et ieiunium.

Effele ördeg ki nem meşen, hanem
kõniörgesnek és böitnek altala, aşt aşt,
aşt ördögög emberi hatalommal kij
nem wşettetek, hanem tulaidon
chák. Isteni hatalommal, kik böitöl-
nek hidböl ualo kõniörgesököl nie-
rettetik meg.

Touabba ah regi iamborok şokta-
nak uala minden uafarnap clót ket
napot şenuedni, és magokat minden
uendegşegtöl és meniekşó şerşistöl
ah napokba meg tartoştatni, ennek
okaert hog uafarnapon aşt uristen-
nek

73
nek beşedet inkab halhassak és tanul-
hassak, és inkaab imadkoşhassanak.
Innen mostannis wnep estin şokta-
nak böitöt hanni kõuetugen ualame-
niere ah regi şokaşt, mel şokas
bişon igen io uolt, uegre şent Am-
brus eşt iria Eliasrol és ah böitröl irt
kõniüenek niolchádik reşeben.

Ieiunium continentie magisterium/
est pudicitie disciplina/castigatio
carnis forma sobrietatis.

Lib. de
Eli. c.
ieiun. ca
8.

Ah böit embernek maganak meg
tartoştatalanak mestere, tiştasagnak
tanichtasa, testnek ostora, ioşanşag-
nak mogga, eg beşeddel eşt okaert
kel embernek böitölni hog ember
imadkoşhassék, és ah hwrt w benne
giorapodhassék kiuel w aşt istennek
ergalmassagar ah Christusnak er-
demet és ah bwnnek bocyanatát
hişi és kiuel aşt Istentöl mindent kér
eşt ah böitnek fw oka.

Touab

Touabba ašert kel aš embernek bõitõl
tõlni hog aš Istennek bešedet inkaab
halgathassa es tanulhassa, uegre ašert
kel embernek bõitõlni hog miuel
magat buntõl oltalmağhassa es ma-
gat tiğtan tarthassa.

Ved egedbe eğtis mint kel embernek
bõitõlni kit kõnõ meg tudnod Esas
ias Profeta mondasabol, ki ašt
iria kõniuenek õtuen niolcis
adik reğeben.

Esaya.
58. ca.

Nunquid tale est ieiunium quod ele-
gi/ per diem affligere hominem ani-
mam suam? Nunquid contorquere
quasi circulum caput suum/ et sacco
et cinerem sternere? Nunquid istud
vocabis ieiunium/ et diem acceptabile
domino? Nonne hoc est magis ieiu-
nium quod elegi? Dissolve colligati-
ones impietatis/ solve fasciculos de-
priimentes/ dimitte eos qui confra-
cti sunt liberos/ et omne onus dis-
rumpe.

rumpe. frange esurienti panem tuum/
et egenos uagosqz induc in domum
tuam. Cum videris nudum/
operi eum/et carnem tuam
ne despereris.

Nem de eh fele bõitõt ualağtottam
een magamnak hog te napot nap es
steg Saniargalsad ah te eletedet, nem
de eh fele bõitõt. Hog ašonkeppen
meg haiciad ah te feiedet mint eg
Cauaat es sakot es hamuz hinch
te feiedre, nem de ionk ab illi ah
tõt es illien napot kelle en bõis
aš Istennek kellemetef. neueğnõnk
ğe ah bõit ah kit nek, nem de es
tottam uğ magamnak ualağ
ah meğ ah kit mōdando uagi
ok, oldogd el ah kegetlēseğnek kōte-
let, old el ah leueleknek kōteset, ah kis
uel sok gegeneket. boğusagodbā es
fõsugseğedben meğ niomorittottal,
es bocyağd ġabadon ah kik meğ nio-
morro

morrottanak és minden terhet ró-
chél w rulok, jégd meg aš ehéőő-
nek ah te kenieredet, és jegenéket,
budofokat uidee ah te hašadba, és
ah testedet ašaš, ah te Atiadfiat te
meg ne utald.

Mind eh sok bejedben ašt mongia
Esaías Propheta, hog minden em-
bernek bōiti ug kellemetes lstennek,
hog ha Attia fiat jereți, kegelmes
mindenekheš senkit meg nem akar

moritani, hašnalni akar min-
nion. s minden bōntōl ošša ma-
dennek. igas hituel és igas jere-
gat, aš aš, nek lenni, és ig mi-
tetuel kel ember. aš imachāgotis
koron bōitōl, mert aš chāk
ug halgatia meg aš uristen, és
eh fele ember imachāgaat hallia
megh aš uristen.

De mostan nem ig bōitelnek sem
ig imadkošnak, hanem ninchén w
bennek semmi igas hwt, mert chāk
ah

ah Christus erdemeben nem bišnak,
75
igas jeretet finchén w bennek, mert
mindent megh utalnak, mindennek
feien akarnak iaarni, keuelek, iregek,
fōsuenek, faitalanok, rešegesek, ig
bōitōlnak, ig imadkošnak, és abban
ol' igen bištak, hog meeg masnakis,
merik arolni adomaniokon, nemeš
lék pegeg eg uachōranak el mulasa
heliet haromšor laknak iol, mint
tunni illik, ah mel nap bōitōlni akar-
nak, annak estin, ah mel napon bōi-
tōlnak, annak ebeden, és annak utan-
na ualo napnak ebeden, nemelek
meg haromšeris rešegōlnak meg: aš
uag ketšer, mint ah kik uiššol bōitōl-
nek de eh fele bōitōllesek, nem ege-
bek hanem kep utalafok, ašert ug kel
bōitōlni mint Esaías Profeta tanith
és chāk ug ioo TIZENKETTŐ-
DIK KERDES MIOKAERT
MONDOD AZTIS HOG' AZ
IMAD,

IMADCIAGNAK ERDEMI-
ERT SEM bocyattia meg Isten ah
mi bwnonket hog lehetfiges az, lam
ah Christus w maga arra tanitta hog
bwnonknek bochanatiaat es min-
dent kerionk az w mennei gent Atti-
atul, ah minelkw nem lehetonk, hog
lehet az hog mind eeket nekonk meg
nem adnaia, de meeg nem chak azt
hatta hog kirot kerionk az w gent
Attiatul, hanem azt fogatta az w At-
tia hog minket megis halgat ha utet
segetsegre hiuk, mint gent David
meg irta ah soltaar koninek
neguenkilenchedik
regeben.

Psal.
49. **Inuoca me in die tribulationis et
exaudiam te.**

Hih segetsegre engemet haborusag-
nak idein es tegetet meg sabaditlak,
azert ug techik ennekem hog mind
bunonknek meg bocianatiat, es min-
dent

26
dent ad az isten minekonk alkol-
mast ahmi keremesonkre.

REIA FELELEK

Tanuld meg ezt hog ha az uristen
minket ah mi imachagonkert es an-
nak erdemeiert halgatna meg min-
ket hat bihon mindenkor megh hal-
gatna es soha eg keremesonket
sem hanna hiaba. De Esaias pro-
pheta jaia altal azt mongia.

Cum multiplicaueris orationem/no *Esai.*
exaudiam.

Mikoron meg sokassittangiatok ah
tw imadciagtokat, megh nem hal-
gattlak Twotket ennek okaert bihon
az uristen ah mi imadciagonkert
meg nem halgat hanem egebert, mi-
ert pegeeg nag sok bolond emberek
uoltanak uannakis olliak, hog kik
azt ueltik, hog az w imadcyagoknak
meltosagaert, erdemert, hoggu uol-
taert, es sok bezedekert nerhetik
L meg

meg mind bwnók bocianatiat, es e/
gebeket mindenekét, esirt ah Chri/
stus nilwan fidalmaſſa w maga est
eh uelekedest, mint meg irta ſent
Mathe kóniuenek hatod reſeben.

Math.
6.

Mikor imadkoſtok mond, ſok be/
ſedőuek ne legetek mint ah poga/
nok, mert wk aſt uelik hog aſ w ſok
beſedekert halgattatnak meg, ne le/
getek aſert haſonlatoſok aſokhoſ,
Ime aſ uriften mel kemen iteletet
teſen eſeknek uelekedefeokról, im po/
ganſagnak hia, ah poganok pegeg
baluan imadok uoltanak.

Valaki aſert aſt ueli hog aſ w imad/
caga erdemeert niertheti meg bw/
nenek bocyanatiat haat ah Baluan
imadaſt tiſen. Touabba gondold
meg aſtis, hog mikor ember ualaki/
től ualamit kér, haat uag onon erde/
meben biſwan kéri aſt ah mit ker,
auag annak kegelmeſſegeben biſ/
wan

wan ah kitől kér, mi erdemönkben
biſwan ſemmit nem kerhetönk aſ
uriftentől, haat ſwkſeg hog aſ iſten/
nek ergalmaſſagaert, es ah Chri/
stus erdemeert kerionk mi mindent
aſ uriftentől es cyak aſ w ergalmaſ/
ſagaert es ah Christusnak erdeme/
ert halgad meg minket, kiert ne/
kónk igert minden igeretet, mint
ſent pal iria ah Corintombe/
lieknek irt maſodik leuelenek
eſő reſeben.

Quotquot enim ſunt promiſſiones 1. Cor.
Dei/per ipſum ſunt etiam/et 1.
per ipſum amen.

Vala haniak aſ iſtennek igireti,
mind ah Christus altal uannak, es
mind w altala igak, aſaſ, aſ uriften
mi nekönk mindent chák aſ w erde/
meert aad,

Peldat mondok erről hog iobban
meg ercied uolnal te Vaci pſpök
L ij ſolgaia

ſolgaia uag Iobagia, uennek el ne/
ked louadat Ah Budai harmincia/
don, mennel el te ah te uradhog uag
pŵſpókódhög, mondanad megh ah
te karodat, Ah te urad aſt mondana
teneked, meniel io Atiamfia kert een
neuemuel kench' tarto uramat hog
een ertem adafsa meg ah harminchá/
doſokkal ah te marhadat.

Immar gondold meg te ha oth meg
adnaiak teneked ah te marhadat ha
ah te keduedert attak uolna meg
ah te marhadat, nilwan nem, mert
nem ſŵkſeg uolt uolna neked ott
aſ te urad neuet emlittened, es ha pe/
geg mind eſtig kerted uolnais ſem
attak uolna megh aſ te keremeſe/
dre, aſert biſon chák aſ urad erdeme/
ert es aſ ſ neugert attak meg ah te
Louadat, igaſ aſonkeppen ah mi kő/
niörgéſonknek es imadchágonknak
erdemeiert, ſemmit mi nekőnk aſ
urist

uristen nem aad, hanem tiſtan chák
aſ ſ fia erdemeiert es neueiert, mi/
keppen ah Chriſtus ſmaga mongia,
es ſent lanos meg irta kőnue/
nek tiſzenhatodik reſeben.

Amen amen dico vobis/ *Quicumq;* *Ioā 16*
petieritis patrem in nomine
meo/ dabit vobis.

Biſon biſon mondom tőnektek uas/
la, mit kerendetek en neuemben aſ
en atiamtol, aſ en erdememben biſ/
wan meg aggia téneknek.

TIZENHARMADik kerdes.

Hog ha aſ uristen minket ah mi
imadchágonk erdemeiert nem hal/
gad meg, hanem chák ah Chriſtus
erdemeiert, hat mi ſŵkſeg nekőnk
imadkoſnonk kiualkeppen, miko/
ron nekőnk ah mi ſŵkſegőnk, meg
annak előttő tuggia, ah minek előttő
kernőiók, mint ah Chriſtus monga,
kit meg irt ſent Mathe kőnuenek
L iij ható

hatodik regeben. .: .:

Mat. 6 **Nonit enim pater vester coelestis**
quibus rebus opus sit vobis prius
quam petatis ab eo.

Tuggia ah ti menei atiatok minel
kwl gwolkottok meg annak elotte
minek elotte kernetek w tole : imeg
okaert kel nek onk imadko nonk es
koniorgen onk hog ezel meg mutat
tiuk hog mi nek onk urunk isten onk
uagon, kitol mi fwgg onk, es kitol mi
uaronk mindent ag w fianak erdemez
ert, meg mutattiuk es ualliuk ah mi
hwt onkot mind es uelag eleth, mi
keppen gent Davidis mongia ah golt
tar koninek gag tigen otodik
regeben.

Psal. c. **Credidi propter quod locutus sum /**
15. ego autem humiliatus sum nimis.
Calicem salutaris accipiam / et no-
men domini invocabo. Tibi sacrifi-
cabo hostia laudis / et nomen domini
invocabo. Hit

Hittem en ug mond ag uristennek,
es agert gooltam w rola, es en folotte
igen megh alagtattam, fel uegek en
minden niomorusagot ki ennekem
igen hagnal w erette, es ag w neuet hi
uom segetssegre, dicheretnek aldozat
tiaual aldozom neked uram isten, es
en ah te neuedet, hiuom segetssegre,
im egekbol eh begedekbol meg tet
cik hog mikoron mi imadkojunk,
tehaat akkoron ualliuk mi ah mi
hwt onket, kiuel mi ag uristenben big
tunk, tigtellwk mi euel wtet miko
ron mi wtet ah mi koniorges onkkel
ualliuk urunknak es isten onknek, es
zel, kwlombog onk mi ah poganoktul
kiualkeppen hog mi ah Christus ne
uebe ker onk mindent ag uristentol,
es minden niomorusagunkban chak
w benne big onk. Zent Agoston agt
mongia hog minek onk agert kel
imadko nonk hog ag imadchagbul
L iij megh

megh ercwk, hog' kitól kel minekónk
mindent uarnonk, es kinek erdeme-
iert, egetemben axtis megh ercwk
hog' kitól kel minekónk mindent
uarnonk, mert mikeppen chák aq
uristen feregheti megh minekónk,
ugian azonkeppen chák wtóló kel
minekónk mindent kérnónk ah Ie-
sus Christusnak erdemert.

Touabba axtis mongia, hog' aq imad-
chágbol meg erchwkw axtis mit kel
kérnónk aq istentól, mind ekekból ta-
mad harmadik okis ki ieles ok, hog'
miert kel nekónk imadkoqnonk, es
kinekwl haqontalan aq imadchág,
imeq aq ok, ah qiból ualo imadkoqas,
mert ah nieluel ualo imadkoqas, nem
egeb, hanem chák kép utalas. Igen
meg erché, es meg gondollia megis
rostallia aq w qiuében mind aq isten-
nek igeretit es mind ah Christusnak
erdemet, mikoron w eketet meg qor-
fendi

80
fendi legottan nag' hw't tamad es fo-
gantatik aq w qwuében, mel' hw't aq
imatchágat tartatik es neueltetik qe-
rieqtetik aq uristenben es ah Christus-
nak érdemeben, es ah hw't ah ki meg
fogia aq uristennek igeretit es ah Ch-
ristusnak erdemet kiért aq uristen
mindent mindennek adott es adan-
do es ah hw't kiról aq mongia ah Ch-
ristus, mint qent Mathe meg irta kóni-
uenek huqon eggedik reqeben.

Quicumq; petieritis in oratione cre- Math.
dentes accipietis. 21.

Valamit ug' mond kerendetek ti ah
ti kerelmestekben hiuen aq aq, hituel
ueqitek, aq aq nektek meg adatik, ch-
ról eh hitról mongia ah Christus,
mint meg irta qent Marcus
kóniuenek, ix. reqeben.

Omnia possibilia sunt credenti. Marc.
Mindenek lehetségesek ah hiendók-
nek, kónó ebból meg erteni ah Chri-
stus

stus mondasatis ahol aşt mongia
mint şent Lucah' meg irta kóni/
uenek tişen egedik reşeben.

Luce. Petite et dabitur vobis. Querire et
11. inuenietis. Pulsate et aperie-
tur vobis.

Kerietek  s ueşitek, keressetek  s
megh talalliatok. Z rgeşsetek  s
meg nittatik tinektek, mert mikor 
ah h wt fel giulad,  s fel gered, a 
imadch gnak altala, eh fel geredet
h wt meg fogia a  istennek   ke el/
meş eget ioo uoltat  s fogadasit ah
Christusnak  rdeme rt,  s ig  n ri
meg a  imadch ggal ah mit   k r a 
istennek beşede şer nt, nem a k nier/
geşnek ch lekedetinek  rdeme rt,
hanem Christus rt ah h wt altal.

A tis k n  ebb l meg  rteni mel'
heiaba munkalko nak a ok, ah kik
ch k şaiokkal imadko nak, mert ah
ki ch k şaiaual imadko ik şiu uel
nem

87
nem imadko ik, ah ki pe eg şiu uel
nem imadko ik, ki hitb l nem imad-
ko ik annak semmi nem adatik.

TIZENNEGEDIK KERDES.
Miert mondad a tis hog  a  alamis-
nalkodasertis megh nem bo  ttia
a  uristen ah mi b wn ket, lam a t
monda Daniel k niu nek negedik
reşeben Nabogodono or kiralnak
mikor int  uala  tet hog 
meg terne.

Quamobrem Rex consilium meum *D . 4.*
placeat tibi/et peccata tua eleemosi-
nis redime/et iniquitates tuas mise-
ricordi s pauperum/forſitan ig 
noscat deus delictis tuis.

Minek okaert k ral' kelleşsek neked
a  en tanachiom,  s ah te b neidet
ualch' meg alamisnakkal,  s ah te
u tkeidet ualch' meg şegeneken ualo
ergalmaşlagiddal ne talamtam meg
bo  tia a  uristen ah te b neidet
ah

ah bôlchis aſt mongia.
Eccle. Ignem ardentem extinguit aqua/
3. et eleemoſina reſiſtit peccatis.

Aſ ego ſenet meg oltia ah uiſ, es aſ
alamisna ellene al ah bŵnôknek, ah
Chriſtus meg aſt mongia, mint
ſent Lucach' iria kôniugnek
tiſenhatot reſeben.

Luce. Facite vobis amicos ex mammona
26. iniuſto/ vt cum defeceritis recipi-
ant vos in eterna taber-
nacula.

Zereſſetek magatoknak baratokat
aſ alnak kaſdakſágbol, hog' miko-
ron meg fogatkoſandotok, uegenek
tittetek aſ ôrôk niugodalomra, de
meg uriften eſſel itéli meg eſ uélagot,
mint meg irta ſent Mathé kôni-
ugnek. xxv. reſeben.

Math. Tunc dicet Rex iſs qui a dextris ſi-
25. bi erunt. Venite benedicti patris mei
poſſidete regnum quod paratum eſt
vobis

82
vobis aſ exordio mundi. Eſurini e-
nim et dediftis mihi edere. Sitini e-
nim et dediftis mihi biſere. Hoſpes
eram et collegiftis me. Nudus
eram et cooperuiſtis me.

Akkoron aſt mongia ah keral aſoko-
nak ah kik aſ ŵ ioob keſe felôl léſnek
iôuetek el en atiamnak aldottai bi-
riatok aſ orſagot ah ki nektek ſereſ-
tetet eſ uelagnak keſdetitôl fogua,
mert cheſem es ennekem ennem aſ
datok, ſomihoſam es ennekem in-
nom addatok, uendeg ualek es be-
fogadatok engemet, meſittelen ua-
lek es be fedeſgtek engemet, eſ illien
beſeddel rakua ah ſent iras, aſert
nem eritem hog' miert mondod hog'
aſ alamifnalkodaſert, es ſemmi ergal-
maſſagert aſ uriften meg nem bo-
ciattia ah mi bŵnônket, hog' lehetſe-
gés aſ ah Chriſtus aſt mongia hog'
aſoke ah mennieknek orſaga, es a-
ſoko

goknak aggia w aſ meniorſagot, ah
kik ergalmaſok, gegeneken kōniōrōl/
nek, te penig aſt mondod, hog nem
de ah kinek ah meniorſagot aggia, an
nak būnetis meg bochátia, es aſ kinek
būnet megh bochátta, nem de annak
ah meniorſagotis meg attaé: minden
ketségnelkw̄l ualakinék eggiket meg
atta, meg aggia ah maſikatis, aſert
mind eſekbōl ah kōuetkeſik hog uas
laki alamifnal kōdik es gegeneken kō/
niōrōl, annak meg bochátia aſ uris
ſten aſ w būnet. Minek elōtte en er
re meg felelek imeſt kerdem enis, im
ah tōrōkōk es ah Sidok alamifnal
konnak mert ſokan uannak eſek kō/
ſotis hog kik ergalmaſok es mind
egēb kw̄lſō chélekedetben iook,
kerdem en immar hog ha eſek/
nek eſ illen io tētemeniekert aſ
iſten meg bochátta aſ w būnōket, es
aſ w ſent orſagat aggia nekiek, nem
aranſok

83
aranſok oli kereſtient ki aſt merneie
mondani mert eſ aſt mondanaia
hog ah Chriſtusnak eſ uelagra iōte
ſemmit nekōnk nem haſnalt uolna,
mert ki nem erti aſt hog ha aſ alamif/
nal kodaſnak okagert bochátta megh
aſ uris ten ah mi būnōket tehat mi
ſwkſeg uolt uolna ah Chriſtusnak
eſ uilagra iōni, es mit iaart uolna ah
Chriſtus eh földē, haat ig chák ah kaſ
dak mehetne meniorſagba, ah gegen
penig nem mehetne, de ah Chriſtus
nem okanelkw̄l iōue eh uelagra, nem
okanelkw̄l ſenuede ilien naſ kino/
kat, nem okanelkw̄l monda ſent la
nos Ime aſ Iſtennek barania ki el
ueſi eſ uelagnak būnit, ha mind eſ
uelagnak būnet el uōtte haat min
den būnt el uōt, es ſemmi nem ma
rath hog kit Alamifnanak keller
uoolna el uenni.

Ha penig ualaki aſt meri mondani
hog

hog ah Christus halalaertis aꝫ ala-
mignalkodaertis, egcherfmind boꝝ
chatta meg aꝫ uristen ah bꝯnt, tehat
eꝫ aꝫt mongia hog ah Christus aꝫ w
uereuel el nem mosta eh uelagnak
bꝯnit, es aꝫt mongia eꝫ, hog ah Ch-
ristus halala eleg nem uolt ah mi
bꝯneinknek el tőrlelere, de erről en
eleget ȝolék onnan felől, es meg bi-
ȝonitam sok irasfal hog chák ah
Christus uere mosta el ah mi bꝯ-
nōnket, es ah Christus ebben eh tigt-
be tarsól senkit melle nem akar
uenni.

Oꝫtan, imeꝫtis meg kel ertened, hog
minden ueȝedelemnek minden io-
nak el ueȝtesenek aꝫ oka aꝫ bꝯn, mi-
helt aꝫert ember meg ȝabadolt aꝫ
bꝯntwl, ottan megh ȝabadolt ah ha-
laltol, ah pokoltol es aꝫ őrdōgtól,
kik aꝫ emberre ah bꝯnert ȝallottak
uala, es mihelt aꝫ w bꝯne megh boꝝ
ciaꝫ

82
ciatatot, ottan istennek fiaua lőt ot-
tan meniorȝagba lōth, kit w el ueȝtet
uala aꝫ w bꝯneert, es legottan wneki
minden iauai meg lōttenek, kiket ah
poganokis megh nierhetteneke uol-
na aꝫ alamisna altal ah mint te ȝo-
laȝ. Im erted immar hog aꝫ alamisna
el nem mosta ah bꝯnt, aꝫert erre im-
mar ig felelik, Ees erchéd mindenōt
ualahol aꝫ iras ȝool eȝenkeppen uaȝ
alamisnalkodaaful uaȝ ualamine-
m w ergalmaȝagos chelekedetről es
io tetemenról, Vala mikor penig aꝫ
iras ȝool ah io tetemenról, haat ȝool
aꝫ igaȝ poenitencianak ȝwmōlcheről
AH POENITENCIAROL.

Aꝫ igaȝ poenitentia penig nem eȝeb
hanem ah bꝯnnek, es ah bꝯnnek
minden terhenek biȝon megh esme-
reti, ki embernek lelket igen meg
rettenti, nem kwlōmben, mint ha ȝe-
mēuel latna aꝫ őrōk halalt, es aꝫ őrōk
M kar

karhožatot de ebból fel kel kelni ah
hwtnek altala, kiuel hiži ah Christusz
nak erdemet, kiert hiži aš ō bwnenek
megh bočanatiat, aš Istennek ō
hožša ualo nag žeretet, es kegel
messeget. Eh fele hwtó ember ašert
immar gŵleli ah bŵnt, ki ōneki nag
uegedelmere uolt, žereti ah Chri/
stus, ki ō uele ennie fok ioot tót, a
šert immar eh minden ioba foglalia
magat, es meg mutattá mind ōnnón
maganak es mind eš uelagnak aš ō
ioo igas hwtet, mind ah Christusnak
bežedenek uallasaua, es minden ha
mis dolgoknak romlasaua, annak
utanna alamisnalkodas, es ergal
masagos chélekedetekkel, erre mon
gia ašert Daniel kéral' ualch' meg ah
te bŵneidet alamisnaua es ergal
masagokkal ašas, teri meg bižal aš
Istennek ergalmasagaban es aš Isten
nek kegelmességeben, es ešt eh te hŵ
tódet

tódet mutasd meg ah te kegelmessé
geddel, mert hog meg erchéd aš ala
misna Görög žoo, magiarol anniet
težen, mint kegelmesség, ergalmas
sag, Ah bólch' hog ašt mongia, hog
aš Alamisna ellene al ah bŵnnek
nem uetkežik ertelme žerent, iool el
mert ebben igas žeretet uagion ah
kiben penig igas žeretet uagion mint
žent, Pal mongia ah gonožt
nem chélekežik.

**Dilectio proximi malum non
operatur.**

Rom.
13.

Ah žeretet aš ō Attia fianak gonožt
nem chélekežik, hog urunk ašt mon
gia hog ašoknak adatik ah menor
žag ah kik ergalmasok es aš uri
sten ergalmasagnak chélekedetiuel
iteli meg eš uelagoth, Ennek okaert
mongia hog senki ah kinek igas hi
ti nem uolt, es ah ki chák žaiaual
hitte nem žŵueuel, magat ne men/
M ij thesse,

thesse, ne mondhasa aſt uram hittem
te benned, mert ha ki aſt mondanaia
tehat mind iarton aſt mondanaia
wneki, ha hitted uolna ergalmas
uoltal uolna te es atiaadſiahog uas
lo ſereteted uolt uolna te benned,
aſt ert aſt uriften ſool oth ah mi ertel/
monk ſerent, mert mi nem tuthatti/
uk ki hiſi ki nem hiſi. De meg mi
magunk ſem tuthatiuk ah mi hwtõn/
ket hanem ha lattiuk ah chélekedet.
Intis aſokkal ah beſedekkel ah Chri/
ſtus minket hog mi ah mi hwtõnket
meg mutaffuk ah mi io tetemgnõk
kel hog mi fellwk, es ſereſſwk õtet,
ſereſſuk ah mi atiankſiatis mint min
en magõkat, es erre wgekeſſõnk min
den, erõnkkel, mert eſeknek uagion
igaſ hwtõk ah kik illietenek, kiuel
wk aſt iſtennek nag ergalmaſſagaat,
es ah Chriſtusnak ſent erdemet meg
fogiaak, es ugian tartiaak mint ha
keſekbe

86
keſekbe uolna aſt uriftennek ergala
maſſagat, kibõl oſtan wk wduõſõl
nek. Ah Danielnek w mondaſat nem
chak en magiaraſom ig hanem ſent
Hieronimusiſ ig magaraſſa, mert aſt
mongia magaraſuan Danielnek ch
mondaſat. Daniel ug monda ah Na
bogodonoſor kernalnak hog aſt uri
ſten el ueſi w rola aſt w haragiaat hog
ha meg teer, mikeppen ug mond E
ſekias keralrul. Ah Niniuebeliekrõ/
lis ug ueue el aſt w haragiaat, hog
meg terenek ah meg tereſt penigh
ninch' ol' tudatlan ki nem erti, hog
nem alamifnalkodas ſem ah, hog em
ber ellenſegenek meg bochat, mert
eſek ah meg tereſnek gwmolchi,
mert haat ug meg ah poganok kõſ
ſõlis ſokan teertenek uolna meg, kik
kõſſõl ſokan alamifnalkodnak, es el
lenſegeknekiſ meg bochatnak. De
ah meg teriſ nem egeeb hanem aſt
Mi in igaſ

zent
Hiero
nimus
maga
raſa.

igaz pœnitentia, aſ igaz pœnitentia
elmeēt nem egeeb hanem hog ember
aſ w bwnit meg elmeri, gwłoli ah
bwnt, retteg ah bwntol ſidalmaſſa
ah bwnnek aſ w undogſagat. Annak
utanna hiſi ketſégnekwl bwnnek
bochánatiat ah Chriſtusnak erdeſ
megrt, es annak utanna w is aſ iſtenſ
heſ ualo ſeretetiben iool el, ergalmas
ellenſégenek meg bochát, maſnak
annie ioot akar mint maganak, de
mind ennek feie ah Chriſtusban ua
lo hwt, mert ludas ſ meg elmere aſ w
bwnos uoltat, de aual aſ w bwnnek
bochánatiat nem nierhete. Nag ſok
poganok alamſnalkottanak de aual
nem wduoſoltenek. Aſert chák ah
Chriſtusban ualo hwt nierheti meg
ah bwnnek bochánatiat aſaſ, chák ah
Chriſtus uere moſta el ah bwnt.
Valamikoron aſert annak okaert aſ
iras ah meg teriſnek ualamellik réſe
röl

87
röl ſool, Soha ne erchéd hog ſollió a
hitnelkúl, kinelkúl, midſemmi ah tóbi

TIZENÖTÖDIK KERDES.

Aſtys keuanom meg tudnom, hog
my okaert mondod aſt hog ſem ah
miſe mondaasért, ſem ah miſe hallaſ
ſért meg nem bocyatá aſ uriften ah
mi bwnónket, hiſem oth ah Chri
ſtusnak teſte es uere aldatik ah mi
bwnónknek bochánatiara ha pegeg
nem arra aldatik, hat en nem ertem
mi okaert kelleſſek annak lenni, nem
ertem haat mi okaert ſerſettek ah
regi iamborok enné ſok eghaſakat,
kapolnakat kyket mind aſt okaert
ſerſettek nag kölcieggel hog aſokba
miſeket mondananak? Imeſt ued es
ſedbe hog minekónk aſ uriften nem
kel tiſtelnónk ah mi gondolatonk
ſerént, hanem aſ w beſede ſerént,
mert aſt mongia ſent Dauid ah ſol
tar kónónk kilenchuen harmadik
regeben.
M iij Doſ

Psalm. Dominus scit cogitationes homi-
23. num/ quoniam vane sunt. Beatus
quem tu erudieris Domine/ et de
lege tua docueris eum.

Tuggia aꝯ uristen aꝯ embernek aꝯ ō^w
gondolatiat, mert heiaba ualok. Bo-
dog ember ah kit te tanitaꝯ uram, es
ah te tōrueniedbōl tanitod ōtet.
Christus urunk ōmaga meg aꝯt
monga mint ſent Mathe irta kōnue
nek tiſenōtōdik reſeben.

Matt. Sine causa colunt me/ docentes do-
25. ctrinas et mandata hominum.

Heiaba tiſtelnek engemet tanituan
es herdetuen emberi tudomaniokat,
es emberi ſerſſōket. Ieremias pro-
phetais aꝯt mongia kōniugnek
huſonharmadik reſeben.

Hier. Nolite audire verba Prophetarum/
23. qui prophetant vobis/ et decipiunt
vos/ visionem cordis sui loquū-
tur/ non de ore Domini.

Ne

88
Ne halgassatok aꝯ ol' prophetaknak
beſedōket kik tinektek prophetalnak
es meg chálnak tōttōket, aꝯ ō ſōk
nek lataſat beſellik, nem aꝯ urnak ſa-
iabul aꝯert eſekbōl eh beſedekbōl
meg ertthettōk hog' chák ah beſede-
ket kel nekōnk hallanunk, ah ki iſten-
nek beſede, es nem kel nekōnk ſen-
ki gondolatát, almaat, kōuetnōnk,
ſem atánkert, ſem ſenkiert, erre mon-
gia ſent Hieronimus.

**Nec parentum/ nec maiorum error
sequendus est/ sed autoritas scri-
pturarum/ et dei docentis
imperium.**

Sem ah mi ſōleinknek, ſem ah mi e-
leinknek tſuelgſet nem kel kōuet-
nōnk, hanem aꝯ irafnak meltoſagat,
es ah tanitto iſtennek parancólatiat.
Ig kel aꝯert chélekennōnk minekōnk
ah Miſenek meg ertſibenis, hog'
ne kōueſſōnk mi ſenkit, hanem aꝯ u-
M v risten

ristennek beşedget, es mikeppen im-
mar aş İstennek beşedeböl itelönk
minden dolgot, aşon keppen ah mi-
se dolgatis. Ah misenek aş w neue ch
iegşesben sohul ninchén ah şent iras-
ban, sohul sem ah Christus, sem aş
Apostolok ah Christusnak aş w te-
steneke uergenek hogşank ualo uéte-
let, nem neueştek eh neuel: De mind
aş altal misa talaltatik ah şent iras-
ban, de maas iegşesben. Talaltatik
penig ah Sido Bibliaban, nem ah
deiak sem ah Görög Bibliaban, meg
mondom ah helietis. Eş ah Sido ige,
Misa, uagon Moisesnek ötödik kö-
niuenek tişenhatod reşeben oth, ahol
Moises şool aş İstennek parancóla-
tiabol ah pwnkóşt napianak wn-
neperöl illén modra.

Lib. 5. Septem hebdomadas numerabis
Deut. tibi ab ea die qua falcem in segetem
Capit. miseris / et celebrabis diem festum
16. hebdomadae

89.
hebdomadarum domino deo tuo
oblationem spontaneam
manus tue.

Heet hetet şamlal' mond teneked
ab naptol fogua ah mel' nap ah Sar-
lot ah Gabonaba bochatandod,
mint tunni illik, uigş şamlaluan ah
het hetet, ces illed te ah heteknek
wnnepe napiaat, aşaş, aş husuethes
ualo ötuened napot kit mi mondonk
Görög şoual Pentecoste, magiarol
penig, ötuen nap ah Görög şoual
pinkestnek. Aldoşşal te ah te keşed-
nek şabad akarata şerent ualo aldo-
şattiaual, auag aldoşattiaat: lth eh
beşedben ahol ah deiakba eş ige uas-
gion, OBLATIONEM, magiarol
aldoşattiaat, ah sidoban uagion eş ige
misa: de hog te eşt niluan meg er-
ched, aşt parancołta uala aş uristen
ah sidoknak, hog wnekik harom fw
wnnepek lenne eştendó altal, EL SÓ
AH

AH HVS VETNAPIA, kit wlnék
uala arra hog meg emlekegnenek ar
rul mikeppen wket aq Isten Egipz
tombol ki fabadithotta uala, es aks
kor egi k uala meg ah hufueti barant.

x AH PwNKóST NAPIA VALA
ah masodik, kit wlnék uala arra hog
meg emlekegnenek ah tóruénnek ki
adafarul, kit aq uristen hufuet napias
nak utanna ótuened nappal adoth
uala ki, aq Israel nepenek, es akkoron
aq Vy buzanak első listiból kenieret
chinalnak uala, es fel uignek uala ah
templomban kit hinak uala panis
propositionisnak, aq aq, helhegtetet
keniernek, mert egek ch kónierek oth
alnak uala egeq hetedchákah ah tem
plomban, es egek nem fabad uala
eggeebnek meg enni hanem chák ah
Papoknak, mint urunk mongia, es
gent Mathe meg irta kóniue
nektigénkótedik regeben.

Secunda

90
Secunda inquit festiuitas Penthe- Matt. 12
costes post septem hebdomadas / in 12
qua panis propositionis de nouis 1. Re. 1
primum frugibus offerent. 21.

4
Masodik wnepek mond uala ah
PwNKóst napia, hegt hegtnek utanna
mel wnnepen le helhegtetet kenie
rek Vy buzabol aldogtatnak, egt agert
eh keniereknek aldogatjat, ah Sydo
kóniben Missanak irtak, Immaran
ha erted michóda ah Missa kóni
meg ertened hog nem iool mongiak
aq Christusnak testenek hoggank ua
lo uitelet eh neuel, mert maas dolog
ah missa, maas aq urunknak testének
uerenek hoggank ualo uétele.

Mondanad te, tehaat miert neuezik
uolt eh neuel, im meg mondom,
mikor ah keregtének ug elnek uala,
aq urunknak testenek uerenek hog
gaiok ualo uetelguel ah mint w maga
terfette, aq aq, nem ugian elnek uala
uele

uele mint mostan hog' chák aš eg' haš
š' ember uótte uolna hoššaiia, ah tóbi
penig chák šemmel neštek uoolna,
hanem felesen uešik uala hoššaiok,
es minden ualaki hoššaiia akaria ua/
la uenni ah Christusnak testet ueret,
bort eskóniert hoš uala, ah Pap iam'
bor el megen uala, meg aranka uala
meniucl meg irne ašokat ah kik aka'
riak uala hoššaiok uennie, es anniet
uešnek uala ah giólt kenirból es ah
borbol, ah tóbbit pegeeg oštia uala
ah šegeneknek. Minek okaert hog'
ašon keppen minden hoš uoolt ah
mit hošhat uoolt, ah Christus uacyz
oraiara mikeppen o tóruennek ide'
ien minden hoš uoolt ah mit hošš
hat uoolt, ah Pw'nkóšt napiara, annak
okaert neueštek uala ah Christus
urunknak testenek uerének hoššank
ualo uetelet misenek, de most im še'
mónkel lattiuk hog' nem iol élnék
uele,

21
uele, ašert nem iool neuešik most
misenek, hanem ašon képpen neueš
šik gonošul, ah mel gonošul élnék
uele, mel' dologrul ide hatrab šollis
onk oštan, mikor šollunk ašokrul ah
kik gonošul élnék aš urunknak teš
steuel uereuel. Mostan šollionk eló/
šór arrul, hog' mikeppen neueš' ah
šent iras, es mikeppen šerše ah mi u'
runk Iesus Christus aš w' testenek
uérenék hoššank ualo uetelet, annak
utanna michioda aš, es mi hašna ua'
gon, kik ilnek iool uele, es kik ilnek
gonošul uele.

Aš šent iras neueš' ur uacóraianak,
mikeppen am šent Paalnal uagon
meg iruan ah Corintóbelieknek irt
elsó leuelenek tižen egedik rešeben.

Cum conuenitis in eundem locum/ ^{1. Cor.}
non licet dominicam coenam edere/ ^{11.}
quod unusquisqz propriam coenam
occupat in edendo.

Mikor

Mikor ug mond ðue gwltoðk, nem
illik ug ennetek aß urnak uach'ora
iaat, hog minden maganak tulaidon
uach'orat foglal aß etelben. Aßert
neueßi ðent Paal ur uach'oraianak,
hog urunk eß w tanithuaniual ualo
utolso uach'oran ada aß w ðent testet
ueret aß w tanithuaninak, es akoron
ßerße eßt eh ðent ieget, Aßert eß okaert
neueßte ig, hog chák ah uach'oranak
neueis meg emleketetne aß w akko-
ri ðerßesiról, es akkor ualo igireti-
ról. Touabba neueßi ðent Pal elegó/
lisnek. ah Corintombelieknek irt
elsó leuelenek io regeben.

1. Cho. 10. **Poculum benedictionis cui benedi-**
cimus/ nonne communicatio sang-
uinis Christi est/ et panis quem frā-
gimus/ nonne communicatio
corporis Christi est.

Ah hala adasnak pohara kiben halat
adunk nem de ah Christusnak teste-
nek

92
nek uerenek eggésöleseie, es ah kes-
nier melliet meg ðögönk, nem de ah
Christusnak testenek eggésöleseie?
Aßert neueßi elögölesnek mert ah ki
nem chák ðaiaual hanem hitiuel ue-
ßi hoßßaia, es ah uegre ah mi uegre w
ßerßette eg teste eg uerre löt ah Ch-
ristusfal, aßert neueßi eh neuelis, hog
uag a neue megh eresichien minket
aß w benne ualo hwrtben.

Im megh hallad ah ðent iras neueßi
aß urunknak testenek uerenek hoß-
ßank ualo ugetelét, ur uacioraianak es
elögölesnek, kit ðoktak deiaknl mon-
dani comunicalasnak. Halgald meg
immar mikeppen ðerße eßt ah Chri-
stus. Zent Pal aßt iria hog ig ðerße,
es ðent Pal ki mind ah harom euan-
gelistat. Zent Mathget, ðent Mar-
cusc, ðent Lucach'ot köueti illien be-
ßedekkel ir erról.

Aß ur Iesus ah mel' eiel el aroltatik
N uala,

uala, uéug ah kenieret es minek utan
na halaat adoth uoolna, megh fege es
imegt monda, uegetek, egetek, es aq en
testem ki ti eretetek el aroltatik, auag
ammint gent Lucach' iria, ti irtet
tek adatik, egt nekem emlekegetemre
tegetek. Aqonkeppen ah Pohartis
kegebe uouq, hog meg lot uoolna ah
uach'ora monduan, eh Pohar wy Te/
stamentom aqag uy igeretnek biqon/
saga aq en uerembe, aqag, aq en uerem
altal ki fergette t es mint aq gent
Mathe iria, es aq en uerem ki uy fer/
fnek uere ki fokaknak bwnoknek
boch'aniara ki ontatik egt tegetek
ualahanqor iangiatok ennekem em/
lekegetemre.

Mikoron aqert eh begedeket el mon
gia aq eghafi ember, oth leiend ah
kenier es ah bor gemel, aq ado, es aq
ueuo, mikeppen mikoron eh dol/
goth ferqe ah Christus egek mind
oth

93
oth ualanak. wmagat uala aq adoo,
wmagat mongia uala eeket eh beqez/
deket, aq Apostolok uezik uala, es
hiqnek uala ah begedeknek, ielen uala
ah kenier gemel' es ah bor gemelis,
kiket wk hogjaiok uonek, lelen uala
ah biqon' Christus, ki ah keregt faan
megh hala, ielen uala aq w biqon teste
ah kenier gemel' allat es aq w biqoni
uere ah bor gemel allat. Immar ko/
nio meg erteni michioda es eh gent
ieg ah Christus urunknak testenek
uerenek oqogatafa, mel' ol' cheleke/
det, kiben ah Christus Iesus, aggia
mi nekonek aq w testet ueret, mel' aq
dalsal uallia, hog w atta mi erettonek
wmagat halalra, es aq w gent testet mi
erettonek nag kenokra, halalra, es aq w
dragalatus ueret mi erettonek ki on/
totta, kiuel aq w gent Atianak hara/
giat rolunk el uotte, minden bwn/
tol minket megh qabadithot, es ah

N ij bwn

bwnnek minden terhetöl. Touabba
hog aš w halalaual minekōnk meg
nierte aš ōrōk eletōt, eg bešeddel, ol'
chielekedet, kiuel aš uristennek mi
hoššank ualo nag šereteti, nag kegel-
melsége meg mutattatik, mert aš ur-
ristennek mi hoššank ualo nag šere-
tetinek sok fele hašna uagion.

ELSŐ ES FŐ HAZNA,
Hog meg emlekeššōnk es el ne felet-
keššōnk ah Christusnak halalarul es
ugre hullasarul, kiuel minket megh-
ualta, hog emlekešuen erröl, es hoš-
šank uguen aš w testet ueret meg es
rōššōgōnk mi aš w šent attianak mi
hoššank ualo nag šeretetiben, ah mi
bwnōnknek bočanatianak hiteles-
ben meg batorogiunk, es semmit ne
felliōnk se emberi, es se ōrdōgi hata-
lomtul, es semmi auag testi, auag lel-
ki, niomorusaagtul, mikeppen ah
Christusnak bešedének hallasa est
meg

92
meg ielōnti, mert mikoron ašt mon-
gia, aš eg haši embernek šaianak al-
tala ah Christus, es aš en testem ki ti
erettetek adatik, es aš en uerem, ki
uy šeršesnek uere, ki nag sokaknak
bwnōknek bočanatiara ki ontatik,
nem külōmben erchéd, mint ašt mon-
danaia ah Christus. Aš en testem ša-
kadafaual, aš en uerem hullasaual
uōttem en el terulad, aš en atiamnak
haragiat, aš aš, mostam en el ah te
bwneidet, aš aš mentettelek en meg
tegedet, aš ōrdōgtöl es ah halaltul.
De meg ašt šeršettem aš en halalom
mal, hog aš en Atiam meg minden
niomorusagbanis ueled lenne: Hog
ašert te mind esekben erős tōkélletes
lennil, Ime en bešedemmel eseket te-
neked fogadom, es igerem, mikoron
ašt mondom, es aš en testem ki ti e-
rettetek adatik, es aš en uerem ki
nag sokakért ki ontatik. Touabba
Nin nem

nem külumb mikor aš w testét ueret
nekönk aggia mint ašt mondanaia,
mert kettöt kel minekönk oth eš
önkbe uennönk, ah bešedet kit filönz
kel hallunk, ah kenier šemelt es ah
bor šemelt kit šemönkel latunk, ki
mind ah kettö eg dolgot mutat es
ielent, ah bešeddel im aš en testemeš
tis uerömetis adom en teneked, eg
teste uerre lešek en te ueled, hog ne
ketelkeggel te abban, hog aš en aš
tiam, ugian šeret, ugian oltalmaš teš
get mint šeretö fiat, ugian laat en
erettém mint ennenmagamat.

Hog eh legen ennek fš hašna, meg
tetchik ah Christus bešedeböl mi
koron ašt monda, mint šent Luchác
meg irta kön'uenek hušonket
töd rešeben.

Luce.

Hoc facite in mei recordationem.

22.

Ešt ennekem emlekešetemre teš
getek, miert kel minekönk w rola
meg

95
meg emlekešönk: nem egebert hog
aš w halalarul el ne feletkešönk, mint
šent Pal iria ah Corintombelieknek
irt elšö leuelenek tišeneggeš
dik rešeben.

**Quotiescumqz enim comederitis pa-
nem hunc/et de poculo hoc biberitis
mortem domini annuntiabitis
donec venerit.**

Corin.

11.

Vala hanšor en kenieret šienditek,
es eh Poharbul iandotok, aš urnak
halalat išenitek, aš aš, aš w halalarul
emlekeššetek meg, meddeg el iw eš
uelagnak meg iteletire. Aš w halala-
rul pešeg miert kel meg emlekešniš
bišon nem egebert hanem hog meg
emlekoššönk mind ašokrul ah kiket
nekönk ah Christus šeret aš w šent
halalaua, kiket am elšö šamalalank:
meg mondom aštis ah kit šent Am/
brus ir, mert igen šep bešedek es
igen meg ielentik ah šent uacioraš
Niiij nak

Amb.
in ps.
1. 48.
Ser. 15

nak hañnait, ah beğedek egek.
Venias ad cibum Christi/ ad cibum
corporis dominici/ ad epulas sacra-
menti/ ad illud poculum/ quo fidelit
inebriatur affectus/ ut leticiã induat
de remissione peccati/ curas seculi
huius metum mortis/ solitudi-
nesqz deponat.

Iõy ah Christusnak etkere, ağ urnak
testenek etkere, ah poharra ah kiuel
ah hiueknek ağ w̄ lelki indulatiok
meg ǵaiosodik, hog uigasaagba ółtõğz
tessek ağ w̄ lelkek ağ eõ bwnõknek bo
chánatiarul ağ ağ, ağ w̄ bwnõknek bo
cianatianak hiteleuel, eh uelagnak
gongiat, hatalmat, felelmet, es min
den ǵorgalmatoşlagit le uessek.

MASODIK HAZNA EZ.

Hog mikoron mi meg ertengiwk
egeket ah kikert fw̄ keppen ǵerǵe ah
Christus, kiket aam meg mondék,
ah mi elmenk ennie sok io aiandes
koke

26
koknak hallassaua! es ertelmeuel fel
geried, őrõl egeken, es nag halakat
aad ağ uristennek ennie sok io aian
dekirol, erre mongia ǵent

Agoston.

In isto sacrificio gratiarum actio
atqz cõmemoratio est carnis Christi
quam pro nobis obtulit. et sangui-
nis quem pro nobis idem

Lib. de
fi. ad
Pet. dy
Ca. 19.

Deus effudit.

Ebben eğ aldoğatban uagion hala
adas es ah Christusnak testenek emz
lekegeti, kit mi erettõnk ada, es ağ w̄
uerenek emlekegeti kit mi erettõnk
ugian ağ on isten ki onta, Eğert hiaak
ewcharistianak ağ ağ, hala adasnak
mert ağ ewcharistia gõrõg ǵoo an/
niat teğen magiarul mint halaadas.

HARMADIK HAğna eğ.

Hog ah hiu kórõğtien meg gondol
lia, hog mihelt w̄ ah Christusfal eğ
teste eğ uerré lõt hog w̄neki magaat

N v min/

minden bwn̄tol tiſtan kel tartani, es
w̄gekeſik keſſel labbal aſon hoḡ ma
gat tiſtan tarchá, es tartia ah me
niere embertól lehet, mert ah bwn̄
Iſtentól embert el ſakaſt, erre mon
gia ſent Pal ah Corintombeliek
nek irt elſő leuelenek hatos
dik reſeben.

1. Cor. An nescitis quod corpora ueſtra mē
6. bra ſunt Chriſti/ num igitur tollens
membra Chriſti/ faciam ſorti
membra/abſit.

Nem de nem tuggiatoke hoḡ ah ti
teſtetek, ah Chriſtusnak teſte, nem
de aſert ah Chriſtusnak tagiat para
ſnanak tagiaua tennemeſ tauol legē.
Aſt aſonkeppen kel ertenōnk ah tōb
bwn̄okrōlis, mert ah Chriſtus aſt
mongia, mint ſent Ianus mert irta
kōnuenek niolchádik reſeben.

Ioā. 8. Amen amen dico uobis/ quod om
nis qui facit peccatum/ſeruus eſt pec
cati.

Biſon

97
Biſon biſon mondom tinektek, hoḡ
minden ualaki bwn̄t teſen ſolgaia ah
bwn̄nek. Ha ah bwn̄nek ſolgaia, nem
ah Chriſtus ſolgaia, tehat nem w̄
tagia. Eſeket aſert meg gondoluan,
oſſa magat minden bwn̄tol, hoḡ ah
Chriſtustul kiuel w̄ eḡ teſte uirre lōt
el ne ſakagion.

NEGEDIK HAZNA EZ.

Mikoron lattá ah hw̄ kereſtén hoḡ
ah Chriſtus eḡ arant agga aſ w̄ te
ſtēt ueret ah kaſdagoknak, es ah ſe
géneknek, meg eſmerie ebból, es aſ w̄
lelke fel geried arra hoḡ w̄ ugian ſe
reſſe ah kaſdagot mint ah ſegent, ah
ſegent mint ah kaſdagot, es hoḡ w̄
neki ugian kel mindent ſeretni mint
ūnnōn magat, ōnnōn teſtēt, mert erti
aſt hoḡ minden hiuek ah Chriſtus
nak tagiai, ha ah Chriſtusnak tagia
tehat immar w̄ tagiais, ki immar ah
Chriſtusnak tagianak uallia magat,
erre

erre mongia gent Paal ah Corintom
belieknek irt első leuelének
tizedik regeben.

1. Cor. 10. **Quoniam vnus panis/ vnum cor-
pus multi sumus. Nam omnes ex
eodem pane participamus.**

Mert ég ah Christus keniere a^ga^g,
ah Christus, kiben mi kik hittönk
eggek uagionk, és mi sokak ég teste
löttönk mert mind niaian ugian a^g
son ég kenierböl lé^gönk réselek a^ga^g,
mind niaian ég Christusnak testet
ueret ue^gg^wk ho^ggank. Tanuld meg
a^gtis, kik ue^gik meltan a uag meltat/
lan ho^ggaiok ah Christusnak testet
u^eret.

MEL T Á N A^gok ue^gik.
Ah kik első^gör hittel e^gik i^gg^ak, ah
Christusnak testet és u^eret, a^ga^g, chák
ah kik ah Christus érdeme által ua^g
riak a^g ^w ^wduósségeket, és minden
iot a^g uristentöl chák ^w általa uar/
nak,

98
nak, és ^geretik ah, Christust. Elő^gör
a^gt mondaam hog a^gok ue^gik mel/
tan ah kik hitekket e^gik i^gg^ak, mert
a^gt mongia ah Christus mint gent
Ianus meg irta kónuenek ha^g
todik regeben.

Ego sum panis ille vite. Qui venit 104.6.
ad me non esuriet et qui credit in
me non sitiet vnquam.

En uagiok mond ama^g eletnek ke^g
niere, ualaki en ho^ggam ió nem ehe/
^gik, és ualaki en bennem hiend soha
nem ^gomi^gik, meg a^gt mon/
da ugian ottan.

Caro mea vere est cibus/et sanguis 104.6.
meus vere est potus.

A^g en testem bi^goní etel, és a^g en ue^g
rem bi^goní ital, a^ga^g, ualaki a^g en te/
stem ^gakadasanak és uerem hullasa/
nak erdemeben bi^gik, e^g bi^goní etket
e^gik, és bi^goní italt i^gik, mert miert
e^günk i^gonk mi^g nem egebert hanem
hog

hog' elliönk, de ha ki ah Christusban
hiend, örökkwl örökke él. Hog' est ig'
kelleffek ertenönk ah Christusnak
ugian ottan ualo begede meg
mutatia, mikor ašt
mongia.

Ibidē. Spiritus est qui vivificat / caro
non prodest quicquam.

Ah lelek aš ah ki elet, test semmit
nem hašnal, šent Agostonis igen maš
giarašša ešeket eh begedeket.

*In ed.
6.10ā.* Hoc ergo totum ad hoc valet dile-
ctissimi vt carnem Christi/ et sang-
uinem Christi/ non edamus tantum
in hoc sacramento / sed vsqz ad spiritus
manduceamus et bibemus/ vt in do-
mini corpore tanquam membra ma-
neamus et eius spiritu vegetemur/
et non scandalizamus.

Mind eh sok beged erre ualo legen-
šeretö atiamšiai, hog' ah Christusnak
testet

testet es ueret ne egwk čak ah sa-
cramentomban, ašaš čak šankkal,
de mind ah leleknek réšésöléfiglen
egwk, hog' aš uristennek testeben ug'
legönk mind tagok, hog' aš w malaš
tiaual neuokegiönk, es meg ne bot-
trankoššunk, eg' begeddel, ah ueši
meltan hoššaia, ah ki hišen otth ah
Christusnak begedenek imešeknek,
eš aš en testem, ki ti erettetek adatik,
eš aš en uerem ki sokaknak bwnök/
nek bochánatiara ki ontatik, ašaš, hi-
ši hog' aš uristen aš w šent fianak ha/
lalanak es uere hullasának erdemes
iert aad wneki minden iokat, mind
testi es mind lelki iokat, kinek naš
giobban ualo hitelire, es ebben naš
giobban ualo batoršagra ašaš, hog'
ennek hiteleben ah kit ah Christus
aš wnnön begeduel iger: erösb es
tökellletesb legen ueši hoššaia ah Ch-
ristusnak bišon testet es bišon ue-
ret,

ret, ch fele pegegg bişon şereti aş ur
 istent ah ki w uele ennie fok iot
 twt, ha penig şereti lehetetlen hog
 ellene akarion uetni, aş aş, ha şereti
 hog ualamit aş isten baan, semmit ah
 felet nem akar chelekenni, aş aş, sem/
 mi bwnt, mert ninchén neki nagioş
 oróme hog aş uristennek kedue
 şerent elhelsen, erre monş
 gia şent Pal.

Gal. 6. **In Christo Iesu neqz circumcisio
 quitquam ualet / neqz prepucium/
 sed fides per dilectionem
 operans.**

Ah Christus Iesusban semmit nem
 haşnal, sem ah kórniól meteles sem
 ah nem kórniól meteles, hanem ah
 hwt ah ki şeretetból chelekeşik, aş aş,
 ah Chistus nem neşki aşt ki Sydo ki
 nem Sydo, hanem aşt neşki, ah ki w
 benne hitt, es wtet şóreti, şeretuen aş
 w kedugt kerefi.

MéL

MéLTATLAN ELÓZÓR AH VEZI HOZZAIA.

Ah ki ah Christusnak beşedenek
 nem hişen imeşeknek, aş eş een teş
 stem ki ti erettetek adatik, es aş eş en
 uerem ki fokoknak bwnókert ki onş
 tatik, aş aş, nem hişí hog ah Chris
 tusnak halala es ugre hulasa elég aş
 w bwnenek bochánatianak, es wdş
 uóşşegenek meg nieresere, hanem biş
 şik eş w bóitenek, imadcháganak es
 ah şenteknek erdemeben, es mind
 aşokbul uaria aş w bwnenek bochá
 natiat, es aş w wduóşşegyet. Erre móş
 dom eşt penig, mert aşt mongia ah
 Christus, mint şent Ianus meg irş
 ta kóniuenek harmad reşeben.

**Qui non credit iam condemnatus
 est / quia non credit in nomine
 vnigeniti filij dei.**

104.3.

Valaki nem hişen immar el karhoş
 şoth, mert nem hişen aş istennek egş
 O getlen

getlen eg fianak neueben. De uan
nak olliak kikel hittek magokat, hog
wnekik hwto k uagion, miert hog hi
zik hog ah Christus meg holt mind
es uelagert. De bihon est hi es iool
tuggia meg as ordogis ki istennek
utan ninchien, es as istennek malahti
aban sinchien. De es as igas hwto, hog
hi, hog ah Iesus Christus minden
bwnoknek el tistittoia, es chak w id
uogitoie, de nem egebek wduogito
toie hanem chak annak ki wtet Tar/
tia wduogitonek senkit es semmit
nem egebet, elegge tartia wtet, es
as w erdemet as w bwnenek bocha
natiara, es as w wduosslegenek meg
nierefere.

MASOTCIOR AZOK uezik.
Meltatlan, ah kik nem tuggiaak mi
choda hasna uagion ah Christusnak
testenek uerenek hogzank ualo ue
telenek, hanem chak hog lattiak hog
mas

mas ember hogza uezi wkis hogzaiok
uezik, auag hog ah husuet napia el
id, miert hog akkor hogzaiok zoktak
uenni egebek, wkis gegenletekben
hogzaiok uezik, hog ha husuet napia
touab esnek keth estendouel megh
sem uennek hogzaiok, hanem chak
zaiokkal, est penig igen fidalmazza
Zent Agoston est
monduan.

*Ut quid paras dentem et ventrem/
crede et manducasti.*

In. 6.
ca. 10.

De mit zerzed ah te fogaidat, es has
datth higged es hogzad uotter. Ah
zent Agoston Doctor mondasat ma
giarazza magister Sentenciaro/
mis es ast mongia.

*Credere in eum/ hoc est comedere
panem et vinum. Qui credit in
eum/ manducat eum.*

Lib. 4
dist. 9.

Hinni w benne es ah kenieret enni
es ah bort inná ualaki hi en w benne
as ezi otet. O n Annak

Annak okaert elöör hituel kel uen
ni ah Christnsnak Zent testet gent
uérer, aš aš chák abbā kel bišni annak
Vtanna ug kel oštan embernek ša
iaual hošša uenni. HARMADCI
OR ašok uešik meltatlan, ah kik eh
Christusnak Zeršesenek ellene uešik
hoššaiaiaok, ah ki ugian nem ueši ah
mint ō šeršette, mint ah Christus
mongia, es gent Lucach' megh
irta kōniuenek tišeneggeš
dik rešeben

104.11 Qui non est mecum aduersum me est.

Valaki ninčhen en uelem enneš
kem ellenem uagion. De meeg eš ue
lagij dologbanjš ualaki ug nem
chélekešik mint aš ō ura haggia, el
lene chélekešik aš ō uranak, mint ha
ašt mondanaia aš Vr: Zolgam en
nekem eg aštagom uagion it eh heš
lien, ereggel, aadd el őtuen forinton,
ō hušon őtōn adnaia el, aš urnak el
lene

lene chélekennek, es ašt mondana
neki aš ō ura, miert arulo hog ug
nem chélekettel ah mint en hattam
ualaš. De ešt en gent irasbulis megh
bišonittom, hog ualaki ualami doš
logban ug nem chélekešik mint aš
Vristen hatta, nem chák hog aš Vr
štenek ellene chélekešik, de megh bal
uani imadašnak uetkebeis esik. Meg
bišonnitom en ešt Samuel Propheš
tanak mondašual, ki megh uagion
irwan ah keraliokrul irt elš kōniue
nek tišenőtdik rešeben, De minek
előte ah Samuel Propheta monda
šat megh mondanam, kiuel mon
dam hog bišonitom, hog ualaki
ug nem chélekešik ah mint aš Vri
šten hatta, hat ah Baluan' imadašnak
uetkebe esik, Zōkšeg hog megh mon
šiam, hog mi okaert indultatek Sa
muel ašokra ah bešedekre. Aš Vri
šten ašt paranciolta uala Saul keral
O iij nak

nak, Samuel Prophetaknak általa
hog el menne aꝛ Amalechitakra, es
mind wnnomagokat mind barmok
kat le uagatna, es minden nemő io
zagokat el uejtene, mert egek eh niz
pek nag bantafokra ualanak aꝛ Israel
nepeinek, mikoron Egyptombul ki
iougenek. El mene Saul aꝛ Amalechi
takaat le uagata mind, de aꝛ w kera
liokat megh hagia, es ah barmoknak,
iuhoknak, oreget ruhaknak iauat
meg hagia. Aꝛ Vristen Samuelt ho
ga kwldge esmetlen, monda aꝛert Saul
Samuelnek, meg jertem aꝛ Vristen
nek parancholatiaat, monda Samuel
michoda barmoknak es niaiaknak
gaua aꝛ ah ki en fwlemben iw es ah
kit en hallok? Monda Saul. Aꝛ A
malechitaktul hostam en eket,
mert engede ah nep ah ioob iuhok
nak, es barmoknak, hog aldoꝛnanak
euuel ah te uradnak Istenednek, ah
toꝛ

103
toꝛbit penig meg olók, Monda oꝛ
ran Samuel ah toꝛb beꝛede koꝛott.
*Nunquid vult Dominus holocausta
et victimas et non potius / ut o
bediatur voci Domini / melior est e
nim obedientia quam victimę et au
scultare magis quam offerre adipe
m arietum. Quoniam quasi pec
catum ariolandi est repugnare / et
quasi scelus ydyolatrię nol
le acquiescere.*

Nem de aꝛt kewanniae aꝛ Vristen,
hog aldoꝛanak wneki aldoꝛatokkal,
hog nem mint aꝛt mondanaia, aꝛ w
beꝛedenek engenenek, ug mint aꝛt
mondanaia, aꝛt akaria hog aꝛ u beꝛe
denek engenenek ionkaab, mert io
ob aꝛ engedelmeſseg, hog nem mint
aꝛ aldoꝛat, es ioob fogadni aꝛ w be
ꝛedet, hog nem mint okroknek ko
ueriuel aldoꝛni, mert aꝛ Istennek be
ꝛedeget meg ellenzeni, nem egeb ha
O iih nem

nem iſuendó lataſnak, auag neſefnek
uérkebe eſnek, és nem engedni aſ w
beſedenek Baluan imadaſnak uér-
ke. Ime im nilwan erted ah Samuel
beſedeból, hog ualaki nem enged aſ
Iſtennek beſedenek, hatt ah Baluant
imad, Valaki penig aſ Iſtennek beſe-
denek nem enged aſ Iſtennek beſe-
denek ellene él.

Innet immar megh tetchik hog ua-
laki ug nem el ah Christus urunk-
nak teſtenek uerenek ueteleuel ah
mint w ſerſette, és ah uegre ah mi
uegre w hatta, baluan imadaſnak
uetkebe eſsik, ELÓſór Ah kik eg ſe-
mél alat aggiaak és ugjik, mert ah
Christus ket ſómgel alatt ada, mikep
pen ſent Mathé, ſent Marcus, ſent
Lucach' iriak, aſert eſók ugian ché-
lekeſnek, mint Saul kéral chélekeſ-
deék, ki ualameniere meg ſerſe aſ Iſ-
tennek paranciolaſiaat, ualameniere
elis

elis mulata, De am Samuel eſt eh
dolgot baluan imadaſnak monda.
Demondhatnaia it ualaki, ninchen,
aſ Iſtennek ſerſefenek ellene, mert
aſ kenér ſemel alat ah Christusnak
mind teſte ſinind uére uagion, aſon-
keppen ah bor ſemél alattis, ualaki
aſert eggik ſemélt hogſaia ueſi hogſ-
aia ueſi mind ah kettót. Eſ nem
igaſ, mert mikoron ah Christus ke-
ſebe uóug ah keniereth, nem monda
aſt, eſ aſ en teſtem és eſ aſ en uerem,
hanem chák aſt monda, eſ aſ en re-
ſtem, Aſonkeppen hog ah Pohart
keſebe uóug, nem monda aſt eſ aſ
en uerem és eſ aſ en teſtem, hanem
aſt monda chák, eſ aſ en uerem. Ig-
erti eſt meg Magiſter Sentenci-
aromis, és eſt mongia.

Non fit conuerſio panis niſi in car-
nem/nec vini niſi in ſanguinem.

Ah kenier nem ualtoſik hanem chák
Ov teſte,

Lib. 4.
diſ. 11.

teste, sem ah bor hanem chák uerre.
Vannak meg ol' kaaba emberekis,
hog kik axt mongiak, hog ig iob,
hog eg semel' allat uegek hojaiok
ah kós népek, mert nemelnek nag
akala uagion, es be ne kenne, nemel'
nek pegeg uag seme fay, uag ah uen
segek miatta nem lat, es el doiti, o
tan mikor ah beteghez uinne egold
ah Pap uag regeg uolna, uag isomo
wdo uolna, es el ontana, de ig iob e
gek axt mongiak hog nem ig ah mint
ah Christus sergette, ig iob ah mint
wk sergették: Meg emestis mongiak,
ah Christus nem tutta uolt meg gon
dolni hog meg iouendore nag akas
lu emberek, legnek, nag baiuso Kas
tonak, axtis nem tutta uolt meg
gondolni, hog uen emberek legnek,
a uag uelagtalanok, hog kik nem
latnanak, hog kik el ontanaiaak, es
el tazitanak as orokkal a uagjaiok
kal.
Touab

105
Touabba meg axtis mongiaak egek
hog ah Christus meeg axt sem gon
dolta uolt meg, hog meeg betegokis
legnet hog kiknek ugian hasokhos
kellert uinni, Egek nilwan ah kik est
mongiaak, ha nem ertikis hog axt
mongiak, de mind ah Christusnak
ellene foolnak, ah Christus piroga
tiaak es tudatlannak mongiak. De
meeg axt mongiaak, hog ah Chris
tus nem Isten uolt, mert nilwan ha
axt mondanak hog Isten uolt uolna.
Hat nem pirongatnaiak igen, nem
mondanaiaak axt, hog iouendot nem
mondanaiaak axt, Christe nem tut
tad uolt te seretni meg, mert nem
gondoltaduolt te, meniesok botran
kosasok legnek ah te serfessedbol, de
im mi ug seretwk hog bejeg sin
ten iol legen, es minden bottranko
sasnelkw legnek ah te uachoradnak
uetele. Touabba axtis mongiak, hog
axte

ažert ualtožtattak el, ah Christufnak
žeržeset, hog ah beteghež nehež uol/
na uinni ha ug elnenek uele ah mint
ah Christus žeržette.

It telki ah Christufnak hiue akars len
ni, gondold meg ašt elöžör, hog ežis
ah Christufnak pironkatafa, annak
utanna gondold meg aštis, lam w kis
ah germeket žwksėgniek ideien megh
kerežtelik de meeg mifetis mond/
nak, nem čak žwksėgenek ideien, de
meeg urok keduežrtis: Ha ažert aš
ura keduežrt ah kōž dolgok hažnal/
nakmegh lehet ah Christufnak uerez/
nek žentelese, miert nem lehet ah žez/
žen betegnek bitenek eroffežert: bi
žon meg lehet. Ožtan ah Christus
nem kōteležte annak žentelešet uala/
minemō bižonios hel're, ha penig
ualaki aš uti oltar felōl žolna, ašt sem
paranchōlta ah Christus, hog aš uti
oltaron ženteliek meg, Touab nem
eleg

106
eleg erekleie oth ah Christufnak bi/
žon ielen ualo uolta: bižon žinte es
lėg, kinel soha ioob, sem ženteb, sem
bōlchėb, soha senki nem uoolt, ottis
senki iob nem lehet w nalanal, sem
ženteb, sem bōlchieb. Ažert ah Chri/
stufnak žeržeseth nem kel el ualtož/
tatni semminemw okert, hanem kel
nōkōnk nežnōnk čak aš Istennek
igeiet, ki ašt mutattia, hog ualahul
uagion aš ado, es aš uėuō, ah kenier
žemėl es ah bor žemėl, ah Christuf/
nak bežede eg bežeddel, ah Christuf/
nak žeržese, oth uagion ah Christuf/
nak bižon teste es bižon uere. Van
nak olliak, kik ašt mongiak hog ah
Christus čak ah Papoknak hatta
hog ket žemėl allat uegėk hožžaiok
aš w testet ueret, de ah sem igaz, mert
meg nem mondhattiak sohum, hog
hul žeržette uoolna ah Christus ašt,
hog ah parašt embernek čak eg že/
mėl

mel' allat kellene adni. Meg mutat-
tatia touabba aš w chélekedetekis,
hog' nem igaš eš, mert aš Apostolo-
kis nem agiaak mindenkör ket že-
mel' allat, mint mikoron ah Pap ah
Papsagot el uegeši, nem aggia ah
pšpók hanem chák eg žemel' alath.
Naš chiótörtökönisha eg hašnal žaš
Pap uolnais, chák eg žemel' allat
uešik hoššaiok mind niaian egtól
meg uaalna, ah ki ah tóbinek ošto/
gattia. Mikoron ualamellik megh
betegedikis, chák eg žemel' allat ag-
giak neki. Miert ašert, hog' ha chák
ah papnak kel ket žemel' allat hoššai-
ia uenni, hog' ket žemel' allat nem ag-
giak ah beteg Papnak? De nilwan
meg tetchik mind ešekből, hog' aš
okaert chák akkor ket žemel' allat
uešik hoššaiok ah Papok mikor mi-
seieket arrulliak, hog' mikor el hat-
tak uolna ah Tanithašt lennenek
ualaš

107
ualami dolgok es cieledetek, hog'
kiert magokat el tartatnaiak, es lenz-
ne ualami ol' dolgok hog' ah parašt-
tul kwlumböšnenek. Meg tetchik eh-
penig ah régyeknek chélekedetekből
hog' eš ig' legen, mert régen ah ki Pap
nem uoltis annakis keet žemel' allat
attaak.

Iš oluafuk ah kereštieneknek Hi-
storiaiaban hog' žent Ambrus ašt
mongia uolt Theodosius Impe-
ratornak, miert hog' Theſſalo-
nica neuó warosban, hēt ešer

embert uagatot

uala le.

*Coequalium hominum Princeps.
es o imperator et conseruatorum. V-
nus enim est dominus omnium/ Rex
hominum et creator/ quibus igitur
oculis aspiciet communis domini
templum? quibus calcabis pedibus
sanctum illius pavementum? quo-
modo*

modo manus extendes / de quibus
adhuc sanguis stillat iustus? Quo/
modo huiusmodi manibus / suscipis
es sanctum domini corpore / qua te
meritate ore tuo poculum sanguinis
preciosi percipies, quando furore
verborum tuorum tantus
iniuste est sanguis
effusus?

Te hoǵad egenlő embereknek és
solga tarsidnak uag feiedelme o cház
far merth eg mindeneknek kerallia
és teremtoie, minemő semekkel ne
zed aǵert te kőőnséges urnak tem
plomat, minemő labakkal niomdo/
sod aǵ w gent pagimentomat, mikép
pen emeled te fel ah te keǵedet ah
meliekből megg artatlan uer chórog
mi keppen fogod te, ah fele keǵeddel
aǵ urnak gent testét, mel' uakm erő
seggel ueǵed te ah te ǵaddal draga
uereknek w poharat, mikoron ah te
beǵedid

beǵedidnek dwhőssegenek miatta,
ennie uer meltatlan ki ontatoth.

Zent Hieronimusis esmet
aǵt iria.

Sacerdotes quoq; qui Eucharistie In 3. ca
seruiunt et sanguinem domini fo
populis eius diuidunt.

Ah papokis kik aǵ urnak aǵtalanak
solgalnak és aǵ urnak ueret aǵ w ne
penek oǵtiaak. Ime eǵekből eh beǵe
dekből megg tetcik, hog ah regi w
dőben nem chák ah Papok, hanem
megg egegb fele rendbeliekis keǵt
semel' alat uőttek hoǵaiok, ah Chris
tusnak tester ueret. Aǵert eh mosta
niak ah Christus Vrunk ǵerǵesenek
ah reǵeknekis chélekedeteknek elene
élnék ah Christus urunknak tester
nek uerenek oǵtogatafaual. NEGE
TCHER AZOK ELNEK GO
NOZVL, ah Christus Vrunknak
uachóraiaual ah kik el mennek nag
P Penz

Penteken ah kenier jemelt ah kor-
porfoban fektetik, kerólik. Vr na-
pian penig utonkent hordoſſak, es
ſek nilwan ah Chriſtusnak ſerſeſe-
nek ellene elnek eſſel. Előſör ennek
okaert, mert eſſel bantottak megh
ah Chriſtusnak ſerſeſet es aſ okært
ſerſettek aſt hog chák eg jemel' allat
kellene aſ kőſ nepnek hoſſaia uenni,
annak utanna nem hatta aſt hog aſ
w ſent teſtet koporfoba ſereſſek, ſem
hog uciankent hordoſſak, Touabba
nem aſ okært hordoſſak ah mi ue-
gre ah Chriſtus hatta uala aſ w Va-
choraiat, mint tudni illik hog annak
hoſſank ualo uételéuel meg Bato-
rodnank ah mi bwnónknek bochá-
natának hiteliben, hanem aſert fek-
tetik le, aſert hordoſſak uciankent,
hog aſt hiſik, hog aſſal ah cheleke-
dett, aſ Iſtennek nag tiſteſeget teſ-
nek, mel' tiſteſeges cieledetért aſ
Iſten

Iſten nekik bwneket megh bochá-
tia, minden ioual ſereti wket, es min-
dent ah mit kewannak megh aggia
aſ Iſten aſert ah chelekedetért.
De akar minemő uelekedeffel miuel-
lie ember aſ Iſtentól hagiót dolgot,
ha ah uegre nem miuelendi ah mi
uegre w hatta, baluaní imadaſnak
mondatik, mint o tóruénben aſt hat-
ta uala hog temieneſnének, de nem
ah uegre hatta aſ Iſten ah temiene-
ſet, hog aſ altal uarnaiak bwnónknek
meg bochánatiat, hanem ah uegre
hog mikoron imadkoſnanak akko-
ron temieneſnének, es meg emle-
keſtetne wket ah temieneſes, aſ el iő-
uő Chriſtusul, kiben biſwan ha aſ
Iſtennek kóniörgenenek aſ w kóniör-
geſek ugian el fel menne aſ Vr iſten-
heſ, mikeppen ah fwſt fel menne ah
temientól aſ egbe, mint ſent David
mongia ah ſoltar kónnek ſaſ neg-
uen reſeben. P ij Diriz

Psa. C. 4. **Dirigatur oratio mea sicut incen-**
sum in conspectu tuo.

Igaſgataſſeg aſ en imadchagom mi
keppen ah temieneſes te elótted : de
miert hog w̄k nem ah uegre miuelik
uala ah temieneſeſt, ah mi uegre w̄
hatta uala hanē arra chélekeſik ua
la, aſert temieneſnek uala hog aſ al
tal ah chélekedet altal niernſiek b̄w
nóknek bocianatíat. Eſert aſ Vriſten
Eſayas Prophetanak altala, ah te
mienneſeſt Baluan imadaſnak
mongia illien beſeddel.

Eſai. 66. **Qui recordatur thuris / quaſi qui**
benedicat idola.

Valaki meg emlekeſik ah temienról
aſ aſ ah ki temieneſ, nem kwlwmb
mintha baluannak aldoſneiek, Aſert
minden ketſégneikwl, ha aſ Iſtennek
ualami ſerſeſeuel ah modon nem e
lónk ah mi uegre w̄hatta, haat bi
ſon baluan imadaſnak uetkebe e
ſónk.

ſónk. Imeſtis nem hagiom el, uannak
ſokan kik imeſt mongiak, lam ah
Chriſtus ſok helien chák ah kenier
ſemelról ſool, mint ah ſent lanus
Ewangeliomanak hatod reſeben
eſ nehan helien chák
aſt mongia.

Ego ſum panis uiniſ qui de coelo 1oá. 6.
deſcendi / ſi quiſ ederit ex hoc
pane uiuet in eternum.

En uagiok aſ eló kenier ki menor
ſagbul ſallottam le ualaki eh kenier
be eiendik órókke él. Vgian ot
tan meg aſt mongia.

Qui ederit hunc panem / uiuet 1oá. 6.
in eternum.

Ah ki eiendi eh kenieret órókke él.
Tób helienis mongia eſt ah Chri
ſtus, eſt mongiaak aſert miert nem
ueheti ualaki chák eſ ſemel allat hog
ſaia, ha ah Chriſtus chák eſ ſemelról
ſoolt ſok helien, ha ualaki gondot
P in akar

akar reia uifelni es ah Christufnak
beşgedenek mind eleit mind utolliat
meg néşendi, bişoni megh eşmeri
hog ott nem şool aş w uacioraianak
uetelerol, hanem şool aş w benne uas
lo gletrol, mikeppen aş w ugian ot
tan ualo beşgedebol meg erthettwk
mikoron aşt mongia.

ibid. Qui venit ad me non esuriat / et qui
credit in me non sitiet unquam.

Valaki een hoşşam iw nem ehşik
es ualaki een bennem hiend soha
nem somiohoşik, de ah ualaki, ugian
arra akaria uitatni, hog ott aş w uas
choraiarul şool ah Christus, ennek
een eşt felelem. Elşşor miuel hog ah
Pap uraimis, eg şemel' allat nem ue/
şik hoşşaiok ah misen. nem de eleg
uolnae eg şemel' allat wnekik hoşşas
iok uenniek, ha aş eg şemel' allat ua/
gion, ah mint wk mongiak, mind te
ste smind uere, de naş bwnnek tar
tanas

111
tanaiaak wk hog chak egi şemel' allat
uennieek hoşşaiok, ha aşt bwn ah
misen eg şemel' allat hoşşaia uenni
ah Papnak, nem mondhattas okaat
hog mi okaşt uolna bwn, hog ha
naş chotortokon a uag mikor betek
uolna, ket şemel' allat uennie hoşşas
ia. lgaş aşonkeppen ha ah Paraşt em
beris ket şemel' allat ueiendi hoşşas
ia, nem mondhattia hog mi bwn
ual benne, hanem bişoni ioncaak aşt
mondhattia minden lambor kereş
tien, hog aş Istennek şanak ellene
chelekeşik ha eg şemel' alath ueş
hoşşas, Touabba megh aşt felelem,
hog ah şolafnak maas mogia uagis
ongiakorta, mas ah dolognak, mert
neha eg beşed altal ket dolgot ertonk
de semmi dolognak leteleben eh ne
lehet, mint mikor aşt mondom, en
ier egi onk, nem chak aş ertem en
raita hog chak ennenk, hanem hog
P iij mind

mind ennénk smind innank, ugian
nem lehetne semmi keppen hog' nem
ittónk uolnais, igaš ašonkeppen ha
ah Christus mongia, ualaki eiendi
aš en testemet örökké él, erti nilwan
mind aš ō testenek uerenek uetelet.
De ha mi eg' ſemel' allat uegšŵk hoš
žank, ugian nem uegšŵk ket ſemel'
allat aš aš, nem uegšŵk ah Christus
nak mind testet smind ueret hoš
žank. Ingen žŵkšeg sem uoolt uolna
ah ueg' uachóranis ah Christusnak
adni ket ſemel' allat, ha aš eg' ſemel'
allat uoolt uolna mind teste smind
uere. De mi žŵkšeg embernek egen
tőrekenni, nem de nilwan ualo doš
logi eš, ah Christus mikoron ašt
monda ualaki aš en testemet ueienš
di, akkora nem ada sem oštogata
aš ō testet ueret hanem chák erte
mint testet smind ueret, kit senki nem
tagadhat. Ašt mikoron ašt oluaš
fuk

112
fuk a uag' halliuk, hat mi es ug' ertš
ch' ōk mikoron oštan hošžank uegš/
žŵk, uegiŵk mind ket ſemel' allat
ah mint ō hagia es ah mint ō žerš
žeg, ne legiōnk ah Christusnak mester
re hanem tanithuani. Megh monš
dom aštis kit hallottam ol' emberš
tōl hog' ki Deiakul nem tud: Eg'
ember ašt mongia uala ha ah parašt
embernek nem io es nem alkolmas
ket ſemel' allat hošžaiia uenni, haat
mi okaert mutatiak ket ſemel' allat,
mit chalogatnak ah Papok, miert
mutogattiaak hanem akariak adni.
Ašt aš Vristen meg ah paraštokš
nakis fel indittotta aš ō elmęieket
aš ō bešedenek esmeretire, erre
mongia kereštelo žent

Ianos.

Dico vobis quod possit Deus face
re vt ex lapidibus hūs filij
surgant Abrahę.

Mat. 3

P v

Mon

Mondom tinektek hog aſ iſten meg
teheti hog eh kōuekbōl Abraham
nak ſiai tamagianak. De nem hagi
om el aſtis ah kit ah Papok ſoktak
forgatni, hog mikor V runk Emauſ
ba uala ah ket tanithuannial akkor
mond ſerſe hog ah paraſtnak eg ſe
mel' allat, kellene hoſſaia uenni,
mert w akkor ug ada, mert nem ſo
ol aſ iras otth egebrōl, hanem chāk
ah kenier ſemelrōl, erre eſt felelem
hog ah Crihſtus oth nem ada aſ w
teſtet wnekik, mert ha aſt atta uolna
es akkor ſerſette uoolna aſ eg ſemel'
allat ualo uetelt nem chāk halat adot
uoolna, es meg aldotta uolna, mint
ah uég uachioran tōn, hanem aſtis
meg mondotta uolna es aſ en te
ſtem, de nem mondaa, aſert akkor
nem ſerſe. Touabba ebbul illien do
log kōuetkōſneick ah Chriſtus uala
hanſor es ualakikkel ōt uolna, min
den

denkor aſ w teſtet atta uolna aſok
nak, de meg amaſ ōt eſer emberne
kis aſt atta uolna, mert akkoronnis
halakat ada aſ w ſent Attianak, es
meg alda, de mikeppen eſis téuelges
aſonkeppen amaſis. Vegre minden
ſent iegben beſednek es allatnak kel
lenni, mint ah kereſtſegben, mint aſ
oltari ſentſegben uagion, de otth
nem uala ah beſed, aſert otth ah Ch
riſtus Emauſban nem ſerſe ſemmi
ſent iegeth. De te ki nem tuch' uer
tekedni mikor ah ket ſemelrōl ſol
nak haat aſt feleld, en aſon nem uer
ſengegh mint uagion aſ eg ſemel' al
lat, a uag' mint uagion ah ket ſemel'
alat, hanem chāh aſon hog ah Chri
ſtus mint ſerſette, es en ettōl el nem
tauoſhatom hog ug ioo ah mint ah
Chriſtus ſerſette, kōlōmbe ingen
ſem io, en ah Chriſtuſt halgatom,
mint aſ Atia Iſten kealtia menor
ſagbul

§agbul ötet halgalsatok mond, ha
ualaki penig mastakar ennel mon
dani nem akarom hallanom, mert
en inkab hígek lstennek hog nem
mint embernek.

Vtol§or a§ok elnek gonosul ah §ent
iegei ah kik pén§ert, adomaniert,
keduert ue§ik ho§§aiok, ehkeppen el
nek Inkaab mindniaian kik eg ha§i
embereknek mongiak magokat, kik
pén§ert, adomaniert, keduert ue§ik
ho§§aiok, e§t kóniö meg erteni meg
ah para§t embernekis, chák megh
gondollia a§ eg ha§i ember rendet,
a§ eg ha§i embert uag fogagiak ple
banusagra, uag oltar mestersegre
auag Caplanfagra, ha plebanusagra
fogagiak uag uarofra, uag falura
fogagiaak haat ig fogagiak: Io V
ram em a§ uraim neked aggiak ah
Plebanosagoth. De ug hog Capla
nokat tarch, kik reguel urunknak
testet

testet ueret ho§§aiok uegek, es ebed
elöt meg ugian, te magad wnnep na
pon ued ho§§ad. De §eb neuel mon
giaak mert ime§t mongiak, megh le
gen mind ah na§ mise mind ah reg
mise, eh Penig mind eg, mert ah kit
misenek §oktak mondani, annak mi
uolta al penig chák a§ Vrunknak
testenek uerenek uetelében, es ah be
§edekben kikkel ah kenier es ah bor
§emel meg aldatik, mikeppen ah
Christusnak, §er§ese e§t meg mutat
tia. De meg Magister Senten
ciaromis a§t mangia.

Credendum est quod in illis uerbis Dist. 8
*Christi sacramenta conficiantur re
liqua omnia nihil aliud sunt / quam
laudes vel obsecrationes fidelium
et petitiones.*

Hinnönk kel a§okban ah be§edek
ben, hog §eretetnek ah Christusnak
§ent iegei, mint tunni illik e§ a§ en
testem,

testem, és az én uerem, ah több bejédek
mindenek nem egebek hané dichérez
tek, és hiueknek kőniörgefek. Miert
hog chák és ig uagion hog ah mise/
nek mi uolta, ennek okaert és eg ha/
si emberek erre jérjődnék hog u/
runknak testet uerét hojjaiok uejik,
és ah uaros meg arra fogagia wket,
azaz, és eg hasi emberek el aggiak u/
runknak testet ueret, és imejek meg
uejik. Hog és bižon legén ebből meg
tetcik, mert ha ah gūlay Plebanus
ket hetiglen, auag eg holnapiglan ol'
embereket nem tartand, hog kik u/
runknak testet ueret hojjaiok ue/
gék, ha kepes uolna hog ah Pleba/
nus ol' lambor uolna mint Istene/
nek Angiala sem tartanak ah Pleba/
nosagban. Vižont ha ah Varos né
fižetend, bižoni sem ah plebanus sem
ah Caplanok hojjaiok nem uejik,
hanem meg azt mongiak hog nem
nak

115
tartožnak uelc. Igaž azon keppē ché/
lekežnek ah falukonis, ha ah Pleba/
nus Vrunknak testet ueret hojjai/
nem ueendi giakorta minden heten
eg jór auag ketjór, auag többjór, ottā
bwnth adnak neki, ha oli lambor
uolna, kinel lamborb sem lehetneis,
bižoni ah Plebanus sem mongia ha/
nem fižetendnek, hanem meg azt mō
gia bižoni en nem jolgalhatok senkit
ingen, maga am lasza az Vristen ha
ahual ū jolgalhat, igaž anniet jolgal ū
ahual ah falunak mint hog meg gio/
nik, auag hog meg kerežtel kedet. De
igaž ha azgal jolgal ah falunakis ah
faluis jolgal āniet ūneki abbul, mert
ežtendō altal ūkis hanem többjór eg/
chér, hojjaiok uejik mind felesge/
stól germekestól, ežis penig težen an/
niet mint az ū hojja uetele, neha pe/
nig meg annal többetis, ha ažert ha/
nal ah falūak hog w hojja ueži Chri/
stusnak

ftusnak testet ueret, te haat hog' falu/
beliekis hog'jaiok uégik, ha'nal ah
Plebanosnak. A'ert en nem tudom
hog' miert kellene a'ert wneki figet/
ni, es a'it w' tole p'énzen meg uenni.
De ide hatraab o'stan mikoron go/
lok ah Papok t'ist'iról, többet jolunk
erról eh dol'ogrul, ha Caplanfagra
fogák a' eg' ha'ji embert, meg ugian
megh j'ers'ödnek uele, es a'it mongia
ah Plebanus wneki, 100 Atiam fia en
te neked haat forintot, es etelt italt
adok, de minden napon uronknak
testet ueret hog'jad ueged a'as, miset
mong, ha pe'eglen eg' hetiglen, auag'
ket hetiglen miset nem mondand, a'
uag' malsal w' erötte miset nem mon/
datand a'as Vrunknak testet ueret
hog'ja nem ueiendi, ha ol' lambor
uolna mint Istennek Angialais, ot/
tan bulch'ut adnak neki. A'ert otth
ah plebanus ah Caplanoktul Vrun/
knak

knak testet ueret meg ue'ji, es ah Ca/
plan el aggá. Ha Capolna mesterse/
gre uag' oltar mestersegre fogadnak
ualakit annakis meg a'it mongiaak:
Io Vram em adok teneket ke'gedbe
eg' falut, uag' eg' falunak kilenchédit,
eg' molnot, uag' eg' niai menest, uag'
ennie jam tehenet de te Vrunknak
testet ueret hog'jad ueget minden he/
ten ketcher a uag' haro'gor, a'as móg
mifet, ama' fel fogagia. ha penig
ebben el ne iarad mind iarton el ue/
jik tolo mind ah io'agot es mind a'
örökséget, a'ert ah lambor ah ki a'
oltaar mesterseget a uag' a Capolna
mesterseget j'ers'i, ah Christus Vruk
nak testet ueret p'énzen meg ue'ji es
a' eg' ha'ji ember el aggia a' a', eggik
Sido masik Iudas.
E' illen aroknak es kereskedéseknak
raktaak ah sok Capolnakat oltaro/
kat. Chüda inkab hog' a'itis nem j'ers'
Q jik

gik uolt hog' pengert giontattanak
uolna, es pengert keregteltenek uol-
na meg ualakit, de bigon fok helon
uolt azis.

De egi bigoni nag' bwn es ah bwnnek
nag' uolta chak ebbolis meg tetchik
hog' ah Christus ah Sidokat nem es
gebert wge ki ah templombul, ha-
nem hog' ah Templóban Galambot
arulnak, es pengt ualtnak uala el az
goknak ah kik meggonem ionek uala
es otth pengek el nem kel uala, Ma-
ga bigoni az istentol hagiort aldozas
tra uezik uala ah Galambot es ah pen-
gkkelis akkit ualtnak uala arra ua-
lo aldozatokat ueznek uala, miert az-
gert hog' ah Papok ah Galamb aro-
last es ah peng ualtast chak agert
tennek hog' miuel tob aldozat lenne
es nekik nagiub hasznok lenne, agert
wge ki ah templombul wket mint
megh irta gent Mathé koniuenek hus

Math.
Ca. 21.

goneggedik regeben. De ha immar
agt ah bwn ehog' ueted, michoda uo-
olt az ehog' kepest az az, ah Christus
nak testenek arulasahog' kepest, bis-
gon semmi uolt. Touabba michio-
da bwn uala ah Simon magusnak
bwn e ehog' kepest, ki chak agt ker-
uala pengent gent Petertol es az Apo-
stoloktul, hog' mikeppen az Apo-
stolok kegek uetefere az emberek gem-
latomast mint pwnkost napian lon,
gent lelket ueznek uala, azonkeppen
az wkege uetefereis uennegk az Isten-
nek malasztiaat. De gent Peter hog'
hallotta uolna egt mind iars

ton egt monda.

*Pecunia tua tecum sit in perditione. Act. 8.
nem quoniam donum Dei existima-
sti pecunias parari.*

El ueg te mind ah te pengeddel eges-
tembe, mert te agt ueltesd hog' az Is-
tennek aiandeka pengent addattatik:

Q ij de

de meg ejs kisseb bwn uoolt ah mo-
stani bwnhög képest. Im Symon ma-
gus chák hatalmat akar uoolt uenni,
megis meg atkójak wtet, ejsök penig
ah Christust w magat arullák es ues-
zik, haat meniuel inkab erdemlik ajs
atkoth. Meg iegjendö bejed ah kit
gent Hieronimus mond ejsokról, ma-
giaraßuan ajs ah dolgoth hog urunk
ajs adokat es ah uguóket ki wjs ah
templombul, ejs ah gent Hiero-
nimus bejede.

In 1 ca
Math. **Latro est et templum Dei in latro-**
num conuertit specum/ Qui lucra de
religione spectantur cultusqz eius
non tam cultus Dei quam nego-
riationis occasio est.

Toluay ajs, es ajs Istennek templomat
toluaioknak barlangiawa tegi, ajs Is-
stennek tistesegeböl nierefeget ke-
res, es ennek tistelése nem Istennek
tistelése tistesege, hanem kereskedes-
snek

118
snek oka. Im gent Hieronimus tol-
uailasnak mongia, gent Pal penig ajs
mongia hog ah toluaiok menior-
agba nem mennek. Ennek akaert in-
tek mindent, nem hog ah Christus-
nak testet ueret pengert adoma-
niert, uenne hogjaia, de meg arra in-
tek mindent hog meg ah fele se men-
nien ahol ajs onkeppen chelekejsnek.
Mikeppen hog ualaki iambor, es
lattia hog ualamel' ember toluay, a/
uag urojs nem hog toluiailasaat auag
urjasat negne. hanem meg chák ues-
le sem akar eggöt lenni, erre

mongia gent Pal.

Si quis cum frater appelletur/ fue-
rit scortator/ aut auarus/ aut simu-
lacrozum cultor/ aut conuiciator/ aut
ebriosus/ aut rapax/ Cum huiusmo-
di ne quidem cibum capiat.

1. Cor.
5.

Ha ualaki mikoron Atiasianak ne-
uestetik, ajs ajs keresztiennek, paraßna

Q iij leiend

lelend, auag fösüen, auag baluan
imado, auag hitkoşodo, auag reşş
ges, auag ragadoşo auual meg eg
gwt se egetek. Am penig meg bişoz
nitok hog ualaki İstennek şent nez
ueuel tişteşsegeuel kereskedik hat ah
toluay, ragadoşo, aşert nem hog eh
fele şentşeg aruloknak chélekedetit
kellene néşnönk, de chák uelek sem
kellene náiasCONNUNK, şent Ianus
meg aştis mógia masodik leuelében.

2.104. *Si quis venit ad vos et hanc do-
ctrinam non affert / ne recipiatis e-
um in domum / nec aue ei dixeritis.*

*Qui enim dicit aue/communicat
operibus eius malis.*

Ha ualaki ti hoşşatok iü şs eh tudo
mant, aşaş ah Christusnak tudoma
niat uele nē hoşanga, ne fogagiatok
wtet ah ti haşatokban, meg chák ne
ki se kőşönnetek, ualaki neki kőşo
nend, reşşeltetik aş w gonos chéleke
detiben.

Meg

119
Meg hallok penig hog ah kik arul
lák şs ueşşik ah Christusnak testet ues
ret, aşok ah Christusnak beşedeneş,
tudomanianak ellene chélekőşnek,
ha ualaki aşert mint şent Ianost
mondook hog mongia, chák neki
kőşönniön eh fele embernekis, reşşel
tetik aş w gonos chélekedetiben, hat
menieuel inkaab ah ki ueşş şs aş w ies
len ualo uoltaual ioua haggá aş w
chélekedetit. Eg beşeddel, ah Papok,
nem şolok ah iamborokrul, mostan
iudasok, mert pénşen adomanion aş
rolliak ah Christus, aş egeb népek,
ki ueşşem ah iamborokat, şidook, kik
pénşen ueşşik, ah kik penig partiokat
tartiaak, Pylatosok şs aşonkeppen el
ueşşnek mint ah Iudas, ah Sydok, şs
ah Pilatus. De mondana it ualaki,
en ualahanşor oda mentem, aşt en
nem tuttam bişon mint esyk, hog w
ah Varos, auag ah salu kedueşert, aş

Quiñ uag

uag' p'ngert u'otte hog'gaia, de en io
uegre mentem oda, hi'em ember ah
mit io uegre miuel es Istennek ti's-
tessegere mind io a's.

Nem iga's e's, es nem iol mongia uaz-
laki mongia a'st hog' ember ah mit
io uegre miuel hog' mind io a's.

Nem de ah t'orok ah minem' h'wt'ot
tart, a uag' ah Sydo nem de ioonak
ueli's: nem de nem a'st tuggia's hog'
a's'al Istennek kedues dolgot t'egen,
a'sert loth a's w' h'wti, kellemetese a's
Istennek: Vay meg ah germekis erti
hog' nem kellemetes.

Touabba a's Istennek be'ede meg
mutattia, ennek eh dolognak iga's
uoltat mert a'st mongia ah Chris-
tus, mint gent Ianos meg irta k'oni-
uenek ti'senhatodik re'eben.

104.16 Sed veniet hora vt quisquis inter/
ficiet vos / videatur cultum
prestare Deo.

De

De el i'w a's w'do hog' minden ualaki
titeket meg ol ug' lattatik w'neki
hog' Istennek 'olgal uele. Im a's Aposto-
l'olokat ah kik meg ol'tik a'st tuttak
hog' a's Istennek 'olgaltak a's w' hala-
lokkal es a's Istennek kellemetes, es
ti'stesseg'es dolgot chelek'onek eh-
uel, a'sert io uolt'e: kellemetes uolt'e:
bi'on nem, mert a'st mongia

gent Dauid.

Virum sanguinum et dolosum ab, Ps. 5.
ominabitur Dominus.

Ah uer onto ferfiat e'es a's alnokot
g'wl'oli a's uristen. Zent Ianus meg
a'st mongia latafarul irt k'oniuenek
ti'senhatodik re'eben.

Iustus es Domine / qui es / et qui Apost. 16.
eras sanctus: Qui hoc iudicasti/
quia sanguinem sanctorum et
Prophetarum effu-
derunt.

Iga's uag' uram Isten, ki gent uag' es
Q v uol's

uoltalis, ki est meg itelted, mert ah-
genteknek es ah Prophetaknak uer-
reked ki ontottak, Vannak oli em-
berek kik ast mongiak ninchén en-
nekem arra gondom, aam w akar
mikeppen uege hojsaia ah Christus
testet es ueret, en astert migek oda
hog meg halgassam as Euangeliomot
es ah Christus halalarul meg emle-
kezzem, es imadkozzam oth. Ezek ast
mongiak ha erteneek, en astert che-
lekezzem gonoszul, hog iot chelekeg-
gem annak utanna, mint toluailok, a-
stert hog alamisnalkoggá, Astonkep-
pen as eg hasi embernek noha tarfa-
uagiok as w gentseg arulabá, mert
am meg mondook onnan felul hog
ualaki chák kósonion eh fele ember-
reknekis as w gonosz chelekedetiben
ottan rezes, de est en astert miuelem
hog as Euangeliomot meg halgas-
sam es urunknak halalarul meg em-
lekezzem

121
lekezzem, de ig nem io iol cheleken-
ni, hog elosor gonoszul chelekegel,
es elosor toluailani ostan as utan as
lamisnalkonni, inkaab ugian ne ala-
misnalkogial ha ninchén mibol hog
nem mint tolwail, igaz as onkeppen
ne emlekezzel ug ah Christus halala-
rul, hog elosor auag egichersinind
gentseg arulast teg, mert ast mongia-
stent Pal Romabelieknek irt leuelet
nek harmadik reeben nemelliek
ast mongiak mi rolunk.

**Faciamus mala/ vt veniant bona/ Ró. 2.
quorum damnatio iusta est.**

Tegionk gonoszokat hog iook ioie-
nek, kóuetkózzenek, kiknek karhoza-
tiok igaz. Vg mint ast mondanaia,
ualakik ast mongiaak, hog mi ast
mondottuk, hog gonoszul kel chele-
kenni hog ostan iok idiuienek, a uag
kóuetkózzenek es wk nilwan ualo
karhozatiokra mongiak mi est nem
mondot

mondotuk, mert nem kel embernek
gonoſt chélekenni hog oſtan iol
chélekéggék.

De aſ Vraim, ah kik deiakul tunnak
ime harom dologgal palaſtolliak aſ
w dologokat, hwétlenſegekel, kep u
talafokkal, baluan' imadaſokkal. Ez
lőſör aſt mongiak lam ſent

Pal aſt mongia.

1. Cor. 9. **Omnibus factus sum omnia/ ut
omnino aliquos ſeruem.**

Een mindenneknek lőtten minden
hog mindenetől fogua ualakiket
meg tartangk tunni illik ueſedelem/
től, aſert miert ug mond miert mi
nekönkis nem ſabad ideiglen min
dennek minden lennönk? De eſt nē
iol ertik ah ſent Pal mondaſat, mert
ſent Pal ug nem uoolt mindennek
nek minden. hog ah Baluan' ima
dokkal, Balwan imado uoolt uool
na, es ah paraſnakkal, a uag réſeges/
ſekkel

ſekkel réſeges uolt uolna, hanem na
lamit tehetet aſ Iſtennek beſedenek
bantaſa nelkül mindent tót örömeſt.

Maſodchör mentik magokat ah
Naman peldaiaual, lam Namannak
meg engede Elifeus propheta ugi
mond, hog aſ w keraliokkal egetem
ben imadna aſ w keralioknak bal
uan' Iſtenet, aſert nem lehet aſ hog
enis aſokkal egetembe ne imadkoſ/
ſam, noha ah dolog fogiatkoſaſnel
kül ninchén, ah kik kereſtieneknek
mongiak magokat, es ah Chriſtus
beſedenek nem mindenetől fogwa
mondnak ellene.

En arra nē uifelek gondoth ah mit
gonoſul chélekeſnek, ah mint eh ſele
ember ſool, ig meg ah török aldoſa
tiara es el mehetönk, mert aſt mon
danaia ah ki oda menne, w k aſ Iſtent
ah ki ah menniet ah földet teremtet
te hiak ſegetſegre, ah penig io ebben
tarſok

tarsok uagiok, ammi bolondfagot,
miuelnek arra en nem gondolok.

De miert nem megionk ah torok als
dozatiara, es okkal bizoni nem ege-
bert, hanem hog as Istennek bejede
zerent nem tisztelik, es segetsegre nem
hiaak as Istent, es ejszel es okkal bal-
uant imadnak, Iga as onkeppen mo-
stes ah misuel as Istent nem as w be-
jede zerent tisztelik mert nem hatta
w ast hog fogadot embert tarchanak
as w testenek uerenek etelere es ita-
lara, ostan nem hatta hog as w be-
jedet, ug mongiaak, hog se ah ne er-
che ah ki mongia, se akki hallia ah
minth oth mongiak, ast sem monta
hog ah sentoket segetsegre hiaak,
mikeppen oth hiak, kiket penig mis-
uelnek, auag malsal miueltetnek a
uegre hog as Istent tisztelliek ehuel.
Astert oth as Istent nem as w bejede
zerent tisztelik, es keuetkezendó ke-
pen

123
pen baluant imadnak. Ha ualaki a-
stert illien helre migén tars légen ah
bwnben asas Balwan imado légen,
mint sent Pal mongia, ah mint aam
mondook nem chák ah kik ah bwn-
tegek meltok halalra, hanem meg ah
kik bwnre engednekis.

De terionk ah Naman dolgara, ah
Naman dolganak minden rezeit as
Vraim meg nem lattak, nem de
nem tuggiak? hog w ket ojueren
ah menie földet uihete syriaba. Sy-
dosagbul anniet uun, hog w oth Is-
tennek bejede dorént aldozneek, As-
stert w ott mindennek lattara, (mert
kwlomben ingen nem lehetet) aldo-
zat as Istennek kedue zerent, kiuel
w fidalmahta ah Baluan imadaft, es
meg ielentette hog w oda (mint ah
Deiakok a Papas misere)

nem menne.

Non religionis / sed officij causa.

Asas

Aš aš, nem isteni tištelseg tétel oka-
ert, hanem aš ō uranak ōolgalatia-
ert, mert ōneki kel uala uifelni aš ō
urat, es tartani ah Baluani templom-
ban. Oštan ah mit egigneke engede-
nek, nem mind iarton engedik ašt ah
mafiknakis. Iehunak meg engedek
hog aš Israel keraliat meg ollie, ašert
nem kōuetkōzik hog minden ōolga
meg ōllie aš ō uraat, erre mongia
šent Hieronimus.

In 7.
Capit.
Ione.

**Privilegia singulorum non possunt
legem facere communem.**

Ah kiualkeppen ualo embereknek
tōruenēk kōženšeges toruēnt nem
šerešnek, igaš ašon keppen ha Na-
mannak meg engettek uolt ešt, ne-
kōnk nem engedik, hanem meg ašt
paranchōlliaak, ašt mongiaak hog
nem lehetōnk Baluani imado-
kis Isten ōolgays mint šent
Pal mongia.

Non

**Non potestis mense domini parti-
cipare esse/et mense demoniorum.**

1. Cor.
10.

Nem lehettek aš Istennek aštalanak
rešessi, es aš ōrdōg aštalanakis rešessi.
Oštan ašt mongia ah Christus hog
ualliuk mi ōtet, mert ug uall ōis
minket. ha penig mi aš Istennek elle-
ne ualo dologban iarunk bišoni ot-
tan meg tagagiuk es nem ualliuk mi
ōtet.

Pelda nekōnk ah Sydrac misaac ab-
denago chēlekedetek kik semmi kepe-
pen nem akaranak terdre ešni ah kepe-
elōtt ah kit nabogodonōgor chinal-
tatot uala.

Harmadchor ehuel mentik mago-
kat hog ašert mennek aš Isten ellen
ualo misere, hog maast meg ne bo-
trankōštasanak Chudalom hog aš
uraim ah botrankōšasban ualaštast
nem tunnak tenni, es mikoron ege-
bet meg nem akarnak bottrankōš

R tani

tani akkoron mind aß istent meg ta-
gagiak, es egeteben mastis meg bo-
trankoßtatnak. De ket fele bottran-
koßas uagion elso mikor embernek
io eleteben meg bottrankoßnak ah
gonoßok, mint ah Kristusban meg
bottrankoßtanak ah Sydook, miko-
ron aßt monda ah Kristus, ualami
embernek jaian bee megen, embert
ah meg nem fertet, aßonkeppen
hog ah Kristus predical uala, igen
baniak uala ah Papi feiedelmek, meg
bottrankoßnak uala w benne, de ah
Christus eßgel nem gondol uala, ha
nem w ugian el iara aß w dolgaban,
nekönkis eh fele botrankoßassal sem
mit nem kel gondolnunk, hanem ne-
könk ugian iol es aß isten beßede ßer-
rent kel chelekennönk, uag botran-
koßik mi bennönk ualaki auag nem
Vagion maas fele bottrankoßasis ki
eß, mikoron ember mast hamis tu-
doman/

125
domannial, a uag gonoß chelekodet-
tel, gonoß peldaiual maast megh
bottrankoßtat. Eßt el kel tauoßtatni,
mint tunni illik aß w misere ualo me-
nesslekket, maasnak gonoß pelda adok
leßnek, mert ah kik lattiaak es tu-
datlanok aßt mongiaak, de amaß tu-
dos ember sem menne oda ha ioo
nem uolna, oda megien, aßert enis
oda megek, eß w balwan imadaas-
kal, mastis Balwan imadaßnak uetke-
be citenek. De ha ah tudosok el han-
nak aß w baluan imadaßokat bißoni
el hannak ah tudatlanokis, es ah keps-
pen nem hog meg botrankoßtatiak
aß w Attiok fiat hané meg inkaab ioo
ra inteneick. De mi sükség erröl töb-
bet ßolanunk ah miseet ahol ig ßol-
liak. Ahol Istennek beßede ßerent
mongiaak, menniel tees oda ued hoß-
ßad ah Kristusnak testet ueret mint
w duossegednek pechétit, auag chák

R ij hald

hald aꝫ Iſtennek beꝯedet kiket otth
mondnak, kiból ualami lelki epóleſt
ueg. Ha penig Iſtennek beꝯedenek
ellene mongiaak, ne meni mel' te nem
meneffedel, ieg maſnak io pelda
ado, hog' maaꝫ ſe mennien oda, es ah
keppen el hagiattalleg aꝫ Iſten ellen
ualoo miſe, es chéleketteſek aꝫ iſten
ꝯórent ualo miſe, de ah Chriſtus ha
lalarul ember Templomnelküliſ bú
nelküli meg emlekeꝯhetik, mert aꝫ u
riſten nem kóteleꝯte aꝫ imadchagot
ſem aꝫ w halalanak emlekeꝯetit, ua
laminemw biꝯonioſ helre, auag' bi
ꝯoniuſ horara, mint ꝯent Pal mon
gia ah Thimotheuſnak irt elſó le
uelenek maſodik reꝯeben.

Tim. 1. Volo viros in omni loco orare.

Akarom hog' ah ferfiak minden he
lén imadkoꝯának. Annak utanna
meg emlekeꝯhetik ah Chriſtus ha
lalarul, gondollia meg aꝫ w ꝯwueben
menic

meniere alaꝫta meg ah Chriſtus ma
gat w erótte, mel' nag' kenokat w es
rette ꝯenuede, hog' eꝫ emlekeꝯet aꝫ
Iſtennek ꝯerelmeben meg eróſſitché
meg batoritcha minden keſertetnek
ꝯenuedeleben, akar teſti akar lelki
keſertet legen ꝯ meg gondollia aꝫtis
hog' wneki nem kellene illien ioo tót
uranak ellene uétni, hanem illien in
kab kellene magat oltalmaꝯnia min
den bwnról, es minden ioba kellene
foglalnia, es oltalmaꝯna magat min
den gonofſagtul, es iarion minden
ioban. Annak utanna gionek meg
ammikor lehet minden holnapban
a uag' ket holnapban eꝯeꝯer, es uege
hoꝯaia ah Chriſtuſnak teſtet ueret.
Ig' kel' meg emlekeꝯni ah Chriſtuſ
nak halalarol, ig' paronchóla ah Ch
riſtus, nem hog' biꝯot embereket fo
gagianak kik biꝯonioſ napokon es
biꝯonioſ horakban hoꝯaioꝫ uegiek,

R iij a/

auag' ragiaak, igiak, auag' mint w'k
mongiaak meg emlekeggenek ah Ch-
ristus halarul lóuedelemert, sólóert,
malomert, faluert, tómló borert, sak
bužagert, uégre akar chák harom pén-
žert, eg' ebedert, mint žokot lenni
tornak ideien, Megis mondanaia
ualaki, haat medchónk ah Papokkal,
metchónk aš eg' hažakkalis, kónió er-
re felelni aš eg' hažakat nem arra kel-
let rakni, hog' otth ualaki žentseget
arollion, hanem arra kellet uolna
raknia, arra kel mostis tartani, hog'
otth ah kerežtien ember halgassa, ta-
nullia ah Christusnak bežedet es ah
w'duósegnek utat, es minden Ceri-
moniakban ah kik ah Christusnak
bežede žórent fundaltattanak, magat
es aš w' hitet giakorlia aš aš, giakor-
ta meg gónnek es Christusnak testet
ueret hožša uege, aš w' hwtinek eró-
segere es imadkožžek oth kewalke-
pen

pen, mikeppen ah Christus monda,
mint meg irta žent Mathe kón-
uenek hužon eggedik re-
žeben.

**Domus mea domus orationis
vocabitur.**

Math.

21.

Aš en hažam imadchágnak hažanak
hiuattatik, Iol lehet aš imadchág e-
gebótis meg lehet, mint meg mon-
dam ennek elótte. Ah Pap tižti sem
aš, hog' otth arullia mind imadchá-
gat mind ah Christusnak testet, es
ueret, hanem, aš aš w' tižti hog' ah Ch-
ristusnak Euangeliomat herdesse es
tanoha ah kóšseget mint ah
Christus hagia.

Predicare Euangeliū omni creature
Herdessetek aš Ewangeliomot
minden teremtet allatnak meg ašt
monda ah Christus, mint žent Ma-
the meg irta kónuenek hužon-
nolchádik režeben.

R iij **Am**

Matth. 28. **Ventes docete omnes gentes / vos
centes eos seruare omnia Que
cunq; precepi vobis.**

El menuen tanohatok minden nepe
ket tanithuan wket hog mindene
ket meg tarchanak ah kiket en tinek/
tek parancholtam. De meg mikoron
ah pwspek ah Papfagra ualastia ah
Papokatis, euel bochatia el wket
mennietek el mind es uelag ferent
ferte predicalliatok as Ewangelioz
mot minden teremtet alatnak. An
nak utanna ah Pap tisti as hog kes
restellien mint ugian ottan megh
uagion ah Christustol pas
rancholwan.

**Baptizantes eos in nomine patris/
et filii/et spiritus sancti.**

Keregteluen wket Atianak es fuz
nak es gent leleknek neuben. To
uabba hog oldogson, auag kotogson
mikeppen ah Christus meg monda,
mint

mint gent Ianus meg irta konue
nek huadik reeben.

**Quorumcunq; remiseritis peccata/ Ioan.
remittuntur eis/et quorumcunq; re/ 10.
tinneritis retenta erunt.**

Valakiknek bwnet meg bochatan/
giatok, meg bochartatnak nekik, es
ualakiknek meg tartangiatok meg
uannak tartuan.

Vegre ah pap tisti as, hog ah Chris
tus testet ueret ogtogalsa, mikeppen
ah Christus ogtogata as Apostolok
nak, mert ah Christus ah papos
kat kepeben hagia mikoron
ast monda.

**Qui vos audit me audit/et qui vos Luce.
spernit me spernit. 10.**

Ah ki titeket halgat engemet halgat,
es ah ki titteket utal meg engemet us
tal meg. Ezek ah Pap tisti, kiben ha
as egihazi ember igasan el nem iaar,
haat ah chak ah neuet uifeli ah pap

R v fagnak

sagnak, es semmi ennek paplaga, es
ioob uolna hog' ch'ordat origne,
hog' nem mint az w karhozatiarais
egebeknekis karhozatiokrais ah Pap
neuet uifelneie, mert uala mel' pap ah
kosszeget nem tanittia, az Istennek be-
zedere penig (mert aam meg mon-
dook hog' arra tanihaak ah nepet ah
tanituaniook ah mire ah Christus ta-
nithotta) haat eh fele Pap nem ku-
lmbodg ah tehen pastortul, kinek
sem seme, sem laba ninchen, mert
mikeppen eg' illien pastor meg nem
orgi ah ch'ordat, azonkeppen eh fele
Pap meg nem orgi ah Christusnak
iuhat. Ved iol eg'dbe, eh fele Pap
ah ki nem tanith, el megen kereftol
de nem tuggia wmagais michoda
hagna uagon az kos nep annieual in-
kab nem tuggia, ammit penig ember
nem tud, es ah minek hagnat nem tua-
gia, annak semmi hagnat nem uegi,
erre

erre mongia gent Agoston Doctor:
*Non aliquid profunt syllabe nomi-
nis Christi/ et sacramenta Chris-
ti ubi resistitur fidei.*

In 12.
Capite
Ioan.

Nem hagnalnak semmit ah Christus
neuenek mondasi es ah Christusnak
gent iegei, azaz, ah kereztseg, az oltari-
gentseg, es ah tobys, ahul ah Christus-
nak ualo hutnek ellene allatatik, hog'
ne allassek penig oth ellene ah Chris-
tusban ualo hwtnek, ahul ah Chris-
tusnak begede nem hirdetetik: mert
azt mongia gent Pal ah Romabez
lieknek irt leuelenek tigez
dik regeben.

*Fides ex auditu est/ auditus autem
per verbum Dei.*

Rom.
10.

Ah hwtn hallasbul uagion, ah hallas-
penig Istennek begedenek altala. Ha
mondanaia ith ualaki, ah mint te be-
jelleg, haat mi bennonk eg' sinchien
meg kereztelt, sem ah kerezt Ariam
koggol

kójjól eggik sem tutta michioda ah
kerejtég, és mi haſna legen.

Ved egedbe Im te neked meg mon-
dom, mint uagion ah te dolgod, ha
teneked ualamel' baratod adoth uo-
olna, eg' draga kóuet, hog' kí erne ſaſ-
eſer forintot, de nem tudnad te mi-
chóda aſ, és mire ualo, igaf' annie haſ-
ſnat uennéd te annak, mint ha annie
darab földet adoth uolna ualaki-
igaf' aſonkeppen ah kerejt seget te
fel uótted neked atták eh nag' draga
kóuet, de hog' nem tudod michóda,
és mi haſna uagion. Mikor immar
wdód uolna ennek meg ertefere, és
semmit teneked nem haſnal semmi
haſnat nem uéged.

Touabba eh fele Pap ah kí nem ta-
nith giontat, de nem tuggia sem w-
maga sem ah kóſség michóda ah gio-
nas, és mi haſna uagion, és miert kel-
hoſſaiok uenniek ah Chriſtusnak te-
ſtet

ſtet ueret, mert chák ſaiokkal ueſik,
eſ' penig mint onnat felól meg mon-
dook nem hog' haſnal, de meg in-
kaab karhoſattiara uagion.

Vegre fw' dolga ennek eh fele Pap-
nak eſ' hog', harangoſ, óſue hia ah
kóſseget, fel all Deiakul nag' ſokat
enekel, auag' beſél kiben ah kóſség
semmit nem ert, mert akar ah kw'
falnak ſollianak deiakul, akar ah pa-
raſt embernek, eg' arant ertik mind
ketten, aſert ah paraſt ember annak
anni haſnat ueſi ah meniet ah kw'
fal, erre mongia ſent Pal ah Corin-
tombelieknek irt eſő leuelgnek

tigennegiedik reſeben.

Et enim si incertam vocem tuba de- 1. Cor.
derit / quis apparabitur ad bellum? 14.
Sic et vos per linguam nisi signifi-
cantem sermonem dederitis / quomo-
do intelligitur quod dicitur? eritis
enim in aerem loquentes.

Ha

Ha ah trombita biſontalan ſoſator
adand ki k    l ah hadba:   onkeppen
ha ties ah ti nieluetecken, ieg  end  
be  edet nem adandotok, mikeppen
ertitek ah mit ti mondotok? le  tek
ch  k    egben ſolook,     , heiaba
ualo be  ed  uek le  tek, mint ha ualaz
ki ch  k   nn  maga uolna    erd  n
nag ah me    n es ug p  dicalna, mert
ah fele be  edet ah kit deiak  l mon  
dnak, ig     nniera   rti ah para  t em  
ber, mint ha otth ſem uolna, ſent

Agostonis   t monda.

In 10. **Nihil aliud sunt verba quam signa/**
Capite **significando enim/ verba sunt/ tolle**
Io  . **significationem verbo / strepi-**
tus inanis est.

Nem e  bek    ig  k hanem iege   es
iege    n ig  k, ued el ah ieg  st   
iget  l, es nem e  b le  en hanem hia/
ba ualo ſ  rges, de meg ſent Palis
  t mongia ugian ottan.

Si con

Si conueniat vniuersa ecclesia in *ibid  .*
vnum et omnes linguis loquentur/
intrent autem ideote et infideles / non
ne dicent? Quid insanitis? Si au-
tem omnes prophetent/intret autem
quis infidelis aut ideota/ conuinci-
tur ab omnibus / diiudicabitur ab
omnibus/occulta autem cordis ipsi-
us manifesta fiunt / et ita cadens in
terram adorabit Deum pronun-
cians quod vere Deus
est in vobis.

Mikoron    e     hiueknek g  lekes
  eti     e g  l, es mind ſeienkent ni/
elueken ſolandnak,      oli nieluen
kit ah k      g nem   rt, mint Corin  
tomban kik ualanak g  r  g  g Sydo
nieluen ſolnak uala, mikeppen iria
  nt Ambrus, ha be menendnek tu  
datlanok a uag hitetlenek, nem de
nem   t mong  ke hog bolondos  
kottok, ug mint   t mondanaia,   t
mon  

mongiaak hog' megh bolondultatok
ha penig mind niaian Prophetalnak
aꝓaꝓ, oli nielwen ꝑolnak hog' erti ah
kõfsegis, be iõuend penig ualami hi
tetlen a uag' tudatlan, megh giõfeto
tetik mindenektõl, meg iteltetik min
denektõl, mert aꝓ w' ꝑwucnek titkai
nilwan lęnek: es aꝓon keppen aꝓ w'
orciaiara eluēn imaggia aꝓ Vristent
herdetuen hog' biꝑoni Isten uagion
tibennetek. Touabba ugian ottan
meg aꝓt mongia ꝑent Pal.

1. Cor. 14. **Gratias ago Deo quod magis quā
omnes vos linguis loquor. Sed in
Ecclesia volo quinque verba mente
mea loqui vt et alios instituam/
potius quam decem millia
verborum lingua.**

Halakat adok aꝓ Vristennek hog'
mindeniteknek nieluen tudok ꝑol
nom, de inkab akarok ęn ah gũleke
ꝑetben, õt iget ertelemmel mondas
nom

132
nom, hog' cebgeketis tanihak, hog'
nem mint tiꝑ ęert nieluel, aꝓaꝓ, ol'
nieluel kit mas nem ert. De uannak
meg ol' gorombaak hog' aꝓt mon
gak: aꝓ Iste iol tud Deiakul, Gõrõgõl,
Sydoul, hanem erthw'k mi erti w'.
Vgianis aꝓert irtaak aꝓ Iraast hog'
mi Istent tanihok aꝓert harangoꝑnak
hog' aꝓ Isten oda mennēn, mind An
gialiuall egetemben, es tanollion oth,
nem de nem tudode hog' aꝓt mon/
gia ꝑent Pal ah Romabelieknek
irt leuelenek tiꝑen otõd
reꝑeben.

**Quaecunq; scripta sunt/ ad nostram Rom. 15.
doctrinam scripta sunt.**

Valamik megh irattattanak ah mi
tanufagunkra irattattanak, haat mi
nekõnk kel aꝓokat ęrtenõnk, ha pe
nigh ug' mongiaak hog' nem erthęk
mi haꝑnat ueꝑw'k, es hat nem irtaak
uoolt aꝓ irast ah mi tanufagunkra.

S Tuꝑ

Tudom est hog aš eg haši emberek
imeštis mongiaak, es eššiel palaštol
liaak aš w tuniašagokat, tudatlanfa
gakat, šentšeg arulašokat, aš aš, bal
uani imadašokat. Előšör hog ašt mō
giak hog nem lehetōnk mind niaian
Baclariušok, Bišoni eš nē igaš, mert
tanulhatnanak tenithatnaiak ah kōš
šsegetis anniera, ah menēre eleg
uolt uolna, mind aš w wduššegōk
nek mind ah kōššeg wduššegōnek
megh nierešere, de nem akarnak ta
nulni. De megg ha ki tanithtana w
ketis, nem akariak čak hallaniaes,
meg eštis mongiak hog ninch' mi
uel kōniuet uenniek. maga uagion
inniok ah Korchōman, maga uagi
on miuel hatsubaat a uag Purpian
kōntōst uenniek. De nem hog ašes
io nem uolna, de előšör amannak
kellene megh lenni.
Mint io hog ah uitešnek io ruhaia
uagion

133
uagiō, de ha Ioua feguere, es hadhoš
ualo šeršama nem leiend, čak neuet
šeg wneki uifelni ah io ruhat, De ha
ugian tudatlan haggion beket ah
Papsagnak, mint hog ha chōrdat fo
gadotth lattia hog uakis fantais, hag
gion beket neki ne težen kaart ah
šok lambor marhaiaban.

Annak utanna imeštis mongiaak,
hallodé mikor ah Mišet déakul mon
dom, ertem, en ha ah kōššeg nem erti
Touabba oth en urunknak testet uer
et hoššam uešem. Bišon ha čak aš
šert mondanad hog ertéd te, es hog
te ah Christusnak testet ueret hoš
šad uéšed, bišon nem šukšeg uolna ar
ra harangošnod, es annak chiudala
šara ah kōšsegetōšue gwttened, de ug
ian ašert mondod es ašert harangoš,
hog ah kešseget el hitetted, es miert
ah kōšseget tanithtani nem tudod,
uag nem akarod, hog ues ualamit
S ű ah

ah kósfeg eleibe, hog kiert téged w
el tarchanak, e hog ig lége meg mus
tatia ah tennen bejeded, mikoron
agt mondod ah kósfegnek, add meg
folgalatom, eert folgaltam ag eg
hasat iel nappal, ug mint agt mon
danaia, eert arultam en tinektek, es
agt raagtam ittam ah Christusnak
testet ueret, eg bejeddel ag Pap tisti
ag hog predikallion, keregtellien,
giontallon, ah Christusnak testet ue
ret ogtogassa: De hog ah Christus/
nak testet ueret w hoggaia ueti ah w
neki nem tisti, mert minden iambor
tisti ag, es minden iambor keregtien
nek meg kel keregtelkenni, meg kel
gionni, es ah Christusnak testet ue
ret hoggaia kel uenni. Touabba mit
hasnal ah neked hog mas ember meg
gionik te penig meg nem gionol,
hog maas ember hoggaia ueti, te pe
nig nem uejed, igag anniet hasnal te
neked

134
neked hog ah pap hogga ueti te pe
nig hoggaad nem uejed. De meg art,
mert te iowa hagiod ah te ielen ualo
uoltoddal ag w gentseg arulasat, agag
baluan imadasaat. Aert mint mon
dam ah Pap dolga ag hog predical
lion, keregtellien, giontallon, es ah
Christusnak testet ueret ogtogassa,
es inchie ah kósfegget hog giakorta
meg gionnanak, es ah Christusnak
testet ueret hoggaiaok uegek ag w hw
toknek erofsegert, de w maga hogga
ia ne uege ah kósfegnek kedueert a
uag pengert. De ha te agt monda
nad miert ne uegem hogga, ha en
nekem keduem uagion hogga, tudo
de mikeppen hog ah gomged Pleba
nushog gonol mikoron tetchik igag
agonkeppen ued tule ah Christus ua
choraiatis, de ag eg hasi uraim est
nem uehetik fel, mert nem legon og
tan mit uelsenek ah kósfeg eleibe,
S in nem

nem legőn őstán miuel űmagokat
tartalsak, ha ig' uęgik hoggaíok, nem
adnak űnekik sem molnot, sem fa-
lut, sem gólót, sem hařat sem bért.
O ęn edes Istenem ha ah Pap hogga-
ia uęgi ah Christusnak testet ueręt
pęnřt a uag' ualaminő eęeb hařnoth
kiwan, ah parařt ember penig miko-
ron ű hoggaia uęgi, nem hog' űneki
ualamit adnanak, hanem meg pęnřt
ueęnek raita. De hog' ha mind el kel
tartani ařt ah ki imadkořik, ęs ah ki
ah Christusnak testet ueręt hoggaia
ueęgi, haat minden iambor kereřtient
el kel tartani, uag' Pap uag' parařt,
mert minden iambor kereřtiennek
imadkořni kel, ęs ah Christusnak te-
stet ueręt hoggaia kel uenni, ha ařert
eęeket mind el kel tartani, ki tarthat-
tia el? bięon' nem tudom hanem ha
ař egi madarak ęs eęeb őstalan al-
latok řantanak, aratnak, kařalnak, ar-
ra

135
ra mongia Aran' řaiu řent Ianus:
Eleemosina solis illis datur / qui ma-
nuum suarum operatione et labore
sibi ipsis cibum sufficere nequeant /
aut illis qui alios docent / et toti ad
doctrinę sermonem dediti et occu-
pati sunt. Itaqz nec is quidem otio-
sus est / sed operationis eiusqz labo-
ris magni mercedem accipiet.

Ař alamisna chák ařoknak adatik ah
kik őnnőn keřeknek munkaiokkal
magoknak életet nem talalhatnak, a
uag' ařoknak ah kik maast tanith-
nak, ęs mindenestől ah tudomannak
beředeben foglalatosok, de eęek sem
hiuolkodook hanem ueęik ař ű nag'
munkaioknak iutalmat, hog' ha me-
gis ařt mondanaia ualaki, lam miko-
ron ah řent Agoston anniat el te-
mettek akkoronis miset monda-
nak ű erette mint űnnőn maga
illen beředdel iria.

S iij

Nam

Ad Te
ssa. in 2
cap. 2.
Epha.

Nam neqz in eis precibus/ quas tibi
fundimus cum offerretur pro ea sa-
crificium precij nostri. Jam iuxta
sepulchrum posito cadauere pri-
usquam deponetur flectit.

Lam meg ah kōniōrgesbenis kiket
akkoron teneked tōnk mikoron al-
doḡtatngk w̄ grette ah mi ualchāgon-
knak aldoḡattia, immar ah test mi-
koron ah koporso melle helheḡtet-
nek nem Sirek. Ime aḡt mongia mi/
koron aldoḡtatnek w̄ grette ah mi
ualchāgonknak, aḡaḡ aronknak al-
doḡattia, nem kwlōmben mint aḡt
mondanaia, mikor w̄ érette mise
mondatneek REA FELELEK.

Nem hiḡem hoḡ gent Agoston ol'
rudatlan uoolt uolna hoḡ w̄ ah Ch-
ristusnak testenek uerḡnek uetelét,
ualakitól pēngēn auaḡ kedugēn uōttō
uoolna. Mert tutta w̄ nilwan hoḡ aḡ
ḡentseg arulas naḡ bwn. Touabba
aḡt

136
aḡt sem hiḡem hoḡ nem tutta uolna
ḡent Agoston hoḡ ah Christus ah
kereḡt faan mikoron meg hala hoḡ
eleget tōt mind eḡ uelag bwngrōl
mint kereḡtelō ḡent Ianus monda,
Imhol aḡ lstennek barania ki eḡ uel-
lagnak bwnét el uḡgi, mert ha aḡert
mondotta uolna akkoron Ah miset
ḡent Agoston aḡ ū anniaḡert, hoḡ bo-
chattatōt uoolna meg aḡ w̄ annia bwn
ne mikoron ah Christus annak elete
el mosta uoolna ah kereḡt faan. Aḡtis
nem hiḡem hoḡ nem tutta uoolna
hoḡ ah Christus Vrunk nem arra
haggia hoḡ aḡ w̄ testet uerḡt hoḡḡank
ueḡwk, hoḡ annak hoḡḡank ualo uel-
teleuel mind ah mi bwnneinket, es
eḡebeknek bwnet el mofsuk, de meg
ah bwnnek kinniates el ueḡwk, ha-
nem arra haggia hoḡ megh emlekeḡ-
ressen ah hoḡḡank ualo uetellel aḡ w̄
halalarul kiuel minekōnk minden
S v bwn

bŵneinket el mosta, hog' erröl gia:
korta megh emlekeŷŷönk, es el ne fe/
letkeŷŷönk, mert chák addég elŵnk
mi a meddeg aŷt ŷiwonkben uife/
lŵk, es hog' biŷon legen, meg tetchik
aŷon ŷent Agoŷton irafabul
ki eŷt iria.

Aug.
ibid. In illis carnalibus victimis figur-
ratio fuit carnis Christi / quam pro
peccatis nostris ipse sine peccato fu-
erat oblaturus / et sanguinis quem
erat effusus. In isto autem sacri-
ficio gratiarum actio / atq; com-
memoratio est carnis Christi / quam
pro nobis obtulit / et sanguinis / quē
pro nobis obtulit / et pro nobis
idem Deus effudit.

Amaŷ testi aldoŷatokban, aŷaŷ, ah kik
o tórugben uoltanak auag' löttes-
nek, ah Christuŷnak iegŷeŷi uoltanak
kiuel ŵ ah mi bŵneinkert, bŵnnele-
kŵl aldoŷando uala, es aŷ ŵ uerenek
ieg

137
iegŷeŷi uoltanak kit mi erettönk ki
ontando uala, ebben penig eŷ aldo-
ŷatban uagion hala adas es ah Chris-
tuŷnak teŷtenek emleköŷeti, kiuel
mi erettönk aldoŷek, es aŷ ŵ uerenek
emlekeŷeti kiuel mi eröttonk aldo-
ŷek, es kit mi erettonk aŷon lŷten ki
onta. Eŷekböl eh beŷedekböl megh
tetchik hog' ah ŷent Agoŷton monda
faat ug' nem erthettŵk, mert nemel-
lék aŷ ŵ haŷok kedueert magáras-
ŷak, hanem, imeŷt mongia ŷent Ago-
ŷton. De mikor aŷ en Atiam teŷtet
fel uötték uolna ah Templomban, es
ah Koporŷo melle tötték uolna, ak-
koron mikoron imadkoŷnank, es aŷ
Vrunknak teŷte uere ah hiuektöl
hoŷŷaiok uetetneiek ah Christuŷnak
halalanak emlekeŷetire, nem firek eg'
beŷeddel eŷt mongia, ah mikoron
enne ah Christuŷnak halalanak em-
lekeŷeti kiuel ütet meg ualtotta, mert
aŷ

aš aldošat ah šent Doctoroknal fok
helien emlekešetert uéttetik , eh pe
nig alkolmatoson meg lehet , mert
mikeppen ōmaga iria.hug akkoron
nemelliek ah kereštienek kōššul(nem
neuešem čak ah papokat)hoššaiok
uōttek ah Christušnak testet ueret
minden nap , nemelliek penig bišor
nios napokon.

De ha ualaki šintén arra akaria uiz
tatni ah šent Agoston mondasaat,
hog akkor šent Agoston aš ō annia
ert mišet mondatotth , ennek en ešt
felelem , nem uagiok en kitelen ah
šent Agoston mondasara mint am
legelōšor nag fok irasal meg bišor
nichtsam , hog čak ah šent irasnak
hitelere uagionk mi ketelenek, mert
čak ah fogiatkošasnelkŵl ualo iras,
kibōl kel nekōnk itelnōnk , aš šent
Doctorok irasat , es magariasattiat
kiuel ha eggioť nem foliandnak ha

tra

138
tra kel uetnōnk, mint ōnnōn magais
mongia šent Agoston , mint meg
irok onnan felōl eh kōnuechkenek
elien , de meg ōmagais aš ō irasatul
ašt iria Marcellionasnak , hog nem
illik aš ō irasat ug tartania,hog ualas
ki ellene ne mondhatna , oštan nem
illikis hog ah šent Agoston eg mon
dasatul ašontul hŵtnek agašariat
šereššōnk, auag ah Christušnak šer
šeset semmie tegŵk, auag čak megis
kŵfsebbitchŵk . Ennie fok bešedbōl
kōnio meg ertení michōda ah Chri
stus Vrunknak testenek uerenek
hoššank ualo uetelenek hašna , es
hog nem ašokaert kel ašt senkinek
hošša uenni,hog aššal uag aš ōnnōn
bŵnet,uag masnak bŵnet el mošna
ia,mert ah Christus el mošta ešt eg
cšer aš ō uereuel , mint onnan felōl
meg bišonithottuk nag fok bešed
del,meg irta šent Palis ah Sydoknak

irt

Hebr.
10.

irt leuelenek tizedik rejeben.
Unica enim oblatione perfectos ef-
fecit in perpetuum eos qui
sanctificantur.

Eg aldojattal tokelletese towe mond
azokat orokke, kik meg genteltetnek
aza, ah kik w benne hiunek, es az w
malasztiaual meg gentelteknék, tob
bejeddel golank ah miserol ne talam
tam mint kellett uolna, de miert hog
eh uolt ki ah Papokat restet totte:
eh uolt ki ah Predikalast az Istennek
bejedenek herdeteset kossollonk ki
uejtette ki miat mi minden uaklag
beli dologra uitetonk, mert ha ah Pa-
pok azt nem kaphattak uolna ah tani-
tast el nem hattak uolna, mel tanith-
tasnak altala aza. Istene bejedenek
herdetesenek altala, minden teuelge/
stol meg ohattuk uolna magunk-
kat, agert golank ah miserol enni be-
jeddel, hog meg az Istennek bejedez-
nek

nek konetesere iuthatnank.
TIZENHATODIK kerdes.

Mi okkal mondhatod ezt hog az V-
risten, ah genteknek erdemekert, ue-
rek hullasokert, senkinek bwnet meg
nem bochatia, hog lehetseges az
hog ah zw Maria aniasaganak es
ah gentek uerek hullasanak erdemeg
nem uolna, es hog lehet az hog azo-
knak miuoltok, nag dolgot nem
tehetne az Istennel, kiket az Vristen
illien nag chuda tetelekkel meg nez-
melsite, lam ah Christus azt mon-
gia mint gent Mathe meg
irta koniuenek tized

rejeben.

Et quicumq; ad bibendum dederit Math.
vni ex pusillis his poculū aque fri- 10.
gidę tantum nomine discipuli/ amen
dico vobis/ non perditurus
est mercedem suam.

Valaki chak eg pohar ujet adand
innia

innia eggiknek eh kichinók kóggó.
cháak ah tanithuannak neuiben bižon
mondon tinektek hog el nem ueſti
iutalmat, ug mint aſt mondanaia,
nem kwlwmben uegem mint ha en
magamnak adnaia. mikeppen aam
gent Mathg iria kóniuenek hu
žon otódik regeben.

Math. 25. Amen dico vobis quatenus fecistis
vni de his fratribus meis mi
nimis mihi fecistis.

Bižon mondom tinektek ah me
niere aſ en kichén Atiam fianak eg
gikkel tótetek, en uelem tóttetek gent
Pal meg aſt iria ah Colloſſa beliz
eknek irt leuelenek elſó
regeben.

col. 1. Nunc gaudeo super afflictionibus
meis pro vobis/et suppleo quod de
erat afflictionum Christi in carne
mea/pro corpore ipsius/quod
est Ecclesia.

oruendek

140
oruendek en most aſ en nioꝝmoruſa
gimon kiket en most ti grettetek ženz
uedek es bee telleſſitettem ah Chri
ſtus leſuſnak ženuedefenek hiat aſ en
teſtemben aſ w tagiaert ki gwlkež
žetnek neuętetik.

Irt legelóžor aſt ued egedbe hog aſ
Vriſtennek ket fele aiandeki uannak
eg felek teſti es kwlſó aiandeki mint
tunni illik ah Chriſtuſnak žwleie a
uag rokonſaga lenni, ah Chriſtuſnak
Apoſtola lenni. Touabba hog ualaki
nag chudakat tegen, ſok nieluekken
tuggion nag bólch' legen, tižteſſekbē
ež uelagon nagban legen, každagſaga
ban ažonkeppen nag egeſſegben
bekeſegben legen, Ež uelag cháak ež
ket ež aiādekokat neži es chudallia, es
aſt iteli hog ežók eh teſti aiandekok
tókelleſtes bodogga težnek embert.
Innen mongia uala aſ ažoni allatis
ah Chriſtuſnak, kiról aam gent Lu
cach'

cas emlekôzik kôniuenek tizen eges
dik regeben.

Luce. **Beatus venter qui te portauit / et**
11. **vbera que suxisti.**

Bodog ah meh ah ki teged uifelt, es
bodogok aš emlek ah kiket te šoptal
Vg mint ašt mondanaia. Zem lato
mašt menioršagba mehet eš, es ege/
beketis oda uihet eš ania ah ki eh fi
at šwltē, mert eh bišon aš igāš mēssi/
as. De hog monda ah Christus šot
inkaab bodogok ah kik ak aš Isten
nek bešedet halgatiak es ōršik.

Touabba aš w attia fiainak aš aš, test
šerent ualo rokonšaginak kik w benz
ne hittenek, mit hašnalt wnekik ah
rokonšaag miuoolta, ašonkeppen aš
Aniai rokonšaag letel semmit nem
hašnalt uolna ah Marianak, ha bo
dogšagosban nem uifelte uolna ah
Christušt šwueben hog nem mint
testeben, Arani šaiu šent Ianus meg
ašt mongia.

La

141
Ha sententia. Imo qui audiunt ver
bum Dei et custodiunt. Dicitur exi
stimo / non quod matrem negligeret /
sed nihil matris nomen allaturum
ostenderet / nisi bonitate et
fide prestaret.

*Chriſt.
hōd. in
Ioan.*

Aššal ah Sentenciaual, Bodogog aš
šok ah kik aš Istennek bešedet hal
liaak es ōršik, ne uelliéd hog aš w an
niat meg tagatta uoolna, de ašt ie
lentē hog wneki aš w aniai newe sem
mit nem hašnalt uolna, aš aš, ha hiti
nem uoolt uolna, es hwtnek ioo gw
mōlchéuel nem bōuōlkōdōt uoolna,
ašert ah mint ah šwš marianak sem
mit nem hašnala aš w aniašaga, aš w
wduōššegenek meg nierēšere, Innen
mikor aš Apostolok ešt monda
naiak Vrunknak.

Domine etiam demonia subiūcun
tur nobis per nomen tuum.

*Luce.
10.*

Vram meg aš ōrdōgōkis engednek
T ű ne

nekönk ah te neuedre, eßt felele

Vrunk wnekik.

Verumtamen in hoc nolite gaudere
quod spiritus vobis subiiciuntur
sed gaudere quod nomina vestra
scripta sunt in coelis.

Bişonniaual eßen ne örölletek hog
ah lelkek aßaß, aß ördögök tinektek
engednek hanem örölletök aßon,
hog ah ti neuetek meg uagion iruan
meniorşagban.

Touabba aßt mongia ah Christus
mint şent Mathe meg irta kónueş
nek hetedik reşeben.

Math. 7. Multi dicent mihi in illo die. Domi-
ne domine / nonne per nomen tuum
prophetauimus / et per nomen tuum
demonia eijcimus / et per nomen tu-
um multas virtutes. at tum confi-
tebor illis. nunquam noui vos.

Nag sokan mongiak ennekem aß na-
pon. Vram, uram, nem de aß te ne-
ued

172
uedben prophetaltonkeş nem de ah
te neuedbe ördögöket wştönkeş es aß
te neueddel nag dolgokat töttönkeş
es akkoron en aßt uallom soha nem
esimertelek en titteket, De mi bişon-
şag kel minekönk nagiub ah ludas-
nak peldaianal, ludas ah Christusnak
Apostollia uala, predikal uala es
chüdakat teşen uala, mint şent Ma-
the meg irta kónuenek tişedik reşe-
ben, De mit haşnala ludasnak aß w
Apostolşagaş mit aß w predikalasaş
uegre mit haşnala aß w chélekedete,
es chüda teteleş semmit. Ennek okaş
ert ha ah şuş Maria aß w aniaşagaua-
l aß apostolok aß w apostolşagokkal
chüda tetelekket, es semmi ch fele mi
uoltokkal aß w wduşsegeket meg
nem nierhetik w magoknak, mikep-
pen nerhetik meg maşnakş hog aß
gion aß enneken ennem ah kinek
meg ünnon maganak finchen mit en

T iij niş

ni : Igaſ aſonkeppen hog uigen aſ-
engem meniorſagba aſ w erdeme-
uel: ha w magat ſem uiheti aſ w er-
demeuel meniorſagba, Aſ Vriſten/
nek biſon ieles aiandeki eſek, hog
ah ſwſ Mariat annaua ualaſta, ah
prophetakat, aſ Apoſtolokat, aſ w
beſednek hirdetoieug tōue, es nag
chudaknak teteluei aiandekoka meg
ōket, ah mi ſemōnknek es ah mi ō-
koſſagunknak ol' igen ſepnek, ol'
igen nagnak technek, hog aſt uel-
hetnōk mi ah mi okoſſagunkbul,
hog ualakit aſ Vriſten illien aiande-
kokkal ſeretet, mindent tehet mind
mennien es földōn, de aſ Vriſten
beſede maſt mutat. De hog te aſ a
iandekokat niluaban megh erchēd,
eſek eſ aiandekok olliatanok ah ſen-
tekben, mint ah ſep alman ah ſep pi-
ros ſin, auag ah ſep emberen ah ſep
ſin, a uag ah ſep tetem allas. De effe-
le

143
le ſepſégek ſem aſ almat, ſem aſ em-
bert iowa nem teſik, hanem aſ almat
teſi iowa ah io iſ. aſ embert teſi io-
wa, ah io erkōlch'. Igaſ aſonkeppen
ah ſenteket ah ſwſ Mariatis eſek eſ
aiandekok ſeppe nem teſik, tōkēlle-
tes, bodogga, nem teſik, eſekkel eſ a/
iandekokkal ſepe, de ſem aſ w w d,
uōſſégeket, ſem egebēt ualakit eſek al-
tal meg nem nierhetik. Téuelegnek
aſert kik aſt mongiaak, hog ualaki
ah ſwſ Mariaban biſik, es aſ w erde-
meben, es aſonkeppen ualaki ah ſen-
tekben biſik hat eſ el nem ueſ, mint
mongiak, meg ugian predikalliak
eſt, hog ualaki ah ſwſ Marianak ſol-
gal, auag ualami egeb ſeretō ſentis-
nek hat eſ iduōſul. De eh ſele beſed-
del meg tagagiak ah Chriſtuſt, meg
rutolliak ah ſiſ Mariat, mert mi ah
ſwſ Marianak nem ſolgalhatunk
ſem ah ſenteknek hanem chāk tiſtel-
T iij hetſ

hettük wket : az Vristennek kel mi-
nekönk fogalnunk, mert chák w pa-
rachol minekönk, chák w adot pa-
racholatokat kiuel kel minekönk
wneki fogalnunk mint meg uagion
irwan ah Moisesnek otodik kón-
uenek hatodik re-
geben.

**Dominum Deum adorabis/
et illi soli seruias.**

Ah te uradat Istenedet imagiad es
chák wneki fogal', de mi fwkseg egen
uala kinek tórekenni ha ah Christus
w maga azt mongia, mint gent Ma-
thé meg irta kónuenek húsz-
dik regeben.

**Sedere ad dextram vel sinistram/
non est meum dare vobis / sed his
contingit / quibus paratum est
a Patre meo.**

Hog ualaki ennekem iobom felöl a
uag Balom felöl wllion az az uelem
ural

uralkogiek menioragban uelem le-
gen, nem en adhatom hanem egek-
nek adatik es ah kiknek az en atiam-
tul geregetetet, az az ki ug mond (fol-
uan gent lacabnak es gent lanusnak)
azon ualo bigtatokban keritek azt
en tolem, hog az en orzagomba feie-
delmek legetek, miert hog ennekem
test gerent rokonim uattok, de en
azt nem tehetem ah rokonfagnak o-
kaert, az az chák az en embersegem-
uel a mel' emberseg gerent ti enneké
rokonim uattok ug mint azt mon-
dana, nem eleg senkinek az w wduos-
segének meg nieresere chák az en
embersegem hanem eleg az en egge-
solt embersegem az Istenseggel ege-
temben ah menioragnak meg nie-
resere. Ig erti ezt gent Agostonis ki
ezt iria ah foltar kónonek az
neguen otodik rege-
ben.

V v

In vno

In psal
1.45.

In vno filio salus hominis et in ip-
so non quia filius hominis/sed
quia filius Dei.

Chák aſ eg embernek fiaban uagion
aſ wduóſſeg de w benneis nem hog
embernek fia, hanem hog Iſtennek
fia, ha aſert ah Chriſtusnak aſ w em/
berſege kiuel ha aſ Iſtenſeg nem eg/
geſólt uolt uolna eleg né uolt uolna
ah mi bwnónknek meg bochánatiara
mikeppen lehet ah ſwk marianak aſ
uag ah ſeteknek erdemek eleg ah mi
bwnónknek meg bochánatianak meg
nierefere es ah meniorſagnak meg ta
lalafara. Valaki aſert aſt hirdeti hog
ualamel' ember ah ſwk Marianak ſol
gal a uag uala mel' egeb ſentinek, te
hat eſ el nem ueſ, mert aſ ſwk Maria
ug mond, a uag ah ſent ah kinek ſol
gal, wneki aſ Iſtentól kegelmet nier
eſ Antichriſtus, mert eh meg tagagá
ah Chriſtuſt ki mind ah ſwk Mari
anak

anak es mind ah ſenteknek w niere
kegelmet aſ w ſent Attiatul aſ w
ſent Verenek hullafanak erdemeuel.
Vannak aſ Vriſtennek mas fele a
iandekis kik mondatnak lelki aian
dekknak. Egek aſ Vriſtennek fw a/
iandeki, mert egekkel talaliug meg
ah mi bwnónknek bochánatiat, es aſ
órók iduóſſege, Ah lelki aiandekok
penig egek, hog mi aſ Iſtennek pa
ranchiolattiabul ah mi bwnós uol
tunkat megh eſmeriwk, hog ualaki
aſ Iſtennek paranchiollatiat chák eg
pontban meg ſegys ottan méltó ó
rók halalra es karhoſatra, annak u/
tanna hog mi oſtan ebben meg ne
maragiunk, hanem foliamiunk ah
Chriſtushoſ, es biſſunk aſ w erdes
miben, higgwk hog ualamit erdem
lettónk uolna ah parancholat meg
nem tartafert, aſt mind el uótte ro
lunk, es ah meniorſagra ualaſtot
min/

minket, uegre hog' megh mutatsuk
ah mi hwtónket ah hitnek io gümölz
chcuel aš aš, io tetemniekkel, aš Is-
tennek paranchólatia žerent ualo ę
lettel ah meniere embertól lehet, ah
kiknek aš Vristen ę aiandekokat
atta, hat ęzeknek igaš hwtók uagion,
mel' igaš hwtuel megh fogiak wk aš
Istennek kęgelmesęget, ęs ah Chri-
stus Iesufnak ęrdemet, kinek altala
wk aš w bwnóknek megh bochána-
tiat, ęs aš órók oręagot megh nierik.
Eš illien hwttel niere ah žwš Maria
ah menioręagoth, mikeppen w maga
mondaa, mint žent Lucach' megh
irta kónuenek elšoreš
žeben.

Luc. 1. Et exultauit Spiritus meus in
Deo salutari meo.

óruendežę aš ęn lelkiem aš ęn wduógi-
tó Istենemben, Ime wduógitónek
mongia aš Vristent aš w fianak alž
tala

146
tala ah ki akkoron wneki meheben
uala, ęs ašon ualo órómben' dichéri
uala aš Vristent, mint aš ónón bežę
di meg mutatiak, kiken el uegre
ah dichéretet mikoron

ašt monda.

Luc. 1. Suscepit Israel puerum suum re-
cordatus misericordię suę. Sicut
locutus est ad patres nostros
Abraham et semini eius
in secula.

Hogša fogada ug' mond, aš w ger-
meket, auag žolgaiať, meg emlekeš/
w ęn aš w ergalmasagarul, kiból iger-
te uala aš w fiať ah mi ualchiagon/
kra, ah mi Atianknak Abrahamnak
ęs aš w maradekanak, Immaran im
el bochiata ah Christuť, ki mind
ęnnkem, ęs minden hiuóknek wd-
uógitóie, ęť eh hwtót megh mutata
aš w nemes ęs ioo eletéuel, de kiual
kęppen ah kerežť fa allat, mert ha w
neki

neki igaz és io hiti nem uolna
otth nem alhatoth uolna, és nem
nehette uolna az ű fia halalat, de hi
ug ű azt hog ű akkoron ah keregt
fan, ah kin lattia uala az ű fiat, ualta
nia megh mind űtet, és mind ah tób
hiueket, euuel eh hűtuel mene ű me
niorzagba. De meg mind ah tób űen
tekis, egen hituel menének menior
zagba, mint űent Peter mongia, és
űent Lucach' megh irta, az Aposto
loknek chélekedetekről irt kóni
uenek tigenótódik regeben.

Aclor.
15. **Per gratiam domini nostri Jesu
Christi/credimus nos saluos
futuros /quemadmodum
et illi.**

Az Vristennek ah minemő űeretetet
és kegelmeűséget mi uóttwk ah Iesus
Christusnak altala, az altal hiűwk
hog űduóűólónk mys mikeppen ah
regi prophetak és patriarchak, egt
wk

147
wk meg mutattiaak nemes eletekkel
és mind halalig ualo uallasokkal, de
mi egt eh hűtót nem chűdalliuk ah
űentekben, maga eh uolna ha mit
chiudalnonk kellene, mert eű ah ki
nek altala mind ah űwk Maria, mind
ah űentek, mind mies, és mindenek
eű uelag uegeiglen űduóűólnek, mert
chák ah Christus az uth és az élet, mi
keppen űmaga mongia, mint űent
Ianus meg irta kónuenek tigen
negedik regeben.

Ego sum via veritas et vita.

Ioan.

En uagiok az utth, az igazsaag, és az
élet űent Pal meg azt mongia.

14.

**Unus est mediator Dei et hominum
homo Christus Jesus.**

Gal.

1Tim.

Eg az kőűbeiaro Isten kőűótes embe
rek kőűót az ember Iesus Christus,
mondanaia itth ualaki ennekem, am
mint en ertem te azt mondod ennek
kem hog sem ah űwk Marianak sem
ualas

2.

ualamel' je ntnek élete sem hūti enne
kem semmit nem haſnal, hanem ki
nek mint ōnnōn maganak haſnal aſ
ō hūti es minden io chélekedeti,
hog lehet eſ lam aſt oluaſſuk hog
aſ Vriſten aſt monda Abrahamnak
hog ha chák tiſ io leiend. Sodoma
ban Gomorabanis el nem ueſti ō
ket es enged mind aſ egeſ helnek ah
tiſ iokert. Touabba ſent Lucach'
megh aſt iria ſent Palrul hog miko
ron ō Romaba uitetneiek aſ tenger
ren aſ Vriſten ō erette ket ſaſ het/
uenhat lelket tarta meg ah tenger
ueſedelmetōl, ig uagion eſ hog aſ
Vriſten eh földōn eg ideiglen enged
megh ah gonōſoknakis, aſ iookhoſ
ualo ſerehmeſt, ennek okaſt hog
ah iok bekeuel maragianak. Aſt
illien modon haſnal ah gonōſokna
kis ah iamboroknak hūtok es io
uoltok, de lelki dolognak semmit
nem

nem haſnal, maſnak sem hūti sem
ſemmi uolta, mert ha aſ ug uolna
haat eg tōrōk eg gonōſ ember sem
karhoſneſk, hanem ah ioknak hū
tōkert mind ōduōſōlnenek erre
mongia ſent Pal ah Romabelieknek
irt leuelenek tiſen negedik
reſeben.

*Unusquisq; nostrum de ſeipſo ra
tionem reddet Deo.* Rom. 14

Mindenekōnk ōmagatul aad ſamot
aſ uriftennek, annak okaſt mineſ
kōnk ſenkinnek miuolta es erdeme
Iſtennek iteletiben semmit nem ha
ſnal, hanem chák ah Chriſtuſe ōma
gaſ. Megis mondanad, te haat miert
hatta aſ uriften hog egmaſert imado
kōſſonk? aſ imadciagnak penig hū
bōl kel leni, Imeſt kel neked eſedbe
uenned eſ peldabol eſt meg erted,
ennekem ha egſegem uagion ne
ked nem leiend, semmit te neked aſ
V cen

en egésségem nem haſnal, mert ha
mit haſnalna aſ ep embernek egéſſé-
ge ah betegnek tehaat hatalommas-
lis el uennek ah naſ urak ah ſegen-
nek aſ ō egéſſéget, es nem hannak
hog chák eg ſempellantasbanis be-
tegeſek lenninek, ſem ōnnón magok
ſem ſeleſégek, ſem germekek, De hog
ha en teneked oruoſt keréſendék,
haat ig haſnalok en teneked aſ en
egéſségemmel, nem hog en teneked
adnam aſ en egéſſégemet, auag aſ
en egéſſégemnek ualaminemő réſet,
mert ah lehetetlen dolog, hanem
chák hog munkamual keréſnék te-
neked oruoſt, es aſ oruos utaan e-
géſſégednek eſſel haſnalnék en te-
neked. Igáſ aſonkeppen aſ en hwtó-
met en neked nem adhatom de aſ en
hwtómból imadkoſhatom imadko-
ſnomis kel penig, hog aſ Vrifen te-
nekedis hwtót aggion, es aſ ō beſe-
denek

denek kőueteſere uigen. Ig hagia aſ
Vrifen hog mi egimaſert imadkoſ-
ſunk, nem hog mi ah mi hwtónket
auag erdemónket maſnak adnoiok.
Igáſ aſert hog ſenkinék erdeme, ſen-
kinék mi uolta nem haſnal ah lelki
dologban es ah bwnnek meg bochá-
natanak meg niereſeben, hanem
chák Chriſtusnak aſ ō erdeme, ō ad-
hattia aſ ō erdemet ah ki ō benne
hiſen. ō aſ ō erdemeuel mindennek
bűneiről eleget tót, hat ugian chák
aſ ō erdeme altal nierhettwk mi
megh ah mi bwnónknek bochána-
tiat, nem ſenkinék egébnek altala.
Kőniő immar erre ſelelni ah Chri-
ſtus mondaſara, mikoron aſt mon-
da, ualaki chák eg pohar hideg uiſet
adand innia eggiknek eh kisededök
kőſſől, chák ah tanithuannak neué/
ben elnem ueſti iutalmat, nem aſt
mongia Vrunk ah tanithuannak

V ij kedő

keduegrt, auag erdemegrt adand eg
pohar uiget, hog aget ah tanithwan
wtet ag w hwriben a uag erdemeben
rejesse tenne, hanem ast mongia ah
Christus, es ag w begedenek ertelme
ualaki eg pohar uiget adand ekeknek
uala melliknek chak ah tanithuan
nak neuben agag chak aget hog en
nekem tanituanion el nem uegti iu
talmat, est hog ig kellesek ertenonk
meg ah Christusnak onnon begedes
bolis megh teczik kiuel est nilwan
megh mongia mint gent Marcus
iria konuenek kilenché/
dik regeben.

Marc.
9. Quisquis enim ad bibendum dede
rit vobis calicem aque in nomine
meo / quod sitis Christi / amen dico
vobis / nequaquam perditurus
est mercedem suam.

Valaki ug mond tinektek adand eg
pohar uiget en neuemben hog Chri
stuse

150
stuse uattot bigon mondom tineke
tek hog el nem uegti iutalmat Ime
im gent Mathe tanithuannak neués
ben, mongia, gent Marcus ah Chri
stusnak neuben mongia, meg ugian
megis magiaragga, mert ast mongia
Christuse uattok mond, es ah kit
gent Mathe mond tanithuannak
nem egeb annal ah kit gent Marcus
mond hog Christuse uattok ah Ch
ristusnak eh mondasaat ig magia
ragga gent Agostonis magiaragwan
ah goltar koninek gag hugas
dik regetth.

Quis quis ad bibendum dederit ca
licem aque nomine meo / Quod sitis
Christi / amen dico vobis / nequa
quam perditurus est mercedem.
Qui dederit inquit calicem aque fri
gide uni ex minimis istis / tantum
in nomine discipuli / propterea quod
discipulus Christi est / propterea
V in quod

In psal
110.

quod dispensator sacramenti est / a
men dico vobis / non perdet
mercedem suam.

Valaki ug mond adand eg pohar
uiget eggigne ah kichenek kóggól
cháak ah tanithuannak neueben ašáš,
annak okaert mert Christusnak ta
nithuania. Annak okaert mert ah
šent iegnek safara. Bižon mondom
tinektek hog elnem uešti iutalmat.
Michóda legen ah iutalom es mi
chóda iutalmat adnak ah io tetemes
niert? ha te élteted ah Christusnak
tanituanit, es aš w begedét hirdeted
Istennel ol' kellemetes lég mént žinte
ah tanituan ah Predikator, erre
monta ah Christus mint žent Mas
thé, meg irta kónuének ti
žed reženben.

Math. 10. Qui recipit Prophetam in nomine
prophete / mercedem prophete
accipiet.

Ah

157
Ah ki uežen Prophetat propheta ne/
ueben, aš aš hog propheta mint žent
Agoston magiarašša, hošša fogaz
dangia, prophetanak iutalmat ueži,
aš aš ollian kellemetes aš w chéleke
deti, mint ah Prophetalas ha ualaki
ah žegenén kóniőról es žereti ah žer
gént aš Vristen meg algia wtet es
meg šaporithá marhaiat mint
žent Pal mongia.

Ecce qui sementem facit libenter ac
Benigne largiendo / copiose
messurus est. 2. Cor. 9.

Valaki őrometessen es kegelmesen
adakožwan uet magot bűfégesen aš
rath, ha ualaki Attiat aniat tižteli
fokat el eh földön mint aš
Istennek begede tartia.

Honora inquit patrem tuum et ma
trem tuam / ut bene tibi sit / et
sis longeuus super
terram. Exod. 20.

V. iij Tigtel

Tigtellied Atiadat aniadat hog' nés
ked iollegen, ha ualaki meg ter minz
den gonoszagiból ha ualamit aš lsten
rea akar bochátni, uag' puštasagot,
uag' betegséget, uag' ualami egeb Chá
palt, el ueži aš lsten rula, erre monš
gia aš lras Hieremias Propheš
ranak altala.

Hier. 19. Si poenitentiam egerit gens illa a
malo suo quod locutus sum aduer
sus eam / agam et ego poenitentiam
super malo quod cogitarem ut fa
cerem ei / et subito loquar de gente
et de regno ut edificem et
plantem illud.

Ha meg terend ah nép ah gonoszag
rul ah kiért rea šoltam enis meg te
rek aš ō uežedelmeról kit gondola
tam hog' tegek ő raita es legottan
šolok népról, oršagrul, hog' epith
chém es plantalliam ašt, aš aš minz
den eš uelagi ioual šeretlek en tegeš
det,

157
det, ežeket meg ennel többeket aad
nekónk aš Vristen ha aš ō paranz
chólattia šerent elónk. De bŵnnónk
ket megh nem bochátia ah mi ioo
tetemeniönkert eleget šolank erról
onnan felól, es meg mondook hog'
chák ah Christus uereert bochátia
tik megh ah mi bŵnnónk. De teriŵnk
ah šent Pal mondasara mikoron šent
Pal ašt mongia hog' be tólta ah Ch/
ristusnak halalanak fogiatkošasaat
aš ō haborufaganak šemuédeſeuel,
nem ašt mongia šent Pal hog' ah
Christusnak halala elég nem uoolt
eš uelagnak bŵnnek el mondasara,
mert iğaz elég uala, mert ōmaga ah
šydoknak irt leuelenek tižedik,
režeben ašt monš
gia.

Unica oblatione perfectos effecit in Hebr.
perpetuum / eos qui san
ctificantur. 10.

V. v Eg

Eg adogattal tókellefse tőug ah žen
teket, meg aşt monda ah Corintomz
belieknek irt elśo leuelenek
elśo regeben.

1. Cor. **Num Paulus crucifixus est
pro vobis.**

Nem de Pal feşolte meg eretetek, de
it şent Pal aşt mongia es aşt ielenti,
hog ah Christusnak aşt ŵ hiuei miz
koron şenuednek ŵ şenued akkoron
es mind eş uelagnak uegeiglen şen-
ued ŵ aşt ŵ hiueiben erre monda
Christus şent Palnak mikoron aşt ŵ
hiueit haborgatnaia mint şent Pal
meg irta aşt Apostoloknak chélekes
detekröl irt kőnuenek kilen
chédik regeben.

Acto. **Ego sum Jesus quem tu per-
sequeris.**

En uagiok ah Iesus ah kit te habore-
gacş, Touabba mas keppen şenued-
nek ah şentek, maskeppen şenuede
ah

133.
ah Christus. mert ah Christus mind
eş uelag bŵneert şenuede de ah žen-
tek nem şenuettek senki bŵneert,
hanem ŵk aşt ŵ uerek hullasauat mu-
tattak meg mind aşt ŵ hŵtőket es
mind aşt Istennek beşedének igaş uol-
tat, aşt bŵiak őket mostis Martir-
nak, mert ah Martir Gőrőg şo, ma-
giarul aniet teşen mint bişonsag.
Mondhatnaia it ualaki ennekem aşt
ah kit mostani ŵdőben nag şokan
şoktanak mondani, En uallom aşt
hog ah Christusnak halala es uere
hulasa eleg ah mi bŵnőnknek el mo-
sara. Vallom aştis hog mindt aşt
şŵş Maria es mind ah meniorşag-
beli şentek chak ah Christusnak ala-
tala mentek meniorşagba, es senki-
nek hŵti sem şŵş maria sem egebeen
nekem nem haşnal, ha kiualtkeppen
magamnak nem leiend ah Christus-
ban. De imeşt kerdem en ah şŵş
Maria

Maria es ah gentekköniörögnek ne-
ki most mi erettönk, es kerhetwke
wket hog mi ertönk imadkozhatnak
hog nekönkis igaz hwtonk legen, es
ah hwtot igaz hwtnek gumölchéuel
megh mutatsuk auag nem. REA
FELELEK EEN AZT FE-
LELEM. hog lehetseges az, hw
Maria es ah menioragbeli gentek
imadkoznak mi erettönk közfesges
keppen, mert tuggiak wk azt, el sem
feletkeztek arrul, hog mi azon nio-
morusagban uagionk mind es uelag
mia, es ah minen testönk miais, ah
kiben wk uoltanak, agert miként
mondam, mi erettönk közfesgel
imadkoznak, de kiualkeppen ualaki-
ert nem, mert az Istenhez illendö do-
log uolna, hog wk minden kiualke-
pen ualo embernek dolgat tunnak.
Iol lehet hog ah synchen gent iras/
ban sohul megh irwan hog ah hw
Ma

157.
Maria uag ualamel gent imadko-
neik, mi erethönk, hanem ah könz
ben uagion meg iruan ah kit hinak
Macabeorumnak, hog Macabeus
latta uolt almaban hog Onias es
Hieremias imadkozneik az Israel
nepeirt, de az Irahnak ellene zol-
tak mindenkoron es ualami bizos-
sagot ebböl nem uötnenek sem kelles-
tis, uennie, mint gent Hieronymus
mongia, De miert az Istennek beje-
denek es ellene ninchén hog en imad-
kozm ah Romabeliekert kiket en
chak tudom hog uannak de nem tu-
dom ki mit miuel.

Igaz azonkeppen ninchén az Isten-
nek bejedenek ellene hog mi eret-
tönk imadkoznank kik tuggiak az
eggenkent mit miuelönk.

Imerre penig ah kerdesre hog ha
kerhettwk wket hog mi erettönk
imagianak es hog ha wket segtsegre
hiat

hihattiuk arra aſt felelem hog ſem
m. keppen eh nem lehet , es ah ki ah
ſenteket ſegetſegrehia , ah ſenteket
mind Iſtenneknek uallia , nag bwn
penig eg Iſtennel tobet uallani , mi
keppen aſ Iſtennek elſo parancyo
lattia meg mutattia , eg bwn ſem le
het ennel nagiub , mert ah ki eg Iſ
tennel tobbet uall tehat eſ meg taga
gia aſ eg igaſ Iſtent , hog eſ biſon
legen meg techik ebbol hog aſ Iraas
chak aſ Iſtennek tulaidonittia aſt,
hog mindenot legen, es mindent laſ
ſon, tuggion, mint Eſayas Propheta
mongia konuenek hatuan ha/
todik reſeben.

Eſaia. **Coelum ſedes mea eſt / terra autem**
66. **ſcabellum pedum meorum.**

Aſ egh ennekem ſekom es ah fold
aſ en labaimnak tartoia , Hieremias
Propheta meg aſt mongia konue
nek huſonharmadik reſeben.

Non

Non quid non coelum et terram
ego impleo.

Hiero.
es.

Nem de en toltotteme bee aſ eget
es mind ah foldet ninchenis aſ Iſten
ben chudalatosb tulaidonſaag ennel
hog w kezdetnelkul es uegnelkul ua
lo alath, touabba w ol' allat , hog w
egchierſmind. Mindenot uagion,
mindent tud , es mindent laat. Ha
penig ah ſenteket keriwk, es wtet ſe
getſegre hiuk haat mi aſt uellwk aſe
ſal, hog wk ſinten Iſtenok, minde
not uannak, mindent tudnak, es ſin
ten ollianok mint aſ Iſten. Aſ hog
ig legon meg mutattiak aſok aſ w
chelekedekkel ah kik ah ſenteket
ſegetſegre hiaak, es kezik wket hog
w grettek koniorogienek, mert el
mennek eſt miuelik. Ha waradon
uannak Aſt mongiaak, Vram ſent
Peter imaſ erettem , ha feier uarra
mennek mindenben meg aſt mon
giak

glak Vram. Jent Peter imag eret-
tein. A uag $\text{f}\bar{\text{w}}$ mariat, a uag uala-
mel' egeb Jentet kernek hog' imag-
gion erettek, ha onnat touab men-
nek, megh a f t mongiak eg' be f eddel
ualahul uannak a f t mongiaak, e f t
penig nem eg' ember miuelte miueli
mostis. Ha penig ah $\text{f}\bar{\text{w}}$ maria uag
ualamel' Jent, ennie sok helien ua-
gion ennie sok kere f t hall. Ennie sok
ember dolgat lattia, hat mindenot
uagion, haat mindent laat, mindent
tud, ollian Jinten mint a f Isten, hat
menie Jent uagion annia Isten ua-
gion, ha penig a f t nem hinneiek hog'
nem lattiak a f $\bar{\text{w}}$ dolgokat es nem
hallanaiaak a f $\bar{\text{w}}$ be f edeket ah Jente-
ket segetsegre nem hinak, es $\bar{\text{w}}$ ket
nem kerneiek, mert soha senki a f t
segetsegre nem hia ah kinek a f $\bar{\text{w}}$ be-
 f edet nem hallia, uele nem leiend es
nem lattia a f $\bar{\text{w}}$ dolgat, hanem hog'
ha re f eg

156
ha re f eg leiend, a uag bolond, me f t a
re f eg auag bolond Jokat annak Jol-
lani ah ki uele ninchen, es ah ki a f $\bar{\text{w}}$
be f edet nem hallia.

De e f ellen fokaan Joolnak, es sok o-
kokkal akariaak a f ok a f $\bar{\text{w}}$ teuelge f e-
ket megh erofsithteni, mel' okokban
eg' nehaniat elo Jamlalok.

Elo f or ime f t mongiak hog' lehetse-
ges hog' mostan mi $\bar{\text{w}}$ ket segetsegre
nem hihattiuk, lam Jent Pal kerte ah
Romabelieket, ah Thessaloniabelie-
ketis hog' $\bar{\text{w}}$ erette imadko f anak ha
 $\bar{\text{w}}$ kerte ah Romabelieketis, egebeke-
tis, m f ert nem kerhett $\bar{\text{w}}$ k mostanis
ah Jenteket hog' mi erett $\bar{\text{w}}$ nk i-
madko f anak. De ug' uedd e f edben
hog' Jent Pal ah Romabelieket seget-
segre nem hitta. Hanem chak kerte
hog' $\bar{\text{w}}$ erete imagianak, e f t penig Jent
Pal nem a f okaert miuelte hog' $\bar{\text{w}}$ e f -
 f el ti f telni akarta uolna ah Roma-
X beli/

bejieket, hanem chák intee wket hog,
aš w tištekról meg emlekeženek, es
šwntelen keriek aš Vristent hog aš
w bejedet terieže mind eš uelag šer-
rent, most penig nem šukšeg ah šen-
teket aš w tištekról emlekežternónk,
mert mostan wket semmi el nem fe-
letkežteti aš Vristenról, es aš w tište-
król, sem tištešek kiwanas, sem kaš
dagšagnak kerešefe, sem eš uelagi gió-
nóróšegnek wžeše, sem šegenšegnek
terhe, sem semmi eš uelagi gond, In-
gem nem illikis mi hožžank aš hog
mi wket kešergessók, mert ešgel nem
hog tištelnóiók wket, hanem megg-
euel tištelenšegget težónk w raitok,
mert ah tuniakat šoktak intenie, aš o-
kat ah kik aš w tištekbem igážan el
nem iarnak.

Touabba šent Pal aš w leuele altal
kéree mind ah Romabelieket, mind
ah tefsalonabelieket, mi penig nem
kwld

157
kwld hetónk most leueleket ah šen-
teknék, mondhatnaia ualaki, n'egh
lehet mert aš Angialok mi nekónk
šolgálnak mint šent pal iria ah
Sidoknak irt leuenek

elšó režen.

Nonne omnes sunt administratores Heb. 1
spiritus? Qui in ministerium emitt-
tuntur propter eos qui heredes
erunt salutis.

Nem de mindniaian šolgalo lelke-
keš kik ašokert bocháttanak ah šol-
galatta ah kik aš wduóššegnek óró-
kóšy ležnek. Erre ešt felelem. Aš
Angialok nem arra ualo šolgaak,
hog minekónk kóuetink leženek,
Mert mi wket sem lattiuok, sem uelek
nem beželhetónk, ašert mi ó tólók
nem iženhetónk, ha penig emberi ó-
kóšag šerent kel šolani, hat menie
šent uoolna mindennek annie uo-
uara uoolna, mint aš Ištennek, Aš

X ij Anš

Angial sem gioſne ah futofaſt aſ Angialok penig ſenkinék nem uduarla-
nak hanem chák aſ Iſtennek.

Ah ſenteknek, ingen nem ſwſég ſol-
galniok, hanem minekónk kik eh uis-
teſkedő kereſtien ania ſent eg haſ/
bá lakoſonk. De miuel ſolgalnak mi-
nekónk, Imeſſel oltalmaſnak minket
mind aſ őrdőgtől, mind aſ őrdög
ſolgaitul, kik ah gonoſ emberek, és
minden niomorufaſban melletónk
uannak, erre mongia ſent David

ah ſoltar kóninek har-
minch' harmadik
reſeben.

Psalm. Immittitur Angelus Domini in cir-
33. cuitu timentium eum et
eripiet eos.

El bochiattatik ah uriftennek Angi-
ala aſok kórniól ah kik felik wtet, és
meg ſabadittia wket Meg aſon
ſent David aſt mongia.

Anges

Angelis ſuis mandauit de te ut cu- *Psalm.*
ſtodiant te in omnibus 90.
vuiſ tuiſ.

Paranchóla aſ w Angialinak te fel-
led, hog teged őrtiſſenek minden te
utaidban. Eſ aſert aſ Angialoknak
mai boſſank ualo tiſtek, hog minket
őrtiſſenek, nem hog ah mi kőuetſe-
gónket uiſelliek. Maſodchor imeſt
mongiak, hog lehetſegés aſ hog ah
ſentek nem tudnaiak ah mi kerem-
ſóntek, és nem hallanak, kiket aſ Vri-
ſten ennie ſok io aiandekokkal ſe-
rette? Ah ſwſ Mariat edes Anniaſ
ua ualaſta emberſége ſerent, Aſ A-
poſtolok penig ah tób ſentekis hal-
lottakat tamaſtanak, De Elifeuſ pro-
phetanak meg ah holt teſteis fel ta-
maſta ah hallottat, ha eſeket meg te-
hetek menieuel inkaab tuggiak, haſ-
liak ah mi kereſénket. E ZT FE/
LELEM ERRE. Ha mind ig kel

X iij biz

bigonithani uelekedésből ig' ah' gentek
teremtőknekis mondhatiuk,
mert a'z monhattiuk ah' gentek ha-
lottakat tama'ztottanak miert nem
teremthetnenekis? sokka Ich'udala-
tosb' pedig ah' mindenöt ualo' létel,
ah' minden dolognak latafa, hog'
nem mint ah' teremtes.

Annak utanna ah' gentek halottakat
nem tama'ztottanak sem ch'udat nem
töttek, hanem a'z Vristen töt w' alta-
lok. Ennek okaert monda gent Per-
ter, mint meg irta gent Lucach', mi-
kor gent Ianusfal eg' fantan g'w'let-
tettet giogitnak uala
meg.

Affor. Notum sit vobis omnibus / et toti
4 plebi Israel / Quod per nomen Iesu
Christi Nazareni quem vos crucifi-
xistis / Quem Deus suscitauit a mor-
tuis / per hunc iste astat coram
vobis sanus.

Nil.

Niluan legén nektek es mind a'z es-
ges Israel nepenek, hog' ah' Nazareth-
beli Iesus Christusnak, kit ti meg ö-
letek, kit a'z Vristen halottaibul fel-
tama'zta, newe altal, a'z a'z ereie hatal-
ma altal, eh mostan ti elöttetek megh
giogiuluan all.

De nem e'z okaert tőue a'z Vristen ah'
ch'odakat w' altalok hog' mi öket Is-
ten gianant tarch'uk, segetsegre hiuk,
w' benne, bi'zunk, hanem hog' ah'
ch'uda tételökből meg esmerheség
a'z hog' Istentől boch'attatak, es hig-
genek mindenek a'z Istennek be'gede-
nek, ah' kit w'k herdetnek uala, megh
mutattatik ennek eh dolognak igaz
uolta. gent Marcusnak be'gedéből ki
w' Ewangeliomat ig' uegegi el.

Illi vero egressi predicauerunt vbi-
que / Domino cooperante et sermo-
nem confirmante per sequen-
tia signa.

X iij

Ah

Marc.
16.

Ab tanithuanok el menuen Predi/
kalanak mindenot az Vristen w ues/
lek Chélekeduén, es ah bejedet meg
erósythuen kóuet kézendő iegekkel,
az az Chúdakkal. Eliseus Prophetaz/
nak holt teste miat kenigh sem ege/
bert tamada fel ah haloth, hanem
hog az w bejedenek igaz uolta meg
mutattatneick, ežert iria ah

bólch' w rula.

*Nec superavit verbum aliquod / et
mortuum prophetavit corpus eius /
in vita sua fecit monstra / et in mor-
te mirabilia operatus est.*

Semmitól w meg nem gióžettetek, es
az w megh holt testeis Prophetala,
azaz eleteben chúdakat tón, es az w
halalabanis chúdakat chélekedet.

De mondanad te ennekem, de nem
chák az okaert lóttének ah chúdaak
hog az Istennek bejede ah kit wk
herdettének hittettefsik, hanem hog
min

minden niomorultak w hožžaaia fo/
liamianak, minden betegsegben es
niomorusaagban.

Ež meg tetcik ebból mert meg mo/
stanis nag fok chúdak ležnek ah žen/
tek Coporsoianal, de chák kik az w
Coporsoiokhož igergežnekis megh
giogiulnak, eh fele chúda tetelek nil/
uan Istentól ninchének. Mert sohul
sem a Christus sem az Apostolok
minket erre nem tanithnak hog mi
niomorufagonknak ideien ualamí
žentnek kóniörógiónk, a uag uala/
mel žentnek Coporsoiahož igerkež/
žónk, hanem arra tanittot minket
hog w hožžaaia foliamiunk mint žent

Mathe meg irta kóniuenek
tizen eggedik režeben.

*Venite ad me omnes qui laboratis /
et onerati estis / et ego reso-
cillabo vos.*

Ióuetek mind niaian en hožžam kik
X v mun/

Math.

11.

munkalkottok és meg terheluen uat-
tok bwnnel, és en titteket meg h kő-
niebbithlek. Touabba meg hgt mon-
gia ah Christus, mint gent lanus meg
irta kőnuenek tigenhato/
dik regeben.

10. ca. Amen amen dico vobis / Quęcumq;
16. petieritis Patrem in nomine
meo dabit vobis.

Bişon' bişon mondom tinektek uat-
lamit kerendetek ag en Atiamtul en
neuemben, meg aggia tinektek, agt
mongia ag w neuében. Ag w erdes-
meben, ag w mi uoltaban, bişwan,
nem senkiben egeben, gent Pal meg
agt iria ah Philippenses beliek-
nek irt leuelenek negedik
regeben.

Phil. De nulla re solliciti sitis sed in omni
4. precatione et obsecratione cum gra-
tiarum actione petitiones vestre
innotescant apud Deum.

Semmi

Semminemw dologban şorgalma/
tosok ne legetek hanem minden
imadkoşasban és kőniőrgesben uag-
hala adassal ah ti keremestek Isten-
nek előtte nilwan legének esmertek
senek, ag ag, ne fellietek semmit min-
den şwkşegtekben ag Istennek kőniő-
rőgietek, és ag isten titteket meg şaa-
badith, gent Peter meg hgt mon-
gia első leuelenek őtődik
regeben.

Humiliamini sub potenti manu Dei 1. Pet.
ut vos extollat cum erit opportu- 5.
num / omni cura vestra coniecta
in illum / nam illi cura est
de vobis.

Alaşşatok meg magatokat ag Istens-
nek hatalmas keşe ala, hog titeket fel-
magastallion mikoron ideie leşen,
és minden gondotokat w reaia ues-
setek, mert w neki gongia uagion ti
rulatok, nem mongia hog sem Abra-
hamhog,

hamhoş, sem şent Davidhoş, sem şent,
Palhoş, a uag. Barlabashoş, de meşş
ah şwş mariahşis, hanem hog aş
Istennek eggetlen eg fiahoş foliamis
unk. Ha mondanad te, haat miert
lörttenek ah Chüdaak ah şentek Co-
porsoianal, auag miert giogiult ah
kişchák oda igerkeşetis, ha Istens-
nek beşedenek ellene uolt ah şen/
tekheş ualo foliamas, kóniü erre fe-
lelni, mert aş Vristen meg engette
aş hog aş ördögis nağ chüdakat te-
hessen, ennek okaşrt hog minket
meg keşerchén, hog ha mi ötet şerez-
tşk tiştan, a uag nem. Touabba aş
ördög hatalmas ah hitetleneken,
mert ş aş uelagnak şciedelme mint
ah Christus mongia, şş şent lanus
meg irta kóniuenek tişen eggedik
reşeben. De meşş şent Palis aş
uelagnak Istennek mongia, Innen
uagion hog mostanis chák ime Baz-
bakş

162
baknak dolgokat chélekeşnek, nağ
betegşegekból aş ş bşuölşekkel so-
kakak megh giogittanak, de hog igaş
legen hog aş Vristen meg engedi
aş ördögnek ah Chüda teteleket meg
uagion irwan Moisesnek ördök
kóniuenek tişen harmas
dik reşez

ben.

Si surrexerit/in medio tui Prophe- Deut.
ta/aut qui somnium vidisse se dicat/ 13.
et predixerit signum atq; portentū/
et euenerit quod locutus est/et dixe-
rit tibi:eamus et sequamur deos ali-
enos/quos ignoras et seruiamus eis
non audies verba Prophete illius/
aut somniatoris/ quia tentat vos
dominus deus vester/ut palam fiat/
Utrum diligatis eum an nō/ in toto
corde/et in tota anima vestra. Do-
minum deum vestrum sequimini/et
ipsum time/et mandata illius cu-
stodite

Stodite et audite vocem eius / ipsi
sermientis / et ipsi adhe-
rebitis.

Ha ualami Propheta tamad te Kôz-
ted, a uag ualaki aſt mondanaia hog
aalmoth latoth : es ieget chûdatis
mondant, es megis történendik ah
mit mondoth, es aſt mondangia,
menniônk el es kôuôſsônk, idegen
Iſteneket kit te nem tucſ es ſolgale-
liunk w nekik, ne hald annak ah Pro-
phetanak a uag alom latonak aſ w
beſedeket, mert meg kefert titteket
ah ti uratok Iſtenetek hog nilwan le-
gen, hog ha ſeretitek ôtet auag nem
tellies ſwuel, es tellies lelekkel aſ ti
uratokat Iſteneteket kôueſſetek, wtet
ſillietek, aſ w paranchôllatit ôriſſe-
tek, es halgaſſatok aſ u beſedet, w ne-
ki ſolgalliatok, es w hogſaia ragaſ-
kogatok. Hog penig it aſ Iſten kô-
uetefen, kit ſoktunk maas keppen
Bal

Baluan imadaafnak mondanunk, er-
ti ol' dolognak chélekedetit, kit w ſo-
ha annak elôtte nem mondoth, meg
tecſik ah kôuetkeſendô beſedekbôl,
mikoron aſt monda, ah ti uratokat
Iſteneket kôueſſetek, aſ w beſedet
halliatok. Valaki aſert aſ w beſedet
nem kôueti, ottan idegen Iſtent kô-
uet, mihelt penig ualaki maſt kôuet
aſ Iſtennek beſedinel, ottan nem kô-
ueti aſ Iſtennek beſedet. Meg tecſik
aſert mind eſekbôl eh beſedekbôl,
hog ualaki ah ſenteket hia ſegetſe-
gre, es hogſaiok ſolamik, haat aſ ide-
gen Iſtent kôuet, mert aſt aſ Iſten
ſoha nem paranchôlta ſem tanachul
nem atta, ſem penig nem oluaſſuk aſ
Iſtennek beſedeben, hog ualaki aſ el
mult ſenteket hitta uoolna uala mi-
koron ſegetſegre, auag hogſaiok ſo-
liamoth uoolna. Nem chûda penig
hog eſt aſ ôrdôg nag chûda tétélek-
uel

uel meg erőssítette, mert soha neki
semmi ből Nagiob nierelege nem
uolt, mint ebből, mert mielt ű est
fel tanafta ottan el felettetę eę ues
laggal a Christust, es aę ű gent erdős
met, ah Christusnak chák ah neue
marada aę emberek kőőth. Meg
mondhattia ah ki iambor hog chák
ah mi tuttonkraís soha eęebre nem
tanithottanak, hanem erre, Valaki
aę űwő Marianak bōitit meg bōitōli,
ualaki ű benne bięik, hat eę űduőőol.
Valaki imme gentnek auag amman
nak űolgal haat űduőőőol, Innen min
dennek fogadot genti uolt, hog ki
heę ű bięoth hog ki űneki Christus
sa uolt, es menie gent uolt annie
Christus uolt, aę őrdőg peęeg est
őrdūte, mert tutta aę hog ualaki ah
Christusnak erdemeben nem bięot,
aęgal ottan ug birt mint marhaiaual.
Harmadchor imeęt mongiak lam
aęt

aęt iria gent Ianus ah gentes
król.

*Sequuntur agnum quocunqz
uerit.*

*Apo.
14.*

Kőuetik ah barant ualahoua meęen
Aę aę kőuetik ah gentek ah Christust
ualahon leęen. De ah Christus ki bię
ęoni Isten, es bięoni ember uala, minę
denőt uagion, haat ah gentekis minę
denőt uannak mikeppen hog ah Ch
ristusis mindenőt uagion, erreis kő/
nő felelni mert gent Ianus
ugian ottan aęt mongia.

*Sine macula enim sunt ante
thronum dei.*

Maculanelkőol uannak aę Istennek
ęekinek elōtte. Aęert mikoron aęt
mongia gent Ianus hog ah barant
kőuetik ah gentek ualahoua meęen,
nem aęt monda hog Istenne leęnek
hanē aętm onda, hog ah Christusnak
dichőseęeben leęnek, est hog ig kel
Y leęsek

leſſek ertenönk megh tetchik ah Ch-
ristusnak mondasabul, kit gent la-
nus irt kőniuenek tigen he-
tedik reſeben.

104.17 **Volo pater vt vbi ego sum illic sit
et minister meus.**

Akarom Atiam hog ahul en uagis
ok, otth legen aſ en ſolgamis, megh
magiaraſſa eſt ugian ottan őn-
nőn maga ah Chriſtus.

**Vt videant gloriam meam quam
dedisti mihi.**

Hog laſſak aſ en dichőſegemet, kit
ennekem attal, nem egeb aſert ah
Chriſtuſſal lenni hanem latni aſ w
dichőſeger, ah kit wneki aſ w Attia
adoth, gent Agoſtonis aſt mongia
magiaraſwan ah Chriſtus mondas-
ſat. Ne kereld te aſt hol uagion ah
ſiu ah ki aſ Atiahoſ haſonlatus, mert
nem talalſ ol' helt, hol ninchén, de ah
ki kerelni akaria kerelſe ionkaab aſt
hog

105
hog w uele legen ne mindenőt, mi-
keppen ah Chriſtus mindenőt uas-
gion. Negetchér imeſtis mongiaak.
Ah gentek biſon ide eh földre nem
lathnak, ſem hallnak, de aſ Iſtennek
ſiueben mindent latnak, igaſ ugian
mint eg twkőrben, mert aſt
mongia ah ből-
chi.

**Candor eſt lucis eterne et specu- lum
ſine macula.** ſapic.
7.

Erőkke ualo uelagofſagnak ſenie es
maculanelkwł ualo twkőr. ERRE
EZT FELELEM. Hog ah ből-
chnek w mondasat ſaggatua hoſſak
biſonſagul, mert ah bőlch' mondas-
w maga meg magiarraſſa magat, eſt
mongia aſert ah bőlch' es
illien modra mon-
gia.

**Candor eſt lucis eterne et speculum
ſine macula Dei Maieſtatis / et
Y ij imago.**

imago bonitatis illius.

Eörök uélagofsagnak fénie, es aš Is-
tennek fertelemnelkwl ualo twwkore,
es aš w io uoltanak abrašattia nil-
wan meg mutattia eh bešed w maga
magaat, hog nem ah šentekröl šool,
hanem ah fiu Istenröl šool, kit neueš
örök uelagofsagnak fénenek, mikep-
pen ah Credobanis ašt eneklik, ah
fiu Isten uélagofsagtul ualo uélagof-
saag annak utanna neueše aš Isten/
nek felségének fertelemnelkwl ualo
twwkorenek, es aš w 100 uoltanak a-
brašattianak mert ah fiu Istenben
meg lattiuk mi aš Atia Istennek fel-
segés, hatalmas uoltat, es kegel mes-
ergalmas uoltatis, mint eg twwkörben
erre monda ah Christus šent Phi-
lepnek mint šent lanus iria kóni/
uenek tižen negedik
rešeben.

..

Philippe

Philippe qui uidet me uidet et Pa-
trem meum. Ioan. 14.

Philep ualaki engemet laat, aš en
atiamat lattia, šent Pal meg ašt mon-
gia, ki, tunni illik ah Christus, ah
halhatatlan Istennek abrašattia.
Eötödchör imešt mongiak, aš An-
gialok tuggiak ah mi meg terefönket
mert ha nem tudnak nem öruende/
nének raita, de örolnek ah mi meg
terefönkön, mikeppen ah Christus,
w maga mongia es šent Lucach' meg
irta kónuenek tižen ötödik
rešeben.

Gaudium erit in coelo super vno
peccatore resipiscente / magis quam
super nonaginta nouem iustis
qui non indigent poe-
nitentia. Luc. 24.

Nagiub örom ležen menioršagban
eg meg teert bündön hog nem mint
kilenchuen kilench' igasakon, kik
Y in nem

nem ȝw̄kolkōnnek pœnitencianelkū.
ha aȝ angialok tuggiak hat ah ȝenteȝ
kis tuggiaak mert ah ȝentek ugian
lelkek mint aȝ Angialok REA
FELELEK.

Hog̃ ith aȝ iras ȝent Lucach'nal nem
neueȝ sinkit sem Angialt sem senkit
eġebet hanem chāk aȝt mongia meȝ
niorȝagban ōrōlnek ah b̄wnōsnek
meg terefēn, ennek okaert ȝent Hie/
ronimus ith aȝ eġ b̄wnōsōn magiaȝ
raȝȝa aȝ emberi nemȝeteth, kiert
ah Christus eh földre iōwe, hog̃ eȝt
meg ȝabadittana ah fārkaſtul aȝaȝ, aȝ
ōrdōgnek hatalmatul, aȝert ōrōlnek
nilwan aȝ Angialok, hog̃ ah Christus
eȝ uelagnak ualchāgara eȝ uelagra
iōue, mikeppen aam ȝent Lucach'
iria, hog̃ aȝ Iſtent dichērik uoolt
aȝ Angialok eȝ intik uoolt ah paſtoȝ
rokat hog̃ ōrōlnenek mert ȝw̄letet
ah Christus, ha ualaki arra akaria
uitatni

164
uitatni hog̃ eġgenkent minden b̄wnō
fōknek meg terefēn ōrōlnek aȝ An
gialok ſemmi keppen ah nem lehet,
eȝ ah Christus mondafaat ug̃ nem
erthet̄w̄k, hog̃ minden Angialok
mindniaian erchiek eġgenkēnt min
den b̄wnōs embernek meg terefet,
mert hat w̄kis Iſtenek uolnanak eȝ
mind földet menniet bē tōltengnek,
de chāk aȝ Iſten aȝt mint am onnan
felōl meg mondok, meg tecik Za
charias Propheta mondaſabul hog̃
aȝ Angālok mindenōt ninchēnek eġ
cherſmind, eȝ mindent nem tunnak,
eȝt mongiak uala aȝ Angialok mint
Zacharias Propheta iria kōnȝ
uenek eſō reȝeben.

Perambulauimus terram/et ecce zach.
omnis terra habitatur 2.
et quiescit.

Bē iarok ah földet eȝ Ime minden
föld lakoȝtatik eȝ niuggik, habē ia
Y iij artak

arrak ah földet haat nínchének eg-
chérsmind mindenót, mert ah ki
mindenót uagion egchérsmind ah
nem iaar žerent žerte, mint aš uris-
tén ki chák w, ah ki mindenót uag-
ion, mert ašt mongia, mint Hieré-
mias iria, nem de mind ah menniet
es ah földet be tóltómé : ah sem iar
žerent žerte ah ki mindent laat
mint Naman Propheta
mongia.

2. par.
ali. 16.

**Oculi Domini contemplantur
vniuersam terram.**

Aš uristennek žómei nežik mind aš
egeš földet, hanem eš lehetéges hog
aš Angialok ah kik oth uannak ah ul
ah bwnós ember uagion hog aš ok
órólnék. Mondanad tehat aš An-
gialok kóžžól tuggiak ualakik, sok-
kal kwlómb žolnia ah žentekról, hog
nem mint aš Angialokrul, mert ah
žent iras sohul nem mongia ha ah
žen

žentek minket őrižnek, mikeppen aš
Angialokrul mongia, hog aš uristen
minden niomorufagunknak ideien
el bocháttia aš w Angialit hog meg
žabaditchának.

Mondanad megis hat uag chák aš
Angialokat segetégre hihattiuk ha
ah ženteket nem lehet, nem hihattiuk
aš Angialokatis, mert nem beželhe-
tónk uelék, es ežžel mi wket meg kúš-
sebbithetnőiók, es wket tuniaknak
uelnőiók, mert ah tuniakat žoktak
intenie, ha penig mi intenőiók es em-
lekežtetnőiók aš w tižtekról, mikep-
pen tuniakat, Touabba ha illenék
aš Angialokat auag ah ženteket se-
getégre hinia es kerni wket hog mi
erettónk imadkožžanak lehetetlen
hog ah žent irasban erről ualahul
uag paranch'olat nem uoolt uolna
uag tanach', uag pelda de sohul sem
mi nínchien.

Y v Hatod

Hatedchor ašt mongiak, lam ah kašdag
 ah ki pokolba uala, lattia uala
 mit miuel Abraham lattia uala laš
 šartis, haat mikeppen lehet hog' ah
 bodogult lelkek nem latnaiaak ah
 mit miuelonk: Erre ešt felelem chue
 dalkošom en egen kik ig' magiaraš
 šak, hog' meg nem gondolliaak mind
 eleit mind utolliat, es hog' meg nem
 gondolliaak hog' nem šoloth oth ah
 Christus testi latašrul, sem testi šo
 miušagrul, mert ah Christus w' maga
 mongia mint šent Lucach' iria
 kónuenek hušon negedik
 rešeben.

Luce.
 24.

**Spiritus carnem et ossa
 non habet.**

Ah léleknek ninčén sem hufa sem
 teteme, Lašar penig es ah kašdag
 čak lelek šerent ualanak immar,
 mert aš w' testektól ah lelek el ualt
 uala, es abban ah peldaban ielentec
 aš

aš w' duošólt lelöknek örömet, es ah
 Lašarhošotnak kenniat, es kewanšagat,
 mert minden ketšegnelkw' ah Kašdag
 kéuanta ah Lašar hwtének a uag
 čak kw'šebbik rešetis, ne talamtam
 eštis mondotta. O uram isten, čak
 leg kw'šeb reše uolt uolna enim ah
 Lašar hwtinek, en most el nem ueš/
 nek, De hog' otth ah Christus lelki
 dologrul šolot legen, nem čak en
 ertem ešt ig' ig' erti šent Agostonis es
 ig' ir aš w' kebeleról ah kóniben ah
 kit ir ah lelekról es aš w' eredetiról.
 Hetedchér aštis mongiaak, lam šent
 Peter Ananiašnak es aš u' felešegenek
 Saphiranak hašugšagat megh tuda,
 ha akkoron megg mikoron giarlo
 testben uolna meg tutta, haat me/
 nieuel inkab meg tuggia mostan ki
 aš Istennek šinet lattia.

ERRE EZT FELELEM.

Ah šent Peter tudasa nem egeeb uolt
 hanem

hanem mint eg Propheta tudasa, i-
gaſ ollian uolt aſ w tudasa mint aſ
Elifeus propheta tudasa, ki meg tutta
uolt hog ah Syriabeli keral, meg
akarta leſſel chalni aſ Iſraelnek kera/
liat, De aſert ah Prophetakis minz
dent nem tuttanak, ſent Peteris minz
dent nem tudoth mint mikoron
Cornelius imadkoſik uala, es aſ l/
ſten aſ w Angialat hogga kwldc, nem
tuda hanem Cornelius beſelle meg
neki. .f. .f.

Aſert w ſem tudod akkoronis minz
dent ah Prophetaak ſem tuttanak
mindent, hanem chak ah kit aſ Iſten
adooth tunniok aſ w nepenek meg
maradaſanak es tanuſaganak okaert
Niolchadſor aſt mongiak Lam la-
cob patriarcha mikoron halaz
lan uala eſt monda.

Gene. 48. Angelus qui eruit me de cunctis
malis Benedicat pueris istis et inuo-
cetur

140
cetur nomen meum super eos / no-
menq; patrum meorum Abraham/
et Isaac et crescant in multi-
tudine super terram.

Aſ angial ah ki engemet meg ſaba/
dittoth minden ueſedelemtol meg
algia eſeket eh germekeket, es huiat-
taſſek ſegetſegwl w reiaiok aſ en
neuem es aſ en atiaimnak neuem A/
brahamnak es Iſaaknak, hog ſokaſo/
gianak eh foldon:

Erre eſt felelem. hog mikoron aſt
monda, huiattaſsek w reiaiok aſ en
newem, aſt mongia uala hog wtet es
aſ w attiat hiak ſegetſegre, mert ua/
lahul uolna ah ſent irasban errol
iras de ſohul ninchien ſemmi. es nem
oluaffuk hog ſohul ſenki ſem Iaco/
bot, ſem Abrahamot, ſem Iſaacot ſe/
getſegre hitta uolna, hanē imeſt mo/
da mikeppen eſt aſ w beſedenek iras
ſa megh mutattia ah kit mond uala
ſent

zent Moises imadkoſwan maſodik
kõniuenek harminch ketz
tõdik rezeben.

Exod. 32. Recordare Abraham Isaac et Is-
rael ſeruatorum tuorum/ Quibus iu-
raſti per teſmet ipſum dicēs/mul-
tiplicabo ſemen tuum ſicut
ſtellas coeli.

Emlekeſſel Abrahamrul Iſaakrul es
aſ Iſraelrõl aſ aſ Iacobrul ah te ſol-
gaidrul kiknek tennẽ magadra ig el-
kõucl monduan meg ſokaſittom en
ah ti magtokat mikeppen aſ egne-
cillagit. De hog nilwabban meg
mongiam imeſt mongia Iacob pa-
triarcha aſ Vriſtent giakorta emle/
kõſteſſetek aſ w fogadaſirõl, kit tõn
ennekõm, es aſ en atiaimnak Abra-
hamnak Iſaaknak, hog nem haggia
eſeket eſ en magſatimat, ſemmi nio-
moruſagokban hanem inkaab ſoka/
ſitchá wket, mint aſ egne-
cillagit,
mikep-

mikeppen fogatta ennekem es aſ en
Atiaimnak, iol lehet eſt aſ Sydook
mas keppen magiarazſak de aſt ith
ennekem nem ſükſeg meg irnom ki-
lenchétezer eſtis mongiak lam ah
zent Iob kõniueben ig uagion megh
iruan hog Eliphas Temanites, ki
Iobnak Barattia uala eſt mon-
gia uala Iob-
nak.

Voca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat / Iob. 5.
et ad aliquem ſanctorum
conuertere.

Hih aſert ha uagion ki teneked meg
ſeellén es fordoli ualamel zentheſ ha
ualaki Eliphas temaniteſnek bezedet
es utolliat meg neſi, meg erti hog
nem aſt mongia hog ualamel zentet
hion ſegetſégre, mert ugian ot-
tan hatraab aſt mongia.

Ipfè vulnerat et medetur / percutit Iob. 5.
et manus eius ſanabunt.

Ew

Ew tunni illik aš uristen, sebheth meg
es w giogith meg, w ueer meg, es aš
w kezei giogithnak meg, nem mon-
gia ašt hog ah gent giogithat meg,
hanem ašt mongia hog aš Vristen,
tehat oth Eliphas Temanites nem
kwldc otth aš w baratiat ualamel'
meg holt gentheš.

Touabba aštis meg kel gondolni ah
Iob barattia mit akar uala bišonit-
tani, mert ašt akaria uala hog loobra
aš Isten ah Chápast bwneert bo-
cháttaa, es ešgel bišonitthia uala, hy
ualakit ki teneket meg felellien es
fordul ualamel' gentheš, aš aš kery ual-
akit ešon, hog ha aš Vristen ualaha
uala mel' gentre bwnnelkwł ualora
illien chápast bochátot mint te rei-
iad, auag lasd meg te magat ha uala-
mel' genthre bwnnelkwl ualora, illien
chápast bochátot mint te reiad, a
uag lasd meg, hog ha uala mel' gentre
aš

142
aš Vristen illien nag ostort bochá-
tot, ug mint ašt mondana senki nem
mondhatia ašt te sem mondhad, aš
ašt aš Isten ah Chápast te reiad bw-
nódert bochátta. Tışedczer hallom
most immar sokan eštis mongiak ua-
la aš Apostoloknak mint gent Ma-
the meg irta kóniuenek tižen
kilenchédik rezeben.

Math.
19.
Vos qui secuti estis me in regenera-
tione/ cum sederit filius hominis in
sede maiestatis sue/ sedebitis et vos
super sedes iudicantes duode-
cim tribus Israel.

Ti kik engemet kóuettek meg uio-
lasnak ideien, mikor embernek fia aš
w felséges žekibe wlend, ties tižen ket
žekóken wltók iteluen aš Israelnek
tiženket nemžetšéget, ha ašt ah gent
Apostolok mi nekónk birank lęnek
miert nem konóróghetnenk nekik
nem kóuetkežik abbul hog aš Apo-
stolok

stolok mindenöt legének és mindent
lassanak mint aš Isten. Mint ha ah
waradi biro ennekem biram uol-
na, ašert nem kőuetkezik abbul hog
ah Varadi biro mindent tuggion, és
mindent lasson, és ualahul uagiok en
uag pūspekiben Biharon hog en ašoz
krul ah heliekröl uaradda šolliak ah
Bironak, mert čak hejaba šolok en
Biharrul waradda, mert nem hallia
ašt a Varadi biro, iğaš ašonkeppē ah
šentek menioršagban uannak, te it eh
šöldön uag, ašert most nem bešelhecš
w uelek, de aš Isten mind mennien
es šöldön uagion, wuele mindenkör
bešelhecš, ašert čak ū neki kōniörög
es čak w uele bešel'. Touabba mi
nem ug kel nekōnk ah Christusnak
mondasaat ertenōnk, hog aš Apo-
stolok test šerent ualo šekben wlnak
ašaš, kwlsō itiletet šolgaltatnak, ha-
nem šool ah lelki šekröl, es imešt
mongia

143
mongia, en tinektek il' tištēšēget tē-
šek, hog Israelnek birai lēštek, ašaš,
ah ti hitetekkel itelem en meg aš Is-
raelnek nepeit, ašaš, ah kereštienšē-
get, mert ha ualakinek en bennem
ollian hiti leiend mint ah ti en benz-
nem ualo hitetek, annak adom en ah
menioršagot, ualakinek penig ollian
hiti nem leiend, mint ah ti en bēnem
ualo hwtōrōk ašt pokolra uetem,
ešt penig nem čak en ertem iğ,
hanem iğ erti šent Amš
brusis ki ešt

iria.

Neqz duodecim throni tanquam a-
liqua corporalis sunt receptacula/
sunt sessionis/ sed quia secundum di-
uinam similitudinem iudicat Chri-
stus cognitione cordium/non inter-
rogatione factorum virtutem remun-
erans / impietatemqz damnans.
Ita et apostoli in iudicium spiritu

Z ij ale for

Enar.
in 32.
ca. Lu.

ale formantur remuneratione fidei/
et execratione perfidie/virtute erro-
rem redarguentes/Sacrilegos
odio persequentes.

Ah tižen ket žekkek nem ualami testi
wlésnek helei, de miert ah Christus
Isteni hasonlatosag žerent itel, žw/
ueknek esmeretiból, nem chélekódes
teknek kerdežéseből, ah iožagos ché/
lekódetót meg aiandekožuan es ah hi
tetlenséget karhožtatwan, ažonkeppé
až Apostolokis lelki iteletre žeržetet
tek, hitnet meg aiandekožasauval, es
hitetlenségnek atkožasauval, iožagos
miuelkedetókkal, meg fedué ah teuel
gest, es gwlólwén, ah žentség tóróket,
až až, až Vristen až Apostoloknak
hwtókkal, es predikalasokkal iteli
meg až Israel nepeit, auual karhožtat
tia ah hitetleneket. Vegre imežt kel
neked ežódbé uenned, hog sohól nem
talaltatik ah žent irasban, hog ualaki
ualas

lamel' ež uelagbul ki mult žentet, hit
uolna segešegre, erról touabba
nem hog parancholat, de meg chák
tanachis ninchén, ha penig ualamel'
eggb irasban, talalnanak erról uala-
mit, aam leg előžör ažt tanulok meg
hog ah igazsagot chák ah žent Iras-
bul kel nekónk kerešnónk. Masod/
chór ožtan ežt kel neked ežedbe uen-
ned, hog ah žentek nilwan nem tu-
giak mit miuelnek až eleuenek, akar
ki mikeppen forgassa, mikeppen
Esayas Propheta mongia kóns
uenek hatuan harma/
dik reženben.

Tu es Pater noster/ quia Abraham *Esai.*
nesciuit nos/ et Israel ignora- *63.*
uit nos.

Te uag ug mond až mi Atiank mert
Abraham nem tudot minket es Is-
rael, žent Agošton penig ig ir
erról ež bežedekról.

Z iij Si

Augu. Si tanti Patriarche / quid ergo plurimum ex hijs procreatum ageretur ignorauerunt / Quibus Deo credentibus populus / ille de illorum stirpe promissus est / Quomodo mortui uiuorum rebus atq; actibus cognoscendis adiuvandisq; miscentur / quomodo dicimus eis fuisse consultum qui obierunt antequam uenirent mala / que illorum obitum consecuta sunt / si et post mortem sentiunt. Quęcunq; in uite humane calamitate contingunt / an forte nos errando ista dicimus / et hos putauimus quietos quos uita inquieta uiuorum sollicitat. Quid est igitur / quod piissimo regi Josie pro magno beneficio promissit Deus quod esset ante moriturus ne videret mala que ventura illi loco et populo narrabatur.

Ha

175
Ha eſ illien patriarchak nem tuttak mint uolna aſ w tölö nemſöt nepek dolga, kiknek hwtöknek miatta aſ ah nepe aſ w nemſetſegeböl igertet uala, mikeppen uannak ielen ah megh holtak aſ eleueneknek chélekedeteknek eſmeretiben, es ſegetſegeben, De mikeppen aſoknak iol eſet aſ w dolgok ah kik ah mi nio / moruſagüknek elötte holtanak meg, melliek aſ w halalok utan köuetköſtenek hog ha halaloknak utanna ertik ah mi dolgok emberi gletnek ueſzedelmében eſnek, nem de teuelegni mongiuke mi eſeket es nwgodalmaſnak ueſwke aſokat kiket aſ eleueneknek niughatatlan uta ſorgalmaſtat, mi aſert, ennek aſ oka hog ah kegeſſeges kernalnak loſiaſnak aſ Iſten nag aiandek gianant fogada, hog elöue megh halna, hog ne latna aſ w ueſzedelmeket, kik iouendök ual

Z iij la

laanak ah helire es aš nepre.
Rowid bežeddel ašt mongia ſent
Agoston aš Eſaias mondaſabul, hog
aš el multak es meg hoolt ſentek
nem tuggiak ah mit aš eleuenek ché-
lekeſnek, hanem tuggiak, haat hog
hiuk wket ſegetſegre: mert ha egéb
chélekedetónket nem tuggiak, bi-
ſoní kóniörgéſónket ſem tuggiak.
Egt el ſelettem uoolt, uannak ol-
liak hog kik ašt mongiaak, miert
nem kel nekónk ah ſenteket kernónk
hog mi erettónk Iſtennek elótte eſede-
ſenek, lam eš uelag ſerentis ember
mind iarton nem mehet ah keralhoš
hanem ſolgaia altal, igas ašonke-
pen aš Iſtenheš mi nem mehetónk,
hanem aš ſentek altal. **R E I A**
F E L E L E K. Vg uagion aš
hog aš Vriſtenheš mi nem mehe-
tónk hanem maafnak altala, de ki-
chioda: nilwan nem ah ſentek, ha-
nem

176
nem ah Chriſtus kinek altala meg
ah ſentekes aš Vriſtenheš iuttanak,
mikeppen w maga meg mongia es
ſent Ianus meg irta kónue-
nek tiſennegedik rez
ſeben.

**Nemo venit ad Patrem niſi
per me.**

Ioan. 1.
24.

Senki aš en Atiamhoš nem mehet
hanem chák en altalam, ha ašert ah
keralnak eg fia uoolna ki igen igas
mondo uoolna, es mondanaia, ſenki
aš en Atiamhoš nem mehet hanem
chák en altalam, ualaki ah keralhoš
mafnak altala akarna menni eš ah
keral' fiatis hašugnak ielentene, es
hiaba munkalkonneiçk, mert ah ke-
ralhoš ugian nem mehetne, mert ah
keral' mondaſa igas uolna, de mi kik
Chriſtusban bištunk aš Iſtenheš im-
mar bišwan el mehetónk, mert w
maga tanit ah Chriſtus hog aš Iſ-
ten

tenhez menniönk és kőniörögionk,
aşt mongiuk, mi Atiank ki uag me-
niegben nem monda aşt hog imeş
a uag amaş şent altal meni aş en A-
tiamhoş, mert elég mi nekönk ah
Christusnak erdeme kiben bişwan
ualamikor kőniörgwñk mi wñeki
meg halgat minket, nag şepen
şool erröl şent Ambrus
ki eşt mongia.

Lu 1. ca
Epi. ad
ro.

Ad regem per tribunos aut comites
itur/ quia homo utiqz est rex/ et ne-
scit quibus debeat rempus. credere/
ad Deum / quem utiqz nihil latet/
omnium enim merita nouit ad pro-
merendum suffragatore non opus
est/ Sed mente deuota/ vbicumqz
enim talis locutus fuerit
respondebit illi.

Ah keralhoş ah hadnagiok és uites
şek altal mennek mert ah ki kerali
ember, és nem tuggia kire bişşah ah
kőş

kőşşéget, De aş Istennek előtte ki
mindent tud, és mindeneknek er-
demet lattia, nem şwkség ah kőşbe
iaro, ualaminek meg nierefere, has
nem aş ahitatus elme, mert ualahul
eh fele şoland ottan meg felel neki.
Eşt penig şent Ambrus nem ah po-
ganokrul iria hanem aşokrul ah kik
ah Christusban biştanak, és w altala
Istennek fiaia lőttenek, kik aş Istene-
nek előtte nem şwkőlkőnnnek tőb
kőşbe iaroknelkwñ, hanem aşt mon-
giaak mind iarton. Mi Atiank ki
uag menniekben. De mi şwkség egen
ueşődni, ha te ah şenteket segetşegre
nem hiuod a uag uolamel' Angialt,
De ha chák eg şal gondot sem uifelş
te ah şentekre, sem uallaş te abban
eg maak şemne bwtis, mikeppen
mongia mint şent Ambrus, és mind
şent Agoston, eşt mongia
şent Ambrus.

Ante

In ed.
Paulo.
ad Cor.
loſſi.

Ante omnes eſt et cuncta ipſi con-
ſtant / quia in omnibus ipſe prima-
rum tenet / vt ſi quis alicui elementor-
um aut angelorum vel poteſtatum
deorum ſe eſſe putet / errare ſe ſciat /
hic enim vnus eſt filius Dei / caput
omnis principatus / et principij / Cu-
ius Euangelium predicatum eſt in
toto mundo / et aliquanto poſt. Itaq-
qz hic vnus audiendus eſt et colen-
dus / nec ad hunc eſtimandus eſt
quiſquam / quia qui caput tenet /
reliquam partem ſubiec-
tam habet.

Mindennek elötte uagion, tunni il-
lik ah Chriſtus, és mindönek ſ
altala uannak, mert ſ mindöneknek
feiedelme ug hog ha ualaki uala me-
li éltető auag teremtet allatnak, a
uag Angialoknak köteleſnek uelne
magat, tuggia nilwan hog teuelég,
mert és eg aſ Iſtennek fia, minden
feie

feiedelemſegnek és kezdetnek feie,
kinék Euangelioma mind és uelag
gerent hirdettetik, és eg keueſſe ha-
trab meg aſt mongia, annak okacrt
cháak egt kel halgatnunk és tiſtelo-
nönk, ehez nem kel ſenkit haſomla-
nunk, mert ualaki ah feiet tartia ot-
tan ah töbreueſlis bir. ſent Ago-
ſton meg aſt mon-
gia.

Vide quia non tibi in montibus
ſpes eſt Auxilium meum a Domino
Qui fecit coelum et terram. Quan-
do dixeris auxilium meum non a
montibus ſed a Domino qui fecit
coelum et terram / ipſi montes
hoc tibi clamant.

Laſd meg hog teneked ne legen re-
menſegget aſ hegiekben aſaſ, ah ſen-
tekben, mert aſt mongia moſt ſent
Dauid aſ en ſegetſégem aſ urtul uas-
gion, ki menniet és ah földet terem-
tette,

148
Au. ho
de paſt
queſ.
inter
ſe. Hiero-
n.

tette, w magok ah hegiek aſt uuoltik
teneked, mert aſt uuoltottek ah ſen-
tek medigh eh földön uoltanak, hog
minden chák aſt Vriſtennek fiaban
biſſek Imee eſekből eh beſedekből
meg erted hog mi ah ſenteknek ſem
aſt Angialoknak ſemmiből mi kóte-
leſök nem uagiunk, ſemmiuel nem
tartoſunk wnekik, es mi nekönk w
bennek ſemmi remenſégönket nem
kel uetnönk hanem chák aſt Vriſten-
ben es aſt w ſent fiaban.

De en chüdalkoſom egen hog aſt
emberek mit ueſdnek egen im
mindenek lattiak hog ah ſenteknek
ſeggetſégere ualo hiuatalliokbul me-
nieſök teuelgeſek tamadtanak uolt.
De mind aſt altal mind uraak, mind
papok, mind paraſtok erre uiſelnek
naſt gondot, kit aſt Iſten ſoha nem
parancholt, arra penig nem uiſelnek
gondoth ah kit w parancholt mint
tuno

149
tunni illik hog meg eſmernöiök ah
mi bünös uoltunkat, meg utalnoiok
ah bunt ah Chriſtusnak erdemeben
biſnank. Annak utanna aſt w paran-
cholattia ſerent élnenk, aſt Vriſtent
tiſtan felnök, tiſtan ſeretnöiök. chák
w benne biſnank minden ſükſégönk
ben, w hoſſaia földiamnank, eg mas
ſeretök lennönk, ſenkinék artani
nem akarnank, hanem mindennek
haſnalni es minden dolgainkat aſt Iſ-
tennek beſedeheſ ſabnook, aſt mi-
uelnök ah mit w hagiok chélekénönk
es ah mit w nem mondott annak be-
ket hannank. De ninchen ah moſtaſ-
ni embereknek arra gongiok ah mit
aſt Iſten parancholt, hanem arra ah
kit w nem parancholt.

Biſoni en aſt hiſem hog ha aſt Iſten
aſt parancholta uoolna, mondas mi-
ſet pinſert, uegi miſet penſen ſenki
nem miuelneie, ha ah Chriſtus eg
ſemel

semel' allat attá uolna aš ŵ testet ue-
ret, ah mostaniak ket semel' allat ad-
nak eg begeddel ah mit lsten paranz
cholt, ašt nem akariak aš emberek
miuelni ah mit penig nem paranz
cholt ašt miulik arra uagion nag
gongiok ug hog aš Vristen méltan
mongia ašt ah kit Hieremias

Propheta jaia altal mond
uala ah Sidognak.

Hiero. **Aedificauerunt excelsa. Baal ad com-
9. surrendos filios suos igni in holo-
caustum Baal. Que non precepi
nec locutus sum nec ascen-
derunt in cor meum.**

Magas helieket epithnek Baalnak aš
ŵ fioknak genuel ualoo meg igetes-
re Baalnak aldožatiara kiket en
nem parancholtam, sem gondoltam,
chák ingen žiemben sem žallottanak
kerlek ued egedbe eh begedeket mi-
ert hog aš Vristen ašt parancholta
uala

uala Abrahamnak hog aš ŵ fiaual
Maakkal aldožneiek, kesertwen ŵtet
mert ožtan nem hagia meg olni lsa/
kot ennek okaert el mennek uala ah
Sydok aš ŵnnon fiokkal aldožnak
uala, es ašt tartiak uala hog soha kel-
lemetesb dolgot nem tehetnének l-
tennek ennel, De mikeppen, ešt aš
Vristen hog nem parancholta uala
ažonkeppen ašt sem parancholta so-
hol hog ah žentekben bižžunk, olta-
rokat chinallionk nekik, ŵket seget-
segre hiuk. Ažert ugian ažont mond-
hattia aš Vristen ollial tižteltek ti
engemet (mert ašt mongiak hog ah
ženket aš lstenert tižtelik) kit en so-
ha nem parancholtam sem mondot-
tam, sem žiemben nem žalloth.
De imežt mongiak eš ellen sokan,
hallode ha žent irasban ešek ninché-
nek meg irwan, ažert ah regi iambo-
rok žent lelek lsten altal žeržették
A a mind

mind ešeket, mert ašt monda ah
Christus ah tanituanioknak, mint
šent Ianus meg irta kőnuenek
tiženhatodik re:
šeben.

Ioan.
16. **Adhuc multa habeo que vobis di-
cam/sed non potestis por-
tare nunc.**

Ennek felette nag sok bešedim uan:
nak kit nektek mondok de most el
nem uiselhetitek, ašert ah Christus
ešekről erte ešt eh mondašt, es aš u
tan ug šeršettek ešt ah regi iambo:
rok šent lelek uristennek altala.

ERRE EZT FELELEM.
Hog ešt semmiképpen ig nem er:
hettőrk, mert ah Christus mondas:
ug nem uoolna semmikeppen
igaš, mikoron ašt
monda.

Ioan.
17. **Omnia quecumqz audiri a Patre
meo/ nota feci vobis.**

Min/

187
Minden ah mit hallottam aš en A/
tiamtul meg ielentettem tinektek.
Ith im ašt mongia hog mindent
meg mondot. Amoth penig ašt mon
gia hog meg sok bešede uagion ki:
ket meg kellene mondanaia, de ah
Christusnak bešedi igasak čak hog
aš ember meg erché, mert ah Chri:
stus előšör monda ešt, mindent uas
lamit hallottam en aš en Atiamtul
meg ielentettem tinektek, aš utan
monda ašt meg ennekem nag sok
mondasom uagion tinektek, ašert
ennek eš aš ertelmē, en iool lehet
hog mindent nektek meg mondot:
tam, de meg tőb mondasomis uool/
na, aš aš, ah kiketh en nektek meg
mondottam ešinet meg kellene mon
dandom, tőb bešeddel de ha mon
dandomis most ešetekbe nem tart:
hatiatok, ug mint ašt mondanaia, ah
šent lelek mikor el iw ah tittőket
Aa n meg

meg tanith erre.

Touabba ah gent lelóknek nem ah
uala tişti hog masra tanichtana, an/
nal, ah mire ah Christus tanitha, ha/
nem aš w tişti ah lón hog ah mit ah
Christus mondót ešókbe iutafsa,
mint ah Christus w maga meg mon/
da, iria penig gent lanus kónue/
nek tižen negedik regeben.

Ioan.
14.

**Ille vos docebit omnia / et suggeret
vobis omnia quaecumque
dixi vobis.**

Ah tittóket mindenre meg tanith es
mindeneket tinektók ešetókbe iutat
ah mellicket tinektek mondottam,
Annak utanna nem ertem mikesz
pen uohattiuk mi ešt eh mondašt
ah regi papokra, es egeb emberekre/
is, mert ah Christus aš apostolok/
nak monda ešt, meg ennekem nag/
fok mondasom uagion tinektók, a/
šert ha ualamit kelleť uolna šereš/
niek

niek maaszt ah Christus mondasā ki/
uul wnekik kelleť uolna šöršeniek,
nem egebnek senkinek aam onnan
felól penig meg mondok hog ah mit
wk irtanak igas ugian kel ašt uen/
nónk mint ah Christusnak ónnón
bešedet.

Vegre ha mindennek bešedet annak
meg kel hinnónk, ah ki ašt mongia
hog ammit mond, gent lelek ielen/
tette ašt wneki haat minekónk min/
den hašug bešedet el kel hinónk,
mert minden hašug ašt mondhattia,
ešt ennekem gent lelek ielentette
meg, de metchónk haat ah gent iras/
salis, mert ah gent iras arra ualo uo/
olna hog minden igasšagot abbul
kellene tanullnonk, es minden do/
lognak igas uoltat abbul kellene meg
itelnónk, erre monda ah Christus,
iria penig gent lanus kónue/
nek ótód regeben.

A a iñ Scrus

Scrutamini Scripturas.

Tudakozzatok aſt irafſon, ug mint
aſt mondana, tudakozzatok aſt iraf
ſon es abbul akariatok igazat tanul
ni, ne ſolliatok chák ah tinnen feie
tektól, ennek okagrt mongia uala ah
Saduceufoknakis eſt mint ſent
Mathe meg irta kónuenek
huſonkettódik re
ſeben.

Math.
22.

Erratis nescientes scripturas neque
virtutem Dei.

Tevölgetek nem tuggiatok aſt
irafſt, ſem aſt Iſtennek chélekedetit,
ug mint aſt mondanaia, aſt teuó
legtek mert aſt irafſt nem tuggiatok,
haat minekónk nem kel ſenkinék al
mat halgatnunk ſenkinék uſtekódes
ſet, hanem chák ah ſent irafſt. De
mondanad te megis, ug uagion, nem
kel minekónk hinnónk ualami kő
embernek beſedet, de mikoron oſ
tan

tan oſue gwlnek nag ſokan, es aſt Iſ
ten malaſtíat kérik hog ioot uége
ſenek aſt w ſegéſſegéből aſoknak be
ſedóket meg kel hinnónk.

ERRE EZT FELELEM.

Eſek ah kik oſue gwlnek uag eleg
nek uelik aſt Iſtennek beſedet ah mi
wduóſſegúnkre, uag nem uelik elég
nek, ha elégnek nem uelik ug gwlnek
oſue Iſtennek karomloi, eſek ſem
mi ioot nem ſereſnek ſem uégeſnek
eſek aſt uríſtent, es aſt w fiat meg chí
ſolliak ki aſt w beſedet nekónk elég
gianant atta, ah mi wduóſſégónkre
mikor aſt monda, mint ſent Ia
nus iria kónuenek niol
chádik reſeben.

Amen amen dico vobis / si quis ser
monem meum seruauerit / mor
tem non videbit in
eternum.

ſ.

Aa iij

Biſon

Biſon biſon mondóm tinektek, ha
ualaki megh tartangia aſ en beſedó
met óróké halalt nem laat, ſent Peter
meg aſt mongia ah Chriſtusnak
mint ſent lanus iria kóniueſ
nek hatodik reſeben.

102. 6. Domine ad quem iſimus / verba
vire eterne habes / et nos credimus
et cognovimus quia tu es Chri
ſtus filius Dei.

Vram kiheſ megiónk, ug mint aſt
mondanaia, eſert eggbheſ te nalad
nal, mert tenalad uannak aſ órók es
letnek beſedi, es mai hiſſéwk megis es
mertwk, mert te uag ah Chriſtus Iſ
tennek fia, ha penig ug gulnek ógue
hog ualami dolgon ketólkódnek es
annak ah dolognak igáſ uoltat, a
uag hamis uoltat: aſ Iſtennek beſe
deból laták megh, ſemmit aſ Iſten
nek beſedenelkwíl nem akarnak mi
uelni, es uegeſni eſekkel aſ Vriſten
nilwan

184
nilwan uelek uagion, ha penig aſ Iſ
tennek beſedenelkwíl uegeſnek uas
lanit, haat ah ſemmi uegre, Nem io
mert aſ oſtan ah kit ah Chriſtus em
beri ſerſenek neueſ, nem ſent lelek
nek ſerſenek ammint moſtan ſoſ
olnak. I T T T E N E K E D eſt
eſedbe kel uenned, hog ha teneked
ualaki ualami dolgot mondand ki
nek ſemmi ereie nem leiend ah ſent
irasbul, hanem chák aſſal eróſſithti
aſ w mondaſaat, ah regi iamborok
ig uegeſtek ſent lelek Iſten altal, hat
te ennek eſt mongiad, aſon kerdlek
en tegedet mi kwílmſegh uagion aſ
Iſteni ſérſes kóſſótt es aſ ember
ſórſes kóſſót mikeppen tudom en es
ſeknek eggiket ah maſiktul meg uas
laſtanom, mert ah Chriſtus emberi
ſórſeſtis mond hog uagion, miko
ron aſt mongia mint ſent Mathe
meg irta kóniuenek tiſenótódik re
ſeben. A a v ſruſſ

Math. Frustra me colunt docentes doctri-
25. nas et mandata hominum.

Heiaban tiştelnek engemet, tanith/
wan emberî tudomaniokat, es embe-
ri şerşeket, şent Pal meg a ş mon-
gia ah Colossa belieknek irt
leuelenek masodik
reşeben.

Collos 2. Videte ne quis vos seducat per phi-
losophiam et inanem fallaciam/
secundum traditionem
hominum.

Lászatok hog' ualaki meg ne chállion
titteket, emberi szerkes és hiaba ualo
chálardfagnak általa emberi szerkesek
szerent. Vagion azért Isteni szerkesis,
ha azért ekeknek kőlvmbfegit kerz
dended, egebet nem felelhet, hanem
azt kel felelni, hog' az Isteni szerkes az,
ah kit Isten szerget, és ah kiról Isten/
nek szerkesse uagion, Az emberi szer
kes pedig az, ah kit ember szerget és ah
kinék.

kínek Istennek bejede nínchén, hog
 w ejt mongia, hat ojtán te ejt feleld.
 Annak okáért ualamiról Istennek
 bejede nínchien ájt nem jent lelek
 Isten jersette, mert ah jent lelek ugi
 an Isten mint ah fiu, ájert te ejt ch
 dolgot iool nem mondod hog jent
 lelek által jersettek, mert nínch' isten
 nek bejede rola, áj Istennek bejede
 uel te ejt meg nem bijonichtad, és
 annak utanna ájt mondanad wneki
 te illien dolgot ne bejel' mert e j ha
 jontalan dolog mint ah Christus w
 maga mongia heíabati jtelnek mond
 engemet tanithuan emberi tudoma
 niokat és emberi jerseseketis ah
 mint aam mondam ennek elötteis.
 De teriönk ah jentek és áj angia
 lok dolgaira ah jentekben és áj An
 gialokban nekönk nem kel bi jnunk,
 hanem chák áj Vristenben, mipe
 pen mongia jent David, ah joltar
 kóniönk

köniönék harminch kilenchédik
regeben.

psalm. **Beatus vir cuius est nomen domi-**
39. **ni / spes eius et non respexit va-**
nitates et insanias falsas.

Bodog ah kinek a Vrnak neue a
w remenlege, es nem tekintet hwa-
gokra es hamis bolondsagokra se-
getsegre sem kel wket hinonk hanem
chak a Vristent: mint ugian e-
zen gent David mongia ah sol-
tar köniuenek neguen ki-
lenchédik regeben.

psalm. **Inuoca me in die tribulationis / et**
49. **eripiam te.**

Heih segetsegre engemet haborusa-
godnak ideien, es en tegedet meg sa-
bedithlak, nekik sem kel solgalnunk
mert eg a, hog ninci' nekik miuel
solgalnunk merth nincen wnekik
semmi wkségek kiben mi wnekik
solgalhatnank, soha semmit nem pa-
ran/

186
rancholtanak wk mi nekönk mel' pa-
rancholat förent kellene nekik sol-
galnunk, maas ah penig hog chak a
Vristennek kel nekönk solgalnunk
mikeppen meg irta Moises
ötödik köniuenek hato-
dik regeben.

Dominum Deum tuum timebis / et *Deut.*
illi soli seruias. *6.*

Ah te uradat istenedet fellied es chak *Math.*
wneki solgal gent Agoston *cap. 4*
meg ast mongia.

Honoramus eos charitate non *De ue*
seruitute. *ra reli*

ss.
Tisztölliuk mi ah genteket geretettel
nem solgalattal. De uannak olliak
hog kik ast mongiak hog chak a Is-
tennek kel solgalni ol' solgalattal
kit hinak Latrianak, de ugian maas
solgallattalis kit hinak Dulianak, es
egzel kel solgalni ah genteket. De ez-
ek nem tuggiak mit solnak, mert
Gördö

Görögöl akarnak földnia, Inem tun-
nak Görögöl, ha ualaki görögöl tud
meg talallia ah Görög Bibliaban
Moisesnek köniuenek huson harma-
dik regeben. Iobnak köniuenek ma-
sod regeben, hog ah Latria nem lste-
ni földgalatert uettetik, hanem eggb-
kös földgalatert, esmeet meg talallia
Moisesnek masodik köniuenek hu-
son harmadik regeben ahul, Ah Du-
lia lsteni földgalatert uettetik aget
ebböl meg tetczik hog mind ah ket
ige földgalatot ieg minden kwlwmb-
ségnekwl MONDHATNAD te
ennekem, tehat mi nekönk ah gentek
nek ugian beket kel hannonk ah
mint te bejelled?

Erre en teneked imegt felesem, mi
nekönk ah gentekről el nem kel fe-
ledkegnönk, hanem kel mi nekönk w-
rulok meg emlekegnönk, kel wket
geretnönk es azon kel ag lstenit ker-
nönk

184
nönk hog minekönkis malaftiat ag-
gia hog mi es ag w gent begede ge-
rent elhessönk. Touabba ah gentek
minekönk peldaink es kel minekönk
wket keuetnönk ag w eletökben, gia-
korta megis kel mi nekönk egekröl
emlekegnönk hog minket ag w io
chéleködetek fel indihon minden io-
ra erre mongia gent Pal ah Co-
rintombelieknek irt első leue-
lenek első regeben.

*Imitatores mei estote sicut et
ego Christi.*

1. Cor.
1.

Ennekem köuetöim legetek, mikep-
pen enis ah Christusnak köuetöie
uagiok gent Agoston meg
agt mongia.

*De illorum victorijs gratias aga-
mus/ et nos ad imitationem talium
coronarum atq; palmarum eidem/
inuocato in auxilium ex eorum me-
morie renouatione adhortemur.*

Agoknak

Lib. de
ci. Dei
9. cap.
27.

Ajoknak, aſaſ, ah ſenteknek giöſe/
delmekról halakat aggionk, es ah fe/
le koronaknak es giöſedelmeknek
köüetefeuel aſ Iſtent ſeggetſégre hiuan
aſ ō emlekeſeteknek uiolaſauaſ in/
teſönk. . . . .

Ig kel aſert mi nekönk tiſtelnönk ah
ſenteket, hog aſ Vriſtennek nag
halakat aggionk, hog aſ ō ergalmaſ/
ſagabul ah ſenteket illien nag aian/
dekokkal ſerette es meg mutatta ō
bennek aſ ō mi hoſſank ualo nag
kegelmelleget, hog ō aſ embereket
ōduöſitteni akaria es hog aſ embe/
rek köſibe illien doötorokat es ta/
nithtokat ſerſet, kiket aſ Vriſten
nag ieles aiandekokkal meg aiande/
koſot. Touabba cbböl mi nekönk
nag hwtönk lehet aſ Vriſtenben mi/
koron mi megh emlekeſönk aſ V/
riſtennek aſ ō kegelmellegeröl, kiueſt
ſent Dauiddal ſent Peterrel, ſent
pallal

188
pallal chélekedek eſeknek aſ ō pel/
daokkal mi bennönk ah mi hwtönk
öregbedik, kinelkwl mi aſ Iſtennek
ergalmaſſagat es ah Chriſtusnak er/
dömet nem uehettiwk aſ aſ, ah mi
bwnönknek bochanatiaat, es aſ örök
életet nem uehetiwk kit minekönk
aſ, Vriſten chák aſ ō ſent ſiaert aad
aſ ō ergalmaſſagabul. Harmadöör
euuel kel minekönk tiſtelnönk ah
ſenteket hog mint mondam köueſ/
ſwk ōket aſ aſ, aſ ō hwtöket es aſ Iſ/
tennek parancholatia ſerent ualo io/
eleteket. Ki ki mind aſ ō hiuatallia
es rende ſörént, de igen neheſlik eſt
aſ Vraim, imeſt penig örömeſt aka/
riaak uallani, hog ōket keriek hog
ō erettek imagianak örömeſt ekeſit/
tik aſ ō oltarokatis eh penig nem
egeb hanem ſereti ah ſenteket gw/
löli ah ſentſéget. De eſt Arani ſa/
io ſent lanus igen neueti es aſt monſ

gia míchóda igazság és tisztelnie jen-
teket és meg ultani ah gentse
get mond ostan.

Chriſt.
in 23.
Capit.

**Sine causa iustos honorat \ Qui
iusticiam spernit.**

Okanelkwl aſaſ, haſonnelkwl tiſteli
aſ, aſ igazakat, ah ki meg utallia aſ
igazſagot, aſert haſontalanul tiſte-
lik aſok ah kik uag reſegeſek a uag
paraſnak, a uag oruok, a uag tiſtek/
ben igazan el nem iaarnak hanem
chák niuſſak auag hatalmaſſagal, a
uag chálardſaggal, aſ w allatok ualot
auag ah kiben ſemmi igazſag ninch-
en, és ſemi tökeleteſſég, De mi köueſ-
ſwk ah genteknek aſ w hwtóket, kiuel
wk aſ w bwnók bochátiat meg
nérhették, annak utanna eliönk aſ Iſ-
tennek paranchólatia ſerent ah me-
niere embertól lehet, ne akariunk ſen-
kinek artani hanem inkab haſnalni
mindennek mindenkoron, ſelwk és
ſereſ

189
ſereſſwk aſ ur Iſtent chák w benne
biſſunk, és ah mi ſele baratunkat ug
ſereſſwk mint minnen magunkat.

TIZEN HETEDIK Kérdés.

Nag neheſen teſzik aſ ennekem hog
im minek utanna eſt kezdék hirs-
detni ah kit ti Iſtennek beſedenek
mondotok nag ſok niomorufag ſal-
la mi reank, és en aſt hiſem hog
biſon aſ okaſt bocháti mi reank
aſ uríſten eh ſok niomorufagot,
mert ſam annak elötte mig eſeket
nem haliuk uala békéuel ualank.

ERRE EZT FELELEM.

Vala mikor aſok ah népek, ah kik
aſ ur Iſtennek nepének mondottak
magokat, de aſ Iſtennek beſede ſe-
rent nem eltenek, mint tudni illik
nag ſok baluaní imadaſokban fog-
laltak magokat w köſtök ſemmi
igazſag nem wolt, hanem hamíſſag,
minden hatalmaſſag és meltatlanſag,

Bb ij minſ

minden nemô fertelmes bûnôk, tehat
ağ Vristen el ment nag' niomorusa
got bochatot reaiok, hog' miuel egek
be uennek magokat. Ağon kôğbe bo
chatot ol' embertis hog' w' nekik ağ
w' bwnôs uoltokat meg ielentene, es
intette w'ket hog' ağ Istennek beğede
nek kôueteslere ternenek. Ennek oka
ert ah kik gonogok uoltanak ağt
mondottak hog' ağ Istennek beğede
nek hirdetese, es ah ki ağ Istennek
beğedet hirdette ağ ağ oka ah nio
morusagnak, nem ağ w' bwnôk es hi
tetlenségek, es hog' ig' leggen meg tet
csik Hieremias Propheta mondasa
bul, mert Hieremias Prophetanak
ugian ağt mongiak uala mint w'
maga irta kônuenek neg'
uen negedik rege/
ben.

Hier.
44. Sermone[m] quem locutus es ad
nos/in nomine Domini/non audie
mus

mus ex te / sed faciendo faciemus
omne verbum/ Quod egredietur de
ore nostro / vt sacrificemus regine
coeli/ et libemus ei libamina / sicut
fecimus nos et patres nostri / et
Principes nostri in vrbibus Iuda/
et in plateis Hierusalem/ et saturati
sumus panibus /et bene nobis erat/
malumq[ue] non vidimus/ex eo autem
tempore quo cessauimus sacrificare
regine coeli/ et libare ei libamina in
diguimus omnibus/ et gladio/
et fame / consumpti
sumus.

Ah beğedet ah kit minekônk mon
dottal ağ urnak neuében nem hal
liuk te tôled, de mindent ağt teğük
ah mi; ah mi şankbul ki şarmaşik
hog' aldoğşunk ağ egnek kiralne ağo
nianak, es aldoğşunk neki aldoğato
kat, mikeppen mi chelekettônk, es
ah mi atiaink ah mi feiedelmeink
Bb iij Iudas

Iudanak uarofiban, és Hierufalemnek uéjain, és meg elégettők kenierónkel, iol uala ah mi dolgunk, és semmi niomorusagot nem lattunk, de minek utanna meg jwnenk aldogni és egnek keralne ajjonianak, és aldogni wneki aldogatokat, mindensben jwkolkottók, feguer miat, és ehsegh miat, meg emegtettők. Zent Hieronimus hog itth azt se haggiam el, és egnek keralne ajjonian erti ah holdoth és az egnek chillagit.

De hog ah dologra, तरीक ah kit el kezdettem igaz jinten est mongia uala Acaab kiralis Helias Prophetának mikor sidosagban harom estendeieg és neg holnapeg

est nem lott

uala.

1. Reg 18. **Tu ne es ille qui conturbas Israel.**

Te uage ah ki az Israel nepet meg haboritod, ug mint azt mondana, te uas

te uage az ah kiert az Vristen mi re/ ank illien nag ehsegot bochata.

De Elias felele és monda.

Non ego conturbavi Israel / sed tu et domus Patris tui. Qui derelinquistis mandata domini / et secuti estis Balim.

Nem en haborittotam meg az Israel, hanem te és ah te Atiadnak haza, kik az Vrnak parancholatit el hatatok és Baalt kouettetek. Igaz jinten azonkeppen mostis, nem ah mostani Istennek bejedenek herdetse oka a haborusagnak de nem az Istennek bejede, hanem az hog nem akariaak uenni, és ah nag sok dulaast, fostast, hamisagoth, Baluani imadsokat, paragnasagokat, resegségeket, és egeb nemw bwnoket el nem akarnak hanni. Touabba mostan azokat ah kik az Istennek igeiet herdetik kossegnek

Bb iij hae

haboritoianak 'mongiaak wket',
ah sem chiuda mert ah Christustis
aſſal uadolliak uala mint ſent Lu-
cach' iria kónuenek huſon
harmadik reſe-
ben.

Luce. **Commouit populum / docens per**
23. **uniuerſam Iudeam / exorſus a**
Galilea uſqz ad hunc
locum.

Fel indithotta ah nepet tanithuan
eggeſ ſidoſagban el keſduén Galileatul
fogua mind eh heliglen. Aſonkep-
pen aſ Apostolokat, meg aſonkep-
pen haboruſagnak ſerſóinek neuége-
tek, mint ſent Palrol oluaſſuk, kiról
eſt mongiak uala ah Philipisbeliek,
mint ſent Lucach' iria aſ Aposto-
li chélekedetekról irt kóninek
tiſen hatodik re-
ſeben.

Hij

Hij homines conturbant ciui-
tatem noſtram.

Acto.
16.

Eſ emberek meg haborithtiak ah mi-
uaroſonkat, de meg nemelliek mo-
ſtan aſ Iſtennek igeiet eretneſégne-
kis mongiak, eh sem chiuda mert
meg aſ Apostolok ideiebenis mon-
dottak eretneſégnek ah ſydook
mint ſent Lucach' iria
ugian ottan.

De ſecta iſta notum eſt uobis quod
ubiſqz ei contradicitur.

Acto.
28.

Eſ eretneſégról nilwan uagion mi-
nekónk hog' mindenót wneki ellene
mondnak. De te ki kereſtien eſ iam-
bor uag' ne gondol' eh ſele beſeddel,
hanem hald meg mindennek beſe-
det, ha aſ Iſtennek beſedet mongia eſ
igaſan mongia hald meg ha aſt nem
mondangia ne hald.

TIZEN NIOLCZIA-
DIK KERDES.

Bb v Hog'

Hog lehetséges az hog igaz ah mit
mondnak, ah mit em te mondais,
mert ha az igaz uolna hat az uris-
tennek eg gal gongia sem uolt uol-
na mi reank hog minket enie wdor
tol fogua, enie teuelgesben hagiort
uolna, annak utanna nem bihetem
astis hog az Isten uag Angiala altal
uag ualami egcb ember altal meg
nem ielentette uolna, hog ha ah mi-
ben ennek elote uoltunk ha io nem
uolt uolna, Rea felelek igaz azt mon-
giak uala Hieremias Prophetanak
mint wn on maga iria konues
nek tigen niolchadik re-
geben.

Hier.
18. Venite et cogitemus contra Hiere-
miam cogitationes / non enim peri-
bit lex a sacerdote / neqz consilium a
sapiente / nemo sermo a Propheta/
venite et percutiamus eum lingua/
et non attendamus sermones eius.
leuez

193
Iouetek el es gondolionk Hieremias
Propheta ellen gondolatokat, mert
nem ueg el ah toruen ah Paptul, sem
ah tanach' ah bolchtol, sem ah bejed
a Prophetatul, agert uadoliuk utet
ah kiralnak, es ne halgassuk mi az w
bejedet. Vg mint azt mondanaiaak
hasud ne higwk, hat ug mi teuelego-
nenk hog lehet az hog ah Prophetak
es ah bolchek teuolgenenek, agert
goliunk reaia ah Kiralnak, mert ah
mit mond teuelges eretnekség, De
mi legen annak az oka hog az Vris-
ten est engedi hog ah Prophetak, ah
Bolchek, ah Papok teuelegnek, meg
mongia gent Pal ah Tessalonias
belieknek irt masodik
leuelenek masodik
regeben.

Pro eo quod dilectionem veritatis .i. tē-
non receperunt / in hoc vt salui fie-
rent / et propterea mittet illis Deus
effica

efficaciam illusionis / vt credant
mendacio / vt iudicentur omnes qui
non crediderunt veritati / sed appro-
bauerunt iniusticiam.

Miert hog aꝯ Istennek ſeretetit nem
uettek arra hog wduoꝯolnenek, en-
nek okaert bochat aꝯ Isten aꝯoknak
teuelgesnek hatalmassagat hog ah
haꝯugfagnak higgenek hog meg itel-
tessenek mindenek ah kik nem hit-
tenek aꝯ igazsagnak hanem ah hamis-
sagot hattak ioua eꝯ oka annak hog
aꝯ Vristen aꝯt engedi hog aꝯ embe-
rek teuolegienek mert aꝯ Istennek
beſedet es igazsagat nem akariak
uenni ottan ueghetetlen teuelieknek
Ah teuelgesnek penig ah keꝯdeti
regtol fogua uolt aꝯaꝯ, minden ko-
ron uolt, es minden koronnis leꝯen
aꝯokban ah kik aꝯ istennek beſedet
nem koꝯetik es atul nem fwgnak,
arra mongia uala ſent Ianus elso le-
uelenek

uelenek masodik regeben.

Et nunc antichristi multi cepe-
runt esse.

1. Ioꝳ.

2.

Mostanis fok Antichristusok keꝯ-
dettek lenni, mert akkoronis soka
uoltanak, kik aꝯ Istennek beſedet
nem uettek kik nem egebek uol-
tanak hanem Christusnak ellensege,
miert aꝯert ah Christusnak beſedet
nem uettek kik nem egebek uolta-
nak hanem Christusnak ellensege,
miert aꝯert hog ah Christusnak be-
ſedet nem uettek ottan teuelegtenek
ah teuelges penig mind wdorol wdor-
re orekbedet mert mihelt aꝯ Apo-
stolok meg halanak ottan anna-
lis inkab nagub teuelgeseg
lonak mint Eusebi-

us iria.

Vt vero inquit et Apostolorum cho-
rus / et omnis etas / Que a Domi-
no suscepit / vixit vocis auditum

Libr.

Eccle.

Histo.

4. ca.

De

32.

Libr.
Eccle.
Histo.
3. ca.
32.

De hac luce discessit / tum velut in
vacuam domum / falsę doctrine im-
pius se error immerfit / et tanquam
vbi nullus iam diuini census defen-
sor existeret / nudato (vt aiunt) capite
corripientes arma mendacię / oppu-
gnare apostolicam verita-
tem nituntur.

Minek utanna ađ apostoloknak se-
regek ęs mind ađ ędő ki ađ urtul
uőtte uala ađ elő ęonak hallasat ęę ue-
lagbul ki mulęk, akkoron mint ęę
puđta hađba ah hamis tudomannak
ađ ę gonossaga ę magat bee merit-
tee ađađ, bee uete magat, ęs uę mint
immar senki nem uoolna, ki ađ Istens-
nek tőruenienek oltalmađoia lenne
ęs međihtelen fęuel (ah mint
mongiak) ragaduan hađukfagnak
fęgueręt, ęęekeęnek haborgatnia ađ
Apostoli igasfagot. Imee ađ Apo-
stoloknak ideienek utanna meg ő
regbe

regbedę ah teuelges, el keđdeę lalsan
lalsan, hanni ađt ah tudomant ah kit
ađ Apostolok predicalanak, ađađ, ađ
Istennek igeiet ęs meniuel touab
tauoęnak uala, ađ Apostoloknak
ideiektől mind annieual ędőrol ę
dőre el tauoęnak uala ađ istennek
beęedetől. Vę anniera hog ođtan ađ
emberi ęeręes nagiubban keđde len/
ni embereknel, nagiubnak keđdetek
bőchőltetni ađ Istennek beęedenel
ęs ęeręesinel, ki ođtan ęę uelagra, ol'
nag uaksfagot sőtetęet teuelgest ho-
đa, hog emberek nem hog chák nag
teuelgesbe esenek, hanem ęduőse-
geknekis utat el ueęteek, el ueęteek
ah Christufnak esmeretit, el ueętek
ađ Istennek parancholatianak mel-
tosfagat, uę anniera hog keues uolt
ki chák ah Christufnak ęrdőme altal
uarta uolna ađ ę ęduőseget, keues
ember uolt ki nagiub bęnnnek nem
tartotta

tartotta ha aš emberi ſerſes ellen
uetkeſeth. hog nem mint aš Iſten/
nek paranchollatit tiſſer a uag huſ
ſor ſegte uolna meg, ug annera
hog bee tellieſedek oſtan ah ſent
Pal Prophetalaſa eſ, hog aš Iſtennek
ſekibe wle aš ordog, mutogat/
uan wnnonmagat Iſtennek
ah ſent Pal mon
daſa eſ.

3. Ref. Ne quis vos decipiat vilo modo/
2. quoniam non adueniet Dominus/
niſi venerit defectio prius / et reue-
latus fuerit homo ille ſcleroſus fi-
lius perditus / qui eſt aduerſarius / et
effertur aduerſus omnem qui dicitur
Deus / aut numen / adeo vt in
templo Dei ſedeat / oſten-
tans ſeipſum eſſe
Deum.

Ne challion meg titteket ualaki, ua-
la mikeppen, mert el nem Iu aš ur
(tunni

(tunni illik ah Chriſtus) aš iteletre,
hanem ha el io eldogor ah el ſakadas, es
meg ielentetik amaš uetkes ember,
ueſet ſiu, ki ellenſeg es fel emeltetik
mindenneknek ellene, ki Iſtennek
auag Iſtenſegnek mondatik annera
hog aš Iſtennek templomaban wle
mutogatuan wmagat, hog w Iſten
uolna, eſt eh ſent Pal mondaſat ma-
giaraſſa mind ſent Hieronymus
mint ſent Agoſton, ſent Hiero-
nymus ig magiaraſſa.

Homo peccati in quo ſons omnium Hiere.
peccatorum eſt / et filius perditionis alga.
id eſt diaboli / ipſe eſt enim vniuerſo- Queſ.
rum perditio / qui aduerſatur Chri- 11.
ſto / et ideo vocatur Antichriſtus / et
extollitur ſupra omne quod dicitur
Deus / vt cunctarum gentium deos /
ſiue probatam omnem et veram re-
ligionem ſuo calcet pede. Et in tem-
plo Dei vel Hieroſolimis / vt qui-
dam

dam putant / vel in Ecclesia ut ve-
rius arbitramur sederit / ostentans
se / tanquam ipse sit Christus
et filius Dei.

Ah bwnnek w feie kiben, ah bwnnek
minden kut feie uagion ki mondatik
uegedelemnek fianak, mert w min-
deneknek uegedelme, ki ah Chris-
tusnak ellensége es az okaszt hiuat-
tatik Antichristusnak, es el fel ma-
gasztaltatik mindeneknek annak fe-
lette ah ki Istennek mondatik, hog
minden nepeknek Istennek a uag
minden megh bigonitthatot Isteni
tistséget az w laba ala nomion, es
Istennek templomaba wllion, uag
Ierofalemben, a uag mikeppen ne-
melliek uelik, az Istennek eg hasaban
(mint mi igazban uellwk) wlend,
mutogatuan wnnon magat ug mint
w uolna ah Christus es Istennek fia,
Bigoni ezek eh begedek, homalios
begedek,

begedek, de chak nejd iol meg mind
ah gent Pal mondasat, es mind ah
gent Hieronimus magiaraftatit
megh latod hog ez eh gent Pal mon-
dasanak ertelme. Ne higgitek ti
addegg hog el iw ah Christus es ue-
lagnak iteletire, mig nem el iw ah fo-
giatkozas, (az az, mig el iw ah Chris-
tus) mel' idebo az emberek el haggi-
ak az Vristennek az w begedet, sem-
tanollak sem kouetik es akkoron
meg ielentetik ama uetkes ember, az
az mint am gent Hieronimus mon-
gia, ah Pokolbeli ordog, ki minde-
neknek oka, ki minden uegedelmek-
nek gerdoie, ki ah Christusnak ellen-
sege, ki az Istennel fellieb tartatik, es
nagiubnak becholtetik, az az, az
ordog az w tagiai altal kik al-
tal az ordog chelekezik
mint gent Pal
mongia.

C c ij Agens

Agens in filiis contumacibus.

2. Chélekeduén ug mond aš ŵ foga/
 datlan, auag uiššalkodo fiok altal,
 annéra fel emeli magat hog aš Is-
 tennek bešedenel es šeršesenel felieb
 tartaknek es nagiubnak bōchōltet-
 nek aš uelagtul, es minden Istēni tis-
 tesseget laba ala niomna, ug annéra
 hog Istēn šekibe ŵl mutatwan ma/
 gat Istēnek aš aš, Istēnek eg haša-
 nak neuet fogia ŵmaganak, annak
 hiuattattia magat es ug tartia ma-
 gat mint Istēn, mert ualaki aš ŵ šer-
 šeset meg šegi sokkal inkab bōnteti
 mint ha aš Istēnek šeršeset šek-
 te uolna meg, minden lambor es
 kereštien megh mondhattia est, hog
 aš ug uolt, mostanis ug uagion šan-
 talan helien, hog ol' nag sok fogiat-
 košafok uoltak, uannak mostis sok
 helien, hog sem Pwšpōkōk sem pa-
 pok aš Istēnek igiet nem hirdettek.

De

De megh chák ašt sem tuttak mi
 chōda aš Istēnek bešede, es mire ua-
 lo minek okagrt, mind ah kōfseg es
 mind ōnnōn magokis nag uakšaagbā
 eltenek, nem tuttak mi altal kellefsek
 ŵnekik menioršagba menniek, nem
 tuttak ah Christus halalanak es uere
 bullasanak hašnat, hanem nemeliek
 uartaak aš ŵ ŵduōfsegeket bōitōk
 altal, nemeliek imadchāgok altal, ne-
 meliek mise šolgaltatafok altal, ne-
 meliek aš šŵš Maria altal, a uag ua-
 lami egeeb šentek altal, igen keuefsek
 uoltak ašok, ah kik chák ah Chri-
 stus erdemeben bištanak uolna. Ah
 penig mi bōl esset: bišoni eh nag sok
 fogiatkošasbul, hog aš Istēnek pa-
 ranchōlattiat el hagiak, nem hir-

deteek aš ŵ bešedet mīkepō

pen ŵ hatta uala, mint

aam šent Marcus

iria.

Cc iij Prēdis

**Predicate Euangelium omni
creature.**

Predikalliatok aſ Ewangeliomot
minden teremtet allatnak)hanem
ah mit Iſten nem parancholt aſt
ſerſettek mindenöt, mint tudni illik
mind kaptalan helieken, mind uaros
helieken pénſben auag egeb adomas
niokban tartottanak ol' biſonios
embereket, hog kik Vrunknak te
ſtet ueret hoſſaiok uették, aſ aſ, mi/
ſet mondottanak, erre uiſeltek nag
gondot hog eſ elne muliek, kit aſ
Iſten nem parancholt, mert aſ ur
iſten ſoha nem parancholta aſt hog
pénſert auag egeb adomanert uege
hoſſaia uala mel' bwnös ember, a
marra penig ah kit Iſten parancholt
hog aſ w beſedét hirdellek, es min
den iambor kereſtienek, nem uala
mi biſonios emberek giakorta hoſ
ſaiok uenneiek ah Chriſtusnak hala
lanak

lanak emlekeſetire, aſ w hwtöknek
eröſſegert, nem pénſert, ſem ualami
egeb adomanert, auag örökſegert,
imhol imiol latod hog aſ Iſtennek
ſerſele el niomattatot uolt, es aſ ör
dögi ſerſes kit w aſ w tagiai altal ſer
ſe, ſel emeltettek es aſ Iſten ſekibe
wlt aſ ördög. Touabba ah Chriſtus
eſt ſerſe, hog aſ w teſtet ueret aſ w
hiuei ket ſemel' allat uenneiek hoſſa
iok, aſ ördög penig aſ w hiuei altal
ug ſerſe hog chäk eg ſemel' allat
uenneiek hoſſaiok aſ emberek, An
nak utanna aſ Vriſten aſ w nag ket
ieles igeretit mint tunni illik eſöt
eſt, en tegedet kereſtellek Arianak
es ſiunak es ſent leleknek neuében.
Maſt imeſt, eſ aſ en teſtem ki ti eret
tetek adatik eſ aſ en uerem ki nag
ſokaknak bwnöknek bochánatiara
ki ontatik, kikben ah mi wduöſſe
gönknek meg nieréſe all, es kikuel mi
Cc iiij meg

meg erőszóltetónk ah mi hwtónkben
ol' nieluén monda, hog' ertettek ah
tanithuanók. Ah tanithuaniokis ah
kiket meg keregteltenek, auag' ah ki
nek ah Christus testet ueret attak,
eeket eg' bejedeket auag' igereteket,
ol' nieluén mondottak hog' ertettek
aok, mert aam gent Pal mint onnan
felól meg mondook, igen fool aok
kra ah kik ol' nieluén foolnak
hog' mel' nieluet ah nem ert ah
kinék foolnak.

De mit miuele ag' ordög ag' w tagiai
altal el uéue eeknek ertelmet ag' em
bereköl ol' nieluet gerge w ag' igeret
mondafanak hog' ne erchék ag' embe
rek, eg' bejeddel, ag' on mesterkedek
ag' ordög hog' ag' embereket meg fog
ta, ah Christusnak bejedenek herde
tesetöl, megh fogta touabba, minden
gent Sacramentomnak iegenek ér
telmetöl, hog' ah Christust ag' w gw/
ueböl

200
ueböl ki uettelse, hog' chák ah Chri
stusnak erdeme altal, ne uarnaiak ag'
w wduósegeket, es ne higgék agt
hog' ah Christus Vrunk mosta el ag'
w bwnóket ag' w uere hullasaua, ne
higgék agtis hog' chák w altala me
hetnenek menioragba, hog' ag' or
dög ostan erre uihete ag' embereket,
es el felettette w uelek ah Christus
nak erdemet, ottan ag' ontul w nag'
sok Christusokat gerge, ag' ag' nag' so
kakat hog' kik altal uarnaiak ag' w
bwnók bochanatiat, kit chák ah Ch/
ristus altal kel uala uarniok ag' Isten
nek bejede gerent, mint tunni illik
ah gw Mariat, ag' genteket, ah mise
mondast, imadchágoth, bditót, ga
randokfag iarafokat, ah gentelt uige
tis, es mind eeket, ag' Vristennek be
jedenek es ag' w gent fianak ellene al
lata ah pokolbeli ordög, nem kw
lwmben miat agt mondotta uolna

aſ ōrdōg aſ w fiaí es tagiai altal, hal-
lode lsten te arra bocháttad el ah te
fiadat, hog aſ altal mennének min/
denek menorſagba, de beſſeg nem
mennek aſ altal, hanem maas altal
mennek mint bōitt altal, imadkoſas
altal. De mondanad te ennekem,
kichoda uolt uolna ol' pogan, hog
ki ah Christus altal nem uarta uol-
na fōképpen, hanem annak utanna
meg lehet hog ſokan uartak ah w
Maria altal, ah ſentek altal, ah bōit
altal, es egeb io tetemeniek altal, de
ah Christus erdeméból. Ved iole
ſedbe itt aſt mondad kit nem tagad-
hacſ hog ah Christus altalis, ah bōit
altalis uarod ah te bwnōdnek bochá-
natiat, mikoron te penig aſt mon-
dod kit nem tagadhacſ, ket képpen
uetkeſel ah Christusnak ellene, elō
ſor hog aſ w beſedet nem hiſed mi-
koron aſt monda mint ſent Ma-

the

the meg irta kōnuenek huſon
hatodik reſe/
ben.

Hic est sanguis meus / qui est noui ^{Math.}
testamenti / qui pro multis effun-
detur in remissionem
peccatorum.

Eſ aſ en uerem ki uy ſerſenek uere,
ki naſ ſokakert ki ontatik bwnōk-
nek bochánatiara. Im aſt mongia ah
Christus hog aſ w ueret aſert ontot-
ta ki hog aſ altal higgiwk ah mi bws
nōnknek bochánatiat, te penig aſ
Christuſt meg chūfolod es aſt mon-
dod, de beſſeg nem chák ah te uered
hanem ah w Maria erdōmeis, ah
ſentekis, ah bōitis, es mind ah rōb io
tetemenis moſla el ah mi bwnōnket
es el keppen ah Christusnak aſt
mondod, nem eleg ah te erdemed, ah
te uered hullaſa aſ Attia lſtennek
elōtte ah mi bwnōnnek bochánatiara
hanem

hanem im tarfokatis fogadog mel-
led. Masodegor el még te ah fiuban
Atiat chinal, ah ~~h~~ Mariaban pe-
nig ah bõitben, ah gentekben, es egeb
io tetemeniekben Christust, ug hog
ah Christus. Atia lejen, es ~~ah~~ Maria
ah gentek ah io tetemeniek
Christusok lejenek, kikert ostan ah
Christus, mint Atia ah fiuert meg
bochatia ah te bwnõdet, es minden
ioot aad neked.

Az emberek eket meg nem ertik,
mert ninchien gongiok reiaia, de ha
gongiok uolna reiaia iga ~~h~~ jinten
erre hogta wket az ordog, es illien
nag uakfagra, ig wlt fel az ordog az w
tagiai altal, az Istennek kekiben, ig
hagiatta el az Istennek bejedenek ko-
ueteset az emberekkel, es wnnon ma-
gat Isten gianant tartatta, mert az w
gerzeset, talalafat kouetek az emberek
nem az Istenet, es ig wtet Isten gia-

nant

202
nant tartak, uegre az Vristen tig pa-
rancholatot ada, hog ki ellen senki
ne uetkegneiek, az emberekis gerze-
nek parancholatokat mint tunui il-
lik hog penteken gombaton huft ne
ennenek, es nemel' gokoth napokon
mint kantorokon es gentek estin bõi
tolnenek, annak utanna hog uasar-
napon es gentek napian miset hal-
lananak, giertiakat es kokonniakat
gentelnenek. Touabba hog ah papok
meg ne hasasoggianak, ah Christus
nak testet ueret ah kognepnek eg ge-
mel' allat agiaak, es hog deakul mon-
giak ah miset, hog ah kofsek semmit
benne ne urchen, Deakul keregtelli-
en, Deakul oldogjanak, minden bwn
tol ah meg tert bwnost, meg ne
oldoghasak halottakert miseket
mongianak, ah halando ember lelket
el aianliak, goltart enekellienek, kik
sem ah kik mongiak sem ah kik hal-
liak

liak nem ertik. Vannak tóbekis ki-
ket en mind elő janlalthatok, de mind
ekekbenis eh gerjesekbenis keues
io uagion ah mi io uolna ajsal sem
iol elnek, mint tudni illik ajs w tôle
gerjet bõitõkkel es innepekkel, ajsert
mind ekeknek gerjõdie ajs õrdõg, eh
penig ebbõlis meg tetcjik hog mind
ekek ajsert gerjettettenek hog ah Ch-
ristusnak erdeme el felettesek, es
ekek altal uariuk mi bwnõnknek bo-
chanatiat, es wduõssegõnket, nem ah
Christus uere hullasanak altala. De
immar nõjd meg te ajs Istennek pa-
rancholattanak melfosagat, ajs em-
beri gerjesnek bõchuletit, meg latod
hog ottis fellieb wl ajs õrdõg hog
nem mint ajs Isten, mert ualaki em-
bert õl ki ajs Istennek parancholattia-
nak ellene uagion, nem ollian bwnõ-
snek tartiak ajs ajs eghaşi emberek
mint ajs penteken auag sombaton,
hust

203
hust ennenek, maga ajs Isten sohul
nem parancholta ajs hog penteken
hust egel auag ne egel, Ime ajs embe-
ri gerjes ellen ualo bwnnt nagiubnak
tartiak hog nem mint ajs Istennek
parancholattia ellen ualo bwnnt. To-
uabba ha ualaki rejeses, auag orh, ajs
uag jwueben harag uifelõ, auag tol-
uai, auag ualami nemõ egeb fele
bwnben, ki Istennek parancholatianak
ellene uagion, nem tartiak est ollian
bwnõsnõk, mint ha urunknak testet
ueret ket semel' allat ogtogatia uala
mel' Pap, auag ueiendi uala mel' pa-
rast, auag ha ah pap ah miset magia-
rul mondangia, magiarul kerezes-
lend, magiarul oldoşand, Ime itis
ajõ õrdõg Istennek jekibe wlt. V-
gre ha ualamel' papnak ket uag ha-
rom Curuaia uoolna, de ha õl bwn-
uoolna kit ember chak neueşni sem-
mer, sem tartanak ollian bwnõsnek,
mint

mint ha iamborul Istennek szeresse
szerent megh hasafodnek nem gior
som mind elo samlalom. Mind es
uelag lattia ast hog ah papok, nem
bwntetik ast kodelis annera, as
Istennek parancholattia ellen uet,
nemis uagion senkinek annera gon
gia, as Istennek begede es paranchio
lattia szerent ualo eletre, mint arra
hog as emberi szeressek helén ma
ragianak, Be tolt asert ah gent Pal
mondasa hog as ordog as Istennek
kekibe wl mert as w szeresse kit w
emberek altal szerse, nagjub tistesség
ben uannak honnem mint as Istens
nek parancholati. Be tolt ah gent
Hieronymus mondais, ki ast mon
gia hog as ah ueset fiu, minden igas
es meg bizoniolt, Isteni tistességet
laba ala niomot, mert as Istennek
begede szerent ualo eletet, ginton el
niomta as w szeresgeuel, es as Anti
christus

christus kit ti mind eltig hallottas
tok hog el io.

Iol lehet penig hog as Antichristus
mind eltig uolt, es mind eltig lezen
De arra mondottak hogi el io mert
soha feletteb nem uolt as w birtoka,
mint es el mult wdoben es ah felette
ualo birtokaert mondottak hog el
io. De mostan as Vristen em el kez
dette est es ellenseget wni es meg
kezdette gogni as w gent begedueul,
mikeppen astis meg prophetalta uas
la gent Pal mint meg irta ugian ot/
tan ahul errol es ellenseg

rol gool illien begez
dekkel.

Quem conficiet Dominus Spiritu
oris sui / et abolebit clarita
re aduentus sui. 2. Cor.
11.

Kit as uristen meg ol as w gajanak
lihelletiuel, as as begedueul es semmie
tegi as w el iouettelinek fenességeuel,

D d Monz

Mondanad te itth hog' lehetséges eſ
hog' eh fele emberi ſerſéſek, ah kiket
te őrdógi ſerſéſnek mondal hog' eſek
aſok uolnanak ah minek mondad
lam aſ imadkoſas io dolog, ah boit
meg ollian io ah ſentekis Iſtennek
barati, mikeppen ah ſent iras aſ Iſ-
tennek beſede eſt meg mutattia, aſert
ah ki eſekröl ſool, nem őrdóg altal
ſool, eh ſerſéſeket ania ſent eſ haſ
ſerſette, aſert nem hihetem hog' eſek
eh ſerſéſek iſten ellen ualo ſerſéſek
uolnanak.

REA FELELEK

Aſ őrdóg mint mongia ſent Pal an-
gialnak mutattia magat eſ ah
ſent Pal mondafa.

2. Tſ. Quandoquidem ipſe ſathanas / trāſ-
figuratur in angelum lucis / et mi-
niſtri illius personam in ſe
transferunt / quaſi ſint
miniſtri iuſticie.

Aſ

205
Aſ őrdóg angiallaa ualtoſtattia ma-
gat, eſ aſ ſolgai ol' ſemélt uonſnak
reiaiok, ug' mint igafſagnak ſolgai
uolnanak, aſert nem chüda eſ, mert
aſ őrdóg nem mondhattia aſt ſem
aſ ſolgai, oroſ auag' toluaoł' me-
niorſagba meg, hanem iot mond
glóſor de nem ah uégre mongia, ah
mi uégre aſ Vriſten hatta ah io ché-
lekedetet, hanem arra mongia hog'
te abban biſſal, eſ ah Chriſtuſrul el
ſeletkeſſel, oſtan ahul aſ Iſtennek
ſerſéſet el ualtoſtattia haat illien
ſint aad neki, igis io ah mint moſt
ſerſettek, mikor aſ uríſten ſerſette
uolt eſt eh dolgot, akkor maas ſdó
uolt, de moſt ig' ioob. Touabba' oſ-
tan ah kiket ſinten Iſtennek beſede-
nelkwł, eſ Iſtennek beſede ellen ſer-
reſ, eſ ug' ſerſi hog' ottan meg tet-
eſik hog' nem io, eſ Iſten ellen ua-
gion, Eſekre illien paláſtot aad, eſer-

D d ij ket

ket ania gent eg hasz gergette, ania
gent eg hasz gent lelek Istentol igasz
gattatik aszt, ah nem teueleg. Ostan
ah Christus megh mondotta aszt,
hog ualaki ah gent eg haszat nem halz
gattia pogan asz, es ollian nilwan ua/
lo bwnosok mint ah publicanosok
uoltanak, Illien palastot aad ekekre
eh gergetesekre, erre mongia gent
Agoston magiaraszwan asz gent

Pal mondasaat, ah kirol

aam onnat felol es

leget 300

lank.

Lib. de
Ciuiti.
Dei.
20. ca.
19. Nonnulli non ipsum principem / sed
vniuersum, quodam modo corpus
eius / id est / ad eum pertinentem ho-
minum multitudinem / simul cum
ipso suo principe / hoc loco intelligi
Antichristum volunt rectius / quia
putant etiam Latine dici / sicut in
Greco est / Non in templo Dei sed
in

in templum Dei / tanquam ipse sit 206
templum Dei / quod est
Ecclesia.

Nemelliek nem chak ah feiedelme-
ket, asz asz asz ordogot, hanem mind asz
egesz tagiaat, aszasz, mind asz w hogza
tartofo embereknek sokasagat ege-
tembe mind asz w feiedelmekkel, a-
kariak it erten Antichristusnak, asz
tis uelik hog ioob uolna ug mon-
dani mint ah Gorogben uagion, hog
ne mondanak, hog Istennek tem-
plomaban wl, hanem hog Istennek
temploman wl, ug mint w uolna asz
Istennek temploma, ki asz eg hasz.
Im hul gent Agoston Antichristus-
nak nem chak asz ordogot mongia,
hanem asz ordoggel egetemben mind
asz w tagiait, es aszt mongia hog ekek
ania gent eg hasznak mongiak mago-
kat, mel' neuel sok emberek chalatz
nak meg, aszt lasd iol meg hog te
D d iij eh fele

eh fele neuel meg ne chálattafsal, és
ne hig te mindennek ah ki jent eg
haznak mongia magat, hanem lasd
meg ha ania jent eg haz ah ki annak
mongia magat, auag nem ah, ast pe
nig az Istennek fianak bejedebol es
merheted meg, mert ast mongia ah
Christus, hog az w iuhai az w beje
det halgattiak, es koutetik wtet, az
ania jent eg haz penig nem egeb, ha
nem az w iuhai.

Ennek okaert ah Christus bejedebol
meg tetczik, hog ualaki ania jent eg
haz, ah Christusnak iuha, az ah Ch
ristusnak bejedet kouteti es halgattia
az, es ah ki ast nem halgattia es nem
kouteti, nem ah Christusnak iuha az,
ah ki nem ah Christusnak iuha ah
nem ania jant eg haz, aert ah ki ah
Christusnak bejedet nem kouteti,
nem Christusnak eg haza az, hanem
Antichristusnak eg haza az, ha eger
jer

202
jer mongia magat Christutnak, eg
hazanakis.

Ismet mondom mint mondam, hog
iol esedbe ued, hog ania jent eg haz
nak neue tegedet meg ne chalion,
hanem mindenkor azon mesterkeg
gel hog meg lasd ha az Istennek be
jede jerent eg haz, auag nem, er

re mongia jent lanus el

so leuelenek nege

dik reje

ben.

*Charissimi/ ne cuius spiritui creda^{1. Io. 4.}
tis/ sed probate spiritus / an ex Deo^{4.}
sint/ quoniam multi pseudo pro
phete exierunt in mun
dum.*

En jeretó atiam fiaí, minden lelkek
nek ne higgetek, hanem meg lassá
tok és meg rostalátok, hog ha ah
lelkek Istentól uannak, mert sok ha
mis Prophetak ióttének és uelagra,

D d iij me

megis mongia minemō iegen es/
merhetwk meg, mert est mon-
gia ugian ot-
tan.

Per hoc cognoscitis Spiritum
Dei / omnis spiritus qui confitetur
Jesum Christum in carne venisse/
ex Deo est / et omnis Spiritus qui
non confitetur Jesum Christum in
carne venisse / ex Deo non est / Et
hic est Spiritus ille Antichristi / de
quo audistis quod venturus sit/
et nunc iam in mun-
do est.

Egen esmeritek meg aš Istentōl ualo
lelket, minden lilek ah ki uallia hog
ah Iesus Christus testben nem iōt eh
uelagra eš ninch' Istentōl, eš aš Anti-
christusnak lelki kirōl hallottatok
hog el iŵ es immar eš uelagon
uagion. . . .
Eš ašert ah ieg, ah kin meg esmer-
hetz

208
hettwk ah lelket ah ki Istentōl ninz
chēn ašaš, aš Antichristus, Mondas-
nad te kichōda aš ah ki ašt nem ual-
lia: lam minden ašt uallia hog ah ŷwš
Mariatul ŷwletet ah Iesus Christus,
šent Agoston ig' magiarašša est eh
šent Ianus mondasat. Nem ug' kel ne-
kōnk mond ertenōnk est hog ualaki
chāk nielueuel uallana ah Christus-
nak emberre litet, hog ottan ašt
mondanoiook hog aš Istentōl uagis-
on, mert kergiōk aš Ariosokat, ašt
ualliak hog ah Christus testben iŵt
eš uelagra, ašonkeppen ōnnōmīa/
nosokat ašt felelik ašokis, kerd to/
uabba ah Macedonianosokatis aš
šokis ašt felelik, Ašert ašt mongia
šent Agoston hog aš uagion Isten-
tōl ah ki mind nielueuelis, tetemeni-
euelis uallia ah Christus, ah ki pe-
nig chāk nielueuel ualia, de teteme-
nieuel nem uallia, Istentōl eh ninz
D d v chien,

chien ; erre mongia gent Pal
ah Titusnak irt leues
lenek első re/
geben

**Tib. 1. Deum profitentur se scire / ceterum
factis negant.**

Walliak hog esmerik a Istent de te
temeniekkel meg tagagiak, a a uan
nak olliak hog kik ah Christust niel
uekkel igen ualliak de tetemeniekkell
a w uallasokat esmet tagagiak. A gert
mind egek ből meg erthett w k, hog
ualaki bejedeucl tetemenieuelis nem
uallia ah Christust, haat e g nem Is
tentől uagion, hat e g Antichristus,
egek penig kik legenek meg mon
gia a gon gent Ianus ma
sodik leuele/
ben.

**1. Epi. Si quis venit ad nos et hanc do
ctrinam non affert / ne recipiatis eū
in domum / nec aue ei dixeritis.**

Valaki

209
Valaki ti ho gatok iw, es eh tudor
mant, a a g, ah Christus tudomania
uele nem ho gania, wtet ha gatokba
ne uegetek, neki se kő g onnietek, a g
a g, mint Aran g aio gent Ianus mon
gia, ualaki ti ho gatok l u ha uallia
ah Christusnak neuét, de ha tudor
maniat bejedét nem uallania chak
neki se kő g onnietek, gent Peter meg
ennel nilwabban gool masodik
kő nuenek masodik
regeben.

**Fuerunt autem et pseudo prophete 1. Pet.
in populo / quemadmodum et inter 2.
vos erunt / falsi doctores / qui clam
inducunt sectas perniciosas / etiam
Dominum qui illos mercatus est
abnegantes / accersentes sibi ipsi cele
stem interitum / et plerique sequuntur
illorum exicia / per quos via veritas
maledictis afficietur / et per auaricia
fictis sermonibus negociabuntur.**

Volta

Voltanak hamis prophetak ah ne-
pek kőst, mikeppen ti kőstetekis le-
nek hamis Doctorok, kik titkon ue-
zedelmes szakadafokat auag tudoma-
niokat hoznak kőstetekben, meg a-
Vratis a-ah, ah Christust, ah ki w-
ket meg waltotta meg tagadwan, hi-
wan wmagoknak hertelen ualo ue-
zedelmet, es nag sokan kőuetik a-
nak uezedelmeket kik altal a- igitas/
sagnak uta idalmassagokkal illette-
tik es fősuenfeggel, tettetes bezeddel
kereskednek, ti kőstetek.

Ezökből eh bezedekből meg tetczik
kíchoda ah nem Istentől ualo lélek
a- Antichristus, a- ah kinek teneked
nem kel binned, ha egerger mongia
magat gent eg hasnakis, mert aam
ah minthallad ah gent Peter bezedek-
ből, hog ah ki hog embereknek kősi/
be uezedelmes tudomaniokat, mi-
choda tudoman lehet titkon embe-
rek

210
rek kőst, mint ah hog ah gentek er-
demében biszunk, de meg maafnak
penzen es egéb adomanion aggiuk.
es mind azok ah görselek kiket aam
onnan felől elő jamlalék, ug hozata-
nak es jereztetenek emberek keziben
hog chák ingen egebe sem uoueg es
uelag magat mint chálateg.

TOVABBA AH KI MEG TA-
GAGIA AH CHRISTVST, min-
den penig meg tagagia ah Christust
ah ki arra ualo ember, a uag a- nem
hi- ha kő ember, hog chák ah Chri-
stus mosta el es mosza es uelagnak
bwnit, hanem hog meg ah gentek er-
deme a- w chélekedeteknek erdeme-
is mosza el, maga ah Christus chák
a- uegre iönc es uelagra, hog min-
deneknek bwnit ah kik w benne
hinnenek el mosnaia, es w altala
menne minden menioragba.

ANNAK OKAERT AH KIK
FőS

FÖSVENSÉGNEK OKAERT,
AZAZ, Kádkágnak okaert, ked
uek görönt ualo lakáert, ol' tudó
mant hirdet hog' ki tettetes tudó
man, aš aš, ol' tudomant hirdet hog'
ki Istennek bešede šerent ninčán
eg bešeddel, ah ki aš Istennek bešedet
igašan hirdeti, ah mint aš Istennek
bešede tartia, ha ki aš kóueti keššél
labbal, hat eg ah Christusnak eg haša
es ennek higged te aš w bešedet, erre
mongia Aran' Zaio šent Ianus.

In op.
in per
fi. in ca
24.
Math.

Qui sunt in christianitate volentes
firmitatem accipere vere fidei ad
nullam rem fugiant nisi ad scriptu-
ras / alioqui si ad alia respexerint/
scandalizabuntur et peribunt / non
intelligentes que sit vera Ecclesia/
et per hec incident in abominatio-
nem desolationis / Que stat
in sanctis ecclesie
locis.

Valaš

241
Valakik ah kereštienšegben uannak
akaruan uenni aš igaš hwtnek erőse-
get, semmi dologra egebre ne fusza-
nak, hanem aš irasra, ha penig maas-
ra nešnek meg bottrankošnak es el
uešnek nem ertuén mi legen aš igaš
eg haš, es ekkeppen esnek puštitaš/
nak utalatofsagaba, ki all aš eg haš-
nak šent helien, aš aš, ha aš irast el ha-
gangia es aš Istennek eg hašat, aš Is-
tennek bešedőbil nem itelendi, hat
meg nem tuggia mi aš igaš es mi
nem igaš, hanem meg ah hamisago-
tis igašagnak ueli, es giakorta mi-
kor aš ueli hog' Istennek šolgal őr-
dőgnek šolgal, es mikor w ašt hiš
hog' Istennek temploma őrdőgnek
temploma. Arra mongia aran' Za-
io šent Ianus hog' eiti magatt ol' uta-
latofsagban, hog' ki šent eg hašnak
helén all ug' mint annak mutatnaia
magat, maga nem aš.

TI.

TIZENKILENCIEDIK Kérdés.
Nag' dolog uolna a'z hog' a'z Vris-
ten illien nag' kegetlenseget miuelt
uolna hog' a'z w bezedenek ertelme-
enne' fogta uolna meg, a'zert hog'
hi'gem en e'zt? Im en teneked meg
mondom hog' e'z iga's, hog' a'z Vris-
ten e'z'zel akarta o'storo'zni, e'z uela-
got a'z w hitetlensegeert mert
e'zt mongia a'z Vristen

Amos Propheta
altal.

Amos.
8.

Ecce dies veniunt dicit Dominus/
et emittam famem super terram/
non famem panis/ neq' sitim aque/
sed audiendi verbum Domini / et
commouebuntur a mare vsque ad
mare/ et ab aquilone vsq' ad orientem
circuibunt / Querentes
verbum Domini / et
non inuenien-
tes.

Ime

212
Ime' elio'nek az napok azt mongia
az Vristen, es en bo'hatok e'ze-
gho't eh földre, de nem keriennek e-
veget sem uiznek zomiusagat, hanem
az Istennek bezedenek hallasat, es fel-
indultatnak egzik tengertol ah ma-
sik tengeriglen, es az o'zaktol fogva
mind nap lamadatiglan kerengnek
keresuen az Istennek bezedet, es nem
talalliak Nem de nem u'g' uolté? Ro-
maba el mentenek, Bodog'ayon ha-
zathoz el mentenek, zent Iacob haza-
hoz meg ugian az i'odu'ö'ségnek meg-
niereséert, de soha meg nem talál-
tak azokon ah helie'ken, mert cha'k
ah Christus uolt az, ah ki albal azt
meg nierheték uolna, es nem kellett
uolna azt e'ge'vöt keresni hanem
cha'k az Istennek bezedeben, De a'zert
az Istent kegetlennek nem mondhad-
mert az Isten az i' bezedet e'z uela-
gra
Ee

Nem kérsen belülről! Ky

gra el ki bocháta, előzőr ah Prophe-
tak zaiok által, Annak utána ah ön-
nön fia által, uegre az Apostolok za-
iok által, de ez uelag nem aka-
ra uenni erre mongia
zent Iannus.

Et mundus eum non cognouit.

Ez uelag ötöt meg nem esmere,
mient oztan hog' ez uelag meg nem
esmere ötöt, meltan uéue el ez uelag:
tul az ő bezedet, es meltan bocháta
az ő bezedenek esygét es zomiasagát
ez uelagra.

HVZADIK KERDES.

Imext kerden en megis im ostem
hog' Istennek ostrom uolt raitonk
de ha kik niaualiasok az Istennek be-
zedet nem hallottak Tiztan ah mit
ők hallottanak ők azt fogattak,
örömeit is ah minemő ödöt ők
ortenek annak tanításu zent elonak, hi-
zem

213
zem hog' ha iöl tanítottak uol-
na ők is azt megfogattak uolna de
nem tanítottak.

Touabba lam az Vristennek fia azt
monda mint zent Lucak' meg
irta könnének tizedik
rezeben.

Qui vos audit, me audit, et qui ^{Lucas}
vos spernit, me sper- ^{20.}
nit.

Valaki titeket halgat, engemet hal-
gat, es ah ki tiffetek utal meg erge-
met utal meg, megh azt mongia ah
Christus mint zent Mathe meg
irta könnének huszon har-
madik rezeben.

In cathedra Moysi sedent scribe et ^{Matth.}
pharisei, omnia quaecumq; iusserint ^{23.}
vos seruare, seruare et facile, secun-
dum vero opera eorum nolite face-
re. Dicunt enim et non faciunt.

Ee ij ^{Moy:}

Moyse zekibe wlnok az iras tudo,
es zeryetes Sydook, mindent azert
ah kiket mondandnak hog' ti meg
tarchatok meg tarchatok es meg ze-
rezzetek, az io cholekedetek zorent pe-
nig ne cholekoggetek, mert mongiak
De nem tegik, zent Palis azt mongia
ah Sydooknak irt leucenek ti=
zen harmadik reze=
ben.

Obedite prepositis vestris, et subia-
cele eis, ipsi enim per uigilant, quasi
rationem pro animabus ve-
stris reddituri.

Engegetek ah ti fejedelmeknek, es
magatokat alaiok bochafatok, mert
wk uigiaynak ug' mint zamot adari-
dok ah ti lelkelekröl, azert mit tehet-
tek egebet, hanem ah mit wnekek az
io dötök iaroick mondottanak.
Ime ah Christus w-maga azt mon-
dotta,

214
dotta, zent Palis azt iria hog' enged-
ni kel, zauokat meg kel fogadni azok-
nak, ah kik telki fejedelmek, hog' clo-
zör az utolso dologra felelnek, bizon-
az hog' ah Christus mondasa az, hog'
halgafouk, de meg kel mi nekönk er-
tenönk ah Christus mondasaat, mert
ah Christus ug' monta azt, hog' hal-
gafouk wk et ha az io bepodet mon-
dangiak, kit w hogia nekik hog' mon-
gidnak, mint meg irta zent Mathe,
es zent Marcus, ha penig mast mon-
dandnak haat nem kel hallani
mint aam zent Bal
mongia.

Etiam si nos aut Angelus e coelo Gal. 1.
predicauerit vobis Euangelium,
preter id quod predicauimus
vobis, anathema
sit.

De ha mi azaz, kik Apostolok ma-
giunk
Ee iij

gönk auag' az Angial meniorzagbul,
predikaland tinektek más Ewangeli-
umot hog' nem mint mi predikalot-
tonk tinektek atok legén. Im azt
mongia ha mi mást mondandónk, ie-
gyzd meg, hat ah Christusnak beze-
det új kel ertenönk, hog' ah lelki fe-
iedelmeknek új kel engednönk hog'
ha az Istennék bezedet mondangiak
minnekönk, ezt nem chák en er-
tem ig', ig' erti zent Ag os-
tonis, ki ezt
mongia

^{1. 10.}
^{1. Lm}
^{Pract.}
^{16.} **Sedeudo enim in cathedra Moysi**
legem Dei docent, ergo per illos
Deus docet, sua vero illi si velint
docere, nolite audire/
nolite facere.

óluen ah Moysesnek zekibe az Is-
tennék bezedere, tanithnak, azért az
Vristen azok által tanith, de ha ű
magok=

215
magoktól akarnak ualamit monda-
ni, ne halgassatok és ne fogadjatok,
azért megkel ertení mikor azt mon-
gia ah Christus Moysesnek zekibe
ment az által azt ielenti, ha azt predi-
kalangiak ah kit Moyses predikalt
ah penig egebet nem predikalt az
Istennék bezedenei, hat meg fogad-
giatok, noha űk ah törven zerent
nem elnek.

Touabba niny ol' goromba hog' ki
azt nem mongia hog' az igaz Prophe-
tat, tanitót, kel halgatni, ah hamisitt
penig nem kel, az igaz propheta az
ah ki az Istennék bezedet herdesi,
mint iria Ezechiel propheta kön-
uenek harmincz har-
madik neze-
ben.

Et tu fili hominis speculatorem de-
di te domui Israel / audiens ergo ex
E e iiij ore

ore meo sermonem, annuncia:
bis eis ex me.

Ees te embernek fia (zoltan közön/
segős kegyen ah tanítványioknak)
en örizőve töltetek tegedet. Israel ha-
zan, azaz, ah keresztén: neven. haluan
azert az en bezedemet az en zambat
herdesed önékik en tölem, Im azt
mongia hog' az ő bezedet herdesse,
haat az az igaz tanító ah ki Istennek
bezedet herdeti, ah hamis Propheta
penig ah ki nem Isten bezedet ha:
nem chák az ő gondolatát almaat
herdeti, mint írja Hieremias pro:
pheta könnének tizenne:
gedik rezeben.

Hier.
14. False prophete vaticinantur in no-
mine meo/non nisi eos et non prece:
pi eis/neq locutus sum ad eos/vi:
sionem mendacem et divinationem/
et seductionem cordis sui prophetat
vobis.

Hamis.

216
Hamisan mondnak iövendőt ah
propheták en neuemben, mert en
nem bochtattam őket, sem parancsoltam,
sem zoltam nekik, hazug
lataast es iövendő mondaast
ziűöknek, effitetéset, es chábardsa:
gat herdetik tinctek, minék oka:
ert ha ki azt mondaná ah kit az
Isten sem parancsolt, sem zolt, ha:
nem chák az ő zűűében gondolta,
haat ah hamis Propheta, haat annak
bezedét nem kel halgatni, azert az
Istennek bezedé nem jelenti azt
hog' mi valasztasnelkiöl hallunk min:
dennék bezedet, hanem azt mongia
hog' hala adással uegiwk azokat, ah
kik minékünk az ő bezedet herdetik.
Az elő dologra meg Ime azt felelem,
hog' senkit nem ment ah meg hog'
nem uolt is tanítóid, miképpen
ah tudatlanságis nem ment senkit

E e v me g,

meg, mert ezt mongia az Vristen
Ezechiél Propbeta
altal.

Ezech
33.

Si dicente me ad impium/morte
mories/non annuntiaveris ei neq
locutus fueris/ut auertatur a via
sua impia/et vivat ipse impius in
iniquitate sua morietur/sangui-
nem autem de manu tua
requiram.

Ha en ezt mondandom ah biönös
embernek, halálual halz meg, te pe-
nig ezt öneki nem herdetended, es
öneki nem mondandod hog' meg
terien az iö gonoz utarol es ellien, ah
gonoz ember az iö gonoz sagaban el
uez, es en az iö uieret ah te kezedöl
keresem meg, meg azt mongia ah
Christus mint zent chathe meg
irta könenek tizenötöl/
dik rezeben.

Si

Si cecus ceco dux fuerit/ambo in ^{Math.}
foveam cadunt. ^{18.}

Ha az uak uakot vezetend mind ket/
ten ah uerembe esnek, azért senkit
ah meg nem ment hog' nem uolt
neki igaz tanitthoia, hanem gondot
kellet uolna zice zerent uiselmiarra
hog' ah Christusnak bezedet hal
haka uolna, es tanulhata uolna,
követhe uolna, nem mondhatta
azt senki meg ah török is, hog' ah
Christusnak ah meniei fő uikzrek,
hiet nem hallotta, erre mongia
zent Bal ah Romabeliek:
nek ist leuelenek
tizedik reze-
ben.

Sed dico an non audierunt/at qui ^{Rom.}
in omnem terram exiuit sonus eo- ^{20.}
rum/et in fines orbis terre
verba eorum.

De

De imezt mondom en, nem de nem
hallottok-e? bizonyíval ug' mint azt
mondania, ug' uagyon meg iruan ah
zoltan kónigben, hog' minden földre
elment az Apostoloknak zöngések,
es az ő bezedek mind ez uelag el
terölt ah Christustul senki azt ma-
gat nem mentheti, sem ah tanithto
sem ah kit tanithtottanak mert min-
deneknek uigazni kellett uolna
hog' chák ah Christus bezedet kö-
uethette uolna.

HVZONEGGEDIK R É Z.
AH MINT TE BEZÉLLED, ha-
at sok ideie hog' senki nem üdüjött
hanem mind ez uelag karhozott, es
ah Christus az ő fogadaraat, ~~meg~~
nem allotta, mert nem azt fogatta
uala az Apostoloknak mint megir-
ta zent Mathe köruenenk huzon
niolchádik rezeben

Ecce

218
Ecce ego vobiscum sum omnibus ^{Matth.}
diebus vsque ad consummati- ^{28.}
onem seculi.

Ime en uelctek uagiok minden na-
pokon, mind uelag uegziglen.

REA FELELEK. *Ely =*
as Prophetais ezt mon-
gia uala.

Domine Prophetas tuos occide- ^{3. Reg.}
runt/et altaria tua subruerunt et ^{17.}
ego relictus sum solus/et in-
sidiantur vité
mee.

Vram ah te Prophetaidat meg ö-
lek oltaridat el torek es chák en ma-
gam marattam engemetis meg akar-
nak ölni. Ime im azt mongia hog'
chák ő maga uagyon, ug' mint azt
mondania, nincsen senki több enna-
lamnal, ki téged fellien, de azt
mongia zent Pal.

Sed

Rom.
11. Sed quid dicit ei diuinum respon-
sum/ Reliqui mihi septem milia
virorum/qui non inflere-
runt genu imagini

Baal.

De hog' mond öneki az Isteni fele-
let, haddam enmagamnak heet eger
ferfiat kik Baalnak teerdet nekönk
sötának, igaz azonkeppen ug' teepik
nekönk mint Eliának tetegik uolt
hog'senki nem üduözölt agent. Iol le-
het hog' azokhoz képest ah kik elueg-
tek ugian igen keuefsen üduözöltek.
De meg mostanis ha ember ez ue-
tagot elgondollia Dator ön is, ahul
Istennek igeie igazan herdeketik is
cháak igen keues ah ki keresztien de
Hierosalemben is ah Christus
önnön maga predicalott is, felelte ige
keuefsen uoltanak ah hiuek, Amak
akart mindenkor uoltanak, leznekis
ah

219
ah hiuek de cháak keuefsen, nekien
keuefsen peneg, hog' ingén nem teeg-
nek, es ezekkel eh keuefsékkal, uelek
uolt uelek is lezen ah Christus, ig'
erti zent Hieronimus is ah Christus
mondasaat, mert azt mongia uele-
tek lezek ug' mond tunni illik ah
hiuekkel.

Uelem hog' ne talamtan töb kerde-
sekis uolnanak ennel, de most mi
ennel többet nem akarunk elögan-
talni mert higem azt hog' ualaki ege-
ket iol meg erti, meg erti ah többet is
hanem inkaab emleközzünk arról
ah kiröl leg előzőr jó keppen kez-
denk zollani azaz ah Christust es az
ö eghazarul.

Ah Christus bizonyi Isten es bizonyi
ember Istensége zerent kezdetnelkül
ualo allath kinek az ö Istensége az
ö emberségevel eggesült, ki ugian
mennek

mennek és földnek terentőie biraia is
mindeneknek ura, azaz, ugyan Isten
és ottian Isten, mint az Atia Isten ki
allatzerént ej az Atiaual chák zent
mellél kiömböz az Atiatul ki ez
uelagra azért iöue hog' ez uelagot
megh zabadithtana minden böneci-
ből az Istennek haragiat iö rola el
venne, az ördögnek hatalmatul ah
pokoltul karkozabul, megmentez-
neie és ah menörzagra uinneie, iö
tenne az uth. az igazság, az élet, és az
öduőseg, iö lenne ah kiért az Uris-
ten minenkönk minden iöthadna, és
mind ezeknek ah kiket elözamlalék
chák iö megzerzoie senki nem egeb
és ezekben tarsoth maganak senki
nem keres sem fogat sem akar fo-
gadni. Az iö eghaza penig az, ah
ki hizi ah Christusnak az iö felséges
uoltat és hizi hog' chák iö ualtotta
meg

220
meg iötet böneiből, chák iö erette
uötte el az Uristen iö rola minden
haragiat chák iö általa zabadalt meg
mind az ördög hatalmatul, mind ah
halálnak és ah pokolnak minden
kenriatul. Mert ah ki ezeket renki
semmit ennek nem hagnal ah Chris-
tusnak halála orre mongia uala
Symeon mint zent Lucak'
meg írta köniuenek
masodik re:
zeben.

Hic positus est in ruinam et re: ^{Lucas}
surrectionem mul:
torum.

Ez ueteltet ^{mag} sokaknak uezedel-
mere és sokaknak fel tamalasara,
mert ah kik iö benne hittek azaz,
hizik hog' Isten mind ezeket ah ki-
ket am elözamlalék meg agia iö re:
kik ah Christusert haat ennek iö fel

Ff tama

tamadas, ah kik penig nem bizik
haat ezeknek ah Christus uegedelom
Touabba ah Christusak eg haza az,
ah ki esmeri az is bezedet es az is
Ewangeliomat kinek az is zemei
uannak figgeztuen ah mi Urunknak
Istenonknek bezedere, mikoppen ah
zolgaló leiannak az is zemi uannak
az is azzonianak kezében. Nem akar
tehetsege, zorent chák eg pontnera is
el tauogni az Istennek bezedetöl
mind lelke es teste zorent ah menies-
re embertöl lehet az Istennek bezedet
zorent el es is neki feie chák ah
Christus.

Az Antichristus, ah ki ah Christus-
nak minden zereset uizya forgatja
ualami zinnék ahabba, ah Christus-
nak minden bezedet ketsegre hozza
es meltosagát el gialazza, ah Chris-
tusnak erdemet es tisztet masnak

talaids/

221
talaidsithia, es ah Christusnak
bezedenek ellene zereseket zerezeg
bezeddel, mindenben ah Christus-
nak zeresének ellene iaar. Az eg
haza penig az, ah ki nem követi ah
Christusnak bezedet, es ah Christus-
nak zereset hanem mindenkör iaar,
Antichristusnak bezedet es zereset
utan, az Istennek bezedetuel nem
gondol, nem bekiölle az Istennek
bezedet, hanem is nez chák az emberi
zeresekre, kiknek nagjub tiztefeget
tegen hornem mint az Istennek zeres-
esenek. Touabba az Antichristus
eg haza az, ha meg ezerzer mondan-
gia hog is ah Christust uallia, is
benne bizik, es az is bezedet hizi
követi, ah ki az Istennek beze-
denek ellene el, nem ueli az Urunknak zereset
reti, nem bizik chák is benne, Alia
fiat nem zereti, ug mint kellene, nin/

Ff ij ch'en

chén gongia arra hog' Isten zent
 ellien, es ertuen tuduan Istennek el:
 lone uet, nem el az Istennek paran:
 ch'olattia zörent ah meniere ember:
 töl lehetne. De kerüök az Vris=
 tent hog' az ő zent fiaert törie az
 Antichristust, es az ő eg' hazat
 epitké öregbitké, na/
 ponkent, az ő zent fia
 orzagat az ő beze:
 de es malasztia
 által.

AMEN.

